

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

**СУЧАСНІ НАПРЯМИ
ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ
МАЙСТРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ**

**MODERN DIRECTIONS FOR
IMPROVEMENT OF LECTURERS'
PEDAGOGICAL SKILLS**

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

Чернігів, 2024

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ, М. ЧЕРНІГІВ
(КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН)

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
(КАФЕДРИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ)
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
НАПН УРАЇНИ
ДУНАЙСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ»
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ
ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ПЗВО «СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ РАУФА АБЛЯЗОВА»
MILITARY CENTER OF SPORT TRAINING,
UNITED ARAB EMIRATES
AKADEMIA WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТРНОСТІ
ВИКЛАДАЧІВ

MODERN DIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF
LECTURERS' PEDAGOGICAL SKILLS

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

30 квітня 2024 року

Чернігів - 2024

УДК 005.591.11:005.336.5:37.091.12-057(082)

С 91

*Рекомендовано до друку вченою радою Пенітенціарної академії України
(протокол № 6 від 24 квітня 2024 р.).*

Головний редактор:

Аніщенко В. О. – доктор педагогічних наук, професор.

Редакційна колегія:

Пузирний В. Ф. – доктор юридичних наук, професор;

Разумейко Н. С. – кандидат педагогічних наук, доцент;

Доній Н. Є., доктор філософських наук, професор

Сучасні напрями вдосконалення педагогічної майстерності викладачів:
матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 30 квіт. 2024 р.) / голов. ред.
В. О. Аніщенко ; Пенітенціарна академія України. Чернігів : ПАУ, 2024. 307 с.

До збірника матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції увійшли публікації закордонних і вітчизняних учених і практиків, здобувачів вищої освіти. Наукові доробки присвячені актуальним питанням професійно-педагогічної діяльності викладачів закладів вищої освіти, формуванню та розвитку педагогічного іміджу та майстерності. Велика низка публікацій висвітлює інноваційні підходи та етико-психологічні аспекти професійно-педагогічної діяльності в сучасних умовах.

Видання буде корисним для науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти різних рівнів вищої освіти.

УДК 005.59.11:005.336.5:37.091.12-057(082)

Modern directions for improvement of lecturers' pedagogical skills: materials of the International scientific and practical conference (Chernihiv, 30 April 2024) / edited by V. Anishchenko ; Penitentiary Academy of Ukraine. Chernihiv: PAU, 2024. p.

The collection of materials of the International Scientific and Practical Conference includes publications of foreign and domestic scientists and practitioners, higher education students. The scientific papers are devoted to topical issues of professional and pedagogical activities of teachers of higher education institutions, the formation and development of pedagogical image and skills. A large number of publications cover innovative approaches and ethical and psychological aspects of professional and pedagogical activity in modern conditions.

The publication will be useful for researchers, teachers, postgraduate students, and students of different levels of higher education.

*Матеріали викладені в авторській редакції з незначними
коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів,
цитат, цифр і прізвищ несуть автори.*

*Електронна копія збірника безплатно розміщується у відкритому доступі
на офіційному сайті Академії Державної пенітенціарної служби
<https://academysps.edu.ua/> у розділі «Видання. Матеріали наукових конференцій»)*

© Пенітенціарна академія України

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Барахтян М. М. Професійні артистичні уміння як важлива складова педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти	10
Ващенко І. М. Організація та технологічні засади проведення аква-фітнесу	14
Величко К. О. Формування практичних навичок старшокласників на основі інтегративного підходу	17
Волобуєв В. В. Компаративний аналіз підготовки офіцерів до проектного управління у країнах НАТО	20
Герасимчук О. М. Соціально-педагогічні аспекти формування громадянської компетентності у студентів ЗВО	23
Дармофал Е.В. Педагогічна культура викладача технічних дисциплін закладу вищої освіти авіаційного спрямування	27
Джафарова О. В., Дзюбенко М. О. Інтеграція модуля про домашнє насильство у навчальні плани підготовки кадрів національної поліції України: виклики та перспективи	30
Джафарова О. В., Зінченко Д. А. Роль професійної етики в педагогічній діяльності при підготовці майбутніх співробітників поліції	33
Донець І. О., Кійко Т. Б. Вимоги до побудови навчально-тренувальної програми фізичного виховання студентів	37
Доній Н. Є. Використання у закладах вищої освіти потенціалу кінотренінгу при вивченні соціогуманітарних дисциплін	40
Кирстя А. В., Кузюгічев С. Г. Вектори розвитку професійно-педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти	43
Козій О. Б. Роль читання в процесі вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням»	46
Левчук Н. П. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці курсантів-прикордонників до організації військового (корабельного) господарства підрозділу охорони державного кордону	49

Руденко Л. А., Литвин А. В. Педагогічна майстерність викладачів як чинник розвитку вищої освіти	52
Панас О. І., Руденко Л. А. Професійна складова психолого-педагогічної компетентності фахівців цивільного захисту	56
Педорич А. В. Забезпечення суспільно-корисних зв'язків, як елементу перевиховання у пенітенціарній педагогіці	59
Попружна А. В. Досвід набуття практичних навичок щодо виконання соціологічних досліджень на заняттях з «Соціології»	62
Радомський І. П. Основні складові професійного розвитку викладача закладу вищої освіти	65
Сініченкова А. С., Савченко Л. Л. Педагогічної майстерності та професійна компетентність викладача закладу вищої освіти	68
Стрельбицька С. М. Креативний потенціал педагога як запорука успішної професійної діяльності	71
Трубавіна І. М. Оновлення змісту роботи викладача ЗВО в умовах воєнного стану	74
Тур О. М. Використання методу портфоліо у професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти	78
Устюгова Г. Е. Формування професійних умінь майбутніх педагогів з використанням тренінгових технологій	81
Федоренко Я. А. Особливості гендерної соціалізації та впровадження гендерних траєкторій навчання у відомчих закладах в вищої освіти (на прикладі ЗВО ДСНС України)	84
Шимко В. А. Професійно-педагогічні засади формування експертності в поведінковому аналізі: психограма профайлера в контексті п'ятифакторної моделі особистості	87
Ющенко І. М. Професійна ідентичність як чинник життєстійкості в умовах війни	89

СЕКЦІЯ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ІМІДЖ, АВТОРИТЕТ ТА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гевко О. І., Голярдик Н. А.	93
Формування професійної компетентності у курсантів під час вивчення української мови за професійним спрямуванням	
Залевська А. Є., Хекало Л. Л.	
Педагогічна взаємодія: можливості гуманізації	96
Іващенко О. А.	
Педагогічний імідж сучасного викладача ЗВО	100
Karolina Kostera.	
The authority of an academic teacher in the opinion of students of the Academy of Justice	102
Ковальська П. Г.	
Позитивні взаємовідносини між учасниками освітнього процесу як ключовий елемент ефективного навчання	103
Курепін В. М.	
Професійна комунікативна компетентність викладача вищої школи як чинник психологічної культури	105
Любич О. А.	
Професійний та індивідуальний імідж викладача академії	108
Огаренко Т. А.	
Комунікативна компетентність викладача як передумова якісного освітнього процесу	111
Тріфаніна Л. С.	
Габітарний імідж викладача	113
Тюріна В. О.	
Резильєнтність як фактор розвитку комунікативної компетентності викладача закладу вищої освіти з особливими умовами навчання	116
Хекало В. Є.	
Умови формування позитивного іміджу сучасного викладача	119
Чибісов О.В.	
Окремі питання формування акмеологічної компетентності викладачів фізичної підготовки пенітенціарної системи	123
Щербина Н. О.	
Особливості формування педагогічного іміджу викладача Пенітенціарної академії України	126
СЕКЦІЯ 3. ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Nosko M.O., Abdelkrim Bensbaa, Deikun M.P.	
Actual issues of professional competencies development of physical training specialists	129

Адамчук Ю. Д.	
Педагогічна майстерність представників науково-педагогічного складу вищих військових закладів освіти України у сучасному науковому дискурсі	132
Висоцька В. В.	
Детермінанти розвитку педагогічної майстерності молодого викладача ЗВО: рефлексія педагогічної практики аспіранта спеціальності «Дизайн»	134
Гончаренко О. Г.	
Особисто-орієнтований підхід в навчанні здобувачів вищої освіти	137
Дерев'янка С. П.	
Розвиток педагогічної майстерності засобом використання онлайн-ресурсів	139
Донець Т.П.	
Особливості підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти	142
Іванишин Н. Л.	
Сучасні тенденції професійної іншомовної підготовки фахівців цивільного захисту в Естонії	148
Іваньков І. В., Іваньков О. І.	
Школа молодого викладача – сучасний стан вирішення проблеми	151
Мицька О. І.	
Роль наукової літератури в професійній компетентності викладача закладу вищої освіти	154
Мірошніченко В. І.	
Розвиток педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти як запорука активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти	156
Мухіна Г. В.	
Чинники та детермінанти розвитку педагогічної майстерності педагога	159
Пасічник М. В.	
Самоуправління розвитку професійної майстерності викладачів іноземних мов	162
Пахомов І. В.	
Розвиток педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти	165
Пачевська А. В., Monika Malgorzata Bialoszycka	
Дволикий Янус: науковий рівень та педагогічна майстерність викладача університету	168
Піддячий В. М.	
Розвиток пам'яті науково-педагогічних працівників	171

Постригач Н. О.	
Ефективне викладання як запорука педагогічної майстерності турецьких викладачів ЗВО	176
Разумейко Н. С., Ткаченко О. Г.	
Актуальні питання підвищення кваліфікації викладачів ЗВО	179
Семенова А. В., Семенишин М. О.	
Розвиток педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти з особливими умовами навчання	183
Сіренко К. Ю., Дудка Н. О.	
Особливості педагогічної майстерності викладача під час професійного навчання працівників уповноважених органів з питань пробації	186
СЕКЦІЯ 4. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Anishchenko V. O., Shmelova R. I.	
Webinar as an interactive tool for teaching higher education obtainers in today's conditions	191
Аржанухіна С. В., Гейдел А. М.	
Інноваційна діяльність як компонент професійно-педагогічної культури	193
Баратюк В. І.	
Обґрунтування доцільності тренінгової технології для покращення рівня сформованості професійної взаємодії	196
Борисенко І. В.	
Етика нових технологій у дистанційному вивченні іноземної мови	199
Вуконія О. Р., Іхнатович Т. З.	
Innovative technologies in the mastery of efl teacher's competence	202
Volevakha I. B., Volevakha S. V.	
The method of educational training in the preparation of psychology cadets to work in penitentiary institutions	205
Волкова Н. В.	
Використання інформаційних технологій у підготовці майбутніх інженерів-педагогів у сфері харчових технологій	207
Дияк В. В.	
Використання штучного інтелекту у сучасних закладах вищої освіти (переваги та недоліки)	210
Жулковський В. В.	
Інноваційні технології у педагогічному процесі вищої школи	212
Кубрак Р. М., Діденко О. В.	
Використання тренажерів та модуляторів в освітньому процесі персоналу пенітенціарних установ	215
Міден Е. Л.	
Використання портативних проєкторів у лекціях-екскурсіях	218

Навитка М. Л.	
Міждисциплінарні стратегії викладання в ІТ та підвищення кваліфікації викладачів в провідних продуктових компаніях	221
Nikiporets S. S.	
The influence of emerging technologies on the enhancement of critical thinking and problem-solving abilities of technical master's students	224
Паска Т. В.	
Сучасні освітні технології у практиці роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника	228
Пащенко М. І., Черненко Л. П.	
Впровадження інноваційних педагогічних технологій навчання в закладах вищої освіти	231
Примак Ю. В.	
Роль штучного інтелекту як інноваційної технології в діяльності викладача закладу вищої освіти	235
Риков Д. В., Холтобіна О. У.	
Образотворче мистецтво як засіб формування естетичного та художнього сприймання дітей дошкільного віку	238
Рябець Д. В.	
Готовність майбутніх учителів початкових класів до застосування фасилітаційної технології	240
Серьогіна І. Ю.	
Тренінг з професійної майстерності викладача з во при вивченні курсу «Професійна педагогіка»	243
Сєрий Л. Є.	
Застосування елементів графічної грамоти на уроках технологічного циклу дисциплін	246
Сорокопуд В. Б.	
Інноваційні технології в майстерності викладача закладу вищої освіти	249
Трегуб С. Є.	
Новітні технології викладання іноземної мови за професійним спрямуванням в медичних вишах	252
Тушко К. Ю.	
Позиціонування інновацій у педагогічній майстерності представників науково-педагогічного складу вищих військових закладів освіти України	255
Чубань В. С., Буша А. В.	
Інноваційні технології в майстерності викладача спеціальності «081 Право»	257
Швардак М. В.	
Особливості застосування «перевернутого навчання» у вищій школі	259
Шумейко З.Є., Козарно С.В.	
Тестові технології для контролю освітніх досягнень майбутніх фахівців правоохоронної сфери	262

СЕКЦІЯ 5. ЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Аніщенко В. О., Зенченко О.О.

Застосування коучинг-технології в профілактиці емоційного вигорання викладача закладу вищої освіти 265

Біба Д. С.

Підвищення культури взаємоповаги та довіри в освітньому середовищі 268

Головацька С. Ю.

Культура взаємовідносин у системі «викладач – майбутній фахівець» 271

Доля Н. П.

Психолого-педагогічні особливості формування у старшокласників здатності до самореалізації 274

Завалко П. І.

Формування соціально професійної компетенції майбутніх фахівців з психологічної реабілітації 277

Kovtun A. S.

Psychological readiness of a lecturer to work with international students 281

Кононенко Т. В.

Тренінговий центр «Виховання доброчесності» Донецького державного університету внутрішніх справ 283

Красних О. В.

Формування психологічної готовності персоналу освітніх організацій до роботи в конкурентоздатній управлінській команді 286

Медведкіна А. О.

Психологічна структура діяльності викладачів закладів вищої освіти 288

Піднебесна О. С.

Психолого-педагогічна компетентність викладача в сучасних умовах інноваційного розвитку освіти 290

Пізняк Ю. В., Тарасенко Н. В.

Етичні принципи діяльності соціального педагога закладу вищої освіти 293

Семенютенко Т. М.

Теоретичні засади дослідження феномену ціннісного самовизначення особистості в ранній юності 296

Ткаченко І. В.

Педагогіка як інструмент морально-психологічного виховання людини 299

Хекало Є. М., Хекало Л. Л.

Моральні та етичні аспекти професійної діяльності педагога 302

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Барахтян М. М.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри образотворчого мистецтва,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ПРОФЕСІЙНІ АРТИСТИЧНІ УМІННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Особливо важливим завданням закладів вищої школи на сучасному етапі є удосконалення навчально-виховного процесу з метою підготовки висококваліфікованих фахівців для потреб суспільства. Реформування системи освіти в Україні і вирішення ряду важливих завдань великою мірою залежить від рівня кваліфікації і майстерності, високого рівня професіоналізму викладача закладу вищої освіти (далі – ЗВО).

Професіоналізм (зазначає Вікіпедія) – сукупність досягнутих індивідом теоретичних знань, практичного досвіду і професійних навиків у визначеній поділом праці сфері людської діяльності; високе володіння фахом, справою (професією).

Важливим питанням підготовки студентів до викладацької діяльності присвячуються наукові праці І. Беха, А. Богуш, С. Єрмакової, Е. Карпової, О. Майкової, Н. Ничкало, Г. Нагорної, Р. Хмельюк, О. Цокур та ін. Дослідженню педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти присвячені праці С. Архипової, І. Зязюна, П. Лузана, С. Погорілої, В. Теслика, Є. Тягнирядно, Л. Щокіна та ін. У науковій психолого-педагогічній літературі професіоналізм викладача ЗВО передбачає наявність певних складників, до яких відносяться: володіння спеціальними знаннями і вміннями, ефективність результату діяльності, здатність до

творчості (креативність), відповідальність за свою діяльність та усвідомлення її значимості, наявність професійної етики тощо.

Науковий, творчо-пошуковий характер діяльності викладача закладу вищої освіти і його результативність великою мірою залежить від багатьох факторів і умов, а також усвідомлення того, що саме викладач є важливою ключовою фігурою модернізації освіти в Україні. Усім добре відомо і практика доводить, що педагогічна діяльність – це творчий процес. Тому не даремно теоретики й практики за характером і способом прояву уподібнюють його із сценічним мистецтвом, а високий рівень майстерності педагога з театром одного актора. Усе частіше науковці приділяють увагу педагогічній майстерності через розгляд проблеми педагогічного артистизму. Педагогічний артистизм як предмет дослідження у своїх працях розглядали: Н. Кузьміна, А. Драч, А. Ісаєва, О. Леонтєв, Ш. Амонашвілі, І. Зязюн, Н. Волкова, О. Булатов, ін.

Розкриття важливих аспектів цієї проблеми не можливий без урахування професіограми викладача закладу вищої школи як цілої системи особистісно-ділових рис, суспільно-політичних, психолого-педагогічних і спеціальних знань, програми умінь і навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків. І особливу роль посідає в ній творчий аспект.

Артистизм трактується у наукових публікаціях як важлива професійна якість особистості, яка сприяє успішній самореалізації та виконанню професійно – творчих завдань [1; 3]. Творча діяльність викладача вимагає від нього вміння здійснювати педагогічний вплив, володіти ораторським мистецтвом, своїми емоціями, педагогічною технікою, морально-етичними якостями і духовним багатством.

На нашу думку, викладач будь-якого фаху повинен володіти певною мірою творчими і професійними артистичними вміннями: вміння правильно вибирати стиль і тон спілкування із студентами; володіти технікою і логіко-емоційними засобами мовлення; регулювати свій психічний стан (емоції та почуття); управляти своїм тілом (знімати напругу м'язів) під час виконання

педагогічних дій; управляти увагою і вміння зосереджуватися на кількох об'єктах водночас; мобілізувати творче самопочуття перед спілкуванням із аудиторією та ін. Досить часто на сторінках наукових праць педагогіка трактується як наука і мистецтво, мистецтво навчання і виховання. Практика доводить, що саме елементи педагогічного артистизму надають можливості викладачу закладу вищої освіти успішно виконувати свої функції й досягати позитивних результатів у процесі професійної діяльності [1; 3].

Сучасний студент, маючи великі можливості самостійно отримувати інформацію з різних джерел, потребує і цінує викладача, який володіє новітніми методами викладання, має широкий світогляд і бачення проблем сьогодення, викликає інтерес до вивчення навчального предмету, постійно еволюціонує у світлі нових знань, самоудосконалюється, є лектором і порадиником, уміє створювати партнерський діалог і бездоганно володіє культурою спілкування, виявляє шанобливе ставлення і вбачає в кожному студентові особистість, об'єктивно оцінює знання студентів, володіє професійним педагогічним артистизмом, має шарм (імідж), приваблює зовнішніми даними тощо.

Праця педагога відноситься до такого виду діяльності, в якому провідну роль відіграє процес спілкування, що забезпечує реалізацію поставлених завдань навчання і виховання. Це ще раз підтверджує необхідність володіння педагогом професійними артистичними вміннями. Саме вони допомагають розкрити повною мірою особистісні якості сучасного викладача – професійну компетентність, гуманізм, культуру, творчий потенціал, індивідуальний стиль діяльності, духовне багатство і моральні якості.

Творчий потенціал викладача вищого навчального закладу з метою формування професійних артистичних умінь у майбутніх працівників освіти на достатньо високому рівні забезпечується шляхом впровадження (педагогічний факультет УДУ імені Михайла Драгоманова) таких

навчальних дисциплін, як: «Культура мовлення і виразне читання», «Риторика» (Ораторське мистецтво), «Основи культури і техніки мовлення», «Практикум з педагогічного артистизму», «Практикум педагогічної майстерності». Найбільш результативними є практичні заняття та індивідуальна робота з використанням інтерактивних технологій імітаційного навчання (ділова, рольова та дидактична гра; драматизація; виступи, презентація; творчі звіти, конкурси; навчально-тренувальні вправи, тренінги; інсценізація художніх творів; дебати тощо).

У процесі професійної діяльності викладач повинен виступати взірцем, носієм професійних артистичних умінь, особистісних якостей, які розкривають його внутрішній світ, духовність, інтелект, і через широкий кругозір, культуру, чуйність, уважність, доречність гумору, майстерність прояву багатства інтонування у словесній дії, жестів, емоційність сприяє більш глибокому розумінні, зацікавленості і сприйнятті студентами навчального матеріалу.

На завершення слід зазначити, що педагогічний артистизм, яким володіє викладач закладу вищої освіти, сприяє формуванню і закріпленню у майбутніх фахівців важливих особистісних рис: засобів вербальної і невербальної комунікації, відчуття внутрішньої свободи, образного мислення, уяви, фантазії, здатності до перевтілення, зовнішньої привабливості, емоційно-образно викладати матеріал, вміння регулювати свій емоційний стан, докладати зусиль, наполегливо працювати й удосконалювати професійну майстерність.

Список використаних джерел:

1. Будянський Д. В. Формування педагогічного артистизму майбутнього вчителя гуманітарних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 19 с .
2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень: колективна монографія / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Рута, 2006. 320 с.
3. Ткачова О. О. Формування у майбутніх учителів артистичних умінь як компонента педагогічної майстерності: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2014. 19 с.

Ващенко І. М.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичної підготовки,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ АКВА-ФІТНЕСУ

На сучасному етапі розвитку фізкультурно-оздоровчої діяльності популярністю відзначається аква-фітнес. За даними соціологічного опитування нами з'ясовано, основними факторами, що зумовлюють частоту вибору цього виду фітнесу є:

– потреба у збереженні здоров'я та реабілітації, зумовлені надлишковою вагою, ожирінням, захворюванням суглобів, варикозним розширенням судин;

– можливість диференціації морфофункціональних характеристик організму за допомогою різних рухів, високий емоційний фон занять, що забезпечується музичним супроводом при груповому виконанні вправ з активним показом тренера;

– широкий вибір додаткових технічних засобів (аква-диски, аква-гантелі, аква-пампи, м'ячі тощо);

– можливість ефективного використання басейнів різної глибини та конфігурації, а також природні водойми.

Кількість видів аква-фітнесу постійно зростає за рахунок появи і використання різноманітних технічних засобів та варіативності інтенсивності вправ. Загалом програми аква-фітнесу спрямовані на вирішення низки завдань, серед яких:

1. Покращення роботи серцево-судинної та дихальної системи.
2. Нормалізація ваги тіла, підвищення м'язового тонусу.
3. Розвиток загальної витривалості і гнучкості.
4. Покращення психоемоційного стану.

Поняття «аква-фітнес» розуміємо як – фізкультурно-оздоровчу технологію, спрямовану на покращення фізичного здоров'я та загального самопочуття, що поєднує в собі різноманітні вправи у водному середовищі з використанням спеціального обладнання або без нього.

Основні переваги аква-фітнесу полягають у тому, що вода надає додаткового опору для м'язів, що сприяє їх зміцненню, а також зменшує навантаження на суглоби та хребет. Крім того, водне середовище дозволяє зменшити ризик травм через зниження навантаження на опорно-рухову систему. Відповідно, аква-фітнес може бути доступним для людей різного віку та рівня підготовленості, у тому числі спортсменів, оскільки вода дозволяє контролювати інтенсивність вправ і зменшує ризик перенапруження м'язів. Він також є ефективним видом фізичної активності для людей з різними хронічними захворюваннями або обмеженою рухливістю.

Нині, найбільш універсальним засобом дії на організм людей є аква-аеробіка – різновид аква-фітнесу. Аква-аеробіка передбачає широке різноманіття вправ, ефективність яких зростає в залежності від конкретних умов занять (глибина басейну, можливість використання басейнів різної конфігурації, правильно підібраний музичний супровід). Заняття аква-аеробікою проводять у формі персонального та групового уроку, для дітей, тинейджерів, дорослих та людей похилого віку, вагітних, спортсменів, що зумовлюють їх мету та інтенсивність. Вправи у водному середовищі несуть значне навантаження на організм (під час перебування у воді, навіть без руху, організм відчуває певне навантаження, оскільки ЧСС зростає до 110-120 уд/хв., а під час виконання вправ до 160-180 уд/хв), що треба враховувати під час планування інтенсивності тренувань.

Вправи аква-аеробіки можуть бути представлені як самостійна програма, повністю реалізована у воді, без попередньої розминки чи заминки на суші. Основні рухи аква-аеробіки виконуються в положеннях стоячи (опорою ногами об дно і без опори руками об бортик), у

вертикальному безопорному положенні (на ногах чи в руках аква-гантелі, нудли, пояси тощо), у безопорному горизонтальному положенні (на ногах чи в руках аква-гантелі, нудли, пояси тощо), у безопорному горизонтальному положенні (руки на бортику басейну). Характер вправ визначається умовами басейну. Розрізняють аква-аеробіку на мілководді і глибоководді. У першому випадку вправи виконуються з можливим упором на дно басейну, їх зміст часто схожий на аеробічні уроки у залі. Для глибоководдя спеціальне обладнання необхідне для підтримки людини на поверхні.

Загалом вправи аква-аеробіки ми умовно поділяємо на групи.

Перша група включає в себе вправи, виконані у центрі басейну, спрямовані з розвиток м'язів рук і ніг: імітаційні рухи руками : опускання і піднімання рук з обтяженням (вперед-вниз, в сторони і вперед чи вниз, вперед-назад тощо), ногами «кроль», «брас», біг, махи тощо.

Друга група – вправи в русі: ходьба та біг і їх різновиди з просуванням вперед, по колу, стрибки.

Третя група – вправи з опорою однією чи двома руками об бортик басейну і з опорою ногами об дно, до них ми відносимо: відведення та приведення ніг, піднімання та опускання, згинання та розгинання, махи, стрибки тощо.

Четверта група – вправи на центрі басейну у безопорному положенні.

П'ята група – вправи біля бортику басейну з опорою руками, але без опори ногами.

Комплекси вправ аква-аеробіки будується методами лінійної прогресії, блоків або додавання. Темп музики добирається залежно від рівня підготовленості людей та їхні музичні вподобання. Варіативність навантаження досягається шляхом темпу музичного супроводу, додаванням обладнання різної ваги (розміру), пауз для пояснення вправ чи виконання вправ нон-стоп.

Таким чином, аква-фітнес є популярною фітнес-технологією, що потребує спеціального обладнання та устаткування (басейну). Регуляція навантаження здійснюється і шляхом занурення людини у водне середовище (чим глибше, тим важче). Вправи можуть виконуватися самостійно або під керівництвом інструктора, мати різне спрямування : танцювальне, силове, ментальне. Заняття мають оздоровчо-реабілітаційне значення й можуть застосовуватися у роботі з людьми різного віку, стану здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко, М. І., Дорошенко, Л. О. Вплив аква-аеробіки на фізичний стан людей різного віку. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2005. Вип.8, 11–13.
2. Белокопытова, Ж. А. Содержание и методика оздоровительных занятий по аэробике: учебное пособие. Киев: НУФВСУ, 2006.
3. Гоглювата, Н. О. Порівняльна ефективність програм занять аква-фітнесом різної переважної спрямованості. *Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту*. Львів, 2004. Вип. 8, Т. 3. С. 79–82.

Величко К.О.

*магістр першого року навчання, гр.ТНІм-22,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна;
Науковий керівник: Волкова Н.В.
кандидат педагогічних наук, доцент,
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ОСНОВІ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ

У процесі розвитку практичних вмінь старшокласників, базуючись на інтегративному підході, важливо враховувати різноманітні аспекти їхнього навчання та зростання. Визначимо декілька напрямків для додаткового матеріалу, а саме:

– Педагогічні методи: Використання інтерактивних методів, таких як проектна робота, групові дискусії, рольові ігри та інші, сприяє активізації навчального процесу та розвитку практичних навичок.

– Інтеграція знань: Поєднання навчального матеріалу з різних предметів дозволяє учням бачити повнішу картину світу та використовувати отримані знання у реальних ситуаціях.

– Професійна орієнтація: Включення елементів практичного навчання, спрямованих на знайомство з різними професіями та вимогами ринку праці, може допомогти учням зробити свідомий вибір щодо своєї майбутньої кар'єри.

– Розвиток комунікативних навичок: Проведення групових проектів або спільної діяльності сприяє розвитку комунікативних вмінь, які є важливим аспектом практичної підготовки.

– Практичні вправи та тренінги: Організація практичних вправ і тренінгів, спрямованих на розвиток конкретних навичок (наприклад, робота з комп'ютером, вміння виступати публічно тощо), дозволяє учням здобувати реальний досвід та відчувати впевненість у своїх здібностях.

Ці підходи сприяють не лише формуванню практичних навичок, а й розвитку загальних компетентностей, необхідних для успішної адаптації у сучасному суспільстві.

Ось деякі можливі напрямки для додаткового матеріалу: 1) методи навчання: використання інтерактивних методів навчання, таких як проектна робота, групові дискусії, рольові ігри тощо., сприяє активізації навчального процесу та формуванню практичних навичок; 2) предметні зв'язки: інтеграція навчального матеріалу з різних предметів дозволяє старшокласникам бачити цілісну картину світу та застосовувати знання у практичних ситуаціях; 3) професійна орієнтація: включення елементів практичного навчання, спрямованих на ознайомлення з різними професіями та вимогами ринку праці, може допомогти учням у виборі майбутньої кар'єри; 4) розвиток комунікативних навичок: проведення групових

проектів або спільних діяльностей сприяє розвитку комунікативних навичок, які є важливим елементом практичної підготовки; 5) практичні вправи та тренінги: організація практичних вправ і тренінгів, спрямованих на розвиток конкретних навичок (наприклад, навичок роботи з комп'ютером, вміння вести публічні виступи тощо.), дозволяє студентам отримати реальний досвід та впевненість у своїх здібностях. Ці підходи сприяють не лише формуванню практичних навичок, а й розвитку загальних компетентностей, необхідних для успішної адаптації у сучасному суспільстві.

В рамках формування практичних навичок старшокласників на основі інтегративного підходу можна розглянути й інші аспекти, які сприяють їхньому розвитку:

– технологічні інновації: використання сучасних технологій у навчальному процесі, таких як віртуальна реальність, онлайн-курси, відеоуроки, дозволяє створити більш інтерактивне та цікаве середовище для засвоєння знань та отримання практичних навичок;

міжпредметні зв'язки: співпраця вчителів різних предметів для інтеграції навчального матеріалу допомагає учням у більш глибокому розумінні матеріалу та його застосуванні у різних контекстах;

– проблемне навчання: розв'язання реальних життєвих ситуацій та проблем сприяє розвитку аналітичних та критичного мислення, а також формує практичні навички прийняття рішень;

– самостійна робота: залучення учнів до самостійних проектів та досліджень сприяє розвитку їхньої самодисципліни, відповідальності та організаційних навичок;

– розвиток креативності: стимулювання творчого мислення та пошуку нетрадиційних рішень допомагає учням розвивати практичні навички та здатність до інноваційного мислення;

– співпраця з практикуючими фахівцями: організація майстер-класів, екскурсій до підприємств та співпраця з професіоналами у відповідній

галузі допомагає учням збагатити свій досвід та отримати реальні знання про майбутню професію.

Ці аспекти доповнюють інтегративний підхід та сприяють більш ефективному формуванню практичних навичок старшокласників, щоб вони могли успішно інтегруватися у сучасне суспільство та використовувати отримані знання в практичній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 607с.
2. Гребенюк Г. Є., Шаратова О. П. Вища освіта та Болонський процес: метод посіб. Харків: СтильИздат, 2006. 157 с.
3. Гузій Н. В. Основи педагогіки професіоналізму: навч. посіб. Київ: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2004. 156 с.

Волобуєв В. В.,

*доктор філософії з освітніх, педагогічних наук,
викладач кафедри прикордонної служби,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна*

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ДО ПРОЄКТНОГО УПРАВЛІННЯ У КРАЇНАХ НАТО

Реалізація євроінтеграційного курсу України, а також трансформації вищої військової освіти за стандартами НАТО [1], Концепцію якої ухвалив Уряд України у 2022 р. [2] можлива завдяки дослідженню передового світового досвіду [3] та впровадження нових підходів щодо підготовки майбутніх офіцерів з метою формування необхідних управлінських компетентностей. Зокрема професійної готовності до проєктного управління. З огляду на це цінним є досвід країн-членів та країн-партнерів НАТО, які вже сформували досвід такої підготовки.

Система професійної підготовки представників сектору безпеки та оборони і зокрема – прикордонників, у країнах високого рівня розвитку є

різноплановою. Можна виокремити суто прикордонну професійну підготовку, до прикладу у Латвії, Фінляндії та Польщі.

У деяких країнах Європи, до прикладу в Румунії, підготовка прикордонників здійснюється за зразком підготовки поліцейських, а у подальшому – забезпечується спеціальна прикордонна підготовка.

Наступним прикладом підготовки прикордонників є Угорщина, де однією з вимог такої підготовки є дотримання принципів інтегрованого прикордонного управління, що передбачає сумісність у прикордонній діяльності.

Проаналізуємо досвід підготовки управлінців, зокрема проєктних управлінців в армії США [4]. Необхідно зазначити, що в американському обігу не існує чіткого визначення державного управління, як це є в Україні. Управлінська діяльність в США є поєднанням управління як такого, політики, бізнесу та економіки. Якщо деталізувати спектр державного управління в США, то він інтегрує і психологію, і соціологію, і математику, і економіку. Проте, специфіка державного управління в Америці полягає в тому, що воно сфокусоване на управлінських процесах та функціях.

Основою підготовки офіцерського складу американської армії є підготовка у військовому училищі, а надалі – на курсах спеціалізації або удосконалення і школі відповідного роду військ, у командно-штабних коледжах, а також університеті національної оборони.

У підготовці американських військових до проєктного управління основними знаннями та уміннями є такі: планування власної діяльності; чітка регламентація посадових обов'язків для кожної особистості; акцентування уваги на плануванні людського ресурсу; класифікація всіх посад; організація робочого простору; зорієнтованість на навчання, розвиток та самовдосконалення; оцінки показників професійної діяльності; стимулювання власної професійної діяльності та підлеглих.

У професійній підготовці офіцерів армії Великої Британії виокремлюють підготовку кадрового офіцера та підготовку офіцера

короткотермінової служби. Основними осередками підготовки офіцерів є вищі військові навчальні заклади Британії. Відсоток кадрових офіцерів приходить в армію з цивільних закладів вищої освіти, по закінченню ними курсів для певного роду війська або служби. Зважаючи на ці факти, з основами проєктного управління майбутній офіцер знайомиться під час навчання у якості студента (в усіх навчальних планів усіх спеціальностей у Великій Британії є навчальні дисципліни – або Проєктне управління, або Управління ризиками (складова проєктного управління), або Основи управління).

Варто проаналізувати таку важливу складову проєктного управління, до якої в арміях країн НАТО, приділяється особлива увага. Цією складовою є здатність до лідерства в проєктному управлінні. Під лідерством для управлінця і в арміях НАТО, і в проєктному управлінні, розуміють здатності впливу на підлеглих у колективі, сприяння їх ініціативності та саморозвитку тощо. Свідченням такого твердження є включення лідерських курсів для військовослужбовців НАТО з метою отримання чергового військового звання та переміщення на наступний рівень військової освіти. Такі лідерські курси отримали позначення L1, L2, L3, L4.

Загалом, підготовка фахівців сектору безпеки та оборони за кордоном, в країнах НАТО, включає основи проєктного управління, що навіть відображено у каталозі стандартів НАТО. Проєктне управління у країнах високого рівня розвитку є основою розвитку в представників військових та правоохоронних структур лідерства та виконання завдань (місій). Завдання (місії) у військовій сфері є наближеними до проєктів, які є обов'язковими заходами, що необхідно виконати.

Список використаних джерел:

1. Луговий В. І. Шляхи і засади вдосконалення підготовки керівного персоналу держслужби (аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду). Підвищення кваліфікації держслужбовців : зб. наук. пр. Київ : Вид-во УАДУ, 2019. С. 108–138.
2. Уряд ухвалив Концепцію трансформації системи військової освіти за стандартами НАТО / Міністерство оборони України. URL: <http://surl.li/qzdlj>.

3. Системи підготовки державних службовців у зарубіжних країнах / пер. з англ. Ю. Д. Полянського; Центр дослідж. адм. реформи. Київ : Вид-во УАДУ, 2018. 424 с.
4. Грицяк І. А. Європейський вимір у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації державних службовців. Актуальні проблеми державного управління. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2019. Вип. 1(17). С. 208–223.

Герасимчук О.М.,
*кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри педагогіки і методики викладання історії
та суспільних дисциплін,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЗВО

Одним з важливих завдань сучасної освіти й виховання є створення умов для формування людини-громадянина, для якої демократичне громадянське суспільство є осередком для розкриття її творчих можливостей, задоволення особистих та суспільних інтересів; виховання громадянина України як освіченої, творчої особистості, в якій органічно поєднуються високі моральні риси, громадянська зрілість, патріотизм, професійна компетентність, потреба у самовдосконаленні.

Особливої актуальності це завдання набуває в нинішніх умовах після повномасштабного військового вторгнення російської федерації в Україну. На освіту покладається завдання розвитку в особистості таких якостей, як патріотизм, соціальна активність, відповідальність, повага до прав людини, до інших культур, підготовка молоді для відкритого демократичного суспільства [1, с. 75]. Тільки маючи таких громадян, ми зможемо відстояти нашу Батьківщину і перемогти рашистську навалу.

Формування громадянських компетентностей особистості – складний і довготривалий процес. Він відбувається в різних сферах суспільного життя. Ці компетентності (особливо соціальні, пов'язані з життєвими

цінностями) дитина набуває передусім у сімейному колі: від батьків та інших членів родини [2, с. 12]. Іншим важливим шляхом формування громадянських компетентностей є процес її навчання й виховання в закладах середньої та вищої освіти.

Тому сьогодні одним із головних напрямів виховання молоді в закладах вищої освіти є формування громадянської компетентності як невід'ємної складової професійної підготовки майбутніх фахівців.

За Концепцією Нової української школи сучасна молодь має володіти певними компетентностями, зокрема, соціальними та громадянськими, які необхідні для участі у громадянському житті країни, здатністю співпрацювати з іншими з метою розв'язання конфліктів, уміння комунікувати в соціумі, досягати високих результатів у певній професійній діяльності [3, с. 41].

Процес формування у студентів громадянської компетентності відіграє надзвичайно важливу роль в ЗВО педагогічного спрямування, адже вони готують майбутніх носіїв громадянських ідей, які вони потім перенесуть у свідомість наступних поколінь.

Громадянську компетентність, як правило, розглядають як сукупність освітніх елементів, що складається з системи знань, умінь, навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості, які допомагають людині усвідомити своє місце в суспільстві, обов'язок і відповідальність перед співвітчизниками, Батьківщиною й державою [4, с. 18]. Це дозволяє нам інтерпретувати громадянську компетентність майбутніх педагогів як певне особистісне новоутворення, формування якого відбувається в процесі реалізації сукупності навчальних і виховних систем у процесі професійної підготовки, а також – як складову його професіоналізму, оскільки готовність до здійснення громадянського виховання є однією з професійних вимог до підготовки педагога [5, с. 30].

З вищенаведених визначень слід зробити висновок, що громадянську компетентність майбутніх педагогів можна розглядати як складову їхньої

професійної компетентності. Дослідники В. Кравцов В. і Т. Кравцова зауважують, що змістовна характеристика досліджуваного поняття визначається також категорією «громадянськість», під якою розуміють духовно-моральну якість, яка характеризує людину як особистість, визначає її моральну й духовну суть [5, с. 30].

На нашу думку, розглядаючи цей аспект, слід звернути увагу на твердження О. Пошетун, яка вважає, що «громадянська компетентність є інтегративною характеристикою особистості, яка включає й певний рівень психологічної готовності до активного здійснення суспільного життя громадянськості». У відповідності з цим громадянськість як психологічне утворення є лише частиною громадянської компетентності, під якою в більш широкому значенні слід розуміти здатність, спроможність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства [4, с. 19].

Разом з тим, громадянська компетентність майбутнього педагога, як ключова компетентність, може бути визначена як здатність людини здійснювати поліфункціональні, поліпредметні, культуродоцільні види діяльності, ефективно розв'язувати завдання професійного й соціокультурного спектру. У цьому контексті, на нашу думку, визначення зв'язку громадянської компетентності майбутнього педагога з іншими особистісними утвореннями вимагає поєднання інструментарію компетентнісного й культурологічного підходів до професійної освіти [5, с. 30].

Формування громадянських компетентностей у студентів ЗВО педагогічного спрямування має на меті підготувати педагогів-професіоналів, які потім на практиці будуть: 1) опиратися на здобутки громадянської освіти у повсякденному житті, застосовувати їх у своїй роботі; 2) поважати верховенство права; 3) особистим прикладом утверджувати повагу до держави, державної мови, державних символів, суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема, правди,

справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства [1, с. 81].

Отже, під громадянською компетентністю розуміємо здатність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства. Громадянська компетентність – інструмент для розширення можливостей розвитку особистості в суспільстві, стимулювання її мотивації, автономії та відповідальності. Її можна розглядати як одну з ключових компетентностей людини для розвитку в неї таких якостей, як соціальна активність, відповідальність, повага до прав людини, до інших культур, підготовка молоді до ролі громадян відкритого демократичного суспільства [1, с. 83].

Таким чином, можна стверджувати, що громадянська компетентність є невід'ємною частиною та змістовною основою громадянської культури особистості майбутнього педагога. При підготовці майбутніх вчителів і вихователів реалізацію компетентнісного підходу необхідно здійснювати разом з формуванням громадянських цінностей, що включають певні ідеали, переконання й відповідну етичну позицію, без яких неможливе формування дійсної громадянської компетентності й становлення педагога-професіонала.

Список використаних джерел:

1. Кравчинська Т.С. Формування громадянської компетентності педагога Нової української школи. *Вісник післядипломної освіти*. Вип. 8(37). Серія : Педагогічні науки. 2019. Вип. 8. С. 74–88.
2. Формування громадянської компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів у відповідності до вимог державних освітніх стандартів / Укл. Н. Степанова. Черкаси : Вид-во ЧОППОП Черкаської обласної ради. 2014. 44 с.
3. Толмачова І.Г. Формування громадянської компетентності майбутніх учителів засобами медіа. *Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конференції «Соціально-педагогічні засади формування громадянської відповідальності у студентів»* (м. Київ, 11–12 квітня 2019 р.) / Гол. ред. О.А. Удалова. Київ, 2019. С. 41–44.

4. Пометун О. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2005. № 23. С. 18–24.

5. Кравцов В., Кравцова Т. Теоретичні засади формування громадянської компетентності майбутнього соціального педагога. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка*. Серія : Педагогічні науки. 2012. Вип. 103. С. 27–35.

Дармофал Е.В.,

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри екології та техногенної безпеки,

Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського

«Харківський авіаційний університет»,

м. Харків, Україна

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ВИКЛАДАЧА ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ АВІАЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

В умовах суспільно-політичних, економічних та соціокультурних процесів, що відбуваються в Україні, виконання соціального замовлення суспільства щодо підготовки конкурентоспроможних фахівців для авіаційної галузі залежить від професійної діяльності викладача, його фахової майстерності, індивідуального стилю педагогічного мислення, здатності до інновацій та творчої самореалізації, рівня педагогічної культури.

Основою поняття «педагогічної культури» є феномен «культура», що розглядається науковцями як:

– прояв активної, розумної і творчої природи людини, вищий рівень оволодіння нею будь-якою сферою діяльності (культура розумової праці, культура мови, естетична культура тощо) (за М. Каганом);

– засіб перебування особистості у соціальному просторі і часі, її якості та характеристики, необхідні для реалізації відношення людини до природи, суспільства, своїх тілесних і духовних потреб (за П. Флоренським);

суб'єктивне відображення суспільних явищ і процесів, де культура «самодетермінується» знанням, цінністю, нормою і зразком, що орієнтує людину в її поведінці, діяльності та взаємодії з іншими людьми (за У. Бекетом).

В якому б аспекті не аналізували поняття культури, завжди присутня людина, яка постає як епіцентр культури, її вища духовна цінність, де культурна сутність людини є системотвірним компонентом її цілісності. При цьому культурне становлення людини – це процес якісного розвитку її знань, поглядів, здібностей, почуттів, норм діяльності і поведінки. У такому визначенні культури закладено її високий виховний і освітній потенціал, що робить її значущим фактором розвитку людини, її соціалізації й індивідуалізації [4, с. 473].

Виділення педагогічної культури викладача, як однієї з найважливіших складових культури суспільства, на переконання В. Гриньової, зумовлене специфікою педагогічної діяльності, спрямованої на формування особистості, здатної у майбутньому відтворити й збагачувати культуру суспільства. Засобом передавання культури, духовних цінностей є творча індивідуальність педагога як носія культури і суб'єкта міжособистісних стосунків з унікальною особистістю студента, котра постійно збагачується, удосконалюється [2, с. 22].

Студіювання наукових праць дозволяє констатувати, що педагогічна культура викладача розглядається як:

– особистісне утворення, інтегрована система педагогічних цінностей, в основу яких покладені духовні цінності, що є досить стійким підґрунтям, згідно з яким викладач співвідносить своє життя і професійно-педагогічну діяльність [1, с. 80];

– система норм, ціннісних орієнтацій, практично реалізованих у процесі життєдіяльності людини, яка забезпечує умови для саморозвитку й самореалізації особистості в процесі фахової діяльності [3, с. 53].

На переконання вчених, педагогічна культура викладача характеризується ступенем спрямованості й стійкості соціально значущих мотивів діяльності (потреби, інтереси, цінності, погляди); розвитку психічних процесів особистості (мислення, пам'ять, почуття, емоції, воля); повноти й глибини засвоєних психолого-педагогічних і спеціальних знань, умінь, навичок, а також набутого досвіду; соціальної активності особистості [2].

Важливість сформованості педагогічної культури викладача технічних дисциплін зумовлена тим, що це є підґрунтям процесу самопобудови педагогічної майстерності, як високого рівня педагогічної діяльності, ознаками якої є гуманність, науковість та педагогічна доцільність.

Отже, викладач технічних дисциплін в закладах вищої освіти авіаційного спрямування має володіти не лише професійними компетенціями, а бути людиною культури, носієм культурних, моральних, принципів, з високим рівнем педагогічної позиції, педагогічної етики, прояву творчої індивідуальності, педагогічної майстерності та здатністю до самовдосконалення і саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Бабич М., Вітвицька С. С. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном*: зб. наук. пр. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка. 2014. С. 77–80.
2. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти). К., 2000. 417 с.
3. Дембіцька С. Формування педагогічної культури фахівців інженерних спеціальностей. *Педагогіка безпеки*. 2018. № 1. т. 3. С. 51–56.
4. Сотська Г. І. Теоретичні та методичні засади формування естетичної культури майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». 2011. Вип. 28. С.472–477.

Джафарова О. В.
*доктор юридичних наук, професор,
підполковник поліції
завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування
(науковий керівник)
м. Вінниця, Україна*

Дзюбенко М. О.
*Начальник Сектору протидії домашньому насильству ВВГ,
капітан поліції
Вінницького РУП ГУНП в Вінницькій області
м. Вінниця, Україна*

ІНТЕГРАЦІЯ МОДУЛЯ ПРО ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО У НАВЧАЛЬНІ ПЛАНИ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В останні десятиліття, глобальне співтовариство все більше усвідомлює гостроту та розповсюдженість проблеми домашнього насильства, яка не обмежується жодними соціальними, економічними чи культурними межами. Україна, як і багато інших країн, стикається з необхідністю зміцнення законодавчих та інституційних механізмів боротьби з цією проблемою. Однією з ключових стратегій, яка має потенціал радикально змінити ситуацію на краще, є інтеграція спеціалізованого модуля про домашнє насильство у навчальні плани підготовки кадрів Національної поліції. Цей крок має на меті не лише підвищити обізнаність та професіоналізм правоохоронців у цій важливій сфері, але й забезпечити жертвам насильства ефективну та чуйну підтримку. Проте, запровадження такого модуля супроводжується численними викликами, від освітніх та культурних бар'єрів до ресурсних обмежень, водночас відкриваючи перед Україною нові перспективи для покращення захисту прав людини та зміцнення законності у суспільстві.

Інтеграція модуля про домашнє насильство в освітні програми для кадрів Національної поліції України є критично важливим для підвищення

ефективності реагування на такі інциденти, але цей процес стикається з низкою складнощів. Одним з основних викликів є забезпечення глибокого розуміння та чутливості до проблеми домашнього насильства серед правоохоронців, що вимагає не лише передачі знань, але й зміни установок та поведінки[1]. Це включає розбудову компетенцій у виявленні прихованих форм насильства, розумінні його психологічних наслідків для жертв, та розвитку навичок ефективної підтримки постраждалих. Додатково, розробка та впровадження такого модуля вимагає значних ресурсів - від фінансування до створення якісного навчального контенту та залучення кваліфікованих тренерів, які могли б поділитися не тільки теоретичними знаннями, але й практичним досвідом[2]. Зміни в освітніх програмах також вимагають часу та гнучкості, щоб адаптуватися до змінюваних потреб суспільства та нових наукових досліджень у сфері протидії домашньому насильству.

На нашу думку, існує виклик пов'язаний з культурними та стереотипними уявленнями, які можуть перешкоджати ефективному реагуванню на домашнє насильство. Переконавання та ставлення, які мінімізують серйозність цієї проблеми або винною стороною вважають жертву, потребують глибокої рефлексії та переосмислення. Таким чином, інтеграція модуля про домашнє насильство не обмежується лише внесенням змін до навчальних планів, але й вимагає комплексного підходу до перебудови системних цінностей та норм у правоохоронній системі.

Впровадження модуля про домашнє насильство в освітні програми для кадрів Національної поліції України відкриває нові горизонти для покращення якості роботи правоохоронних органів і зміцнення довіри громадян до поліції. Ця ініціатива не лише сприяє підвищенню обізнаності та ефективності реагування на випадки домашнього насильства, але й формує фундамент для розвитку професіоналізму та етики серед правоохоронців. Завдяки глибокому знанню специфіки домашнього насильства, поліцейські отримують змогу не тільки адекватно реагувати на

такі інциденти, але й виявляти їх на ранніх стадіях, ефективно співпрацюючи з соціальними службами та організаціями громадянського суспільства[3]. Також, інтеграція цього модуля відкриває двері для створення міжвідомчих та міжсекторальних партнерств, що сприятиме обміну знаннями, досвідом та кращими практиками між різними організаціями, які працюють над проблемою домашнього насильства. Це, в свою чергу, підвищить загальну ефективність боротьби з цією проблемою, сприяючи створенню більш безпечного та здорового суспільства[4]. Окрім того, систематична підготовка поліції з питань домашнього насильства може стати потужним інструментом для зміни суспільних уявлень та ставлення до цієї проблеми, підвищення обізнаності серед населення та формування нетерпимості до будь-яких проявів насильства в сім'ї. В цьому контексті, правоохоронці виступають не лише як захисники правопорядку, але й як важливі учасники освітнього процесу, спрямованого на попередження насильства та підтримку жертв.

Ми вважаємо, що інтеграція модуля про домашнє насильство в освіту поліції є кроком до створення більш компетентної, рефлексивної та чутливої правоохоронної системи, здатної ефективно взаємодіяти з громадянами та реагувати на суспільні виклики сучасності. Це не лише сприятиме зниженню рівня домашнього насильства, але й підвищить загальний рівень правової культури та цивілізованості в суспільстві.

Отже, інтеграція модуля про домашнє насильство у навчальні плани Національної поліції України є важливим кроком у боротьбі з цією соціальною проблемою. Попри існуючі виклики, такі як освітні бар'єри, культурні установки та ресурсні обмеження, перспективи та можливості, які відкриваються завдяки цій ініціативі, є значними. Вони включають підвищення ефективності поліцейських втручань, зміцнення довіри до правоохоронних органів та сприяння профілактиці домашнього насильства на рівні громади. Успіх цієї ініціативи залежатиме від комплексного підходу, включаючи належне фінансування, розробку та адаптацію

навчальних матеріалів, а також залучення широкого кола зацікавлених сторін у процес підготовки та виконання.

Список використаних джерел:

1. Зінченко Д.А. Нормативно-правове забезпечення реагування працівників правоохоронних органів на випадки домашнього насильства. *Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів. МВС України. Наук.-досл. лаб. психол. забезпечення*. Київ. 2022. С. 15–16.
2. Зінченко Д. А., Сидоренко В. М. Загальна характеристика психологічного аспекту розслідування домашнього насильства в Україні. *Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України. МВС України*. Харків: НА НГУ. 2023. С. 137–140.
3. Зінченко Д. А. Загальна характеристика психології злочину: мотивація та профілактика правопорушень. *Психологічні читання. Збірник матеріалів ІХ науково-практичної конференції молодих вчених*. м. Харків. 1 грудня 2023 року. С. 243. С. 83–85.
4. Зінченко. Д. А. Загальні питання розвитку адміністративного права в запобіганні домашньому насильству. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів. МВС України*. Вінниця. ХНУВС. 2023. С. 234–238.

Джафарова О. В.

*доктор юридичних наук, професор,
підполковник поліції*

*завідувач кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування
(науковий керівник)
м. Вінниця, Україна*

Зінченко Д. А.

*Інспектор Сектору протидії домашньому насильству ВВГ,
старший лейтенант поліції
Вінницького РУП ГУНП в Вінницькій області
м. Вінниця, Україна*

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СПІВРОБІТНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Професійна етика відіграє ключову роль у формуванні особистості майбутніх співробітників поліції, які мають стати прикладом дотримання

закону та моральних цінностей у суспільстві. Важливість етичного аспекту в педагогічній діяльності не може бути переоцінена, адже саме в процесі навчання закладаються основи професійної поведінки та моральні орієнтири.

Професійна етика являє собою фундамент, на якому будується вся система підготовки майбутніх співробітників поліції, відіграючи вирішальну роль у формуванні їхньої особистості, професійної компетентності та моральної стійкості. В процесі навчання, акцент робиться не лише на придбанні необхідних знань та навичок, але й на розвитку здатності до етичного рефлексування та прийняття морально обґрунтованих рішень у складних та непередбачуваних обставинах [1]. Етична освіта в цьому контексті передбачає виховання глибокої поваги до прав і свобод людини, розуміння важливості суспільного довіри до правоохоронних органів та здатності до самоаналізу та самокритики. Викладачі, що беруть участь у підготовці кадрів для поліції, мають виявляти високий рівень професіоналізму, включаючи етичну чуйність, готовність до діалогу та вміння створювати атмосферу взаємоповаги та довіри у навчальному процесі [2]. Це сприяє формуванню в студентів усвідомлення необхідності дотримання високих моральних стандартів у професійній діяльності. Такий підхід дозволяє майбутнім правоохоронцям краще розуміти соціальну важливість своєї професії, відчувати особисту відповідальність за збереження правопорядку та зміцнення законності. Важливу роль у процесі етичної підготовки відіграє інтеграція в навчальний план спеціальних курсів та семінарів, присвячених актуальним проблемам професійної етики, а також використання інтерактивних форм навчання, які дозволяють студентам на власному досвіді осмислити значення етичних норм та принципів. Симуляції реальних ситуацій, рольові ігри, дискусії та аналіз кейсів сприяють розвитку навичок критичного мислення, емпатії, здатності до аргументованого захисту своїх позицій та досягнення компромісу [3]. Такий підхід допомагає майбутнім співробітникам поліції формувати стійкі

етичні орієнтири, які стануть надійним фундаментом для їх подальшої професійної діяльності.

На нашу думку, забезпечення етичної готовності майбутніх правоохоронців до виконання своїх професійних обов'язків є складним та багатогранним завданням, яке вимагає злагодженої роботи всього педагогічного колективу та вдосконалення навчальних програм. Тільки так можна досягти високих результатів у формуванні не лише професійно компетентних, але й морально стійких особистостей, готових ефективно служити суспільству та захищати права та свободи громадян.

Практичне застосування професійної етики в контексті підготовки майбутніх співробітників поліції охоплює широкий спектр заходів та методик, спрямованих на формування високого рівня моральної відповідальності та етичної поведінки. Це включає інтеграцію в навчальний процес реальних кейсів, що демонструють етичні дилеми та виклики, з якими правоохоронці можуть зіткнутися у своїй роботі. Аналіз таких ситуацій дозволяє студентам не лише глибше зрозуміти значення етичних принципів у професійній діяльності, але й розвивати навички прийняття виважених, морально обґрунтованих рішень. Важливим елементом практичного застосування є проведення тренінгів та майстер-класів з професійної етики, де через рольові ігри, інтерактивні вправи та дискусії студенти мають змогу не тільки відпрацьовувати теоретичні знання, але й формувати стійкі етичні позиції. Такий досвід сприяє розвитку емпатії, вміння ставити себе на місце інших, розумінню впливу своїх дій на життя та добробут громадян. Професійна підготовка також передбачає використання сучасних технологій, зокрема, віртуальної реальності, для симуляції різноманітних оперативних ситуацій. Це дозволяє майбутнім поліцейським у безпечному та контрольованому середовищі відпрацьовувати прийоми вирішення конфліктів, дотримуючись при цьому етичних норм та стандартів. Залучення до навчального процесу досвідчених практиків, які поділяються своїм досвідом та власними рефлексіями щодо

етичних аспектів служби, є ще однією важливою складовою [4]. Це дає студентам унікальну можливість зіставити теоретичні засади з реальною практикою та краще зрозуміти важливість етичних рішень у повсякденній роботі поліції.

Ми вважаємо, що практичне застосування професійної етики у підготовці майбутніх співробітників поліції є багатограним процесом, що включає як теоретичне вивчення етичних принципів, так і їх активне використання у різноманітних практичних ситуаціях. Це сприяє формуванню високоморальних, професійно компетентних та соціально відповідальних правоохоронців, здатних ефективно вирішувати складні завдання та забезпечувати безпеку та спокій громадян.

Отже, роль професійної етики в педагогічній діяльності при підготовці майбутніх співробітників поліції є надзвичайно значущою та багатогранною. Вона виступає як основоположний елемент у формуванні не тільки професійних, але й моральних якостей кадрів, що є критично важливим для ефективною та відповідальною роботи в правоохоронних органах. Підкреслюючи значення етики у педагогічному процесі, ми готуємо співробітників, які не лише володіють необхідними знаннями та навичками, але й здатні до етичного рефлексування, здійснення морально обґрунтованих рішень та дій у складних реальних умовах. Це сприяє підвищенню довіри громадськості до правоохоронних органів, зміцненню законності та правопорядку, а також формуванню стійкого етичного клімату в суспільстві. Завдяки зусиллям педагогів, які вкладають свої знання, досвід та етичні переконання у підготовку майбутніх поліцейських, ми можемо бути впевнені у формуванні нового покоління правоохоронців, готових ефективно служити суспільству, дотримуючись вищих стандартів професіоналізму та етики.

Список використаної літератури:

1. Зінченко Д. А. Психологічна підготовка фахівців правоохоронних органів України в умовах воєнного стану. *Підготовка правоохоронців в*

системі МВС України в умовах воєнного стану. МВС України. Вінниця. ХНУВС. 2023. С. 242–244.

2. Зінченко Д. А. Психолого-педагогічна діяльність щодо профілактики домашнього насильства. *Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України. МВС України. Харків : Нац. акад. НГУ. 2022. С. 79–81.*

3. Зінченко Д. А. Роль мови у формуванні правової думки та її вплив на юридичну практику. *Мова і право: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. ДДУВС. 17.10.2023.С. 98-101.С. 288.*

4. Макарова О. П. Зінченко Д.А. Особливості підготовки майбутніх працівників поліції в умовах воєнного стану. *Сучасні проблеми фізичної підготовки в силових структурах України. Харків: НАНГУ. 2023. С. 43–45.*

Донець І. О.,

*кандидат педагогічних наук,
старший лейтенант внутрішньої служби,
начальник кафедри фізичної підготовки,
Пенітенціарна Академія України
м. Чернігів, Україна*

Кійко Т. Б.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

ВИМОГИ ДО ПОБУДОВИ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Фізичне виховання студентів здійснюється на навчальних і поза навчальних заняттях упродовж усього періоду перебування їх у закладі вищої освіти в таких формах: навчальні (теоретичні, методичні, практичні) заняття; робота спортивних секцій та самостійні заняття фізичною культурою і спортом; заняття фізичними вправами в режимі дня; спортивні змагання та фізкультурно-оздоровчі заходи.

Названі навчальні й поза навчальні заняття мають забезпечувати оптимальний, науково-обґрунтований (6-8 годин на тиждень) руховий режим студентів [3, с.16].

Фізична підготовка в навчальному процесі спрямується на зміцнення здоров'я, підвищення рівня фізичного розвитку, профілактику порушень постави, розвиток фізичних якостей, формування рухових умінь і навичок та ін.

Засвоєння головного практичного матеріалу оздоровчого компонента програми базується на використанні ідей, принципів, засобів і методів оздоровчого тренування, що передбачає підвищення загальних резервних можливостей організму та розвитку фізичних якостей.

Активно та свідомо використовуючи різноманітні фізичні вправи, людина покращує свій фізичний стан і підготовленість, фізично вдосконалюється. Фізична досконалість відображає відповідний рівень фізичних можливостей особистості, її пластичної свободи, що дозволяють їй найбільш повно реалізувати свої потенційні можливості, успішно брати участь у необхідних суспільству та бажаних для неї видах соціально-трудової діяльності, посилюють її адаптивні можливості та формують мотивацію до активної громадянської позиції [2, с. 194].

Особливої уваги потребують процеси формування програми засвоєння рухових дій. Так, у відповідності з біологічними закономірностями управління руховою активністю людини програма засвоєння рухових дій повинна забезпечити доступність навчального матеріалу шляхом створення в студентів сприятливих внутрішніх умов для виконання вправи, які умовно можна розділити на фізіологічні та психічні.

У теорії і методиці фізичного виховання студентів під програмуванням навчальних завдань розуміють планування навчального процесу. Функції педагогічного планування полягають у передбаченні очікуваного результату і логічно-формалізованому «проектуванні» того, як буде (повинен) розгортатися навчально-тренувальний процес фізичного виховання в конкретних умовах на основі загальних закономірностей [1, с.9]. Сучасна орієнтація на творче засвоєння фізичної культури майбутнім фахівцем вимагає впорядкованої системи дієвості на його інтелектуальну,

емоційно-вольову і практичну діяльність. Це дозволяє говорити про фізичне виховання як важливий спосіб формування особистості, громадянина і майбутнього фахівця, цілеспрямований педагогічний процес залучення студентської молоді до цінностей загальнонародної фізичної культури [4, с.458].

Отже, для всебічного розвитку фізичних якостей система тренувальних завдань повинна формуватися за такими керівними положеннями: відповідність тренувальної спрямованості фізичних навантажень очікуваному напрямку адаптації; безперервна стимуляція адаптаційних процесів у конкретних структурах організму; оптимальна величина структурно-метаболічних процесів у працюючих органах шляхом вибіркового впливу на конкретні рухові функції, оптимальною послідовністю розв'язання різних тренувальних завдань та забезпеченням новизни тренувального комплексу; оптимальні інтервали відпочинку між навантаженнями однакової спрямованості в суміжних заняттях; оптимальна тривалість застосування тренувального комплексу.

Список використаних джерел

1. Донець І.О. Моніторинг фізичної підготовленості футболісток дитячо-юнацької спортивної школи у навчально-тренувальному процесі : автореф. канд. пед. наук: 13.00.02. Чернігів, 2012. 21 с.
  2. Донець І.О. Проектування методики і технології досягнення оздоровчого ефекту в системі організації занять шкільного футболу. *Формування компетентності індивідуального здоров'язбереження : теорія і практика в освітніх процесах : колективна монографія*. Київ : «Майстерні магістеріуму», 2020. Т. II. С.191–196.
  3. Ільченко С. Мотивація до занять спортом і відвідування занять з фізичного виховання студентів педагогічних спеціальностей. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2017. № 1. С. 15–19.
- Ольховий О. М., Романчук В. Б., Климович В. Б. Фізична готовність, як невід'ємна складова забезпечення бойової готовності військових фахівців. *Новітні технології – для захисту повітряного простору: тези XII наукової конф. Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (13–14 квіт. 2016 р.)*. Харків. 2016. С. 457–458.

Доній Н.Є.,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри економіки та соціальних дисциплін,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна

ВИКОРИСТАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОТЕНЦІАЛУ КІНОТРЕНІНГУ ПРИ ВИВЧЕННІ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

На жаль, останні роки для українського освітнього простору забарвлені пандемією COVID-19 та військовою агресією рф. Це, в свою чергу, стимулювало, або, можливо, наклалося на навчальну демотивацію здобувачів вищої освіти, прояв якої бачимо в небажанні (а часто невмінні) студентів привласнювати знання, навички та вміння. Така демотивація породила різного роду дискусії щодо напрямків зміни технології та методів передачі знань. Однією з найгарячіших є дискусія щодо того, як захоплююче організувати подання матеріалу і чи потрібно спиратися виключно на традиційні засоби навчання, такі як підручники, навчально-методичні розробки, тощо. До речі, саме дискусія щодо того, яку роль «великі книжки» мають грати у навчальних програмах закладів освіти і питання щодо того, хто визначає «джерельний канон» у сфері вищої освіти перебувають на піку обговорень.

Утім, вже можемо констатувати що новітнім ландшафтом соціогуманітарної освіти все більше акцентується увага на тому, що для більш ефективного навчання центральну роль мають відігравати ті засоби навчання, що адекватні швидкості змін, які відбуваються в сучасному соціальному просторі. В зв'язку з цим зростає популярність застосування в освітніх цілях кіноклубу, який часто представлений у варіації кінотренінгу.

Кінотренінг – це форма рефлексії щодо кіносюжету й саме у розгортанні цієї рефлексії полягає освітній ефект. Серед переваг

кінотренінгу можна відзначити його дієвість, забезпечення якої йде через взаємозв'язок кіно з іншими видами мистецтва, філософією та психологією. Теоретики кінотренінгу відзначають цінність постійного звернення дослідників до проблеми зв'язку кінематографа з реальністю, хоча сама реальність сприймається ними по-різному. Так, наприклад, поняття реальності набуває особливого значення в руслі феноменологічного підходу до кіноматеріалу (М. Мерло-Понті, Г Марсель та ін.), де кіно розглядається як певний спосіб відкриття реальності, «уявлень, що змінюються», непідвладних раціональному пізнанню або як відтворення реальності в чистому вигляді.

Освітні можливості кіно різноманітні. Демонстрація фільмів розширює знання про світ, формує гуманне ставлення до світу, відкриває завіси історії, дає змогу здійснювати критичну оцінку соціокультурних реалій, прищеплює громадянські почуття. Потенціал кінотренінгу у новітніх соціокультурних і освітніх умовах визначається широким спектром розвитку людської особистості: емоцій, інтелекту, самостійного творчого та критичного мислення, світогляду, естетичної свідомості, активізації знань.

Стимульним матеріалом для роботи стає заздалегідь відібраний за певною тематикою фільм, перегляд якого супроводжується, як правило, груповим обговоренням під керівництвом фасілітатора. Обговорення ситуації, подій, вчинків і переживань персонажів фільму можуть допомогти здобувачам освіти отримати більш адекватне та повне уявлення про власне життя, доторкнутися до почуттів та емоцій, побачити ситуацію з іншого погляду, побачити слабкі та сильні позиції при прийнятті рішень та наслідки прийняття рішень.

Існують дві моделі кіноперегляду, які фактично є продовженням лінії Аристотеля щодо двох варіантів моделювання та споглядання вистави/постановки [див. 1]. Перша орієнтована на сприйняття екранного середовища як «Іншого/чужого світу», до якого в реальності людина долучитися у принципі неспроможна. Спираючись на цю модель, автори

кінопродукції прагнуть подати аудиторії життєві проблеми через розважальне кіно. Однак, саме така демонстрація дає можливість через певне дистанціювання побачити зі сторони проблемну ситуацію і не піддаючись на емоції залишатися раціонально мислячими. Друга модель передбачає емоційну причетність глядача до того, що демонструється на екрані й, тим самим, співчувати діючим особам і рефлексувати щодо власних ідей, інтересів та прагнень. Така модель дозволяє глядачам знайомитися з авторським кінематографом, виховує потребу в мистецтві, що правдиво відображає життєві проблеми [3].

Підсумовуючи, зазначимо, що використання кінотренінгу як елементу в процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти є підґрунтям для рефлексії та кристалізації розумінні складності усіх «за» і «проти» прийняття певних рішень, розвитку мислення за межами власних соціальних, культурних і релігійних кордонів, відшліфовування здатності критичної оцінки інформації, включаючи позиції та думки, що суперечать їм власним.

Список використаних джерел:

1. Арістотель Поетика. Київ, Мистецтво, 1967. 142 с.
2. Batool T.M. Creation of ideology through the language of cinema: a feminist study of media education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2010. № 2(2). Р. 4592-4596. URL: https://www.researchgate.net/publication/248607230_Creation_of_ideology_through_the_language_of_cinema_a_feminist_discourse_study_of_media_education
- Mulvey L. Visual Pleasure and Narrative Cinema. *Popular film and TV / Bennett T. et al. (eds)*. London: Oxford University Press and British Film Institute. 1981. P.803-815. URL: <https://www.amherst.edu/system/files/media/1021/Laura%20Mulvey%20Visual%20Pleasure.pdf>

Кирстя А. В.,

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Льотна академія Національного авіаційного університету,
м. Кропивницький, Україна*

Кузютічев С. Г.,

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Льотна академія Національного авіаційного університету,
м. Кропивницький, Україна*

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасний світ зазнає швидких та постійних змін, які впливають на всі сфери життя, включаючи освіту. Вища освіта відіграє ключову роль у підготовці молодого покоління до складних викликів і можливостей, що стоять перед ними. У цьому контексті, професійно-педагогічна діяльність викладачів закладів вищої освіти стає надзвичайно важливою. Вона не тільки забезпечує передачу знань та навичок, але й впливає на формування цінностей, мислення та готовності здобувачів до подальшого професійного розвитку.

Актуальність вивчення прикладних аспектів професійно-педагогічної діяльності викладача закладу вищої освіти обумовлена кількома факторами. По-перше, сучасні технології та швидкі зміни в суспільстві ставлять перед викладачами нові виклики та завдання. Вони повинні адаптувати свої методи та підходи до навчання, щоб відповідати потребам сучасних здобувачів вищої освіти. По-друге, інтеграція різноманітних культур та ідентичностей у вищу освіту створює необхідність в розвитку міжкультурної компетентності серед викладачів. По-третє, зростаюча конкуренція на ринку праці вимагає від викладачів акценту на розвиток кар'єрних навичок та підготовку здобувачів до успішної інтеграції у професійну сферу.

Таким чином, вивчення векторів розвитку професійно-педагогічної діяльності викладача вищої освіти є важливим не лише для самого

освітнього процесу, але й для соціального та економічного розвитку суспільства в цілому.

Професійно-педагогічна діяльність викладача закладу вищої освіти нині стикається з численними викликами та вимогами, що визначають сучасні тенденції в освіті. Розглянемо деякі з основних, котрі включають в себе наступні позиції:

– адаптація до сучасних технологій: з поглибленням дигіталізації суспільства та розвитком інформаційних технологій викладачі повинні вміло використовувати ці технології в навчальному процесі. Це може включати в себе використання онлайн-платформ для навчання, відеолекцій, вебінарів, інтерактивних вправ тощо;

– розвиток «м'яких навичок»: поміж ключових навичок, які здобувачі мають набути, є комунікаційні, креативні, критичного мислення, та співробітництва. Викладачі повинні активно працювати над розвитком цих навичок у здобувачів у рамках навчальних програм

– інклюзивне навчання: зростаюча увага приділяється інклюзивному навчанню, яке враховує потреби всіх здобувачів, включаючи людей з інвалідністю, міграційними фондами, а також різними стилями навчання. Викладачі повинні вміло використовувати різноманітні педагогічні підходи для забезпечення доступності та ефективності навчання для всіх здобувачів;

– наголос на дослідницьку діяльність: викладачі закладів вищої освіти часто ведуть дослідження в своїй галузі, що сприяє не лише розвитку науки, а й підвищенню якості навчання. Сприяти такій дослідницькій активності та інтеграції новітніх досліджень у навчальний процес є важливим аспектом професійно-педагогічної діяльності викладача;

– глобальна перспектива: світ стає все більш глобальним, і викладачі повинні навчати здобувачів розуміти та цінувати різноманітні культури, перспективи та проблеми, що існують у світі;

– стала самоосвіта: швидкі зміни в суспільстві та технологіях вимагають від викладачів постійного самовдосконалення. Вони повинні

бути готові до використання новітніх методик навчання, оволодівати новими знаннями у своїй галузі та розвивати свої навички;

– формування гнучких навчальних програм: Викладачі повинні активно працювати над створенням гнучких навчальних програм, які відповідають на зміни в суспільстві та ринку праці. Це може включати в себе впровадження нових курсів, модулів або спеціалізацій, що відповідають сучасним вимогам і потребам;

– підтримка здобувачів у розвитку кар'єрних навичок: підготовка здобувачів до вступу на ринок праці є важливою частиною професійно-педагогічної діяльності викладача. Викладачі повинні надавати можливості для розвитку кар'єрних навичок, включаючи практичні тренінги, стажування та консультації з кар'єрним плануванням;

– стимулювання активної участі здобувачів: сучасний підхід до навчання акцентує на активному залученні здобувачів до навчального процесу. Викладачі повинні стимулювати учнів до участі у дискусіях, проектах, та інших формах активного навчання;

– оцінка навчальних досягнень: оцінка здобувачів вимагає більш гнучкого та компетентнішого підходу. Викладачі повинні використовувати різноманітні методи оцінки, включаючи портфоліо, проекти, колективні роботи, щоб оцінити різні аспекти навчальних досягнень здобувачів;

– розвиток міжкультурної компетентності: у світі зростає міжнаціональна мобільність, тому важливо, щоб викладачі були підготовлені до роботи зі здобувачами з різних культурних та мовних контекстів. Розвиток міжкультурної компетентності викладачів допоможе забезпечити ефективну комунікацію та сприятиме розвитку глобального розуміння серед здобувачів.

– збереження психологічного та емоційного благополуччя здобувачів: у зв'язку зі зростанням стресу та психологічних труднощів серед здобувачів, викладачі повинні бути свідомі своєї ролі у підтримці психологічного та

емоційного благополуччя своїх учнів та надавати відповідну підтримку та ресурси.

Дані аспекти професійно-педагогічної діяльності викладача вищої освіти відображають сучасні вимоги та тенденції в галузі освіти, які визначають ефективність навчання і підготовку майбутніх спеціалістів. Також вони доповнюють попередні вказівки та відображають широкий спектр критеріїв і завдань, що стоять перед сучасними викладачами закладів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Крамський С. О., Гуцалюк О. М., Аблязова Н. Р., Мальцев М. М. Використання проєктного менеджменту як інноваційно-енвайронментального підходу в системі підготовки фахівців з економіки та управління науково-технічною сферою. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 3 (73). С. 88–96.
2. Лещенко Г. А., Бондар Ю. А., Кирстя А. В. Соціально-економічний розвиток науково-дослідної діяльності закладів вищої освіти. *Вісник економічної науки України*. 2022. № 1 (42). С. 87–93.

Козій О.Б.,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук
Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Кропивницький, Україна*

РОЛЬ ЧИТАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»

За умови здійснення професійно-орієнтованого підходу до вивчення іноземних мови найефективнішими є вправи на закріплення лексики, оскільки вони мають комунікативну спрямованість, та відповідають рівню знань студентів та їх практичним потребам. Студенти повинні оволодіти вміннями складати резюме, профільно-орієнтованого тексту, науково-популярної статті, написання реферату чи виступу на науковій конференції. Через це визначальними залишаються положення щодо автентичних

текстів: вони є не лише цінним інформаційним та пізнавальним матеріалом, що доповнює отримані студентами з підручників знання, а також можуть стати зразком при виконанні власних творчих завдань.

Організуючи роботу із лексичним матеріалом необхідно враховувати такі моменти, як мета навчання (сфера спілкування, врахування рівня студентів), доцільність вибору лексичних одиниць (відповідність реальному рівню знань студентів, їх початковий словниковий запас), повторюваність вживання [2].

На початкових етапах навчання студенти розуміють текст лише після перекладу або ретельного аналізу. Саме тому перед кожним заняттям викладач повинен спланувати роботу з текстом, визначити найскладніші моменти, основні лексичні та граматичні особливості, підготувати комплекс вправ із метою полегшення читання. Зважаючи на складність тексту, варто використовувати аналітичне читання для забезпечення ефективності вивчення матеріалу.

Розрізняють два основних рівні розуміння тексту: рівень значення і рівень смислу/змісту (хоча кожен з них ще включає по декілька проміжних рівнів). Перший пов'язаний із встановленням значень сприйнятих мовних одиниць та їх безпосередніх зв'язків, другий – із розумінням змісту тексту як цілісної мовної одиниці. У зв'язку з цим навички та вміння, які забезпечують розуміння тексту, умовно поділяють на дві групи, хоча процеси сприймання та осмислення відбуваються одночасно. Перша група – це навички, які пов'язані з технічним аспектом читання. Вони забезпечують безпосередній акт сприйняття графічних знаків та співвіднесення їх з відповідними значеннями; друга група – це вміння, які забезпечують смисловий аспект читання: встановлення смислових зв'язків між мовними одиницями тексту, досягнення розуміння змісту, замислу автора, тобто розуміння тексту як завершеного мовленнєвого твору. Щоб досягти такого рівня розуміння, навички техніки читання мають бути

граничне автоматизованими, завдяки чому увага читця повністю зосереджується на смисловій переробці тексту.

Самостійна робота з домашнього (або індивідуального) читання може стати ефективним фактором, що забезпечує збагачення активного вокабуляру майбутнього спеціаліста. Це дозволить підвищити мотивацію студентів до вивчення іноземної мови. Робота з індивідуального читання здатна зробити процес формування лексичної компетенції більш ефективним.

У процесі опанування іноземної мови читання може виступити як засіб і як мета навчання. Читання тісно пов'язане з розумінням тексту і є складним розумовим процесом та має значний вплив на розвиток довготривалої пам'яті. У довготривалій пам'яті зберігається великий обсяг інформації, але переміщення інформації до довготривалої пам'яті не можливе без дотримання принципів багаторазового повторення, самостійного пошуку, дозування вивчення лексики, темпу вивчення лексики, частоти використання, когнітивної глибини та візуалізації [1]. Принципи самостійного пошуку, темпу, дозування вивчення нового найчіткіше простежуються під час самостійного опрацювання наукових та науково-популярних текстів із спеціальності.

Використання домашнього читання для розвитку навичок критичного мислення, разом із фаховою і соціальною компетентністю, забезпечує конкурентоздатність і мобільність освіченої людини на ринку праці, її готовність жити і працювати в умовах неперервних змін [2], оскільки результатом навчання є не засвоєння фактів чи чужих думок, а напрацювання власних суджень через застосування до інформації певних прийомів мислення, що потребує від студентів достатніх навичок оперування доказами та формулювання висновків, здатність знаходити та інтерпретувати оригінальні документи та джерела інформації, аналізувати аргументи, обґрунтовувати висновки міцними доказами.

Вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» неможливе без забезпечення міжпредметної координації, що включає в себе оволодіння викладачами іноземної мови спеціальною професійною лексикою для навчання студентів нефілологічних спеціальностей, використання фахових знань студентів у вивченні професійно спрямованої іноземної мови. Це передбачає співпрацю викладачів іноземної мови з викладачами фахових дисциплін, щоб уникнути повторення навчального матеріалу, адаптацію навчальних планів, формування в студентів толерантності до різних точок зору на одну проблему, розвитку продуктивного мислення.

Список використаних джерел:

1. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ. Київ, 2005. 101 с.
2. Гринюк Г. А., Семенчук Ю. О. Відбір навчального матеріалу для формування англomовної лексичної компетенції у студентів-економістів. *Іноземні мови*. 2007. Вип. 2. С. 30–34.
3. Рижак Л. Університетська освіта в ХХІ сторіччі: філософсько-синергетичний аспект. *Вісник Львівського ун-ту. Серія філософія*. 2009. Вип. 12. С. 26–35.

Левчук Н.П.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри логістики,
Національна академія Державної Прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
м. Хмельницький, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ- ПРИКОРДОННИКІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОГО (КОРАБЕЛЬНОГО) ГОСПОДАРСТВА ПІДРОЗДІЛУ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Важливою умовою провадження освітнього процесу в Україні є його інформатизація, яка забезпечується за допомогою використання

можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) під час викладання навчальних дисциплін різного спрямування. Виникнення пандемії коронавірусу та війна росії проти України посилюють необхідність використання засобів сучасних ІКТ у освітньому процесі [2].

Застосування ІКТ у освітній діяльності створюють необмежені можливості завдяки використанню всесвітньої мережі Інтернет, різноманітних її сервісів, електронної пошти, телекомунікаційних засобів тощо. При цьому, невід’ємною складовою такого процесу є безпосередньо форми комунікації, завдяки яким відбувається комфортна, індивідуальна, різноманітна взаємодія між об’єктами комунікації, тобто між тими хто навчає і тими хто навчається. Можна стверджувати, що постає проблематика створення інформаційного простору, який буде виконувати навчальні функції та забезпечувати оптимальні умови для комплексного застосування технологічних інструментів та засобів у процесі спілкування, збереження, поширення, проектування, керування інформацією.

З метою підготовки курсантів Національної академії Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) до організації і ведення військового (корабельного) господарства підрозділів охорони державного кордону у різних умовах оперативно-службової діяльності в структуру їх підготовки включено такі навчальні дисципліни, як «Тилове забезпечення охорони кордону», «Економіка, організація та планування забезпечення пально-мастильних матеріалами», «Економіка, організація та планування продовольчого забезпечення», «Військовий тил» [1].

За результатами аналізу досвіду використання можливостей сучасних ІКТ при викладанні цих навчальних дисциплін пропонуємо розглядати їх, як комплекс способів, засобів та прийомів пошуку, систематизації, обробки, узагальнення та поширення інформаційно-графічних, текстових, цифрових, аудіо- та відеоматеріалів з використанням комп’ютерної техніки, смартфонів, доступних мережевих систем та засобів зв’язку. Для зручності використання ІКТ було узагальнено та розподілено за такими ознаками, як:

мультимедійні файли (PowerPoint, інтерактивна дошка, Evernote, Adobe Flash, Dropbox, TeacherTube, YouTube);

інформаційно-навчальні платформи (модульне середовище Національної академії ДПСУ);

соціальні мережі (Facebook);

спеціальні програмні додатки (Share Point, Adobe Captivate, Padlet, Survey Monkey);

блоги та рубрикатори, спеціалізовані програми для роботи з документами (Livebinders, Blogger/Blogspot, Edublogs, Wordpress, Scoop.it, OneNote, Outlook, Google Catalogs).

Окрім цього, курсантам рекомендується користуватись такими інтернет-ресурсами, як <https://buhgalter.com.ua>, <https://www.budgetnyk.com.ua>.

Структура та зміст виокремлених інтернет-ресурсів висвітлюють найактуальнішу інформацію для працівників в бюджетній сфері: законодавство, оперативні коментарі до нього, новини, довідник, бланки, статті, безкоштовні вебінари, професійні консультації і рекомендації, вирішення робочих ситуацій та багато іншої цікавої інформації.

Запропонований комплекс ІКТ сприяє закріпленню, поглибленню теоретичних знань та набуттю практичних навичок майбутніми офіцерами-прикордонниками щодо ефективного і раціонального ведення військового (корабельного) господарства підрозділу охорони державного кордону та вирішення різних практичних завдань логістичного спрямування.

Список використаних джерел:

1. Іщенко Д. Методика оцінювання професійної компетентності офіцерів відділів прикордонної служби. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки. 2015. № 2. С. 121-130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadpcpn_2015_2_13
2. Мамчур Л. І. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи : монографія. Умань: Видавець «Сочінський», 2012. 449 с.

Руденко Л. А.,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології та педагогіки,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна*

Литвин А. В.,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології та педагогіки,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна*

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах запровадженого в Україні воєнного стану до першочергових завдань модернізації системи освіти відносять забезпечення «формування гармонійної особистості – патріота і громадянина України, чітко зорієнтованої в сучасних реаліях та перспективах соціокультурної динаміки» [2, с. 89]. Водночас розвиток євроінтеграційних процесів у державі вимагає від освітньої галузі відповідності суспільним потребам і запитам. Відтак, система вітчизняної вищої освіти має орієнтуватися на цілеспрямоване формування як фундаментальних загальнонаукових, так і перспективних професійно важливих якостей і компетентностей майбутніх фахівців, здатних успішно виконувати професійні завдання, що постануть перед ними у найближчій і віддаленій перспективі. Натомість низка вітчизняних ЗВО у своїй діяльності й досі надають перевагу концепції так званого «підтримувального» навчання, згідно з якою професійна підготовка враховує лише нагальні вимоги світового ринку праці, що не забезпечує належної підготовленості майбутніх фахівців до викликів і обставин, які постійно змінюються.

З огляду на це принципово важливо забезпечити заклади вищої освіти науково-педагогічними кадрами, яким властивий належний рівень методологічного мислення, загальної та професійної культури, володіння спеціальними та психолого-педагогічними знаннями, вміннями і

навичками, а також здатними створювати сприятливу атмосферу під час педагогічної взаємодії [3, с. 154]. Мова йде про викладачів із високим рівнем педагогічної майстерності, яка суттєво впливає на підвищення якості освітнього процесу у ЗВО завдяки максимальну виявленню їхнього особистісного й професійного потенціалу під час продуктивної педагогічної взаємодії у гармонійному поєднанні індивідуального стилю викладацької діяльності, професійної культури, фахової компетентності тощо.

Як зазначалося вище, конструктивна професійна підготовка має орієнтуватися на майбутнє, враховувати прогностичні потреби галузі, в якій працюватимуть і професійно розвиватимуться випускники ЗВО, побажання й рекомендації стейкхолдерів тощо. Іншими словами, йдеться про випереджувальний характер освіти, що уможливить забезпечення міждисциплінарності та інтегрованості різнобічних складників фахової підготовки, сприятиме розвитку креативного мислення здобувачів та продукуванню творчих способів діяльності, гарантуватиме майбутнім фахівцям готовність до виконання нових функцій у соціально-виробничій сфері, а також застосування ефективних видів взаємодії в найближчій перспективі після закінчення ЗВО.

Однак у сучасних соціально-економічних обставинах, викликаних воєнним станом в Україні, пріоритетною в освіті є функція розвитку, поступу, що передбачає підготовку майбутніх фахівців до безперервної самоосвіти й опанування методології інноваційного розвитку, нового змісту і способів пізнання та суспільної практики. У цьому контексті особливої значущості набувають завдання викладачів ЗВО щодо формування у випускників самовизначення, усвідомлення ними необхідності постійного особистісного саморозвитку, а ключовими векторами вищої професійної освіти є її превентивна адаптація до соціальних реалій, які повсякчас змінюються, формування у здобувачів освіти готовності до повноцінного життя і трудової діяльності в інших умовах, перетворення довкілля

внаслідок опанування гуманістично орієнтованих технологій, збереження національної ідентичності тощо.

Постійне підвищення педагогічної майстерності викладацького складу ЗВО має здійснюватися відповідно до соціокультурних тенденцій, притаманних сучасному суспільству, які актуалізують процес удосконалення освітньої галузі, впливають на її перебіг та ефективність, та орієнтуватися на такі вимоги щодо розвитку системи вищої освіти [1, с. 74]:

- урахування процесів соціально-економічної глобалізації та регіоналізації, інтернаціоналізації вищої освіти, відповідно до чого зміст та організація професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗВО має опиратися на цінності й традиції національної та світової культури;

- забезпечення доступності освіти для всіх верств населення, постійне підвищення її ефективності та якості відповідно до потреб здобувачів, роботодавців та стейкхолдерів, ринку праці, суспільства, держави;

- створення системи безперервної, виховної, розвивальної та випереджувальної освіти, що гарантує всебічну мобільність і конкурентоспроможність випускників ЗВО;

- посилення особистісно зорієнтованого характеру професійної підготовки у ЗВО, пошуково-дослідницької спрямованості освітнього процесу, розширення самостійної роботи здобувачів, їхньої самоосвіти і саморозвитку, формування в них універсальних навичок (*soft skills*), що сприяють успішному вирішенню різноманітних соціально-комунікативних завдань;

- виявлення освітніх запитів і пізнавальних інтересів кожного здобувача як особистості, що потребує навчатися та вдосконалюватися впродовж усього життя;

- врахування вікових особливостей, диференціювання та індивідуалізації професійної підготовки в системі неперервної освіти;

– оптимально доцільне поєднання різних форм здобуття освіти, зокрема очної та дистанційної, та їх удосконалення.

Зазначимо також, що забезпечення реалізації цих вимог потребує від викладачів ЗВО неперервного саморозвитку, свідомого мотиваційно-ціннісного ставлення до власної педагогічної майстерності, прагнення постійного професійно-педагогічного зростання [3, с. 156].

Отже, сучасна вища освіта потребує системних змін, які мають змістити акценти з вивчення окремих дисциплін на вироблення у випускників ЗВО комплексу професійно важливих якостей, формування у них інтегрованої компетентності, що передбачає здатність фахівця оперативно орієнтуватися та діяти в інформаційно-професійному просторі, продуктивно використовуючи здобуті знання, вміння, навички і одержані ключові кваліфікації для успішного вирішення професійних і побутових завдань. Переконані, що ключова роль у вирішенні цього завдання належить педагогічній майстерності професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Мієр Т. Сутність освітніх парадигм і поліпарадигмальних проявів у багатовимірній педагогічній реальності та особистісній самореалізації студентів під час е-навчання. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2021. 34 (2), 73-83.
2. Пріоритети державної політики в галузі свободи совісті: шляхи реалізації: зб. наук. матеріалів / редкол. : Андрущенко В. П. [та ін.]. Київ : Світ Знань, 2007. 178 с.
3. Руденко Л., Литвин А. Розвиток педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти у процесі підвищення кваліфікації. *Сучасні напрями вдосконалення педагогічної майстерності викладачів*: матер. І Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 27–28 квітня 2023 р.) / Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів : Академія ДПтС, 2023. С. 154–156., с. 154]

Панас О. І.

ад'юнкт 2 року навчання

*Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна*

Руденко Л. А.

доктор педагогічних наук, професор,

*професор кафедри практичної психології та педагогіки,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна*

ПРОФЕСІЙНА СКЛАДОВА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Розвиток та підготовка фахівців цивільного захисту вимагає комплексного підходу, що охоплює не лише технічні аспекти, але і важливі складові психолого-педагогічної компетентності. Професійна готовність у галузі цивільного захисту не обмежується лише технічними навичками та знаннями, але і передбачає розвиток психологічних та педагогічних компетентностей, завдяки яким працівники служби цивільного захисту здатні ефективно взаємодіяти з громадою та забезпечувати психологічну підтримку в умовах стресових та кризових ситуацій.

Важливим показником професіоналізму людини є її професійна компетентність. У науковій літературі це поняття використовується для опису рівня професійних якостей фахівців та їхньої кваліфікації. Наприклад, Ж. Дасюк визначає професійну компетентність як особистісний потенціал спеціаліста, який дає йому змогу діяти конструктивно в межах певної професійної компетентності [1, с. 140].

У психолого-педагогічній літературі професійна компетентність розглядається як результат професійної підготовки, що виявляється у здатності фахівця виконувати обов'язки та поставлені завдання професійної діяльності. Її вважають однією з провідних ознак професійної готовності працівника до виконання своїх обов'язків. Р. Любич зазначає, що,

порівнюючи професіоналізм з різними аспектами становлення фахівця, можна виділити такі типи професійної компетентності [2, с. 140]:

- соціальна професійна компетентність, що відображає володіння способами професійної співпраці, прийнятими у професійних співтовариствах;

- спеціальна або діяльнісна професійна компетентність, яка виявляється у вмінні виконувати свою діяльність на високому професійному рівні та містить не лише знання, а й уміння використовувати їх на практиці;

- індивідуальна професійна компетентність – виявляється у здатності до саморегуляції, зорієнтованості на професійний розвиток та наявності професійної мотивації;

- особистісна професійна компетентність, що свідчить про здатність до самовираження та особистісного розвитку, а також самостійного прийняття рішень та виявлення проблеми.

Таким чином, професійна компетентність фахівців цивільного захисту є важливою передумовою для ефективної та координаційної діяльності у надзвичайних ситуаціях. Вона передбачає наявність не лише технічних знань і навичок, але й здатність до швидкого та раціонального прийняття рішень у стресових умовах. Фахівцям служби цивільного захисту потрібно мати високу компетентність під час вирішення практичних завдань, вміння ефективно комунікувати та взаємодіяти з іншими членами команди, а також бути готовими до швидкого реагування на надзвичайні ситуації з метою мінімізації ризиків.

Зважаючи на викладене, виділимо чинники, що впливають на формування і розвиток професійної компетентності фахівців цивільного захисту:

- професійна підготовка у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, яка спрямована на вироблення вмінь і навичок на основі отриманих професійних знань, необхідних для якісного виконання службових обов'язків;

– практичний досвід професійної діяльності, що сприяє розвитку здатності конструктивного застосування професійних знань, умінь і навичок на практиці та уможлиблює їх вдосконалення у реальних умовах праці;

– професійна мотивація та прагнення до саморозвитку, які стимулюють майбутніх фахівців цивільного захисту до постійного удосконалення професійної компетентності;

– психологічна якість особистості, а саме: самодисципліна, здатність до співпраці, впевненість у собі, які виконують визначальну роль у формуванні професійної компетентності фахівців цивільного захисту та впливають на їхню успішність у професійній діяльності.

Отже, розвиток професійної складової психолого-педагогічної компетентності фахівців цивільного захисту є важливою передумовою для ефективного вирішення завдань у сфері безпеки та захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій. На розвиток цих компетентностей необхідно орієнтувати освітні програми, активно впроваджувати передові психолого-педагогічні підходи до професійної підготовки, що сприятиме підвищенню її якості у ЗВО із специфічними умовами навчання та забезпечить якісну безпеку та захист населення.

Список використаних джерел:

1. Дасюк Ж. М. Психологічний аналіз проблеми комунікативної компетентності у вітчизняній та зарубіжній науковій думці. *Проблеми загальної та педагогічної психології* / за ред. С. Д. Максименка. Київ : Міленіум, 2007. Т. IX. Ч. 4. С. 137–142.
2. Любчич Р. Психологічні та педагогічні аспекти професійної компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Молодь і ринок*. 2019. № 9 (176). С. 138–142.
3. Мельник Н. І. Феномен «професійної компетентності» в українській та європейській педагогічній теорії: порівняльний аспект. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка* : зб. наук. праць. 2017. № 28. С. 54– 60.

Педорич А.В.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬНО-КОРИСНИХ ЗВ'ЯЗКІВ, ЯК ЕЛЕМЕНТУ ПЕРЕВИХОВАННЯ У ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Згідно із Європейськими пенітенціарними (в'язничними) правилами пунктом 24.1. ув'язненим необхідно дозволяти максимально часто спілкуватися поштою, по телефону або в інші способи спілкування зі своїми родинами, іншими особами та представниками зовнішніх організацій. У пункті 24.10. вищезазначеного нормативно-правового акту вказано, що ув'язнені мусять мати можливість регулярно одержувати інформацію про суспільні події, отримуючи за передплатою або читаючи газети, періодичні видання та інші публікації, а також по радіо або телебаченню, за винятком, коли в окремих випадках судовий орган визначає конкретну заборону на певний період [1].

Кримінально-виконавчий кодекс України закріплює право засуджених одержувати інформацію і роз'яснення про умови відбування і порядок виконання покарання у виді позбавлення волі та право здійснювати листування з особами, які знаходяться за межами колоній, вести з ними телефонні розмови, у тому числі у мережах рухомого (мобільного) зв'язку, користуватися глобальною мережею Інтернет [2].

Норми, що регулюють користування засудженими мережі Інтернет ми можемо побачити в адміністративних актах Міністерства юстиції України. Зокрема у Наказі Міністерства юстиції України № 2823/5 від 28.08.2018 року «Про затвердження правил внутрішнього розпорядку», зазначається, що засуджені мають право користуватися глобальною мережею Інтернет

відповідно до Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 19 жовтня 2017 року № 3233/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20 жовтня 2017 року за № 1280/31148 [3].

Згідно із Наказу Міністерства юстиції України № 3233/5 від 19.10.2017 року «Про затвердження Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет» засуджені можуть створювати електронну поштову скриньку та користуватися нею під контролем адміністрації установи. Засуджений може використовувати виключно особистий обліковий запис електронної поштової скриньки [4].

За кримінально-виконавчим законодавством, виправлення засудженого – процес позитивних змін, які відбуваються в його особистості та створюють у нього готовність до самокерованої правослухняної поведінки, а ресоціалізація – свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві [2].

За частиною 3 статті 6 Кримінально-виконавчого кодексу України, основними засобами виправлення і ресоціалізації засуджених є встановлений порядок виконання та відбування покарання (режим), пробація, суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив [2].

За допомогою новітніх технологій можна забезпечити засудженому допомогти створити зв'язки поза межами установи виконання покарань, які будуть здійснювати громадський вплив і допомагати засудженому стати повноправним членом суспільства і відновити його соціальний статус. Засуджені можуть використовувати мережу Інтернет та планшети для спілкування. Спілкування, яке може стати потім дружбою або навіть коханням, буде формувати позитивну поведінку засудженого.

Однак, потрібно зазначати, що доступ до Інтернету повинен бути безпечним, особливо, для засуджених, оскільки наявність кіберзагроз під час користування всесвітньою мережею навряд чи буде сприяти виправленню засудженого. Доступ до Інтернету в установах виконання покарань контролюється працівниками оперативного відділу установи, які можуть прослідкувати дії засуджених. Незважаючи на такий контроль з боку персоналу установи виконання покарань, засуджені не є захищеними від хакерських атак, спаму тощо, оскільки доступ співробітникам установ виконання покарань надається лише до пристрою засудженого, що аж ніяк не є гарантією використання безпечного кіберпростору.

Таким чином, розвиток зв'язків засуджених із реальним світом у вигляді надання засудженим більше можливості для користування мережею Інтернет у рамках спілкування з іншими людьми. Не менш важливим у цьому аспекті є створення засад кібербезпеки засуджених, найбільш ефективним, на нашу думку, є навчання засуджених основам цифрової грамотності під час користування цифровими засобами.

Список використаних джерел:

1. Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила від 12.11.1987 р. Дата оновлення 11.01.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text (дата звернення: 02.04.2024).
2. Кримінально-виконавчий кодекс України : Кодекс України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. Дата оновлення: 28.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 02.04.2024).
3. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань : Наказ Міністерства юстиції України від 28.08.2018 р. № 2823/5. Дата оновлення: 28.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18#Text> (дата звернення: 02.04.2024).
4. Про затвердження Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет : Наказ Міністерства юстиції України № 3233/5 від 19.10.2017 р. Дата оновлення: 04.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1280-17#Text> (дата звернення: 03.04.2024).

Попружна А.В.,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та соціальних дисциплін,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна

ДОСВІД НАБУТТЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ВИКОНАННЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ЗАНЯТТЯХ З СОЦІОЛОГІЇ

Соціологія – це теоретичне осмислення суспільного буття, без чого стає неможливим поступальний розвиток соціуму. За визначенням В. Ядова – наука про становлення, розвиток і функціонування соціальних спільнот і соціальних процесів, наука про соціальні відносини як механізм взаємодії між цими спільнотами, між спільнотами та особистістю [1, с.11].

Курс Соціології має трискладову структуру:

Перша частина вміщує загальну соціологічну теорію, яка дає уявлення про суспільство як цілісний організм, про систему соціальних механізмів, розкриває місце й роль основних соціальних зв'язків, формулює принципи соціального пізнання, аналіз соціальних явищ у їхній взаємодії з іншими, відображає визначальні тенденції функціонування соціальних спільнот і місце у цих процесах людини як істоти соціальної.

Друга частина соціології вміщує спеціальні соціологічні теорії, які досліджують розвиток і відтворення людиною окремих соціальних спільнот, розкривають механізми життєдіяльності й функціонування соціальних спільнот у певних сферах суспільного життя та процеси соціалізації людини.

Зрештою, третьою невід'ємною частиною соціології є емпіричні соціологічні дослідження, скеровані на з'ясування, аналіз і узагальнення соціальних фактів: дій, вчинків і мислення людей [2, с.27].

Усі складові соціології відображені в структурі курсу Соціології, що є однією з вибіркових дисциплін в Пенітенціарній академії України. Після освоєння перших двох рівнів здобувачі вищої освіти переходять до третьої складової Соціології – практичної. Ознайомившись на лекції з сутністю

соціологічних досліджень, їх класифікацією, методикою організації і проведення, студенти/курсанти мають самостійно провести пробне соціологічне дослідження. Це потребує обрання теми дослідження, написання програми, складання анкети і безпосередньо проведення самого опитування під час одного з занять. Кінцевим результатом їхньої соціологічної дослідницької діяльності є складений звіт, де чітко визначається чи досягнуті поставлені цілі, чи підтвердилась гіпотеза соціологічного дослідження. Обов'язковою частиною звіту є систематизована за допомогою схем, графіків, інфограм здобута інформація, що є доповненням знань, уявлень про ту чи соціальну проблему, явище спільноту.

Не слід забувати, що практична частина тісно пов'язана з теоретичною. Емпіричні соціологічні дослідження відокремлено не здатні дати достовірної картини соціальних процесів, спільнот, а сама теорія втрачає зв'язок з реальним життям соціуму і перетворитися на догму, якщо не живиться первинною соціологічною інформацією про зміни і нові тенденції у розвитку суспільства.

До практичних навичок, яких набувають студенти і курсанти під час засвоєння і реалізації третьої практичної складової соціології є:

- донесення інформації щодо обраної теми (проблеми);
- відповідальність за результати соціологічного дослідження та усвідомлення можливості їхнього впровадження в практичну діяльність;
- критичне осмислення видів та форм науково-дослідної роботи;
- проведення дослідницької діяльності;
- автономність проведення науково-дослідних робіт;
- відповідальність за реальність і своєчасність отриманих результатів;
- спеціалізовані навички оформлення результатів соціологічних досліджень;
- збирання та обробка інформації, необхідної для проведення дослідження;

- критично аналізувати соціологічні та статистичні дані;
  - робити аналітичні доповіді;
  - вміння працювати з документами соціологічного дослідження;
- організовувати та проводити соціологічні дослідження різного характеру;
- вміння комунікації, взаємодії в команді, спілкування з людьми.

Варто зазначити, що сучасний молодий спеціаліст сьогодні – це не тільки і не лише фахівець. Необхідність і значення практичного використання знань соціології і навичок соціологічного дослідження змальовує Н. Черниш. Молодий спеціаліст (юрист) у сфері своєї професійної діяльності має бути знавцем людських душ, знати й розуміти потреби і запити тих, з ким він працює, добре володіти ситуацією і бачити тенденції розвитку на майбутнє [2, с.410].

Соціологиня вважає, що молодий спеціаліст у будь-якому разі зустрічається на початку своєї трудової діяльності чи служби з різними проблемами, зокрема з конфліктом. А один із можливих варіантів дій – проведення конкретно-соціологічного дослідження, яке має на меті з'ясування причин конфлікту та аргументів обох сторін, задіяних у ньому.

У загальному вигляді етапи проведення конкретно-соціологічного дослідження розгортаються у такій послідовності:

- Виявлення проблемної ситуації.
- Формулювання проблеми дослідження.
- Розроблення програми конкретно-соціологічного дослідження.
- Проведення соціологічного дослідження.
- Аналіз одержаної соціологічної інформації.
- Підготовка науково обґрунтованих рекомендацій за наслідками дослідження.
- Прогноз ситуації на майбутнє.

Безпосереднім приводом для проведення практично орієнтованого соціологічного дослідження звичайно є та чи та соціальна проблема або

проблемна ситуація, яка стосується певних груп людей, їхніх інтересів і потребує вирішення [2, с. 411].

Список використаних джерел:

1. Козирев М. П. Соціологія: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 656 с.
2. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/482997/mod_resource/content/1/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%88%20%D0%9D.%D0%99.%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%

Радомський І. П.,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу андрагогіки,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна*

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним з пріоритетних напрямків розвитку системи вищої освіти в Україні є розбудова моделей професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та організації процесу їх професійного розвитку з урахуванням як потреб самих викладачів у досягненні належного професійного рівня, так і потреб закладів вищої освіти у забезпеченні висококваліфікованими фахівцями.

В сучасному суспільстві актуалізується принцип «навчання впродовж життя» (lifelong learning). Для викладача вищої школи його реалізація передбачає необхідність постійного професійного розвитку з метою оновлення знань, умінь, навичок та підвищення рівня здатності їх застосування у своїй професійній діяльності.

Метою професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти є вдосконалення наявних та набуття нових

компетентностей, необхідних у професійній діяльності та здатних підвищити конкурентоспроможність у освітньо-науковому середовищі закладу освіти, держави, глобальному освітньо-науковому просторі.

Поняття «професійний розвиток» в законодавстві України, отримало визначення в Законі України «Про освіту» як складник освіти дорослих та визначається як «безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності» [1].

Визначення поняття «професійний розвиток» стосовно науково-педагогічних працівників закладів фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти надано у «Методичних рекомендаціях для професійного розвитку науково-педагогічних працівників» та розглядається як «безперервний процес набуття нових та вдосконалення раніше набутих професійних та загальних компетентностей, необхідних для професійної діяльності, що передбачає постійну самоосвіту та інші види і форми професійного зростання і може здійснюватися шляхом формальної та неформальної освіти, стажування, здійснення професійної діяльності тощо» [2].

Основними складовими професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти є:

- визначення вимог у термінах компетентностей щодо професійної діяльності, які висувають до певної категорії науково-педагогічних працівників;

- діагностування якостей (компетентностей), що їх має конкретна особа;

- визначення напрямів і шляхів розвитку виходячи з бажаного результату і наявних якостей, сформульованих у термінах компетентностей;

- складання програми професійного розвитку конкретного науково-педагогічного працівника;
- визначення форм і засобів реалізації програми професійного розвитку конкретного науково-педагогічного працівника;
- реалізація програми розвитку конкретного науково-педагогічного працівника;
- оцінювання (діагностування) отриманих результатів науково-педагогічним працівником на кожному етапі саморозвитку;
- визначення нових перспектив і напрямів професійного розвитку науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти [3].

Слід зазначити, що професійний розвиток починається із моменту початку професійної діяльності на посадах науково-педагогічних працівників і спрямовується на розвиток та удосконалення компетентностей, необхідних для провадження навчальної, методичної, наукової та організаційної діяльності в закладі вищої освіти.

Загалом сьогодні в Україні не створено загальнодержавної системи професійного розвитку викладача вищої школи. Кожен заклад вищої освіти формує власну модель професійного розвитку науково-педагогічних працівників, використовуючи різні підходи до її побудови: компетентнісний, андрагогічний, акмеологічний, системний, діяльнісний тощо.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Деякі питання професійного розвитку науково-педагогічних працівників : Наказ МОН України від 04 грудня 2020 р. № 1504. URL: https://drive.google.com/file/d/1atYLGRFdxm0nJF7_gfiTLn8nChV6Asxb/view (дата звернення: 25.03.2024).
3. Біла книга національної освіти України / Т. Ф. Алексеєнко, В. М. Аніщенко, Г. О. Балл, І. Д. Бех, В. Ю. Биков [та ін.] ; ред.: В. Г. Кремень ; НАПН України. Київ : Інформ. системи, 2010. 340 с.

Сініченкова А. С.,
*викладач кафедри спеціальної педагогіки і психології та
інклюзивної освіти,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна*

Савченко Л. Л.,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ТА ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Професія педагога є однією з найбільш важливих у світі. Вона, за влучним висловом І. Зязюна, – початок усіх професій, оскільки фахівці різних спеціальностей, незалежно від обраної професії, формуються під впливом вихователя дитячого садка – вчителя загальноосвітньої школи – викладача закладу вищої освіти [2, с.5].

Питання педагогічної майстерності завжди було предметом уваги багатьох видатних вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів. Значний інтерес у контексті обраного нами аспекту вивчення мають праці Я. Коменського, К. Ушинського, А. Дістервега, А. Макаренка, В. Сухомлинського, І. Зязюна та ін. У наукових працях висвітлені питання професійної підготовки педагога, розглянуті умови формування педагогічної майстерності, її складові. Автори виводять своє розуміння такого складного явища, як педагогічна майстерність. Сьогодні немає єдиного тлумачення цього поняття.

У ході наукового пошуку встановлено, що майстерність – високопрофесійний рівень виконання діяльності, який передбачає наявність у виконавця значних професійних знань, добре сформованих навичок і

вмінь та значного професійного досвіду. Майстерність не дана людині від природи, це зажиттєве утворення, становлення і розвиток якого відбувається в умовах постійної трудової діяльності людини. Психологічною основою для формування майстерності є наявність у людини стійкого інтересу до певного виду діяльності. Наявність майстерності характеризує людину як високого професіонала, здатного до швидкого і бездоганного виконання трудових операцій, творчого, наполегливого і працьовитого індивіда [3, с.191].

Педагогічна майстерність – це, насамперед, висока культура організаторської, управлінської, виховної, трудової, ігрової і громадської діяльності викладача, наділеного якостями творчої особистості, що дозволяє вирішувати всі питання освітньої роботи разом зі студентами в умовах співдружності та співтворчості, враховуючи інтереси і рівень вихованості кожного, а також індивідуальні та психологічні особливості кожного студента.

Критеріями педагогічної майстерності педагога виступають такі ознаки його діяльності, як гуманність, науковість, педагогічна доцільність, результативність, демократичність, творчість, оригінальність тощо. Вона ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді. Необхідними умовами педагогічної майстерності є гуманістична позиція педагога й професійно значущі особистісні риси і якості. Прояв майстерності полягає в успішному вирішенні професійно-педагогічних завдань та високому рівні організації навчально-виховного процесу. Сутність майстерності – в тих якостях особистості педагога, які породжують цю діяльність та сприяють її успішності. Ці якості полягають не лише в професійних знаннях та вміннях, а й в сукупності певних властивостей особистості, її позиції, які й дозволяють педагогу творчо та продуктивно діяти [1, с.6].

Професійна компетентність є підвалиною педагогічної майстерності.

Деякі педагоги-практики вважають, що компетентність – такий тип організації знань, який дає можливість приймати ефективні рішення: знання характеризуються різноманітністю, чіткою визначеністю і взаємозв'язком, гнучкістю, швидкою актуалізацією, широким застосуванням, категоріальним характером, саморегуляцією на основі рефлексії [4, с.87].

Професійна компетентність – професійна готовність і здатність суб'єкта праці до розв'язання завдань і виконання професійних обов'язків. Це ступінь і основний критерій визначення відповідності суб'єкта посаді, яку він займає [3, с.143]. Її зміст складають глибокі професійні знання, вміння та навички на всіх рівнях (методичному, теоретичному, технічному), знання психології та педагогіки, досконала методика здійснення навчально-виховних заходів тощо [1, с.9].

Професійна компетентність набувається в процесі навчання в закладах освіти й удосконалюється впродовж життя. Наявність професійних знань, компетенцій (суспільних, психолого-педагогічних, предметних, прикладних умінь та навичок) є важливими. Особливостями професійних знань є їх комплексність та інтеграція (потребує вміння синтезувати матеріал, аналізувати педагогічні ситуації, вибирати засоби взаємодії, інтегрувати зміст окремих понять).

Таким чином, аналіз наукової літератури дає підстави зробити наступні висновки: педагогічна майстерність – високе мистецтво навчання і виховання, доступне кожному педагогові, який працює за покликанням; професійна компетентність педагога виражає єдність його теоретичної і практичної готовності в цілісній структурі особистості та характеризує його професіоналізм.

Список використаних джерел:

1. Кайдалова Л.Г., Щокіна Н.Б., Вахрушева Т.Ю. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.
2. Отич О.М. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи: підручник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с.

3. Психологічна енциклопедія /автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: «Академвидав», 2006. 424 с. (Енциклопедія ерудита).
4. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Нав. посіб. – Київ: Каравела, 2012. – 328 с.

Стрельбицька С. М.,
кандидат педагогічних наук (Ph.D.),
старший викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»,
м. Одеса, Україна

КРЕАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГА ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Трансформація усіх сфер життєдіяльності України спричинила динамічні зміни, що не могли не зачепити й систему вищої освіти. Так, посеред викликів, які постали перед вищою школою – підготовка компетентних, креативних, конкурентоспроможних фахівців, здатних до нестандартного мислення, готових до професійного зростання, саморозвитку, самовдосконалення та професійної мобільності. Таку підготовку сучасним педагогам доводиться здійснювати в швидко мінливих умовах, які вимагають від них професіоналізму, удосконалення особистісно-професійних якостей, таких як ерудованість, лідерство, інноваційність, креативність, комунікативність, успішність, мобільність, відповідальність тощо. Разом з тим, однією з найважливіших якостей відзначимо креативність. Підкреслимо, що саме креативні педагоги сьогодні здатні створити в освітньому процесі інноваційне, креативне середовище, що сприяє підготовці здобувачів освіти, що будуть готові знаходити оригінальні та нестандартні шляхи вирішення проблем та розв'язання завдань. Відтак вважаємо, що детермінантою якісного освітнього процесу та запорукою успішної професійної діяльності сучасних педагогів-професіоналів є розвинутий креативний потенціал.

Проблема креативного потенціалу сучасного педагога є актуальною для українського суспільства як зацікавленого у розвитку та процвітанні

країни та від якого залежить її майбутнє. Особливо в складних реаліях сьогодення, позаяк часто доводиться вирішувати багато проблемних питань застосовуючи дивергентне мислення та обираючи нестандартні, оригінальні шляхи й творчі підходи.

Аналіз наукової літератури дозволив виявити багатогранність проблематики творчої особистості педагога. Зокрема, різні її сторони розкриваються в поняттях креативності, креативного потенціалу та його розвитку. Зокрема, у наукових розвідках багатьох українських і зарубіжних дослідників (О. Варгата, Дж. Гілфорд, Н. Карпенко, О. Клепиков, С. Куценко, В. Моляко, В. Павленко, Н. Петрушова, В. Рибалка, Е. Торренс та ін.). Відтак, творча особистість визначається як особистість, межі творчості якої охоплюють дії від нестандартного розв'язку простого завдання до нової реалізації унікальних потенцій індивіда в певній галузі [1, с. 21]. Водночас, у словнику В. Рибалки складовими творчої особистості є творчі здібності що визначено, як індивідуально-психологічні властивості, які виступають внутрішньою передумовою успішного здійснення творчої діяльності в науці, техніці, освіті, професійній праці тощо [4, с. 346]. Так, однією з таких властивостей вважаємо саме креативність, як важливу якість XXI століття, що виявляється в тенденції до вирішення проблем по-новому, суб'єктивно чи об'єктивно, новими засобами, новими конфігураціями дій або методів [2, с. 26]. Підкреслимо, креативність є головною складовою креативного потенціалу творчої особистості педагога. Креативний потенціал особистості розглядається як інтегративна якість особистості, що відображає сукупність творчих сил; визначає готовність і можливість до творчої самореалізації й саморозвитку, до втілення нових, оригінальних ідей; забезпечує ефективну взаємодію з іншими людьми й продуктивність її діяльності у будь-якій галузі виробництва [3, с. 211]. Заразом, погоджуючись з авторкою, додамо, що креативний потенціал педагога є системою особистісних здібностей і професійних здатності та готовності бачити, визначати, нестандартно та оригінально вирішувати педагогічні

проблеми й завдання, прогнозувати освітній процес, швидко орієнтуватися в нових педагогічних ситуаціях і передбачати педагогічні результати, що, в свою чергу, спонукає особистість до творчої самореалізації та саморозвитку. Креативний потенціал педагога в своїй структурі передбачає наявність таких складових, як розвинене розуміння нового, відкритість до всього нового, високий рівень розвитку дивергентного мислення, його гнучкість, нестереотипність та оригінальність, уміння генерувати нові ідеї, здатність і готовність швидко змінювати прийоми відповідно до нових умов, знань і переконань. У самій структурі існує внутрішня єдність всіх складових, які надають педагогу здатність виступати в ролі успішного суб'єкта педагогічної діяльності. Вважаємо, що від рівня розвитку креативного потенціалу педагога залежить результативність його роботи зі здобувачами вищої освіти. Більш того, рівень професійного зростання та професійної майстерності педагога безпосередньо залежить від рівня розвитку його креативного потенціалу та можливості професійної самореалізації.

Підсумовуючи, креативний потенціал педагога виступає багатокомпонентною та багатофакторною властивістю, що характеризує наявність знань, умінь, особистісних якостей, професійних здатностей і готовностей, спрямованих на створення суб'єктивно та об'єктивно нового в педагогічній практиці. В умовах інформатизації й цифровізації сучасного суспільства креативний потенціал педагога потребує постійного та комплексного розвитку та удосконалення.

Список використаних джерел:

1. Костю С. Й. Психологія творчості : курс лекцій з дисципліни для студентів спеціальності 053 «Психологія». Мукачево : МДУ, 2018. 46 с.
2. Кривопишина О. А. Психологія творчості : конспект лекцій. Суми : СумДУ, 2009. 81 с.
3. Петрушова Н. Основні принципи формування креативного потенціалу студентів-майбутніх педагогів на заняттях з іноземної мови. *Витоки педагогічної майстерності*. 2014. Вип. 14. С. 208–214.

4. Рибалка В. В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості : термінологічний словник. Київ, Житомир : ЖДУ імені І. Франка, 2016. 424 с.

Трубавіна І.М.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної педагогіки,
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Полтава, Україна*

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА ЗВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні змінив багато в праці освітян. За гуманітарними стандартами, заклади освіти стають в умовах війни центрами соціальної допомоги сім'ям з дітьми в громаді, освітяни набувають нових функцій – безпекової, інформаційної, комунікаційної, посередницької, допомоги в адаптації, представницької для внутрішньо-переміщених осіб (далі – ВПО) та сімей в складних життєвих обставинах тощо [3]. Але функції науково-педагогічних працівників ЗВО лишилися поза увагою, окрім того, що гуртожитки для студентів часто перепрофільовані під місця тимчасового перебування ВПО. Основна робота викладачів – робота зі студентами, в їх індивідуальному плані стоїть навчальна, наукова, організаційна та виховна робота. Що тут нового з'явилося з війною, виходячи з проблем та потреб здобувачів, науково-педагогічних працівників, населення країни, громади та потреб нації та держави?

Перше оновлення – виховної функції в контексті посилення національно-патріотичного виховання, забезпечення соціальної згуртованості на основі україноцентризму і національної ідеї, формування критичного мислення для протидії ІІСО, дезінформації, самозахисту тощо. Тут важливо в контексті соціально-педагогічного підходу посилювати

позитивне в студентському середовищі, а також мінімізувати негативний вплив чи обмежувати його.

З урахуванням того, що багато ЗВО працюють в дистанційному форматі, потрібно посилення індивідуальної виховної та діагностичної роботи зі студентами, вміння впливати на особистість студентів своїм іміджем, авторитетом і знаннями, хоча до роботи в умовах війни освітян ніде не готували ніколи [2;3]. Тому самоосвіта, неформальна освіта викладачів є умовою виконання цієї оновленої функції, а питання чи повинен викладач говорити лише про свій предмет відпадає з позицій україноцентризму і формування соціальної згуртованості перед спільним ворогом.

Інший напрямок виховної роботи – це соціальна робота, соціальна допомога студентам і викладачам в умовах війни, переміщення, міграції. Допомога в адаптації до війни – психологічна підтримка, матеріальна допомога, соціальна допомога, інформування про ресурси в громаді [3] – викладач повинен бути обізнаним в ситуації і вміти пояснити що і чому відбувається з орієнтацією на україноцентризм і соціальну згуртованість. Багато ЗВО зробили в себе гуманітарні штаби, центри соціальної підтримки, волонтерські загони, банки речей тощо для допомоги ВПО та студентам з ВПО. І тут знов таки про соціальну згуртованість як основу виживання всіх в умовах війни для протидії ворогу. Саме дієва допомога людям гуртує краще за всі лозунги.

Безпекова функція передбачає навчання культурі безпеки в громаді з урахуванням її небезпек і ризиків та зменшувати їх чи уникати. Тут набуває значення соціальна профілактика негативних явищ. Також це виявлення і ліквідація соціальних конфліктів в освітньому середовищі. Таким чином, виховна функція є основою виживання і соціальної згуртованості в умовах війни завдяки позиції і знанням викладача, його компетентності в цих питаннях, бо він лідер в студентському середовищі.

Організаційна робота викладача в умовах війни оновлюється також – треба вміти з позицій безпеки і нових умов провести тренінги для студентів з безпеки, торгівлі людьми, об'єднати їх в волонтерські загони, долучити до допомоги військовим тощо. Також це організація нових форм роботи зі студентами в освітньому процесі – дистанційно чи офлайн; це і нові стажування та практики на базі ГО, БФ, міжнародних організацій, державних структур, створення безпечного освітнього середовища.

Особливе місце набувають інтеграційні заходи як нова форма виховної роботи, яка повинна об'єднувати людей на основі спільних ідей, україноцентризму, діяльності задля перемоги, спільного позитивного дозвілля тощо. Організаційна робота також передбачає переорієнтацію роботи закладів вищої освіти на ідеї ЮНІСЕФ та ЮНЕСКО про освіту в умовах конфлікту (ОУК), в рамках Декларації безпеки шкіл, ідей школи, дружньої до дитини тощо.

Навчальна робота передбачає застосування виховуючого навчання на заняттях з усіх дисциплін з позицій критичного мислення, соціальної згуртованості, національної ідеї, патріотичного виховання, психологічної підтримки і запобігання негативним явища в освітньому середовищі, створення дружнього середовища в колективі ЗВО, гендерної рівності, культури миру в умовах війни і толерантності. Також це навчання запобігання конфліктам, дискримінації, нерівності.

Навчальна робота може здійснюватися як прискорене навчання, особливо в ЗВВО. Це означає збільшене навантаження на викладача до 12 аудиторних годин на день, зменшений час на відновлення і підготовку до занять, необхідність тайм-менеджменту тощо. Це вимагає від викладача вміння відновлюватися, інтенсифікувати підготовку і навчання, використання цифрових технологій тощо. Освіта в умовах конфлікту вимагає перегляду змісту, тривалості, вимог програм та умов освіти з огляду на стан здобувачів і умови навчання в регіоні та громаді. Також

вимагає зарахування в диплом набута здобувачами неформальна освіта або освіта за кордоном наших здобувачів. І це питання потребує на організацію.

Наукова робота викладача в умовах війни набуває більшого значення, що пов'язуємо з тим, що частина викладачів воює, частина за кордоном і їх робота розподіляється на всіх тих, хто залишився; з тим, що акредитації ніхто не відміняв; що потрібно забезпечувати ідеологію в освітньому процесі і науці також, перш за все з позицій україноцентризму, треба позиціонувати Україну в світі позитивно і привертати увагу до нашої країни досягненнями; відбувається відкриття нових спеціальностей. Наукова робота сьогодні повинна гуртувати науково-педагогічних працівників за рахунок спільних проектів, заходів між різними країнами, між українцями. Але фандрейзінговій роботі треба вчитися [1]. Існуючі численні гранти, спільні заходи об'єднують людей спільними ідеями, як би не прагнули роз'єднати регіони своїм ПСГО вороги. Тому такі заходи сміливо можна віднести до різновиду інтеграційних заходів. На основі викладеного можемо говорити про оновлення всіх видів роботи науково-педагогічних працівників ЗВО в воєнний стан.

Список використаних джерел:

1. Трубавіна І., Каліна К., Недря К., Рибалко Л. Поняття про теоретико-методологічні основи застосування грантів і здійснення фандрайзингової діяльності для українських науковців у сфері педагогіки Засоби навчальної та науково-дослідної роботи, 2022, Вип. 58 с. 123-134
2. Kurylo V., Trubavina I., Karaman O., Stepanenko V., Yurkiv Ya. Pedagogic technology of formation of readiness for self-development in students from the occupied territories and delimitation line in the east of Ukraine in conditions of temporarily displaced higher education institutions. *Journal of Educational Sciences & Psychology*. 2021, Vol. 11 Issue 2, p. 39-53. URL http://jesp.upgploiesti.ro/index.php?option=com_phocadownload&view=file&id=625:pedagogic-technology-of-formation-of-readiness-for-selfdevelopment-in-students-from-the-occupied-territories-and-delimitation-line-in-the-east-of-ukraine-in-conditions-of-temporarily-displaced-higher-education-institutions&Itemid=16

3. Trubavina I., Cherednychenko O., Oliinyk N. & Nedria K. Justification of the Educators' New Professional Functions under the Conditions of Martial Law. Educational Challenges, Vol. 27, Issue 2 p199-215.
https://educationalchallenges.org.ua/index.php/education_challenges/article/view/108/74

Тур О.М.,

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології та педагогіки,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, України*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПОРТФОЛЮ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Система дошкільної освіти в Україні постійно розвивається: відкриваються нові дитячі садки, впроваджуються нові програми та методи навчання. З іншого боку, батьки хочуть, щоб їхні діти отримували ґрунтовну освіту та всебічний розвиток. Тому для майбутніх вихователів дошкільної освіти важливо мати високий рівень професії компетентності, що уможливить якісне виконання професійних обов'язків у майбутній фаховій діяльності.

Усе більшої популярності для якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти набуває портфоліо (з фр. *тека, портфель*) – метод оцінювання навчальних досягнень студентів, який ґрунтується на систематичному збиранні та аналізі їхніх робіт. Цей метод дозволяє оцінити не лише знання та навички, але й продемонструвати їхні особисті якості, творчий потенціал та педагогічний стиль.

Портфоліо має певну структуру і може містити різні розділи, наприклад: вступ, де студент описує себе, свої цілі та мотивацію; теоретична підготовка, де студент демонструє знання з основних дисциплін фахової

підготовки; практичні навички, де студент показує свої вміння планувати та проводити заняття з дітьми, організовувати їхню ігрову та навчальну діяльність; творчі роботи, де студент може продемонструвати свої творчі здібності, наприклад, сценарії, конспекти занять, малюнки, вірші; відгуки, де студент збирає відгуки від викладачів, практикуючих педагогів та інших людей, які можуть оцінити його компетентність.

Варто зазначити, що єдиного правильного виду портфоліо не існує. Його різновид залежить від мети, з якою воно буде використане, а також від індивідуальних потреб майбутнього вихователя дошкільного закладу.

Найпоширенішими видами є такі:

1) навчальне портфоліо, яке може містити контрольні роботи, тести, курсові роботи, есе, реферати, проєкти, відгуки викладачів та одногрупників;

2) професійне портфоліо, яке може містити резюме, рекомендаційні листи, сертифікати, дипломи, портфоліо практичних робіт тощо;

3) рефлексивне портфоліо, яке може містити дипломи, грамоти, похвальні листи, а також есе, щоденникові записи, автобіографію, вірші, малюнки, фотографії та ін. [1, с.48].

Є спроби об'єднати декілька типів портфоліо в один комплекс і зробити його багатофункціональним, наприклад: портфоліо як спосіб оцінювання досягнень студента зі спецкурсу; тематичне портфоліо необхідних документів; портфоліо професійних досягнень студента – майбутнього вихователя як спосіб рефлексії та самооцінки; портфоліо особистісного розвитку майбутнього вихователя; оцінювальне портфоліо [2, с.47].

Науковці-педагоги виокремлюють ряд переваг використання методу портфоліо у підготовці майбутніх висококваліфікованих фахівців, з-поміж яких:

1) цілісність – портфоліо дає цілісну картину розвитку студента протягом певного періоду часу;

2) рефлексивність – робота над портфоліо сприяє рефлексії студента щодо власних знань, навичок, цінностей, переконань, досвіду тощо;

3) індивідуалізація – портфоліо дозволяє студентам продемонструвати свої сильні сторони та індивідуальний стиль роботи;

4) практичність – портфоліо може бути використано студентами під час працевлаштування, адже воно дає роботодавцю уявлення про їхні компетентності та досвід.

Метод портфоліо може бути використаний на різних етапах підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: 1) на першому курсі – студенти можуть створити портфоліо, де будуть збирати свої роботи, виконані під час практичних занять; 2) на другому курсі – студенти можуть додати до портфоліо свої методичні розробки, конспекти занять, сценарії тощо; 3) на третьому курсі – студенти можуть додати до портфоліо свої відгуки про практику, а також рекомендації від викладачів та практикуючих педагогів; 4) на четвертому курсі – студенти можуть використовувати портфоліо під час працевлаштування.

Метод портфоліо є ефективним інструментом, який допомагає майбутнім фахівцям дошкільної освіти: сформувати власне портфоліо своїх знань, навичок та досвіду, розвинути рефлексивні навички, підготуватися до працевлаштування.

Використання методу портфоліо сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти та робить їх конкурентоспроможними на сучасному ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Гарбузенко Л. В., Омеляненко С. В.. Рефлексивне портфоліо у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Наукові записки Центрально український державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький, 2021. №19. С. 48–53. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-192-48-53>
2. Коханенко О. Портфоліо як ефективний засіб формування готовності майбутніх учителів до роботи в групі продовженого дня. *Наукові записки ЦДПУ імені Володимира Винниченка. Серія: Проблеми методики фізико-*

математичної і технологічної освіти. Кропивницький, 2020. Вип.7(1). С.45–48.

3. Шевчук С. *Науковий керівник* С. Електронне портфоліо як інструмент оцінювання рівня професійної компетентності педагога вищої школи. *Імідж сучасного педагога*. Полтава, 2019. № 5 (188). С.57–63. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-5\(188\)-57-63](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2019-5(188)-57-63).

Устюгова Г. Е.,

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,
I курсу спеціальності 015.39 Професійна освіта (Цифрові технології),
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Запоріжжя, Україна*

Науковий керівник: Крашеніннік І. В.,

*доктор філософії, завідувач кафедри інформатики і кібернетики,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Запоріжжя, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Нині освіта визнається ключовим фактором розвитку суспільства, тому важливість підготовки компетентних педагогічних працівників не може бути переоцінена. Сучасний освітній процес вимагає від майбутніх фахівців умінь ефективно взаємодіяти зі здобувачами освіти, виявляти гнучкість та адаптивність в умовах постійних змін.

Як ми зазначали раніше [2, с. 335], однією з ефективних технологій для розвитку та покращення професійних компетентностей майбутніх педагогів є тренінги.

Тренінг – це систематичний процес набуття знань, умінь, навичок та атитюдів, спрямований на поліпшення виконання діяльності у певній галузі. Суть тренінгу полягає в цілеспрямованому, активному навчанні та впровадженні бажаної поведінки з усвідомленням та свідомим включенням цього досвіду у щоденне життя. [3, с. 471].

Отже, з метою покращення професійних компетенцій, розвитку педагогічних навичок та умінь, а також для стимулювання прагнення до постійного самовдосконалення та самореалізації пропонуємо тренінг «Педагогічна майстерність: шлях до професійної самореалізації». Його програма спрямована на формування в майбутніх педагогів практичних умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності в сучасному освітньому середовищі.

Перед початком тренінгу або конкретної вправи надаються чіткі інструкції учасникам. Слід звернути увагу на правила командної роботи з метою спонукання до активної участі всіх присутніх, забезпечуючи рівність і вільність у висловлюванні. [1, с. 16]

Першим етапом тренінгу передбачено знайомство з усіма учасниками та тренерами програми. Для спрямування уваги до теми тренінгу використовується метод мозкового штурму, наприклад, можна поставити питання «Який для вас ідеальний педагог?» або вислухати думки з певного твердження чи припущення.

Після прослуховування теоретичної частини, групових дискусій та обміну досвідом пропонуємо провести ряд інтерактивних вправ та рольових ігор, спрямованих на засвоєння та відпрацювання практичних навичок, що дозволяє майбутнім педагогам розглянути реальні ситуації, з якими вони можуть зіткнутися у професійній практиці, і розвивати необхідні навички для їх вирішення.

Розглянемо зазначену методику на прикладі правил гри «Ситуація конфлікту зі студентом». Мета цієї гри полягає у навчанні майбутніх педагогів ефективним стратегіям вирішення конфліктів у навчальному середовищі. Ця вправа спрямована на розвиток комунікативних навичок, вміння вирішувати конфліктні ситуації з урахуванням інтересів всіх сторін та збереженням позитивних взаємин.

Учасники розподіляються за парами, де одна особа виступає у ролі викладача, інша – у ролі здобувача освіти. Кожній парі дається конкретна

ситуація конфлікту, наприклад, безвідповідальність здобувача або неприпустима поведінка в аудиторії під час занять. Учасники повинні спробувати вирішити конфлікт та знайти конструктивний підхід до взаємодії. Після проведення діалогу, пари демонструють свій спосіб вирішення запропонованої ситуації, що удосконалисть здатність адекватно реагувати на ситуації конфлікту, спілкуватися зі студентами та аналізувати свої дії та прийняті рішення під час гри та після її завершення.

Рефлексія наприкінці тренінгу важлива для підсумовування отриманих знань та вражень. Вона дозволяє учасникам проаналізувати свої досягнення, виявити сильні та слабкі сторони, а також зрозуміти, як можуть застосувати нові навички та знання в своїй практиці. Для рефлексії підходять прості вправи, фізкультхвилинки, перегляд відеоматеріалів. Наприклад, учасники стають по колу, по черзі висловлюють свої враження чи побажання стосовно отриманого досвіду, передаючи один одному умовний мікрофон – ручку. Тренер висловлює свої думки останнім і завершує заняття.

Отже, за чіткої організації та дотримання методики проведення, такі заняття сприяють розвитку творчого мислення, формуванню практичних умінь та навичок. Вони викликають підвищений інтерес до отримання нових знань, активізують сприйняття матеріалу та стимулюють самостійне навчання. Такі заняття сприяють формуванню позитивного мікроклімату в колективі, створюють творчу та доброзичливу атмосферу. Крім того, вони забезпечують створення сприятливих умов для реалізації творчого потенціалу педагогів та підвищують якість навчально-виробничого процесу, сприяючи підготовці кваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел:

1. Стельмах Н. В., Іванова Т. М. Загальні основи тренінгової роботи : навч. посіб. Миколаїв: МНУ ім.В.О.Сухомлинського,, 2019. 300 с.
2. Устюгова Г. Е. Тренінгові технології як засіб забезпечення соціальної адаптації здобувачів вищої освіти. *Діджиталізація науки як виклик сьогодення* : матеріали V Міжнар. студент. наук. конф., м. Суми, 8 груд. 2023 р. / Наук. керівник І. В. Крашеніннік. Вінниця,

2023. URL: <https://doi.org/10.36074/liga-inter-08.12.2023>__ (дата звернення: 30.03.2024)

3. Salas E., Nichols D. R., Driskell J. E. Testing three team training strategies in intact teams: A meta-analysis. *Small Group Research*. 2007. Vol. 38(4). P. 471–488.

Федоренко Я.А.

*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри суспільних наук,
Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України
м. Черкаси, України*

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ТРАЄКТОРІЙ НАВЧАННЯ У ВІДОМЧИХ ЗАКЛАДАХ В ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА ПРИКЛАДІ ЗВО ДСНС УКРАЇНИ)

Процес гендерної соціалізації розпочинається ще з раннього дитинства, коли на розвиток багатьох якостей майбутньої особистості має беззаперечний вплив інститут батьківства. Саме батьки є тим чинником, що формує у дитини фемінні та маскулінні риси поведінки у соціальному середовищі. Однак, чим дорослішою стає дитина, тим більшого гендерного впливу вона зазнає з боку різноманітних агентів соціалізації. Поряд із батьками з'являються такі агенти як однолітки, засоби масової інформації і, звичайно, освітнє середовище та його суб'єкти. Вплив освітніх закладів однаково важливий для гендерної соціалізації під час навчання і в молодшій, і в середній, і у старшій школі, а також у закладах, де здобувачі опановують основи вищої освіти й здобувають професію.

Освітнє середовище – важливий інститут гендерної соціалізації. Так, багато сучасних українських дослідників вважає, що хоча сучасне молоде покоління зазнає впливу різноманітних агентів гендерної соціалізації в усіх соціально-економічних сферах життєдіяльності суспільства, однак формування у свідомості студентської молоді егалітарних тенденцій найбільш ефективно під час навчання саме у закладах вищої освіти [1,

с. 166]. Оскільки у даному середовищі молодь може отримати різноманітні приклади гендерних відносин, які, у свою чергу, матимуть вагомий вплив і на її гендерну соціалізацію, і на формування у неї певних гендерних ролей, і на завершення у майбутньому власне процесу гендерної самоідентифікації особистості. І навпаки, жорсткі стандарти традиційної культури щодо статевого виховання, які пропагуються суспільством через заклади освіти, стають об'єктивною перешкодою для ефективної соціалізації молодого покоління [2, с. 4]. Саме тому вся система вищої світи повинна спрямовувати свої траєкторії на формування у молоді певної моделі соціального світу і моделі себе в цьому світі.

Велике значення для гендерної соціалізації молодого покоління у закладах вищої освіти має практика створення паритетних умов для вступу та навчання представників обох статей. Особливо це стосується таких закладів вищої освіти, навчання в яких довгий час вважалося прерогативою суто чоловічої частини населення України. До цієї категорії відносяться заклади відомчої вищої освіти Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, тощо.

Варто зазначити, що вступати та навчатись у деяких із них дівчата й жінки змогли лише на початку XXI ст. Наразі професії військового, поліцейського та рятувника все більше приваблює жіночу частину суспільства, і як наслідок зростає попит на вступ до відомчих ЗВО. В свою чергу, перед освітніми установами постають багато нових завдань, одне із яких – створення паритетних умов для навчання і юнаків, і дівчат.

Для прикладу успішної реалізації зазначених вище завдань візьмемо роботу закладів вищої освіти, що перебувають у сфері управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Так, станом на 2024 рік, усі статuti Національного університету цивільного захисту України (м. Харків), Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (м. Черкаси), Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Львів), а також Вищого професійного училища

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця)) не містять обмежень на вступ до них дівчат, а також осіб з вадами здоров'я, що не впливають на виконання ними майбутніх службових обов'язків [3]. До того ж у закладах освіти цивільного захисту для інтеграції гендерного напрямку введено штатні посади фахівців з гендерної рівності з визначеними повноваженнями та затвердженими посадовими обов'язками. Також створено умови щодо забезпечення жінок, що працюють, проходять службу або навчаються інфраструктурними об'єктами та матеріально-технічними умовами, необхідними для комфортного перебування та діяльності.

Для поглиблення у свідомості молодого покоління егалітарних тенденцій до навчальних програм освітніх спеціальностей введено наразі тридцять п'ять навчальних дисциплін, пов'язаних з гендерною тематикою та впроваджено методичні рекомендації щодо інтеграції гендерних підходів систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони [3].

Отже, на нашу думку, заклади вищої освіти виступають важливим агентом гендерної соціалізації молодого покоління, що активно впливає не тільки на вибір особистістю влас однак в той же час для формування егалітарної культури українського суспільства важливо спрямовувати всі гендерні освітні траєкторії

Список використаних джерел:

1. Гендерна освіта і виховання студентської молоді в процесі соціалізації: теорія та практика : монографія /С. Я. Харченко, С. М. Гришак, Н. С. Шабаєва. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 258 с.
2. Гендерна соціалізація студентської молоді в умовах закладу вищої освіти: інклюзивний підхід: монографія / А. І. Войтовська; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : ЦП Компринт, 2022. 214 с
3. Звіт про виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року // Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Офіційний сайт. URL: <https://dsns.gov.ua/upload/1/6/0/3/3/6/1/zvit-za-2022-dsns-po-npd-2025-dominopol-ta-mvs.pdf> (дата звернення 26.03.2024).

Шимко В. А.,
*доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри професійної психології,
Національна академія Служби безпеки України,
м. Київ, України*

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКСПЕРТНОСТІ В ПОВЕДІНКОВОМУ АНАЛІЗІ: ПСИХОГРАМА ПРОФАЙЛЕРА В КОНТЕКСТІ П'ЯТИФАКТОРНОЇ МОДЕЛІ ОСОБИСТОСТІ

Якісний аспект експертності поведінкового аналітика (профайлера) перш за все пов'язаний із створенням психологічних профілів підозрюваних у злочинах, щоб допомогти в їх затриманні. Це передбачає вивчення доказів скоєного злочину, опитування свідків, аналіз місця злочину тощо. Така робота вимагає вищої освіти у відповідних галузях (поведінкові та соціальні науки, біологія, медицина, криміналістика та ін.), аналітичних навичок і розуміння психології та злочинної поведінки. Очевидно, що успішні профайлери повинні володіти такими рисами, як критичне мислення, інтуїція, емоційна стабільність, мати неабиякий соціальний інтелект та бути вмотивованими.

Водночас, з професійно-педагогічної точки зору процес формування експертності вимагає глибокого врахування відповідної диференціально-психологічної складової. Одним із шляхів побудови професійно-педагогічної стратегії такої підготовки є порівняння індивідуальних рис конкретного фахівця з профілем «ідеального» спеціаліста. Це забезпечує можливість формувати експертність не тільки шляхом засвоєння специфічних знань, але й вживати доцільні особистісно спрямовані психолого-педагогічні стимуляції, корекції тощо.

Аналіз міжнародної наукової практики з вказаного питання дозволяє узагальнити диференціально-психологічні параметри «ідеального» профайлера та викласти їх в термінах добре відомої п'ятифакторної моделі

особистості («Велика п'ятірка»). Так, успішному профайлеру притаманно унікальне поєднання таких особливостей:

Відкритість до нового досвіду (O): Ця риса відображає відкритість, уяву та готовність сприймати нові ідеї та новий досвід. Профайлер з високою відкритістю проявлятиме креативність у розробці інноваційних методів і підходів профілювання.

Сумлінність (C): ця риса передбачає організованість, ретельність і відповідальність. Успішний профайлер з високою сумлінністю прискіпливо виконуватиме свою роботу, приділяючи пильну увагу деталям і підтримуючи точність у своєму аналізі.

Екстраверсія (E): ця риса вимірює комунікабельність, наполегливість і комфорт у соціальних взаємодіях. Хоча профайлер може і не бути відверто соціальним, особистість зі збалансованою екстраверсією може ефективно спілкуватися з колегами, потерпілими, свідками та іншими зацікавленими сторонами.

Привітність (A): Ця риса вимірює міжособистісні стосунки, співпереживання та установку людини на співпрацю. Успішний профайлер з балансом привітності зберігатиме професіоналізм і певну емоційну відстороненість, які є необхідними для роботи з делікатними та тривожними справами.

Нейротизм (N): ця риса оцінює емоційну стабільність, стійкість і здатність справлятися зі стресом. Профайлер з низьким нейротизмом залишатиметься стриманими під тиском, забезпечуючи чіткий аналіз і прийняття рішень під час розслідувань.

Таким чином, у контексті образу «ідеального» профайлера очікується таке поєднання рис «Великої п'ятірки»: O – від середніх до високих показників; C – високі показники; E і A – збалансований рівень; N – низькі показники.

На додаток до викладеного відмітимо, що успішний профайлер також демонструє сильні аналітичні здібності, критичне мислення та виявляє

постійне прагнення до отримання нових знань і фахового самовдосконалення. Водночас, успішний профайлер – це не лише прискіпливий дослідник у вузькому сенсі цього поняття, але й той, хто розуміє заплутаний взаємозв'язок між людською поведінкою та злочинною діяльністю. Отже йдеться про неабияку компетентність у сфері емоційного інтелекту та криміналістики в її поведінковому аспекті.

Список використаних джерел:

1. Canter D. Offender profiling and criminal differentiation. *Legal and Criminological Psychology*. 2000 Feb;5(1):23–46.
2. Petherick W, Brooks N. Reframing criminal profiling: a guide for integrated practice. *Psychiatry, Psychology and Law*. 2021 Sep 3;28(5):694-710.
3. Dean G, Yule S. Criminal profiling. *The palgrave handbook of Australian and New Zealand criminology, crime and justice*. 2017:847–62.
4. Douglas JE, Burgess AE. Criminal profiling: A viable investigative tool against violent crime. *FBI L. Enforcement Bull.* 1986;55:9.
5. Petherick W. Criminal profiling methods. In *Serial crime 2009 Jan 1* (pp. 67-108). Academic Press.
6. Ingram S. If the profile fits: admitting criminal psychological profiles into evidence in criminal trials. *Wash. UJ Urb. & Contemp. L.* 1998;54:239.
7. Winerman L. Criminal profiling: The reality behind the myth. *Monitor on Psychology*. 2004 Jul;35(7):66–9.

Ющенко І.М.

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної, вікової та соціальної психології
Національний університет «Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЖИТТЄСТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Для всіх українців широкомасштабна війна РФ проти України стала серйозним життєвим викликом. Головним завданням людини, яка потрапляє у надзвичайно складні умови життя та професійної діяльності, є пошук ефективних шляхів існування у таких умовах.

Однією з ознак життєстійкості особистості є залученість до життя у всіх його проявах, численних повсякденних подій, справ тощо, серед яких значне місце посідає виконання професійної діяльності [2, с. 39].

У кризовій ситуації, коли відчувається переривчастість, нестабільність та невизначеність звичного існування, людина прагне віднайти опору у своїй професійній приналежності, з якою пов'язує не лише можливість заробітку та фізичного виживання, але й збереження впевненості у собі, можливості подальшого особистісного розвитку та самореалізації. Професійна самоідентифікація, у широкому сенсі, є пошуком суб'єктом свого способу життєдіяльності, екзистенційне єднання людини та професії, що основою особистісного самовизначення в умовах кризи [4].

Сучасні психологічні дослідження чинників подолання тривалого стресу значної інтенсивності, пов'язаного з війною, доводять, що задоволеність власною професією та місцем роботи виступають як особистісний адаптаційний ресурс, що допомагає подолати ситуації напруження [5, с. 4]. Зокрема, результати всеукраїнського опитування «Твоя життєстійкість в умовах війни» показали залежність психофізіологічної та психологічної стійкості від того, чи втратила особа своє місце роботи без можливості знайти нову, чи змушена була змінювати свою професію або посаду у зв'язку з війною, чи професійних змін не відбулося [3].

Серед особистісних властивостей, що забезпечують розвиток життєстійкості, дослідниками виокремлюється наявність складної множинної ідентифікації, де значне місце посідає професійна самоідентифікація. Вона забезпечує конкретизацію Я-образу [2, с. 41], сприяє збереженню впевненості у собі, самостійності та вибірковості у прийнятті професійних та особистих рішень [5, с. 13-20], забезпечуючи конструктивні способи поведінки людини в стресових ситуаціях. Останнім часом вітчизняними дослідниками використовується концепт «професійна

життєстійкість», яка розглядається, як особистісний ресурс у складних обставинах життя [1].

Отож, аналіз сучасних публікацій дозволяє припустити, що прийняття особистістю свого професійного «Я», задоволеність приналежністю до своєї професії та професійної групи, позитивно впливає на життєстійкість особистості. Дане припущення було перевірене нами у ході емпіричного дослідження.

У дослідженні брало участь 100 осіб віком від 18 до 60 років. З них 49 чоловіків та 51 жінка. На даний період часу всі опитані працюють.

У дослідженні був використаний опитувальник життєстійкості С. Мадді, методика дослідження професійної ідентичності Л. Шнейдер, тест колективної самооцінки Р. Люхтанена та Дж. Крокера та методи математико-статистичної обробки даних.

Дослідження виявило відмінності у рівні прояву показників життєстійкості у осіб з різним статусом професійної ідентичності.

Дослідження показало, що високий рівень життєстійкості пов'язаний із досягнутою позитивною професійною ідентичністю та мораторієм, а низький рівень життєстійкості із передчасною професійною ідентичністю.

Встановлено, що особи з досягнутою позитивною ідентичністю мають найвищі показники складових життєстійкості «залученість» та «прийняття ризику». Водночас, найнижчі показники всіх, без виключення, складових життєстійкості мають досліджувані з передчасною професійною ідентичністю.

Отримані дані свідчать про те, що професійна ідентичність, здобута та «вистраждана» шляхом особистісного пошуку, життєвого самовизначення, а не формально присвоєна через зовнішні атрибути професійної приналежності, надає відчуття повноцінності, осмисленості, внутрішньої наповненості життя та дозволяє зберегти психологічний баланс.

Тому пошук ефективних шляхів та засобів розвитку професійної ідентичності сприятиме підвищенню рівня життєстійкості особистості та її

спроможності не лише виживати, а й особистісно зростати у несприятливих умовах життєдіяльності та ефективно виконувати професійні обов'язки.

Список використаних джерел:

1. Бахмутова Л., Неска А. Професійна життєстійкість – головний особистісний ресурс українських біженців у Польщі: матеріали III наук.-метод. семінару. *Особистісні та психофізичні ресурси життєстійкості*. Київ. 2022. С. 3–5.
2. Ващенко І.В. Іваненко Б.Б. Психологічні ресурси особистості в подоланні складних життєвих ситуацій. Проблеми сучасної психології. 2018. Вип.40. С.33–49. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2018_40_5.
3. Кокун О.М. Всеукраїнське опитування «Твоя життєстійкість в умовах війни»: препринт. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2022. 46 с.
4. Остапівський О.І. Професійна ідентичність у становленні особистості. Педагогічний пошук. 2020. № 3 (107). С. 14–16.
5. Титаренко Т.М., Ларіна Т.О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека: навч. посіб. . К.: Марич, 2009. 76 с .
6. Maddi S. Hardiness: An operationalization of existential courage . *Journal of Humanistic Psychology*, 2004. Apr.4. P. 279–298.

**СЕКЦІЯ 2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ІМІДЖ, АВТОРИТЕТ ТА
КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Гевко О. І.,

старший викладач кафедри психології, педагогіки
та соціально-економічних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна

Голярдик Н. А.,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки
та соціально-економічних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби України
ім. Б. Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У
КУРСАНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ**

Мова відіграє ключову роль у передачі та збереженні культурного спадку. У процесі вивчення державної мови у майбутніх військових формуються важливі комунікативні навички. Ефективна комунікація у військовому середовищі є важливою для передачі важливих інструкцій, управління кризовими ситуаціями та забезпечення безпеки.

С. П. Шумовецька вказує про важливість вивчення «Української мови за професійним спрямуванням» у контексті гуманітарної підготовки у вищому військовому навчальному закладі є базовим, сприяє розвитку особистості, прийняттю моральних норм, формуванню необхідних інтелектуальних якостей, відповідного ставлення до світу, розуміння його багатогранності, здатності давати правильну оцінку проблем сучасного світу, приймати ефективні та виважені рішення [1, с. 13].

І. Ковальчук зазначає, що формування професійно-комунікативної компетентності у майбутніх офіцерів повинно відбуватися в спеціально створеному освітньому процесі вищих військових навчальних закладів. Ефективність цього процесу залежить від чіткого визначення критеріїв [2].

А. Сваричевська зазначає, що засади удосконалення гуманітарної підготовки майбутніх офіцерів розглядаються як систематизована та оптимально організована сукупність гуманістичних стратегій, умов, суб'єктів, методів і засобів, які спрямовані на досягнення визначених результатів у формуванні соціально-професійних компетентностей та гуманістичних якостей майбутніх офіцерів. [3].

На основі проведеного аналізу наукових праць було з'ясовано, що психолінгвістичні та культурні аспекти вивчення рідної мови у військовому середовищі є важливими складовими, які впливають на ефективність військової комунікації та інтеграцію військовослужбовців у національний культурний контекст. До психолінгвістичних аспектів варто віднести такі:

Ефективність комунікації: знання рідної мови допомагає забезпечити ефективну комунікацію серед військовослужбовців.

Психологічна готовність: вивчення рідної мови може сприяти психологічній готовності військовослужбовців та робити комунікацію більш надійною й відчутною у стресових ситуаціях, що є необхідним для успішного функціонування у військовому середовищі.

Водночас культурні аспекти включають такі компоненти.

Формування патріотизму та збереження культурного спадку: вивчення рідної мови у контексті військової підготовки сприяє формуванню патріотизму та прив'язаності до національних цінностей.

Міжкультурна взаємодія: знання рідної мови сприяє ефективній міжкультурній взаємодії військовослужбовців, особливо в умовах спільної служби та співпраці з представниками різних регіонів країни.

Мовна компетентність відіграє важливу роль у військовому середовищі, оскільки вона безпосередньо впливає на ефективність

комунікації між військовослужбовцями та значною мірою визначає їхню здатність до спільної дії та вирішення завдань. Відтак, про високий рівень мовної компетентності, а отже, ефективності комунікації свідчать:

1. *Чіткість та точність інструкцій.* Мовна компетентність допомагає виразно та точно формулювати інструкції та накази.

2. *Ефективна комунікація в стресових умовах.* Військові часто опиняються у стресових ситуаціях, де швидка та зрозуміла комунікація може врятувати життя.

3. *Використання спеціалізованої термінології.* Мовна компетентність дозволяє військовослужбовцям правильно розуміти та використовувати ці терміни, що є критичним для уникнення непорозумінь та помилок.

4. *Формування довіри та спільності.* Мовна компетентність сприяє побудові ефективних відносин між військовослужбовцями.

5. *Адаптація до мовних варіацій.* Мовна компетентність дозволяє військовослужбовцям адаптуватися до мовних варіацій та забезпечує єдність у комунікації.

Отже, мовна компетентність у військовому середовищі виступає як ключовий фактор, що сприяє точній, чіткій та ефективній комунікації, яка, у свою чергу, є критичною для успішного виконання завдань та забезпечення безпеки.

Список використаних джерел:

1. Шумовецька С.П. Теоретичні і методичні основи формування професійної культури майбутніх офіцерів-прикордонників у вищому військовому навчальному закладі : автореф. дис. ... д. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2020. 40 с.
2. Ковальчук І. С. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх офіцерів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих військових навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2018. 142 с. URL: http://eprints.zu.edu.ua/27796/1/dys_Kovalchuk.pdf
3. Сваричевська А. П. Гуманітарна підготовка майбутніх офіцерів у контексті модернізаційних перетворень вищої військової школи. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2021. № 95. С. 113–119. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-95-16>

Залевська А. Є.

*здобувач освіти 4 курсу 403-П групи
спеціальності 013 Початкова освіта*

*Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий
коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»
м. Умань, Україна*

Науковий керівник: Хекало Л. Л.,

викладач вищої кваліфікаційної категорії

*Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий
коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»
м. Умань, Україна*

ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ: МОЖЛИВОСТІ ГУМАНІЗАЦІЇ

Невід’ємним атрибутом педагогічної діяльності, поза яким неможливе досягнення цілей навчання та виховання, є спілкування. Педагог у своїй професійній діяльності будує спілкування із здобувачами освіти, колегами, керівництвом, свідомо чи несвідомо вносячи своїми діями, продуктами праці та відносинами зміни в умови праці інших людей.

Професійна підготовка фахівця будь-якої галузі обов’язково має супроводжуватися спеціально організованим навчанням спілкування, оскільки саме у спілкуванні людина самовизначається та самоподається. Володіння професійно-педагогічним спілкуванням – найважливіша вимога до особистості педагога у тому її аспекті, що стосується міжособистісних взаємин. Крім того, є ряд спеціальних комунікативних умінь та навичок, якими має володіти педагог: пізнання людини людиною, пізнання людиною самої себе, вміння правильно оцінити ситуацію, вміння використовувати невербальні методи педагогічного спілкування.

Педагогічне спілкування у навчальному закладі як сфера реалізації майстерності та творчості педагога відрізняється неповторністю своїх елементів, зв’язків та взаємовідносин. Тут спілкування є процесом вирішення основних педагогічних цілей – навчання, виховання, розвитку, а вони завжди своєрідні та індивідуально неповторні.

Педагогічна взаємодія – одне з ключових понять педагогіки, умова функціонування навчально-виховного процесу; це найскладніший процес, що складається з безлічі компонентів – дидактичних, виховних та соціально-педагогічних взаємодій. Взаємодія – складова людського спілкування, яка, як відомо, є найважливішим середовищем духовного, громадського та особистісного прояву людини, засобом досягнення взаєморозуміння між людьми. Соціально-психологічна сутність спілкування полягає в тому, що воно являє собою живий процес взаємодії людей, людини з самим собою та навколишнім світом. Від того, наскільки педагог здатний до вибору найбільш відповідних способів взаємодії, залежить, якою мірою буде розкритий потенціал людини, з якою вона спілкується. Найважливішим у цьому випадку буде орієнтування насамперед на позитивні якості в іншій людині.

Однією з найважливіших норм, що регламентують педагогічну діяльність, є педагогічна взаємодія викладача вишу із здобувачами освіти та колегами. Зрозуміло, воно має ґрунтуватися на принципі гуманізму – повазі до людей, турботі про них, переконанні у їхніх великих можливостях до самовдосконалення.

У процесі педагогічної взаємодії проявляється тяжіння педагога до тих чи інших форм управління діяльністю студентів, формування системи щодо стійких способів звернення до партнера та реагування на інформацію та вчинки останнього.

Спочатку педагоги мають різний набір професійно значущих якостей, що пов'язано з наявністю співробітників не лише з різним рівнем професійної підготовки (що цілком природно для будь-якого педагогічного колективу), але і з особистим ставленням до професійної діяльності. Тому вибір педагогом демократичного стилю – єдина умова гуманізації педагогічного процесу. Найважливішою умовою підготовки кваліфікованого спеціаліста будь-якої галузі є педагогічна майстерність викладача та його володіння технікою педагогічного спілкування.

Розвиток таких якостей, як увага та спостережливість, буде сприяти більш точному сприйняттю співрозмовника. Не менш важливо вміння переключатися, швидко зосереджувати увагу, вибирати адекватні методи впливу. Взаєморозумінню сприяє емпатія – основа педагогічного такту. Усвідомлення справжніх мотивів вчинків здобувачів освіти допоможе відмовитись від поверхневих оціночних суджень, поспішних висновків.

Водночас у педагогічній взаємодії винятково важлива промовистість мови. Будь-яку фразу можна вимовити як незначну – скоромовкою, але можна і розгорнути – вимовити повільно, подовжуючи голосні та зберігаючи при цьому логічну стрункість фрази, її композиційну єдність. Багатство виразності мови педагога, як і артиста, досягається вмілим використанням інтонації до правильно знайдених слів. Те саме слово, сказане з різними інтонаціями, набуває і різного сенсу.

Викладачі високої педагогічної культури кожен свою думку прагнуть довести до граничної ясності та завершеності, коли вона вже перетворюється на формулу, придатну передачі іншим. Щоб досягти такої відточеності, потрібно ретельно працювати за вибором слова, частіше заглядати у словники. Необхідно бути завжди обережним зі словом, розуміти, що непродумане висловлювання легко може образити, вразити людину і навіть призвести її до найсильнішого стресу.

Компоненти мовної культури (словниковий запас, виразність, інтонаційне та емоційне забарвлення мови та ін.) формуються комплексно. Важлива умова для розвитку мови педагога – накопичення словникового запасу, яке є наслідком розвитку мислення. Іншою умовою є відсутність у мові слів-«паразитів».

І, зрозуміло, не можна не сказати про самоподачу педагога. Студенти завжди відчують, з яким настроєм викладач заходить до аудиторії: «одні – як у клітку, інші – як у храм». Тому вміння впевнено триматися не завжди достатньо. Необхідно уникати непроникних масок, стежити за

відповідністю емоцій викладуваного матеріалу, естетичність жестів, поз, міміки.

Духовний компонент є визначальним у соціалізації людини, що дозволяє розглядати педагогічну науку у зв'язку з проблемами культури, науки, літератури та мистецтва. Це не применшує роль і значення економічних, соціальних і політичних відносин. Але людину піднімають лише рівень культури, багатство та глибина його духовного світу, ступінь розвиненості гуманізму, милосердя та поваги до інших людей. У якій би сфері не працювала людина, норми моралі супроводжують будь-яку його діяльність.

Без дотримання моральних норм неможлива спільна діяльність людей, соціальних груп. Класичні категорії етики – добро, справедливість, совість, гідність – мають бути основою педагогічної діяльності. Виховання та навчання підростаючого покоління, якому доведеться щодня перебувати між добром і злом, вимагають від викладача бути бездоганним у виборі форм, засобів та методів.

Професійно-педагогічну спрямованість особистості педагога характеризують педагогічний обов'язок і відповідальність, педагогічна мораль, самовідданість, педагогічний такт, педагогічна справедливість (своєрідна міра об'єктивності педагога, рівня його моральної вихованості, авторитетність), потреба у знаннях (необхідна умова професійного становлення та самовдосконалення), любов до предмету, що викладається, культура науково-педагогічного мислення (діалектичність – вміння у кожному педагогічному явищі виявляти складові його протиріччя), професійно-педагогічні нахили.

Гуманістична місія освіти полягає в осмисленні людини як унікального явища природи, у визнанні пріоритету його суб'єктності, розвиток якої є головною метою. Творчий початок педагогічної професії дозволяє розкрити та розвинути творчий потенціал особистості як у здобувача освіти, так і педагога.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу. Вища освіта України. 2004. № 1(11). С. 5– 9.
2. Бех І. Д., Радул В. В. Педагогічна культура і розвиток соціальної зрілості особистості вчителя. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* 2001. Вип. 32. С.12–17.
3. Бондаревська О. В. Педагогічна культура як суспільна і особиста мета. Педагогіка. 1999. №3. С.37–43.
4. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України, 2008. 274 с.

Іващенко О.А.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної мовної комунікації,
Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України,
м. Черкаси, Україна*

ПЕДАГОГІЧНИЙ ІМІДЖ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО

Педагогічний імідж викладача в закладі вищої освіти є важливим елементом успішного навчання та виховання студентів. Педагогічний імідж викладача – це сукупність його професійних компетенцій, особистісних якостей та способів взаємодії зі студентами, які формують загальне сприйняття його як вчителя. Це поняття включає в себе не лише знання предмету, а й здатність ефективно комунікувати, мотивувати та викликати довіру у студентів. Педагогічний імідж викладача суттєво впливає на навчальний процес та на мотивацію студентів. Позитивний імідж може бути ключовим чинником у стимулюванні студентів до активної навчальної діяльності та досягнення ними високих результатів. Якщо викладач професійний, досвідчений та відомий своєю компетентністю, це може надихати студентів на бажання навчатися і досягати кращих результатів. Навпаки, негативний імідж викладача, такі його якості як несерйозність, нечесність або нечуйність, можуть знизити мотивацію студентів та негативно вплинути на результативність навчального процесу.

Особистість викладача є також важливим елементом впливу на студентів та успішність їхнього навчання. Позитивні якості, такі як емпатія, терплячість, зацікавленість у студентах та здатність до мотивації можуть сприяти ефективному навчанню та стимулювати інтерес у студентів. Надійність, справедливість та доступність також роблять викладача більш ефективним. Негативні аспекти особистості, такі як авторитарність, невірноваженість або відсутність зацікавленості у студентах, можуть ускладнити процес навчання та позначитися на мотивації студентів. Довіра, повага та взаєморозуміння є ключовими складниками успішних відносин в аудиторії.

Привабливість закладу вищої освіти для потенційних студентів та рейтинг університету в академічній спільноті багато в чому також залежать від професійної репутації та педагогічного іміджу професорсько-викладацького складу. Позитивна репутація, заснована на компетентності, досвіді, ефективному навчанні та підтримці студентів, може сприяти залученню абітурієнтів та підвищувати престиж навчального закладу. Негативна репутація, навпаки, може знижувати довіру майбутніх студентів, призводити до втрати інтересу до навчання та впливати на загальний рейтинг закладу. Тому важливо для викладачів дбати про свою професійну репутацію та професійну етику, розуміючи відповідальність, яка покладається на них.

Основними методами покращення педагогічного іміджу викладача є професійний розвиток та розвиток навичок ефективної міжособистісної взаємодії. Кожному викладачеві має бути притаманне прагнення до регулярного підвищення кваліфікації. Постійне оновлення знань і навичок у своїй галузі, участь у тренінгах, семінарах та конференціях допомагають викладачам підтримувати актуальність своїх знань та вмінь. Крім того, самовдосконалення у методиках навчання, використання сучасних інноваційних педагогічних підходів та технологій також є важливою частиною професійного розвитку викладача, може підвищити ефективність

викладання та зробити процес більш привабливим для студентів. А вдосконалення комунікативних та лідерських навичок дозволить викладачу створити позитивний та відкритий клімат в аудиторії.

Список використаних джерел:

1. Гузій Н. В. Педагогічний імідж і професійна культура вчителя. Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць. К.: НПУ, 1997. С. 28–31.

AUTORYTET NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO W OPINII STUDENTÓW AKADEMII WYMIARU SPRAWIDLIWOŚCI

Kostera K.,

*Asystent w Instytucie Społecznych Podstaw Penitencjarystyki,
Akademia Wymiaru Sprawiedliwości,
Warszawa, Polska*

Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie opinii studentów Akademii Wymiaru Sprawiedliwości na temat autorytetu nauczycieli akademickich.

Przesłanki do podjęcia prezentowanego tematu wynikają z charakteru uczelni, której statutowym celem działalności jest kształcenie i wychowywanie funkcjonariuszy Służby Więziennej, funkcjonariuszy innych służb oraz osób cywilnych. Służba Więzienna jako formacja umundurowana i uzbrojona pełni istotną funkcję w systemie bezpieczeństwa narodowego.

Jej zadaniem jest zapewnienie porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego państwa poprzez realizację zadań związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania i kary pozbawienia wolności.

Z uwagi na znaczenie formacji, studenci przygotowujący się do pełnienia służby w jednostkach penitencjarnych powinni wykazywać się odpowiednim przygotowaniem ogólnym oraz zawodowym.

W celu poznania opinii badanych na temat pożądanых cech nauczycieli akademickich przebadano ankietowo grupę 100 studentów studiów stacjonarnych I i II stopnia w służbie kandydackiej na kierunku Penitencjarystyka.

Ковальська П. Г.,
*старший викладач центру спеціальної підготовки,
Інститут професійного розвитку Пенітенціарної академії України
Хмельницька область, Хмельницький район, Хмельницька ТГ,
Комплекс будівель та споруд № 9*

ПОЗИТИВНІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ

В освітньому середовищі, де пріоритетом для викладача є створення середовища, яке максимально сприяє засвоєнню слухачами навчального матеріалу, на думку автора, особливе місце належить позитивним взаємовідносинам між учасниками освітнього процесу.

Під час організації освітнього процесу вкрай важливо у взаєминах між його учасниками наблизитись до партнерських або довірливих стосунків, в основі яких є вміння ефективно подавати навчальний матеріал з боку викладацького складу та бажання його опанувати з боку слухачів.

Під час налагодження відповідної взаємодії між учасниками навчального процесу одну з основних ролей відіграє вміння викладачів задовольнити потреби та очікування слухачів, вкрай важливо розвивати підтримуючі та емпатичні зв'язки між викладачами та слухачами.

Для сприяння співпраці зі слухачами викладачу необхідно володіти ключовими компетенціями, здатними встановлювати та підтримувати здорові стосунки: ефективне спілкування за допомогою як вербальних, так і невербальних сигналів, таких як активне слухання з належним зоровим контактом і мінімальними відволіканнями, використання відповідних виразів обличчя та відповідей; здатність співпрацювати з іншими для досягнення спільних цілей; здатність використовувати відповідні методи вирішення проблем та конфліктів і шукати допомоги, коли це необхідно.

Конфлікти є невід'ємною частиною людських стосунків. Найчастіше вони виникають через те, що кожна людина є унікальною, має відмінні від інших погляди, вподобання і переконання, власні інтереси й бажання, які можуть вступати у суперечність з інтересами та бажаннями інших.

Для успішного вирішення конфліктів потрібно володіти багатьма життєвими навичками: самоконтролем, умінням активно слухати і говорити, висловлювати свої почуття, враховувати думки опонента. Ці вміння допоможуть зменшити кількість стресів у житті, підвищать авторитет, популярність, рівень упевненості та самоповагу.

Компетентність викладачів у навичках взаємовідносин демонструється різними способами, такими як встановлення продуктивних зв'язків зі слухачами у формі виховання та підтримки, використання відповідних підходів до вирішення проблем, а також активний пошук і надання допомоги, якщо це необхідно. Важливо зазначити, що потрібно зосереджуватися на вдосконаленні навичок педагогічного спілкування.

Якість відносин викладачів із колегами та керівництвом має значний вплив на їхнє психологічне благополуччя, позитивний обмін досвідом, заохочення до роботи та формування позитивної мотивації. Також на емоційну стійкість і цілеспрямованість викладачів значною мірою впливає їхня здатність звертатися за допомогою.

Позитивні взаємини між викладачем та слухачами сприяють створенню доброзичливої атмосфери в навчальній групі, що має вирішальне значення для особистісного та професійного розвитку слухачів, активної участі у освітньому процесі та ефективного подолання труднощів, що виникають під час оволодіння навчальним матеріалом.

Можна виокремити декілька моделей поведінки викладачів, які сприяють розвитку взаємовідносин в освітньому середовищі: «Навички уважної поведінки», наприклад, звертання до слухачів за іменем; «Ввічлива поведінка», яка встановлює довіру зі слухачами та демонструє розуміння по відношенню до них; «Поведінка контакту», яка передбачає використання

викладачем гумору, легких розмов і дружньої розмови; та «Поведінка обміну інформацією», яка передбачає передачу цінної інформації, такої як надання слухачам слухних порад, чіткого зворотного зв'язку та очікувань у навчальній групі.

Відтак позитивні взаємовідносини між учасниками освітнього процесу можуть мати вплив на різні зміни, пов'язані зі слухачем, такі як мотивація, залученість, академічні досягнення, результати навчання, психологічне благополуччя, емоційне навчання, бажані зміни та бажання відвідувати заняття і спілкуватися. Зовсім нещодавно поява позитивної психології у сфері мовної освіти змістила фокус у бік педагогічної турботи та її позитивного впливу на стосунки викладач-слухач. Педагогічна турбота наголошує на використанні педагогами вербальної та невербальної поведінки, щоб продемонструвати чуйність, підтримку та турботу по відношенню до своїх слухачів, сприяючи таким чином їх особистому та інтелектуальному розвитку. Наявність педагогічної турботи значною мірою передбачила рівень професійного успіху, досягнутого викладачами, пояснюючи цей вплив культивуванням позитивних стосунків між викладачем і слухачем, наголошених в освіті, зосередженій на турботі.

Курепін В.М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

ПРОФЕСІЙНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Педагогічне середовище, це середовище спілкування, воно потребує пошуку нових форм і способів професійної комунікації, тобто професійної комунікативної компетентності викладачів закладів вищої освіти (ЗВО).

Кожній людині в будь-якій професійній діяльності, зокрема педагогу закладу вищої освіти, необхідні якості, такі, як:

- здатність самостійно працювати, без впливу керівництва ЗВО;
- здатність брати на себе ініціативу, бути відповідальним [1, с. 14];
- здатність бути ініціативним, не звертаючи увагу на інших, робити те, в чому впевнений;
- здатність бачити проблеми, своєчасно реагувати на них, шукати шляхи їх вирішення;
- здатність до аналізу нових ситуацій, застосовувати наявні знання для такого аналізу;
- здатність комунікувати з іншими; - здатність за власною ініціативою засвоювати будь-які знання;
- здатність приймати рішення на основі здорових суджень.

До проблематики педагогічної компетентності викладача зверталися багато науковців-дослідників. Деякі фахівці вважали педагогічну компетентність педагогічною діяльністю на основі єдності його теоретичної та практичної готовності до праці, деякі педагогічну компетентність сприймають, як творчий процес [2, с. 17]. Творчий фахівець володіє ґрунтовними знаннями.

Завданням компетентного педагога ЗВО є організація педагогічної діяльності, яка буде спрямована на отримання усвідомленого результату. В такій ситуації педагогу потрібні знання, уміння, навички, які дозволять йому успішно виконати його функцій щодо навчання, виховання та розвитку молоді.

Професійно компетентна людина, зокрема педагог, це той, хто: здатний розв'язувати завдання навчання, у тому числі складі, тим самим готуючи для суспільства фахівців з бажаними якостями; який обожнює свою професію; усвідомлює перспективу свого професійного розвитку; відкритий для професійного зростання; досягає бажаних результатів; готовий до якісних змін та оцінки своєї праці. Зауважимо, варто розрізняти

професійну компетентність та професійну підготовку фахівця. Підготовка фахівця – це здобуття потрібних знань та навичок [3, с. 8], а професійна компетентність результат його діяльності.

На нашу думку ключовими компонентами професійної компетентності є: комунікативна – спілкування без обмежень, бути зрозумілим; інформаційна – вміння опрацьовувати різні види інформації; автономізація – саморозвиток, самоосвіта, творчість, конкурентоспроможність; продуктивна – домагатися необхідних результатів; предметна – володіння певними засобами навчання в освітньому процесу; соціальна – вміння жити та працювати з оточуючими; особисті якості – толерантність, людяність, урівноваженість, доброзичливість.

Вважаємо, професійну компетентність викладача ЗВО треба розглядати, сукупність компонентів: психолого-педагогічного, предметно-технологічного, загальнокультурного. Основними показниками педагогічної компетентності є особистісні перетворювальні та психологічні якості; розуміння ролі педагога у вихованні молоді [4, с. 8]; свідоме підвищення професійної культури; перетворення особистості молодої людини за рахунок активної педагогічної діяльності; побудова власного педагогічного досвіду.

Отже, стверджуємо, професійна компетентність викладача ЗВО, це його пошукова діяльність, яка спрямована на усвідомлення розуміння своєї ролі в суспільстві, необхідності у самовдосконаленні й саморозвитку. Викладач формує творчу особистість через організацію навчально-виховного процесу, на основі бази своїх здобутих знань, умінь, навичок.

Список використаних джерел:

1. Бацуровська І. В., Доценко Н. А., Курепін В. М. Особливості проєктування освітнього середовища для майбутніх фахівців аграрної галузі // Цифрова трансформація професійної підготовки фахівців в умовах застосування SMART-освітніх технологій: стан, проблеми, перспективи : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (м. Харків, 29–

- 30 листопада 2023 р.) / за заг. ред.: В. М. Нагаєва, Ю. М. Сагачко, О. В. Грідіна. Харків : Комунальне підприємство «Міська друкарня», 2023. С. 11–16. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15906>.
2. Бацуровська І. В., Доценко Н. А., Горбенко О. А., Кім Н. І. Компетентнісний підхід щодо підготовки магістрів з електричної інженерії в умовах масових відкритих дистанційних курсів під час вивчення загальнотехнічних дисциплін в аграрних університетах. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2020. Випуск 30. С. 15–18. URL : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9280>.
3. Курепін В. М., Іваненко В. С. Психолого-педагогічні методи формування креативного мислення в майбутніх інженерів-педагогів. *Осінні наукові читання: матеріали XXIII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, секція № 10. Педагогічні науки, м. Тернопіль, 27 листопада 2019 р.* Тернопіль : ГО «Наука та освіта без кордонів», 2019. URL : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/6416>.
4. Іваненко В. С. Цінності та запити сучасної молоді: життєві пріоритети української молоді. *Покоління незалежності: ціннісні орієнтири і перспективи* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів та магістрантів, м. Костанай, 30 березня 2021 р. Костанай : Костанайський регіональний університет імені А.Байтурсинова, 2021. С. 737–741. URL : <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/9255>.

Любич О.А.

*доцент кафедри економіки та соціальних дисциплін
кандидат історичних наук, доцент,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

ПРОФЕСІЙНИЙ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА АКАДЕМІЇ

Процес входження до європейського освітнього простору, що активно протікає в Україні, має системний характер, що робить актуальним аналіз змін у підсистемах суспільства. Нове інформаційне середовище (інтернет, штучний інтелект тощо) функціонування вузів визначає зміни статусу викладача як суб'єкта освітньої діяльності. Основний напрям змін лежить у побудові соціально ефективної партнерської взаємодії курсантів (студентів) та викладачів. Система вищої освіти з авторитарної має перейти у

гуманістичну-партнерську. Взаємна рольова трансформація курсантів (студентів) і викладачів стає необхідною. При цьому імідж виступає засобом готовності та здатності соціального актора до змін.

Протягом останніх років конкуренція між вищими навчальними закладами постійно загострюється. Одним із ключових елементів досягнення високого рівня освітнього закладу та формування сприятливого іміджу на ринку освітніх послуг є імідж викладачів і курсантів (студентів). У межах цього питання актуальним є дослідження особливостей та умов формування іміджу викладачів, комплексного управління ним. Дослідженням проблем іміджу викладацько-професорського складу вузів присвячено роботи таких українських дослідників, як О. Грейліх [1], Т. Довга [2], Е. Драчук [3], Л. Кайданова [4], І. Ніколаєску [5], Ю. Скорик [6].

Поняття «імідж» має дуже давню історію. На всіх етапах розвитку люди намагались вразити навколишнє середовище, постати в іншому, у не типовому та не властивому для них образі, для чого застосовували різноманітні допоміжні засоби. У наш час, імідж викладача прийнято розглядати як інтегральну характеристику сукупності його якостей, що дозволяють здійснювати ефективну викладацьку діяльність під час передачі освітньої інформації для формування професійних компетенцій курсантів (студентів).

Імідж формується на основі прямого контакту курсантів з викладачем. Під іміджом розуміється думка про викладача, яка формується у процесі їх професійної діяльності під час безпосередньої взаємодії з курсантами (студентами). У структурі особистого іміджу викладача вузу можна виокремити наступні його структурні складові: 1. Габітарна (от лат. *habitus*, що означає «зовнішність, напруженість») складова іміджу включає все, що пров'язано із зовнішністю людини: від конструкції, що визначає його зовнішню привабливість, до якості одягу та його доцільності, прикрас, зачіски, макіяжу тощо, які відповідають вимогам професії та часу (війна та

специфіка вузу трактують свої запити). Варто враховувати, що габітований імідж має відповідати очікуванням цільової аудиторії та викликати у неї позитивне ставлення. 2. Вербальний імідж, який визначає рівень володіння мовою, формування навичок передачі професійних знань, що дозволяють доносити інформацію таким чином, щоб вона була максимально зрозуміла за рахунок правильного формулювання повідомлення з врахуванням специфіки аудиторії. Це призводить до подолання комунікаційних перепон, що заважають розуміння матеріалу, вірне використання підтексту, вміння слухати та чути. 3. Невербальний імідж – більш давній, чим вербальний канал передачі інформації, коли значна її частина сприймається на підсвідомому рівні. Невербальне спілкування реалізується без використання звукової мови – у якості засобу спілкування виступає міміка, жести, пози, і погляди, що проявляють просторове добре сдавлення, використання часу. Таким чином, основа невербального іміджу викладача – це зорові, слухові та інші відчуття і образи, що отримують від нього курсанти (студенти). Вербальний і невербальний імідж у єдності складають комунікативну компетентність викладача, під якою розуміється взаємодія учасників освітнього процесу, що веде як до особистісних перетворень, так і до особистої трансформації, коли у результаті комунікацій змінюється не тільки особистість курсанта (студента) як учасника освітнього процесу, але і викладача як суб'єкта професійної діяльності. 4. Імідж, що являє собою стійку думку, яка формується про людину безпосередньо у залежності від оточуючого його середовища: кабінету, машині, телефону, ноутбуку тощо. У епоху цифровізації позитивний імідж викладача вузу формує наявність сучасної комп'ютерної техніки та активне використання її у ході проведення занять. 5. Опредметнений імідж, що транслюється через продукти діяльності викладача: якість підготовки лекційного матеріалу, методичне забезпечення навчального процесу, презентаційного супроводу лекційних і семінарських (практичних) занять. При цьому нагромадження матеріалу має виходити з загального принципу навчання дорослих людей – актуальності,

тобто курсант (студент) має розуміти, де і яким чином у практичному житті він зможе використовувати отриманні знання.

Список використаних джерел

1. Грейліх О. Психологія формування іміджу викладача вищого навчального закладу. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Переяслав-Хмельницький, 2010. Вип. 19. С. 294–299.
2. Довга Т. Імідж особистості як необхідна умова професійного становлення педагога. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2010. Вип. 14. Кн. 1. С. 66–75.
3. Драчук Е. Педагогічний імідж вчителя як інструмент розв'язання професійних завдань. *Студентський вісник Педагогічного університету імені П. Тичини*. 2013. Вип. 33. С. 25–28.
4. Кайданова Л. Професійна компетентність та імідж сучасного викладача. *Гуманітарний вісник*. 2009. № 17. С. 24–29.
5. Ніколаєску І. Особливості іміджової підготовки сучасного педагога в системі післядипломної освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки»*. 2012. Вип. 10. С. 207–212.
6. Скорик Ю. Імідж педагога як формуючий чинник стійкості до професійного вигорання майбутніх викладачів вищої школи. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2014. Вип. 4. С. 144–147.

Огарєнко Т.А.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна*

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Педагогічна майстерність викладача, тобто характеристика високого рівня його діяльності, значною мірою залежить від комунікативних навичок.

Комунікативні навички – це здатність досягати мети через спілкування, уміння бути зрозумілим і розуміти іншого. Флегонтова Н. М.

наголошувала: «...комунікативна культура викладача – це прояв гуманістичного спрямування його індивідуальної творчості у вирішенні завдань професійно-педагогічної діяльності. Комунікативна культура викладача є одним з найважливіших функціонально значущих елементів культури суспільства в цілому» [2, с. 2].

Науково-педагогічний працівник повинен забезпечити ефективний освітній процес, і реалізація цього завдання насамперед залежить від вміння вибудовувати успішну вербальну комунікацію.

Необхідно враховувати кілька простих, але доцільних порад, як оформлювати своє мовлення для сприйняття аудиторією.

По-перше, слухач краще усвідомлює короткі речення, бо вони містять прості й точні думки. Ускладнені, складні конструкції зазвичай містять сполучники, що «розтягують» основний зміст.

По-друге, комунікативна компетентність виявляється в досконалому володінні голосом. Монотонність – це те, що спричинює невдачу в спілкуванні. Експресивність оживлює й покращує налагодження контактів. Важливим складником виступають також паузи – вони змушують активізуватися, підсилюють сказане.

По-третє, важливим є словниковий запас, яким користується викладач. Багатство мовлення дозволяє уникнути одноманітності, пояснити одну й ту саму думку різними засобами для кращого усвідомлення. Мовні штампи, вульгаризми, жаргонізми не сприяють успішній комунікації.

По-четверте, необхідно враховувати перцептивну складову комунікативної компетентності, що уможлиблює адекватне сприйняття однієї людини іншою. Без сумніву, «...практично всі значущі здібності до педагогічної діяльності пов'язані з процесом ефективного спілкування, тому що провідною виступає комунікативна здатність (здатність спілкуватися)» [1, с. 164].

Отже, успішність освітнього процесу залежить насамперед від комунікативних компетентностей викладача.

Список використаних джерел:

1. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2005. 336 с.
URL : <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%91%D1%83%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf> (дата звернення: 28.02.2024).
2. Флегонтова Н. М. Комунікативна культура викладача вищого навчального закладу як компонент педагогічної майстерності. *Учитель мистецьких дисциплін у дискурсі педагогічної майстерності*: монографія /Л. А. Зязюн та ін.; за наук.ред., передм. і післямова О. М. Отич. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В., 2013. 334 с. С. 147-158.
URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/323012272.pdf> (дата звернення: 29.02.2024).

Тріфаніна Л. С.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри психології, педагогіки та

соціально-економічних дисциплін,

Національна академія Державної прикордонної служби України

ім. Б. Хмельницького,

м. Хмельницький, Україна

ГАБІТАРНИЙ ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА

Професія педагога – особлива. Викладачі – це ті люди, які завжди на очах. Поряд з ними завжди знаходяться студенти, колеги. Часто педагог втрачає авторитет серед студентів, бо нецікавий їм, як особистість. А без інтересу до особистості викладача немає інтересу до дисципліни, яку він викладає. Для цього необхідно викликати прихильність до себе аудиторії, колег, керівників, тобто створити свій неповторний імідж.

Поняття «імідж» походить від лат. «*imago*», що пов'язане з латинським словом «*imitari*», тобто імітувати, або від слова «*image*», що в буквальному перекладі з англійської чи французької мови означає образ.

Вперше поняття іміджу з'явилося у 60-80 роках ХХ століття в галузі загальної та соціальної психології.

Імідж – це майстерність створювати образ залежно від оточення. При створенні іміджу слід враховувати вік, стать, соціальний статус, інтереси й

потреби людей, а також специфіку тієї сфери (соціокомунікативний вимір) у якій працює образ [1, с. 75].

Секрет успіху професійного іміджу безпосередньо залежатиме від того, наскільки вдається створити зовнішність, відповідну очікуванням аудиторії.

Сьогодні серед типів іміджу виокремлюють габітарний або візуальний імідж, який є досить важливим для викладача. Він доповнює зовнішній вигляд і формує враження про педагога.

Габітарний імідж (від лат. «habitus» – зовнішність) – це зовнішній вигляд людини – її статура, одяг, зачіска, аксесуари. Іншими словами, габітарний імідж – це зовнішні характеристики образу об'єкту, які оцінюються візуально.

Габітарний (візуальний) імідж враховує особливості зовнішності особистості, які включають статичні (зріст, тілобудова, обличчя), середьодинамічні (одяг, зачіска, аксесуари, запах) і експресивні (міміка, жести, погляд, хода, пози) компоненти. Габітарний імідж оцінюється також за ступенем доглянутості людини та здоровим зовнішнім виглядом [2, с. 37].

Габітарний імідж передбачає формування уявлення про людину на основі сприймання її зовнішнього вигляду. З ним пов'язується перше враження, яке справляє людина.

Педагог усім своїм зовнішнім виглядом привертає до себе і колег, і студентів. В ньому постійно повинен відображатися внутрішній світ. Негативним є як зайва увага до своєї зовнішності, так і недбале ставлення до неї. Бажано, щоб у зовнішності педагога не було елементів, які відволікали б увагу студентів, заважали їм зосередитися.

Педагог є прикладом для студентів у всьому. В одязі він також зобов'язаний стежити за модою, одягатися елегантно, але скромно. Костюм не повинен заважати виконанню педагогічних операцій: працювати з апаратурою і приладами, писати на дошці, схилитися до студентів, сідати тощо. Одяг повинен гармоніювати з фігурою, виглядом педагога, бути

красивим і охайним. Елегантно, гарно одягнений педагог викликає позитивні емоції студентів, піднімає їх настрій, спонукає стежити за собою, виховує їх смак. Усе у вигляді педагога – і зачіска, і костюм, і косметика, і парфуми – повинні сприяти вихованню тих, хто навчається.

Необхідно відзначити важливість правильної постави і ходи педагога. Для цього необхідно: максимально розвернути плечі, щоб вони «дивилися» точно в бік, а лопатки на спині майже сходилися. Вирівняти тіло, «підтягти» голову назад і уверх, злегка втягнути підборіддя, щоб при погляді в профіль шия і голова продовжували тіло, а не видавалися вперед. Руки вільно розташовані уздовж тіла, пальці розслаблені та щирий, відкритий погляд, який охоплює усю аудиторію.

Таким чином, в іміджі викладача відображаються його унікальність, неповторність, привабливість, приємні манери, життєрадісність, сучасність, культура. Габітарний імідж викладача – це сприйняття його образу студентами колегами, а саме сприйняття його публічного «Я». Це зовнішній бік, який завжди відображає внутрішній світ особистості. При правильно побудованому габітарному іміджу інформація до студентів доходить точніше і швидше, а навчання й виховання перетворюється на задоволення та захопленість.

Список використаних джерел:

1. Іміджологія. Соціокультурний вимір: навч. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. 308 с.
2. Методичні вказівки щодо семінарських занять з навчальної дисципліни «Іміджологія та іміджмейкінг» для студентів денної форми навчання зі спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» освітнього ступеня «Бакалавр». / укладач к. і. н., доц.. В. І. Саранча. Кременчук: Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, 2019. 60 с.

Тюріна В.О.
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціології та психології,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
м. Харків, Україна*

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Професійна діяльність викладача закладу вищої освіти, його ділове спілкування зазвичай відбуваються за умов педагогічної чи пізнавальної конфліктної ситуації, яка містить протиріччя і розбіжності поглядів, позицій, інтересів, цілей, точок зору сторін-учасників. Це потребує вміння ефективно і безконфліктно спілкуватися з іншими людьми. Тому однією з професійно значущих якостей особистості викладача є компетентність у спілкуванні, тобто комунікативна компетентність, яка є складовою його професійної компетентності. Компетентність у спілкуванні передбачає гнучкість в адекватній зміні психологічних позицій, що є показником вмілого і зрілого спілкування.

Комунікативна компетентність характеризується наявністю розвинутої адекватної орієнтації людини у ситуаціях та завданнях спілкування, а також орієнтації у самій собі, зокрема у власному психологічному потенціалі і потенціалі партнера.

Однією з особливостей професійної діяльності викладача, особливо викладача ЗВО МВС України, є те, що ця діяльність дуже часто відбувається в умовно агресивному соціальному середовищі, за умов конфліктної ситуації, педагогічного або пізнавального конфлікту. Тому складовою комунікативної компетентності, а отже, й професійної компетентності викладача, є конфліктологічна компетентність. А її формування в процесі професійної самопідготовки викладача представляється вельми актуальним

і важливим, оскільки впливає на формування комунікативної компетентності викладача.

Сьогодні однією з провідних тенденцій модернізації української сучасної освіти є зростання вимог до рівня професійної підготовки спеціаліста. Цей чинник зумовлений тим, що сучасна світова, а отже, й науково-педагогічна спільнота ЗВО, в умовах її нестабільності та непередбачуваності вважає, що саме людський ресурс є головною рушійною силою її розвитку. На ринку праці затребуваними є фахівці, які володіють не тільки предметними знаннями, а й *soft skills*, тобто надпрофесійними вміннями й навичками, які допомагають долати життєві труднощі, успішно адаптуватися в соціумі, вирішувати нестандартні завдання, мотивувати себе на здійснення саморозвитку і самовдосконалення, будувати раціональні стосунки у робочій або навчальній групі, вирішувати професійні, зокрема педагогічні, навчальні, пізнавальні конфліктні ситуації.

Означене актуалізує необхідність формування і розвитку психологічної і педагогічної резильєнтності педагога, які є невід'ємною складовою його процесуальних характеристик, що відносяться до його професійної діяльності і визначають його комунікативну і професійну компетентності.

Сьогодні багато наукових досліджень пов'язано з феноменом резильєнтності, а саме, присвячені питанням стресостійкості особистості, яка під час професійної діяльності перебуває під впливом різних факторів.

Поняття «резильєнтність» прийшло в психологію з фізики, де воно означає здатність пружних тіл відновлювати свою форму після дії механічного тиску [1].

Під резильєнтністю в психології розуміють здатність зберігати в несприятливих ситуаціях стабільний рівень психологічного і фізичного функціонування, виходити з таких ситуацій без стійких порушень, успішно адаптуючись до несприятливих змін і впливів. Резильєнтність є здатністю

людини справлятися з труднощами, адаптуватися до стресових ситуацій і відновлюватися після них. Це не просто стійкість до негативних впливів, а й здатність отримувати уроки з них і робити висновки для майбутнього зростання.

Резильєнтність також розглядають як метакомпетенцію, яка включає такі складові: «вміння «відбивати» негативні чинники, вміння керувати емоціями; розуміння власних сильних сторін та переваг; опору на емоційну залученість; відчуття власного потенціалу або суб'єктності; вміння раціонально спілкуватися; здатність безконфліктно взаємодіяти з іншими; вміння вирішувати проблеми та конфлікти тощо [2].

Отже, резильєнтність є складним, унікальним явищем інтегративного характеру. Під педагогічною резильєнтністю розуміють «... знання, вміння та особисті якості педагога, що дозволяють протистояти кризам, пов'язаним з професійною діяльністю і виходити з них, критично осмислюючи ситуацію, що склалася, і конструктивно проектуючи шляхи її подолання» [3].

Різні фактори постійно впливають на емоційний, інтелектуальний і навіть фізичний стан викладача, а, отже, й на його професійне спілкування та його комунікативну компетентність. При цьому резильєнтність є основою формування комунікативної компетентності викладача.

Висновок. Резильєнтність є стрижневим компонентом сучасної освіти на всіх її рівнях. У цьому особливу актуальність набуває завдання формування і розвитку педагогічної резильєнтності, яка є однією з основ формування комунікативної компетентності педагогів, зокрема викладачів закладів вищої освіти з особливими умовами навчання.

Список використаних джерел:

1. What Is Resilience, and Why Is It Important to Bounce Back? [Електронний ресурс]. URL : <https://positivepsychology.com/what-is-resilience/> Матеріали: Американської Психологічної Асоціації (APA) «Building your resilience» (2012). <https://psy-practice.com/publications/psikhicheskoe-zdorove/rezilentnost-kak-byt-stoykim-pered-litsom-trudnostey/>

2. Resilience definitions, theory, and challenges: interdisciplinary perspectives / SM Southwick [et al.] // European Journal of Psychotraumatology. 2014. Vol. 5. URL: <http://www.ejpt.net/index.php/ejpt/article/view/25338> (дата звернення: 18.11.2023).

Хекало В. Є.

*Студент III курсу вокально-хорового факультету
Одеська музична академія ім. Н. А. Нежданової
м. Одеса, Україна*

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА

Актуальність дослідження формування позитивного іміджу викладача обумовлена динамічними змінами у системі освіти, які ставлять перед освітньою установою важливе завдання розробки інноваційних педагогічних підходів, компетентнісного підходу до викладацького складу та підвищення якості освіти. Перед державою стоїть актуальне завдання щодо створення комфортного, ефективного освітнього середовища для повноцінного розвитку викладачів та студентів за умов освітньої організації.

Таким чином роль викладача в освітньому процесі зростає. Сучасний педагог – це універсальний фахівець, всебічно розвинена особистість із знаннями та навичками у різних галузях. Рівень професійної майстерності та імідж викладача сьогодні впливають на імідж установи, що визначають його місце у сфері освітніх послуг, що формують громадську думку.

Поняття «імідж» має глибокі коріння. Іміджелогія – це наука та мистецтво подобатися людям. А. Ю. Панасюк під іміджем особистості має на увазі комплексну думку соціальної групи про людину в результаті сформованого образу даної людини в психіці, в результаті комунікативної взаємодії або внаслідок певної інформації про нього від інших людей.

Таким чином, суть іміджу викладача – це те, як він виглядає в очах педагогічного колективу, керівників, студентів, батьків, державних та

громадських організацій, ЗМІ. Думка про особистість викладача складається з комплексної оцінки, на яку впливають різні умови (організаційні, психологічні, педагогічні, професійні, особистісні).

Позитивний імідж викладача – це сукупність зовнішніх та внутрішніх особистісних, індивідуальних, професійних якостей, що формує позитивну думку про педагога та викликає добре до нього ставлення. Умови формування позитивного іміджу сучасного викладача у системі освіти: організаційні; психологічні; особистісні; педагогічні; професійні.

Сьогодні у сучасній вищій школі створюються нові організаційні умови для формування позитивного іміджу викладача. Освітнє середовище динамічно змінюється, змінюються організаційні умови діяльності установи. Аналіз кадрового забезпечення знаходиться в зоні постійної та пильної уваги керівництва вузу і має упорядкований характер. Актуальною є розробка відповідного методичного забезпечення. Важливою складовою концепції сучасного вузу є визначення критеріїв оцінки ефективності впливу кадрового розвитку та кадрової політики на досягнення стратегічних цілей освітньої організації. Якісні кадри з позитивним іміджем підвищують рівень вузу серед інших освітніх організацій.

До організаційних аспектів, які позитивно впливають на створення іміджу викладача, відносяться: проведення різних тренінгів для співробітників; програми заохочення викладацького складу; фінансова допомога в організації подорожей на наукові конференції та дослідні проєкти тощо.

Формування позитивного іміджу викладача це відносно новий підхід до особистості професіонала. Для багатьох викладачів дані нововведення, що передбачають цілий комплекс заходів щодо створення позитивного образу особи, незвичні та вимагають психологічної підготовки. Важливим психологічним аспектом формування позитивного іміджу є злагоджений колектив та сприятливі міжособистісні стосунки у ньому серед колег,

взаємодія між керівником та педагогами, між викладацьким складом та студентами.

З цього випливає, що серед психологічних умов створення позитивного іміджу викладача можна виділити корпоративну культуру освітньої організації, її стиль, а також соціально-психологічний клімат та уявлення педагогічного складу про комфортність, надійність даної організації. Формування сприятливої атмосфери в колективі, де існують певні цінності та вимоги, згода членів колективу відповідати цим вимогам створюють потужний потенціал на формування позитивного іміджу, як викладача, і організації загалом. Особистісні умови формування позитивного іміджу викладача включають: комунікативні якості особистості, волю, інтелектуальні та моральні якості; також харизму та особисту чарівність.

Професіоналізм педагога включає комплекс особистих якостей, таких як відповідальність, терпіння, самовіддача, саморозвиток, творчий потенціал та ін. Необхідно відзначити значимість харизми та особистої чарівності для формування позитивного іміджу викладача. Харизматична особистість викликає довіру колег. Здатність переконувати, чарівність, впевненість у собі, неординарність мислення виділяє викладача-лідера серед інших.

Розглянемо педагогічні умови формування позитивного іміджу сучасного викладача. У сучасній вищій школі вони включають застосування викладачем нових форм навчання, інноваційні технології професійного навчання. До актуальних педагогічних умов належить грамотна організація педагогічної взаємодії в освітньому середовищі, що динамічно змінюється. Використання викладачем комплексного та системного підходу у навчальному процесі, реалізація активно-діяльного, розвиваючого, особистісно-орієнтованого, індивідуально-диференційованого підходів до навчання студентів створюють сприятливі умови на формування

позитивного іміджу педагога. Забезпечення якісного навчального процесу неможливо без комплексної самооцінки та рефлексії викладача .

У сучасний період особистість викладача розглядається з погляду компетентнісного підходу. «Професійна компетентність» – це сукупність теоретичних та практичних знань, які він застосовує у своїй педагогічній діяльності. Грамотний викладач з метою формування свого позитивного іміджу постійно зайнятий саморозвитком, систематично формує та тренує ті якості, які необхідні для його професійної діяльності. Саморозвиток може проходити через проходження різних курсів, науково-дослідної діяльності, діяльності зі студентами у різних проектах, конкурсах та т. д.

Сучасна вища школа швидко змінюється та адаптується до нових тенденцій у освітньому середовищі. Тому викладач постійно самовдосконалюється. Умови для професійного зростання створює собі як сам викладач, так і освітня організація надає педагогу можливості підвищення педагогічної майстерності.

Професіоналізм педагога визначається низкою компетенцій. Серед них можна виділити загальнокультурну, ціннісно-смыслову, соціально-трудова, пізнавально-творчу компетенції. Актуальною є комунікативна компетенція, яка включає такі важливі якості, як товариськість, вміння знаходити спільну мову з людьми, вміння вирішувати конфліктні ситуації. Сучасний викладач вільно володіє вербальними та невербальними прийомами спілкування, завжди тактовний і ввічливий [5, с. 66].

Таким чином, створення сприятливих організаційних, психологічних, професійних, особистісних, педагогічних умов для розвитку викладача дозволяє комплексно підходити до питання формування його позитивного іміджу. До таких умов належать: розвиток особистих якостей та професійних компетенцій, розкриття потенціалу викладача, створення комфортного клімату у колективі, введення до освітнього процесу нових педагогічних технологій, гідне матеріально-технічне оснащення вузу тощо. Важливо відзначити, що саморозвиток і самовдосконалення викладача є

необхідною умовою створення його позитивного образу в очах громадськості, колективу, керівників, здобувачів освіти. Все це дозволяє створити позитивний імідж викладача та підвищити рівень якості освітньої процесу.

Список використаних джерел:

1. Галицька Е. Імідж ділової людини та чинники впливу на його формування / Е. Галицька, Н. Донкоглова. *Наукові записки НаУКМА*. 2011. Т. 1: Економічні науки. С. 12–16.
2. Грейліх О. Психологія формування іміджу викладача вищого навчального закладу. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2010. Вип. 19. С. 294–299.
3. Довга Т. Імідж особистості як необхідна умова професійного становлення педагога. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2010. Вип. 14. Кн. 1. С. 66–75.
4. Кайданова Л. Професійна компетентність та імідж сучасного викладача. *Гуманітарний вісник*. 2009. № 17. С. 24–29.
5. Корепанова, Н. В. Професійно-особистісне становлення та розвиток педагога. *Педагогіка*. 2019. № 3. С. 66–71.

Чибісов О.В.,

*інструктор центру спеціальної підготовки,
Інститут професійного розвитку,
Пенітенціарна академія України,
м. Кам'янське, Україна*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ АКМЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ

Діяльність Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) має свою специфіку, яка полягає, в першу чергу, у виконанні кримінальних покарань, а також пов'язана із можливістю застосування заходів фізичної сили, спеціальних засобів, тощо.

В Україні для навчання персоналу ДКВС України запроваджена спеціальна система освіти в рамках первинної професійної підготовки та підвищення кваліфікації. Важливим вектором розвитку вдосконалення професійної підготовки є готовність і досвідченість викладацького та

інструкторського складу, зокрема, щодо підготовки осіб рядового та начальницького складу ДКВС України [1, с.213].

З точки зору андрагогіки, навчання дорослих базується на взаємодопомозі між викладачем і слухачем. Це пов'язано з тим, що дорослі, на відміну від дітей, хочуть зрозуміти, як конкретне навчання допоможе їм вирішити конкретні завдання або проблемні питання у повсякденній роботі (службовій діяльності). Важливу роль в процесі навчання відіграє професійно – індивідуальні якості викладача, які позначаються на організаційно – пізнавальній діяльності здобувачів освіти, нормативних вимогах до роботи і впливають на формування їх ставлень, інтересів, ціннісних орієнтацій, професійних позицій, тощо[2, с. 521].

Сучасний рівень швидкого накопичування знань, вимоги до компетентності фахівців фізичного виховання зумовлюють необхідність розглядати професійну підготовку, як цілісний неперервний процес, що передбачає не тільки навчання у вищих навчальних закладах, а й самоосвіту та подальше самовдосконалення, цілеспрямований рух до професійного і особистісного акме.

Ні для кого немає таємниці, що ефективність навчання вимірюється здатністю викладача, виконувати свою діяльність у результаті набуття ним необхідних професійних компетентностей. Сутність професійної компетентності викладача поглиблює його акмеологічна компетентність, яка є невід'ємним складником професіоналізму суб'єкта діяльності, сферою його професійного самовизначення. Тому, викладач профільного навчального закладу, повинен прагнути до підвищення власної професійної майстерності. Усвідомленню ролі самовдосконалення і самоосвіти сприяє відвідування та аналіз теоретичних та практичних занять педагогічних та науково - педагогічних працівників у закладах освіти, обговорення дискусійних питань, формування побудови індивідуального стилю проведення занять. В акмеології сутнісні характеристики акмеологічної компетентності розглядають, як прояв інтегральної здібності зрілої

особистості будувати свій поступовий професійний розвиток із постійним ускладненням завдань і зростанням рівня досягнень, які найбільше повно реалізують психологічні ресурси, що наявні в людини [3, с. 14]. На думку О. Гричаника, В. Григоращ, акмеологічна компетентність може бути адекватна тільки інноваційному процесу діяльності, тому що власне феномен акме припускає взаємозв'язок творчого розвитку суб'єкта діяльності та інноваційності самої діяльності [3, с. 16]. Для досягнення викладачами з фізичної підготовки акмеологічної компетентності, на нашу думку, повинно бути організовано навчання, на якому здійснюється розкриття проблемних питань, що виникають на практиці, проведення конференцій, організація тренінгів з обміну досвідом, зокрема із закордонними колегами, проведення майстер-класів. Зазначені організаційні заходи допоможуть викладачу з фізичної підготовки в оновленні освітнього контенту, обранні нових форм та методів викладання, підвищити його комунікативну компетентність.

Отже, акмеологічна компетентність викладача з фізичної підготовки має важливе значення в освітньому процесі персоналу ДКВС, оскільки фізична підготовка посідає провідне місце в системі освіти персоналу органів та установ виконання покарань. На заняттях з фізичної підготовки викладачі, маючи власний потенціал, допоможуть здобувачам освіти в освоєнні нових знань, умінь і навичок, які можуть стати в нагоді при виконанні службових обов'язків.

Список використаних джерел :

1. Пушкарський В. Г., Чибісов О. В. Актуальні вектори професійної підготовки осіб рядового та начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки.* № 2 (9), 2022. С. 202–218
2. Чебоненко С. О. Роль викладача у забезпеченні якості професійної підготовки фахівців для пенітенціарної системи *Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція*: матер. Міжнар. наук.-практик. конф., м. Київ., 27 листоп. 2015. Київ, 2015. С. 521–523.

3. Гречаник О. Є., Григораш В. В. Формування акмеологічної компетентності вчителя в системі післядипломної освіти : монографія. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 144 с.

Щербина Н. О.,
*кандидат історичних наук,
доцент кафедри педагогіки та гуманітарних
дисциплін Пенітенціарної академії України
Чернігів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ

Важко переоцінити особистість викладача у вивченні конкретної навчальної дисципліни, адже від того, як його сприймають здобувачі вищої освіти, значною мірою залежить ставлення до певного предмету. Вагому роль у професійній діяльності викладача належить педагогічному іміджу.

Власне поняття «імідж» у вітчизняній та зарубіжній літературі має достатньо широке коло тлумачення, особливо, якщо воно застосовується у різних сферах суспільного життя. В. Олексенко акцентує, що поняття «імідж» запозичене з англійської, де воно означає відображення у психіці людини у вигляді образу тих чи тих характеристик об'єкта чи явища. Тобто, термін «image» професіонали інтерпретують як образ, який розуміють як сукупність не лише матеріальних видимих характеристик об'єкта, а й ідеальних невидимих його характеристик [1].

Натомість більшість вітчизняних фахівців трактують і перекладають слово «імідж» як образ. Загалом у вітчизняних дослідженнях переважає тлумачення поняття «іміджу» як своєрідної, закріпленої в образах, символах і нормах, програми соціальної поведінки людини. Імідж людини певної професії (у нашому випадку – педагогічної) концентрує в собі всі найважливіші професійні характеристики, що презентуються через зовнішній вигляд та професійні якості. Імідж, або «образ» педагога як взірця для наслідування здобувачами вищої освіти формується поступово,

охоплюючи і внутрішні, і зовнішні якості людини. Імідж є своєрідним прийомом впливу на особистість, способом саморегулювання та самонавіювання, найважливішим елементом підготовки до професійної діяльності, необхідний атрибут різних досягнень. Від нього багато в чому залежить уся подальша діяльність людини [1]. Власне такого підходу будемо дотримуватися і ми у цьому дослідженні.

У сучасних педагогічних дослідженнях знаходимо такі складові педагогічного іміджу: аудіовізуальна культура особи, тобто грамотність мовлення, манери, стиль одягу та його доречність конкретній ситуації, вміння триматися на публіці, презентувати інформацію певній цільовій аудиторії; поведінка викладача в різних аспектах (поведінка в професійному середовищі серед студентів та колег, вміння контролювати свій емоційний стан та знаходити способи комунікації, розумітися з різними типами особистостей); статус і самооцінка викладача (відповідне визначення своєї ролі в навчальному процесі, своїх педагогічних можливостей та професійних якостей); сукупність особистісних якостей (толерантність, повага до інших людей, почуття гумору, доброта) [2, с. 631–632].

Звісно, цей перелік не є вичерпним, проте надає змогу у загальних рисах відзначити ключові аспекти, які формують педагогічний імідж сучасного викладача закладу вищої освіти.

Говорячи про педагогічний імідж викладача Пенітенціарної академії України, слід акцентувати на певних особливостях цього закладу вищої освіти. Пенітенціарна академія України (далі – ПАУ) – державний, галузевий, вищий навчальний заклад, що проводить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому, другому і третьому наукових рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та практичні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних і наукових підрозділів, сприяє розширенню наукових знань, проводить просвітницьку діяльність [3]. Наразі це єдиний в Україні заклад вищої освіти

зі специфічними умовами навчання, який здійснює ступеневу підготовку майбутніх офіцерів-пенітенціаріїв. Як слушно зауважує професор ПАУ, доктор педагогічних наук В.О. Аніщенко, головною цінністю вищої освіти результатом цілісності всього педагогічного процесу цього навчального закладу є майбутній фахівець, який є активною особистістю, має сучасні компетентності, в тому числі й професійні, і високий рівень мотивації до власного розвитку протягом життя. Сформувати майбутнього офіцера ДКВС України як особистість у процесі здобуття ним вищої освіти на будь-якому рівні сьогодні можна, якщо вдосконалити методологію навчання, що базується на компетентністному підході, за рахунок використання інтеграційних, інтерактивних методів і форм навчання, застосування інформаційно-комунікаційних технологій [4, с. 22]. Це значно підвищує вимоги до самого викладача, який має не лише викладати навчальний матеріал, а й залучати здобувачів вищої освіти до активної взаємодії під час процесу навчання, і найголовніше, власним прикладом формувати відповідне ставлення до процесу навчання, зокрема через свій педагогічний імідж, який враховуючи специфіку навчального закладу, має поєднувати вимогливість, самодисципліну, принциповість й вміння адаптуватися до вимог сучасної освіти.

Список використаних джерел:

1. Олексенко В.П. Формування професійного іміджу сучасного вчителя. *Проблеми освіти*. 2015. Вип. 84. С. 258–263. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/742> (дата звернення: 16.03.2024).
2. Євтушенко Г.В., Бабошко А.І., Бушля Д.І. Імідж сучасного викладача: сутність та особливості формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 630–634. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/132.pdf> (дата звернення: 29.03.2024).
3. . Історія Академії. URL: <https://academysps.edu.ua/istoriya-akademiyi/> (дата звернення: 29.03.2024).
4. Аніщенко В.О. Інноваційно-інформаційне забезпечення вдосконалення методології професійної підготовки майбутніх офіцерів державної кримінально-виконавчої служби України. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 17. Т. 1. С. 13–17. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/17/part_1/17-1_2019.pdf (дата звернення: 29.03.2024).

СЕКЦІЯ 3. ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Nosko M.O.,

Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Full member (academician) of the National Academy of Pedagogical Sciences
of Ukraine, Advisor to the Rector,
Т.Н. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»,
Chernihiv, Ukraine

Abdelkrim Bensbaa,

PhD in Physical Training and Sport,
Researcher,
Military Center of Sport Training,
Abu Dhabi, United Arab Emirates

Deikun M.P.

PhD in Medical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Biology,
Т.Н. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»,
Chernihiv, Ukraine

ACTUAL ISSUES OF PROFESSIONAL COMPETENCIES DEVELOPMENT OF PHYSICAL TRAINING SPECIALISTS

The modern world of pedagogy is aimed at new emphases in the physical training of higher education obtainers. The new requirements of educational programs for the professional training of physical training specialists are based on a competency-based approach that ensures the objectivity of learning outcomes, acquired competencies and educational qualifications and creates a basis for lifelong self-development.

A modern teacher-specialist in physical education and sports should be focused on achieving the main goal of pedagogical influence on higher education obtainers – the formation of health-saving competence, respect for their own body, and health in general. It is up to the physical education trainee to create pedagogical conditions for attracting young people to a healthy lifestyle,

organizing a health-preserving educational environment in a higher education institution, and forming a sustainable motivation for maintaining personal health by higher education obtainers.

In accordance with the targeted programs for preserving and improving the health of Ukrainian citizens, physical education teachers-specialists should pay special attention to the educational, physical and sports activities of higher education obtainers, the formation of a valeological outlook, and strong beliefs of personal effectiveness in all areas of activity. Therefore, in the process of training future specialists in physical education and sports, it is necessary to pay attention to the formation of both general professional competences common to all academic staff and special competence related to the performance of specific functions of a physical training specialist. Special functions are manifested through the presence of invariant competencies that characterize a physical education specialist, his/her awareness of the peculiarities of professional activity, his/her own health-saving life program and setting an example for higher education obtainers and others in its implementation.

The general professional and special components of the competence of a specialist in physical culture and sports are based on an understanding of the essence of the tasks that a trainee must perform in the process of implementing educational programs for training obtainers in various fields, knowledge and experience in a particular field of physical culture and sports and their implementation in the educational process, the ability to choose methods and means of teaching that are adequate to the specific conditions of training higher education obtainers, a sense of personal responsibility for achieving results and the ability to evaluate their own victories, mistakes and correct educational programs and programs of their own advanced training.

Existing educational programs for the training of physical education and sports specialists need to be improved and constantly updated, as a modern physical education trainee must:

– master innovative pedagogical methods related to conducting classes in distance and blended learning, information transfer and culture of communication with higher education obtainers;

– be capable of a systematic vision of the pedagogical process and the development of directions and programs for its improvement in the field of physical education;

– apply personal creative potential and develop their own critical thinking, which is the basis of their creativity in the implementation of methods of physical education of higher education obtainers;

– undergo advanced training not only on the basis of national educational institutions, but also foreign ones, which is the key to the formation of personal motivation for the development of health-saving competence and reflection, which consists in the ability to implement programs to preserve body health and strengthen the spirit, determine the optimal steps for its implementation.

The main task of training a physical education specialist today is to form readiness for professional activity. Such a complex task can be accomplished through the implementation of such actions as: constant analysis and timely updating of educational programs for the training of future specialists in the field of physical culture and sports; identification during training of professional orientation and interest in professional growth in a particular sport area in order to use developmental electives during training to develop certain abilities and expertise in a particular sport; conducting interesting innovative events of sports, scientific, educational-scientific and practical training. We would also like to emphasize that physical education and sports trainees should be an example for those they teach. This means that they are good examples of personal health competence and unobtrusively influence the thinking of higher education obtainers through the excellent shape of a healthy body, energy potential and endurance to the psycho-emotional challenges of our hectic life.

Адамчук Ю. Д.,
*доктор філософії з освітніх, педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології, педагогіки
та соціально-економічних дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби України,
м. Хмельницький, Україна*

**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО СКЛАДУ
ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ
У СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ**

Сучасні соціально-професійні групи українського суспільства переживають період змін, що спровоковані різноманітними факторами. Останніми роками усі процеси українська наукова спільнота досліджує виключно через призму війни, проте проблема педагогічної майстерності завжди є актуальною. Актуалізація питань, дотичних до педагогічної майстерності українських науково-педагогічних працівників, пов'язана зі змінами у вищій освіті, у статусі згаданих працівників, розвитком інформаційних технологій, паднемією, врешті-решт – війною на території України [1].

Досвід, який отримала сучасна вища освіта в усьому світі засвідчив значення викладача в освітньому процесі. Викладач вищої школи не виконує роль ретранслятора, а як показує практика, є джерелом безцінних знань та досвіду, який передає усім учасникам процесу [2]. Необхідно наголосити на тому, що незважаючи на численні досягнення інформаційної та комунікативної сфери, науково-педагогічний працівник передає свій погляд на ту чи іншу проблему, з елементами досвіду, з власними умовиводами. Можуть виникнути сумніви щодо такої оцінки діяльності викладачів вищої школи, адже погляд на проблему буде суб'єктивним, і це варто визнати. Однак суб'єктивність поданої інформації буде низькою, оскільки науково-педагогічні працівники поєднують її із досвідом,

знаннями, рівнем педагогічної майстерності. Саме сформованість оптимального рівня педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників буде визначальним у їх професійній діяльності. Педагогічна майстерність – це досить широка категорія, що поєднує чималу кількість суттєвих ознак, але завдяки майстерності викладачі вищої школи забезпечують виконання важливих умов. У запропонованій доповіді пропонуємо проаналізувати такі умови в освітньому процесі вищого військового навчального закладу України. Підготовка майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони України сьогодні є пріоритетною, саме від змісту такої підготовки залежить майбутнє українського соціуму, держави і звичайно перемоги над ворогом.

Педагогічна майстерність науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів вирішує такі умови:

- навчання майбутніх фахівців не запам'ятовуванню навчальної інформації, а формування умінь знаходити необхідні навчальні інформаційні елементи (масиви знань);
- навчання формуванню необхідних зв'язків в освітньому середовищі;
- формування умінь та навичок щодо створення нового знання, нових смислів тощо;
- перенесення теоретичного знання у площину професійної діяльності тощо.

Можна констатувати, що педагогічна майстерність завжди буде предметом дискусій та наукових пошуків, оскільки уможлиблює розвиток усієї системи освіти, зокрема вищої.

Список використаних джерел:

1. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
2. Сучасні форми методичної роботи з підвищення педагогічної майстерності викладачів в університеті [Електронний ресурс] / О. М. Обривкіна. URL: [//www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_ppf/2010.../10oom.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/nvnau_ppf/2010.../10oom.pdf)

Висоцька В. В.,
здобувачка освітньо-наукового ступеню *PhD*,
спеціальність 022 «Дизайн»,
Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ, Україна.

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МОЛОДОГО ВИКЛАДАЧА ЗВО: РЕФЛЕКСІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ АСПРАНТА СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН»

«...Майстерність учителя можна розглядати як найвищий рівень педагогічної діяльності (якщо ми характеризуємо якість результату), як вияв творчої активності особистості педагога (характеризуємо психологічний механізм успішної діяльності). Коли ж ми прагнемо усвідомити витoki розвитку майстерності, зрозуміти шляхи професійного самовдосконалення, доцільно сформулювати визначення цієї педагогічної категорії так: *педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі...*» [1, с. 25]. Тому, як при підготовці, проходженні так і після завершення педагогічної практики здобувача освітньо-наукового ступеню *PhD*, у свідомості майбутнього викладача відбуватимуться відповідні рефлексивні процеси щодо самооцінювання ефективності постановки завдань, комунікативних вмінь, практичних порад тощо. Принагідно зауважимо, що педагогічна рефлексія (*Pedagogical reflexion*) – діяльність, яка обумовлює здібність особистості до самоаналізу з метою усвідомлення цілей і структури своєї діяльності та засобів оптимізації професійної діяльності [2, с. 159].

Отже, на першому тижні проходження педагогічної практики на базі Київського національного університету технологій та дизайну автором було проведено лекційне заняття з освітньої компоненти «Історія мистецтв і дизайну» на тему «Мистецтво стародавнього світу» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Дизайн».

Нами було розглянуто архітектурні та скульптурні пам'ятки мистецтв Стародавнього Єгипту, Риму та Греції. Під час проведення семінарського заняття «Концепції брендового проектування» організовано обговорення структури створення студентами їхніх майбутніх компаній: від розробки назви та логотипу до пошуку цільової аудиторії.

У процесі проведення практичного заняття «Художнє проектування одягу» шляхом організації колективного обговорення аналізувалися ескізи, які були розроблені студентами, за вимогами демонстрації об'єктів у відповідних дизайнерських системах.

Наступним кроком проходження практики з метою розвитку навичок педагогічної майстерності було розроблено і проведено лекцію на тему «Рекламні стратегії» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Дизайн». У процесі організації зворотнього зв'язку, використовуючи методику «обговорення по колу», студенти спромоглися конкретизувати: основні типи реклами, шляхи їх застосування як світовими брендами так і всесвітньовідомими дизайнерами.

На занятті з магістрантами у межах освітньої компоненти «Модні тенденції та брендинг у фешн індустрії» було виявлено, що здобувачі другого освітнього рівня (магістерського) вищої освіти, плануючи власну кар'єру, виявили чітке уявлення про траєкторію побудови власного виробництва, цільову аудиторію, бажаний напрям створення колекцій тощо. Зауважимо, що дехто зі студентів вже визначився з тим, що планує використовувати для створення власної колекції техніки апсайклінгу [3, с. 324]. У результаті рефлексії щодо педагогічної практики у межах програми третього освітньо-наукового рівня PhD за спеціальністю 022 «Дизайн» стало можливим узагальнити, що детермінація розвитку педагогічної майстерності молодого викладача ЗВО відбулася у таких параметрах як:

1. усвідомлення особливостей позитивного оцінювання результатів навчальної діяльності бакалаврів та набуття і розвиток комунікативних умінь щодо коментарів про виконання роботи із здобувачами освіти;

2. поглиблення практичних вмінь щодо урахування дидактичних особливостей при побудові мультимедійної презентації викладача та розширення спектру навичок абстрактного мислення задля узагальнення та висновків при підведенні підсумків занять;

3. визначення дидактико-методичної, практичної своєрідності і специфіки консультування студентів при аналізі помилок з наданням порад, щодо саморозвитку й удосконалення роботи здобувачів та розвиток навичок формулювання практичних порад студентам для роботи з джерелами мистецтва задля самостійної трансформації при створенні одягу;

4. поглиблення викладацьких навичок постановки навчальних запитань з метою з'ясування ступеня розуміння студентами навчальних питань, актуальності та важливості власної самостійної роботи і підвищення мотивації до професійного самовдосконалення, а також поглиблення організаційно-педагогічних навичок щодо виявлення ступеню складності постановки практичних завдань у межах освітньої компоненти для самостійної роботи здобувачів з поясненнями про основні критерії оцінювання рівня навчальних досягнень.

Список використаних джерел:

1. Педагогічна майстерність : підручник. За ред. І. А. Зязюна. 3-є вид., допов. і переробл. К. : Богданова А.М., 2008. 376. URL: https://www.pedagogic-master.com.ua/public/PM_Zyazyun.pdf (дата звернення 04.04.24).
2. Семенова А. В. Словник-довідник з професійної педагогіки. *Одеса: Пальміра*. 2006. 221. С. 159. URL: <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/slovník.pdf> (дата звернення 05.04.24).
3. Внукова О., Висоцька В. Педагогічна майстерність викладача у використанні ідей апсайклінгу здобувачами вищої освіти. *Збірн. тез VII Міжнар. наук-практ. конф. текстильних та фешн-технологій KyivTex&Fashion*, м. Київ, 19 жовтня 2023 року. Київ : КНУТД, 2023. С. 323-324. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/25523/1/KyivTex%26Fashion_2023_P323-324.pdf (дата звернення 06.04.24).

Гончаренко О. Г.,
*доктор економічних наук, професор,
начальник кафедри економіки та соціальних дисциплін,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

ОСОБИСТО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В НАВЧАННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Застосування інноваційних технологій освітньої діяльності на сьогодні є актуальним питанням, оскільки обґрунтування цілей і цінностей інновацій в сучасній вищій освіті висвітлено в наукових працях вітчизняних і закордонних вчених. Вчені постійно дискутують проблем застосування інноваційної підходів у навчально-виховному процесі, порівняння традиційної та інноваційної моделей освітньої діяльності тощо.

На думку М. Аузіна та А. Возни, «основною метою інноваційної освіти є формування і розвиток інноваційної здатності людини» [2, с.45]. Для цього, на їх думку, необхідно передбачити якісно нові перетворення «як цілісного педагогічного процесу», так і його складових, зокрема мотиваційних, змістових, процесуальних та інших структурно-системних компонентів освіти, що сприяють підвищенню результативності та оптимізації освітнього процесу. Інноваційні підходи в освіті - це діяльність, яка спрямована на зміну методів, принципів організації освітнього процесу і управління ним» [4, с. 92].

В сучасних умовах оновлення традиційного навчання з допомогою інноваційних технологій, на думку вчених, можливо шляхом запровадження особистісно-орієнтованого підходу до здобувача вищої освіти, технологій саморегульованого навчання та освітніх технологій, що забезпечують формування професійних компетентностей [3, с. 239].

Методологічні засади особистісно-орієнтованого навчання, на думку В. Хом'юка, сприяє розвитку та саморозвитку особистості як суб'єкта пізнавальної та предметної діяльності забезпечує кожному здобувачу

відповідно до його здібностей та інтересів, можливість реалізувати себе в різних сферах людської діяльності, а розвиток індивідуальності – створює умови для його саморозвитку і самовираження та дотримання принципу варіативності [5, с. 109]. На нашу думку, головною особливістю індивідуального творчого підходу викладача є ефективне використання педагогічного інструментарію для розкриття індивідуальних здібностей кожного здобувача вищої освіти. Оцінка основних складових освітнього процесу, таких як мета, завдання та результат, традиційного і особистісно орієнтованого заняття, дозволяє нам зробити наступні висновки:

1. *Мета* традиційного заняття дозволяє набути здобувачам знання, уміння і навички, які формують їх особистість, тоді як особистісно-орієнтоване – створює умови формування навчальної діяльності, які мотивують здобувачів і викликають зацікавленість до навчання, формують їх науковий світогляд.

2. *Завдання* традиційного заняття спрямоване на запам'ятовування знань, і відтворення їх в процесі оцінювання здобувача, оскільки здобувач є об'єктом навчання, на якого спрямована дія викладача; тоді як під час особистісно-орієнтованого заняття здобувач активно працює і має можливість постійно вдосконалюватися, оскільки він є суб'єктом діяльності викладача і активним учасником освітнього процесу.

3. *Результат* умінь традиційного заняття запрограмований освітнім стандартом спеціальності і перевіряється тільки після проведення зрізу знань; тоді як освітньо-орієнтованого – забезпечує здатність здобувача самостійно інтерпретувати отримані знання для розв'язання складних професійних завдань та набуття професійної майстерності та компетентності.

Отже, основною метою особистісно-орієнтованого навчання є створення умов для розвитку особистості, ключовою ланкою в якій є здобувач, а викладач показує, нагадує, свідомо робить помилки, організовує навчальний процес та координує самостійно роботу; на відміну від

традиційної форми проведення заняття, в якій ключова роль відводиться викладачу, який показує, розказує, диктує, вимагає, перевіряє та оцінює.

Список літературних джерел:

1. Percival E, Ellington H. A Handbook of Educational Technology. London; N. Y., 1984. P. 12, 13, 20.
2. Аузіна М. О. Інноваційні процеси в освіті : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / М. О. Аузіна, А. М. Возна; Національний банк України. Львівський банківський ін-т. Львів : ЛБІ НБУ, 2015. 103с.
3. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2017. 444 с
4. Сисоєва С. О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури : монографія. К. : Едельвейс, 2014. С. 131.
5. Хом'юк В. В. Компетентнісно-орієнтовані завдання як важливий чинник формування когнітивної складової *Актуальні питання природничо-математичної освіти*: збірник наукових праць. Суми: Сумський держ. педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, 2017. Вип. 1(9). С. 107–114.

Дерев'янюк С. П.,

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної, вікової та соціальної психології,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ЗАСОБОМ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ

Інтенсивне розповсюдження інформаційних технологій та стрімке зростання популярності дистанційної освіти сприяють прагненню сучасних освітян до постійного підвищення кваліфікації. Актуальність проблеми розвитку педагогічної майстерності засобами дистанційної освіти полягає у необхідності упорядкування розмаїття сучасних онлайн-курсів, які можуть бути корисними педагогічному працівнику.

Із зазначеної проблеми підготовлено низку робіт [1; 2], проте недостатньо вивченими залишаються питання, пов'язані з визначенням

конкретних онлайн-ресурсів, які можуть бути корисними для розвитку компонентів та складових педагогічної майстерності.

Мета даної роботи – визначити онлайн-ресурси, спрямовані на підвищення рівня компетентності викладачів щодо розвитку основних компонентів та складових педагогічної майстерності.

За даними Л. Кайдалова з однодумцями, Т. Яблонської та інших сучасних науковців [3; 4], педагогічна майстерність складається з наступних основних складових: комунікативна компетентність, цифрова компетентність, акторські та творчі здібності.

Існує розмаїття платформ, які можна використовувати для навчальних можливостей стосовно розвитку професійних компетентностей та педагогічної майстерності (PROMETHEUS, ВУМ-online, Освітній ХАБ міста Києва та ін.). Визначимо безкоштовні онлайн-курси, розміщені на зазначених платформах, які можна використовувати з метою розвитку педагогічної майстерності.

1. Комунікативна компетентність.

З метою удосконалення навичок спілкування доцільно розвивати комунікативні та організаторські здібності. Для цього варто використовувати наступні онлайн-ресурси:

(1) онлайн-курс «Кризові комунікації», розміщений на платформі «ДІЯ освіта» (<https://osvita.diia.gov.ua/courses/crisis-communications>);

(2) онлайн-курс «Діалоги без тривоги» на платформі EdEra (<http://surl.li/lanpe>);

2. Цифрова компетентність.

Для розвитку цього компоненту можна використовувати онлайн-ресурси, орієнтовані на підвищення рівня цифрової грамотності – знань, умінь та навичок, які сприятимуть ефективному використанню ресурсів інтернету та різноманітних цифрових технологій. Для цього можна використовувати:

(1) онлайн-курс «Основи інформаційної безпеки» на платформі PROMETHEUS (<http://surl.li/ljnnu>);

(2) онлайн-курс «Як створити масовий відкритий онлайн-курс» на платформі PROMETHEUS (<http://surl.li/skuek>);

(3) онлайн-курс «Основи цифрового маркетингу» (<http://surl.li/mbllq>).

3. Акторські та творчі здібності.

З метою розвитку цього компоненту доцільно застосувати онлайн-курси, які передбачають підвищення креативності, творчого мислення:

(1) онлайн-ресурс «Креативне мислення» – на платформі ВУМ-online (<https://vumonline.ua/course/creative-thinking/>);

(2) онлайн-курс «Креативне мислення у форматі SCORM», розміщений на платформі «Освітній ХАБ міста Києва» (<https://eduhub.in.ua/courses/scorm-kurs-37-kreativnist>).

Отже, у сучасному цифровому просторі функціонує розмаїття онлайн-курсів, які можуть бути застосовані для розвитку основних компонентів педагогічної майстерності (комунікативних здібностей, цифрових компетенцій, акторських та творчих здібностей).

Список використаних джерел:

1. Котенко С., Нешева А., Артюхова Н. Використання масових онлайн-курсів як елементу інноваційного розвитку: перспективи для України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 53. С. 149-161.

2. Лиходєєва Г. В., Хмельницька О. С., Київська К. І. Інноваційні технології в дистанційному навчанні: відкриті ресурси, онлайн-курси, та інші можливості. *Академічні візії*. 2020. № 20.

3. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача. Навчальний посібник. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.

4. Яблонська Т., Бассараб З. Педагогічна майстерність вчителя очима сучасного студента. *Дистанційна освіта в Україні*. 2023. № 1. С. 441-448.

Донець Т.П.,
*старший викладач кафедри педагогіки і методики викладання
історії та суспільних дисциплін,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Однією з глобальних цілей сталого розвитку, затверджених у 2015 році на саміті ООН, є забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх [2, с. 2-3]. Підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань. Саме тому надзвичайно важливим є те, щоб обрані викладачем закладу вищої освіти будь-які форми і види підвищення кваліфікації реально призводили до набуття нових та/або вдосконалення наявних компетентностей (знань, умінь, навичок тощо) [2, с. 2–3].

Науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність. Але такий обов'язок урівноважується правом викладачів вищої освіти на вільний вибір освітніх програм, форм навчання, закладів вищої освіти, установ, організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації (стажування). Пошук інформації щодо підвищення кваліфікації(стажування) науково-педагогічний працівник може здійснювати в будь-який спосіб – безпосередньо на сайтах суб'єктів підвищення кваліфікації, на різноманітних інформаційних чи спеціальних платформах, у тематичних групах, через запит необхідної інформації безпосередньо в суб'єкта підвищення кваліфікації тощо [1, с. 1–3]. Керівники усіх закладів вищої освіти максимально та активно повинні

сприяти професійному розвитку та підвищенню кваліфікації викладачів [2, с. 2–3].

Формами підвищення кваліфікації є інституційна (очна (денна), вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна (подвійна) – навчання поєднується у закладах освіти і на робочому місці, виробництві тощо. Засади професійного розвитку науково-педагогічних працівників визначено Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту», статтею 24 Закону України «Про фахову передвищу освіту». Процедура, види, форми, обсяг (тривалість), умови підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів освіти і установ усіх форм власності та сфер управління визначено Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

Метою підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є їх професійний розвиток відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти [7, с. 1–2]. Науково-педагогічні працівники закладів вищої та післядипломної освіти підвищують свою кваліфікацію не рідше одного разу на п'ять років, обсяг якої не може бути меншим ніж шість кредитів ЄКТС. Вчені ради закладів вищої та післядипломної освіти самостійно визначають організаційні питання планування та проведення підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників, які працюють у таких закладах за основним місцем роботи, з урахуванням вимог законодавства. Результати підвищення кваліфікації враховуються під час проведення атестації науково-педагогічних працівників закладів вищої та післядипломної освіти, а також під час обрання на посаду за конкурсом чи укладення трудового договору з науково-педагогічними працівниками таких закладів. Науково-педагогічні працівники закладів вищої та післядипломної освіти можуть підвищувати свою кваліфікацію у закладі освіти, в якому вони працюють. Результати

підвищення кваліфікації не потребують визнання вченою радою. Керівник, заступник керівника закладу вищої, післядипломної освіти, керівник, заступник керівника факультету, інституту чи іншого структурного підрозділу, керівник кафедри, завідувач аспірантури, докторантури закладу вищої освіти, які вперше призначені на відповідну посаду, проходять підвищення кваліфікації відповідно до займаної посади протягом двох перших років роботи [7, с. 1–2].

Згідно України «Про освіту» результати підвищення кваліфікації у суб'єктів підвищення кваліфікації, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або проводять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою, не потребують окремого визнання чи підтвердження. Результати підвищення кваліфікації у інших суб'єктів підвищення кваліфікації визнаються рішенням Вченої ради відповідного закладу вищої освіти [1, с. 1–3]. Науково-педагогічний працівник протягом одного місяця після завершення підвищення кваліфікації подає до Вченої ради навчального закладу освіти клопотання про визнання результатів підвищення кваліфікації та документ про проходження підвищення кваліфікації.

У разі підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти (самоосвіти) замість документа про підвищення кваліфікації подається звіт про результати підвищення кваліфікації або творча робота, персональне розроблення електронного освітнього ресурсу, що виконані в процесі (за результатами) підвищення кваліфікації та оприлюднені на веб-сайті закладу освіти та/або в електронному портфоліо педагогічного або науково-педагогічного працівника (у разі наявності). Форму звіту визначає відповідний заклад освіти. Клопотання протягом місяця з дня його подання розглядається на засіданні педагогічної (вченої) ради закладу освіти. Вчена рада закладу вищої освіти може доручити розгляд таких питань вченим радам структурних підрозділів. Для визнання результатів підвищення кваліфікації Вчена рада заслуховує науково-педагогічного працівника щодо

якості виконання програми підвищення кваліфікації, результатів підвищення кваліфікації, дотримання суб'єктом підвищення кваліфікації умов договору та повинна прийняти рішення про визнання результатів підвищення кваліфікації або невизнання результатів підвищення кваліфікації [7, с. 1–2].

У разі невизнання результатів підвищення кваліфікації Вчена рада закладу освіти може надати рекомендації педагогічному або науково-педагогічному працівнику щодо повторного підвищення кваліфікації у інших суб'єктів підвищення кваліфікації та/або прийняти рішення щодо неможливості подальшого включення такого суб'єкта підвищення кваліфікації до плану підвищення кваліфікації закладу освіти до вжиття ним дієвих заходів з підвищення якості надання освітніх послуг. Результатом підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників у суб'єктів підвищення кваліфікації, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або проводять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою, може бути присвоєння їм повних та/або часткових професійних та/або освітніх кваліфікацій у встановленому законодавством порядку. Окремі види діяльності науково-педагогічних працівників (участь у програмах академічної мобільності, наукове стажування, самоосвіта, здобуття наукового ступеня, вищої освіти можуть бути визнані як підвищення кваліфікації. [8, с. 1–2].

Згідно з рішенням вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради наукової установи або вченої ради закладу вищої освіти наукове стажування може бути прирівняне до підвищення кваліфікації. У такому разі звіт підлягає затвердженню вченою радою закладу вищої освіти або вченою (науковою, науково-технічною, технічною) радою наукової установи. Один тиждень наукового стажування науково-педагогічних працівників закладів вищої і післядипломної освіти зараховується як підвищення кваліфікації в обсязі 30 годин або одного кредиту ЄКТС [6, с. 1– 2].

Результати інформальної освіти (самоосвіти) науково-педагогічних працівників, які мають науковий ступінь та/або вчене, почесне чи педагогічне звання можуть бути визнані вченими радами відповідних закладів як підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. Обсяг підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти (самоосвіти) зараховується відповідно до визнаних результатів навчання, але не більше 30 годин або одного кредиту ЄКТС на рік. Здобуття першого (бакалаврського), другого (магістерського) рівня вищої освіти, третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня або наукового рівня вищої освіти вперше або за іншою спеціальністю у межах професійної діяльності або галузі знань визнається як підвищення кваліфікації педагогічних або науково-педагогічних працівників. [8, с. 1-2].

У документі про підвищення кваліфікації зазначаються: повне найменування суб'єкта підвищення кваліфікації (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та по батькові (у разі наявності) фізичної особи, яка надає освітні послуги з підвищення кваліфікації науково-педагогічним працівникам (для фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб - підприємців); тема (напрям, найменування) та обсяг (тривалість) підвищення кваліфікації у годинах та/або кредитах ЄКТС; прізвище, ім'я та по батькові (у разі наявності) особи, яка підвищила кваліфікацію; опис досягнутих результатів навчання; дата видачі та обліковий запис документа; найменування посади (у разі наявності), прізвище, ініціали особи, яка підписала документ від імені суб'єкта підвищення кваліфікації та її підпис [7, с. 4–5].

Стажування є основним складником професійного розвитку науково-педагогічних працівників. Стажування – це набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань. Стажування науково-педагогічних працівників може здійснюватися в закладах освіти, установах, організаціях та на підприємствах, а також в закладі освіти за місцем роботи науково-педагогічного працівника. Керівником стажування у такому випадку

рекомендовано призначати науково-педагогічного чи наукового працівника, який працює у суб'єкта підвищення кваліфікації за основним місцем роботи, має науковий ступінь та/або вчене звання і не менше 10-ти років досвіду роботи на посадах науково-педагогічних чи наукових працівників. [8, с. 2–3]. Між закладом освіти, науково-педагогічний працівник якого проходить стажування, та суб'єктом підвищення кваліфікації рекомендовано укладати відповідний договір, що передбачає стажування одного чи декількох науково-педагогічних працівників. Стажування здійснюється за індивідуальною програмою, що розробляється і затверджується суб'єктом підвищення кваліфікації та містить інформацію щодо обсягу (тривалості) програми, очікувані результати або будь-яку іншу інформацію, що стосується проходження стажування науково-педагогічним працівником.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 01.04.2024).
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. (дата звернення: 01.04.2024).
3. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>. (дата звернення: 01.04.2024).
4. Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12.01.2012 р. № 4312-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>. (дата звернення: 01.04.2024).
5. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>. (дата звернення: 01.04.2024).
6. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 800
7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2024).
8. Методичні рекомендації для професійного розвитку науково-педагогічних працівників: Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.10.2020 р. № 1341. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-dlya-profesijnogo-rozvitku-naukovo-pedagogichnih-pracivnikiv> (дата звернення: 01.04.2024).

Іванишин Н.Л.,
*викладач кафедри іноземних мов та перекладознавства,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЕСТОНІЇ

Розвиток вітчизняної системи освіти спрямований на її модернізацію відповідно до Європейських освітніх стандартів. Позитивний досвід країн Європейського Союзу є важливим у цьому контексті, зокрема це стосується й підготовки фахівців у галузі цивільного захисту.

Враховуючи певну подібність історичного минулого, доцільним є вивчення досвіду Естонії щодо адаптації до освітніх критеріїв згідно з вимогами Європейського Союзу. Здобувши незалежність у 1991 р., країна спромоглася здійснити низку реформ у напрямі євроінтеграції і вже у 2004 р. стати повноправним членом ЄС.

Країна дотримується Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти (CEFR), сформованих Радою Європи.

Академія наук про безпеку (EASS) є унікальним закладом освіти в Естонії, оскільки спеціалізується на внутрішній безпеці країни. Тут пропонується широкий спектр освітніх програм, включаючи професійну і прикладну вищу освіту, ступінь магістра, а також можливість займатися дослідженнями та науковими розробками паралельно з освітою. Крім того, Академія організовує попередню підготовку в старших класах середньої школи, що дає змогу учням заздалегідь визначити свої інтереси і готуватися до вибору професії в галузі внутрішньої безпеки.

Значна увага в Академії наук про безпеку приділяється вивченню іноземних мов, що відображається у роботі Мовного центру Академії. Тут здійснюється викладання естонської, англійської та інших мов за сучасними методиками, а також організовуються мовні клуби. Після завершення

навчання здобувачі досягають рівня C1 з естонської мови та рівня B2 з англійської. Також велике значення приділяється розробленню спеціалізованих курсів, що викладаються англійською мовою і охоплюють комплексне вивчення навчальних дисциплін.

Впровадження Content And Language Integrated Learning (CLIL) змістово-мовного інтегрованого навчання в Естонській академії наук безпеки розпочалося ще десять років тому, і тоді, як і сьогодні, це вважалося інноваційним та ефективним підходом до інтеграції предметних знань та вивчення іноземної мови. CLIL впроваджується з подвійною метою: підвищити рівень володіння іноземною мовою та розширити професійний словниковий запас здобувачів освіти. Цей підхід також сприяє економії навчального часу, оскільки і предмет, і мова викладаються одночасно [1, с.155].

У всіх мовних проєктах, реалізованих у 2018-2023 роках у мовному центрі Академії застосовувався тандемний підхід, сутність якого полягає у практичному вивченні мови між декількома носіями в поза аудиторному середовищі, зокрема мовні кав'ярні, тандемні мовні табори, онлайн-класи, виїзні заняття, роботу з двомовними гідами, онлайн та очні мовні заняття, індивідуальна робота та двомовні екскурсії. Цілі цих проєктів були спрямовані на подолання мовного бар'єру, підвищення здатності здобувачів ефективно спілкуватися в ситуаціях, пов'язаних з професійною діяльністю, сприяння міждисциплінарній співпраці між курсантами поліції, студентами інженерних спеціальностей, соціальної роботи, медсестрами, фельдшерами і вихователями, а також розвиток професійних та мовних навичок учасників. Теми та види діяльності передбачали адекватне реагування в кризових ситуаціях, ефективне спілкування обома мовами зі складними клієнтами, надання інструкцій щодо надання першої медичної допомоги, опис зовнішнього вигляду людини, розпитування та надання вказівок тощо [2].

Використання англійської мови як засобу навчання English as a medium of instruction (EMI) стає глобальним трендом у вищій освіті, особливо в неангломовних країнах і ця тенденція спостерігається в Естонії. Освітні програми Академії відповідають вимогам і тенденціям, що домінують у міжнародній вищій освіті. Як учасник європейської мережі співпраці в галузі освіти у сфері безпеки, EASS визнає необхідність забезпечення свого викладацького складу ефективною підготовкою з англійської мови як засобу навчання (EMI) для усунення існуючих прогалин, підвищення обізнаності викладачів з методологічними та дидактичними стратегіями, які сприяють підвищенню ефективності викладання навчального матеріалу англійською мовою. Такий підхід відповідає підвищеній увазі до загальної освітньої кваліфікації громадян ЄС, що відображає зростання попиту на вільне володіння англійською мовою.[3, с.45].

Аналіз позитивного досвіду Естонії дозволить запозичити кращі ідеї для вдосконалення педагогічної майстерності викладачів та впровадити їх в освітній процес ЗВО України.

Список використаних джерел:

1. Laanema E., Hatšaturjan A. Students' perception of content and language integrated learning (CLIL) practice at EASS: advantages and drawbacks. *Proceedings of the Estonian Academy of Security Sciences*. 2021. Issue 20. p.147–173
2. Laanema E., Hatšaturjan A.; Kibar T.; Piirsalu S.; Kuzmina O. The Experience of Using Tandem Language Learning in Professional Higher Education. *conf. Innovation in Language Learning*. 16th Edition .2023. URL : [https://conference.pixel-online.net/ICT4LL/prevedition.php?id edition=44&mat=CPR](https://conference.pixel-online.net/ICT4LL/prevedition.php?id%20edition=44&mat=CPR) (дата звернення 05.03.2024)
3. Soidla E.; Hatšaturjan A.; Kibar T.; Meos T. Some aspects of the design and implementation of an English as a medium of instruction (EMI) course in teacher training: an example of the Estonian academy of security sciences. *Proceedings of the Estonian Academy of Security Sciences*. 2016. Issue 15, p. 37–64

Іваньков І. В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та правосуддя,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна*

Іваньков О.І.,
*кандидат юридичних наук,
старший помічник начальника відділу внутрішнього
забезпечення якості освіти,
Національна академія Національної гвардії України,
м. Вінниця, Україна*

ШКОЛА МОЛОДОГО ВИКЛАДЧА – СУЧАСНИЙ СТАН ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Українській вищій освіті потрібні професійні, компетентні педагоги, спроможні самостійно мислити, теоретично і практично готові до включення в сучасні науково-практичні інноваційні процеси. Однак слід пам'ятати, що навіть за наявності досить високого рівня готовності до практичної діяльності особистісна та професійна адаптація молодого педагога як правило відбувається досить тривалий час.

Найбільш складними у молодих педагогів є питання побудови взаємовідносин зі студентами та колегами, методичні аспекти занять, оформлення документації, здійснення кураторства. Робота з молодими фахівцями традиційно є однією з найважливіших складових методичної роботи вищого навчального закладу. Саме тому Школа молодого викладача повинна стати системою, що створює умови для професійного та особистісного зростання молодого педагога.

Метою роботи Школи молодого викладача повинно стати:

- 1) надання молодим педагогам методичної допомоги в розв'язанні практичних проблем;
- 2) адаптаційна допомога;
- 3) індивідуально-психологічний супровід;

4) розвиток умінь і навичок планувати заняття та будувати порядок їх проведення відповідно до типу заняття і мети,

5) обрання оптимальних прийомів та методів роботи із здобувачами вищої освіти;

6) розвиток лідерських здібностей;

7) виховання почуття відповідальності за обраний професійний шлях.

Виходячи із мети слід визначити основні завдання Школи молодого викладача: 1) забезпечення сталого розвитку закладу вищої освіти; 2) узагальнення перспективного педагогічного досвіду кращих представників педагогічного колективу; 3) апробація і впровадження в роботу молодих викладачів сучасних освітніх технологій; 4) встановлення відносин співробітництва та взаємодії між молодими фахівцями й досвідченими педагогами; 5) організація та проведення науково-методичної роботи з проблем сучасної освіти, проведення з цією метою різного рівня конференцій, інших методичних і наукових заходів із обов'язковим залученням інтелектуального потенціалу молодих педагогів.

Школа молодого викладача повинна взаємодіяти із відповідними структурами вищого закладу освіти, так і за його межами – з іншими закладами освіти, методичним об'єднаннями та науково-дослідними структурами.

Основними видами діяльності Школи молодого викладача повинні стати:

1) впровадження прогресивних та інноваційних освітніх технологій у професійну діяльність молодих педагогів;

2) надання їм допомоги в оволодінні педагогічною майстерністю через залучення досвіду роботи кращих педагогів вищого закладу освіти та проведення найбільш досвідченими педагогами майстер-класів і навчально-методичних та відкритих занять для молодих спеціалістів;

3) залучення молодих педагогів до підготовки й організації науково-педагогічних заходів із проблем освіти;

4) відстеження, аналіз і корекція результатів роботи молодого спеціаліста;

5) організація роботи з розробки молодими фахівцями навчальних матеріалів за інноваційними технологіями та використання ними сучасних методик їх використання в освітньому процесі тощо.

Школа молодого викладача повинна стати складовою частиною системи підвищення кваліфікації викладачів. Навчання в Школі молодого викладача як правило повинно здійснюватися протягом одного року. Для організації роботи Школи молодого викладача призначається найбільш досвідчений методист вищого навчального закладу, який складає річний план роботи Школи молодого викладача.

До основних заходів роботи з молодими педагогами слід включити:

1) відвідування майстер-класів, навчально- методичних і відкритих занять;

2) проведення відкритих занять;

3) участь у конференціях та інших науково-практичних і науково-методичних заходах та виступи на них;

4) семестрові звіти молодих педагогів;

5) вивчення передового педагогічного досвіду.

Форми методичної роботи з молодими викладачами можуть бути колективними (інструкторсько-методичні наради; методичні семінари; тренінги тощо); груповими (взаємовідвідування занять); індивідуальними (самоосвіта; робота над методичними помилками; проведення відкритих занять тощо)..

Таким чином участь у роботі Школи молодого викладача повинна націлювати кожного педагога до підвищення свого фахового рівня; сприяти взаємному збагаченню педагогічними здобутками за рахунок вивчення досвіду педагогічної майстерності більш досвідчених колег, забезпечувати у молодих педагогів прагнення до творчості і професійного зростання.

Мицька О.І.,
*доцент кафедри формування та розвитку
професійних компетентностей персоналу ДКВС
Інституту професійного розвитку,
Пенітенціарна академія України,
м. Кам'янське, Україна, Україна*

РОЛЬ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ПРОФЕСІЙНІЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В період епохи глобалізації відбувається переформатування всіх сфер людського буття, сфера освіти не стала виключенням. У закладі вищої освіти (далі – ЗВО) завжди високо цінуються компетентність викладача, який бездоганно володіє знаннями предметної спрямованості.

Комплексним показником, який характеризує якість виконання викладачем його функцій, є професіоналізм. В педагогічній літературі зазначається що, професіоналізм педагога вищої школи полягає в ефективній реалізації системи професійних знань і умінь:

– спеціальних (знання теорії предмету, який викладає, та практичні уміння застосовувати їх у практиці викладання);

– психолого-педагогічних (знання психологічних та дидактичних основ викладання обраної дисципліни, знання та урахування психологічних особливостей студентів і власних особистісних рис, закономірностей сприймання студентами змісту навчання);

– методичних (володіння методами, прийомами і засобами донесення наукової інформації до студентів);

– організаційних (володіння уміннями здійснювати оптимальну організацію власної діяльності та керувати діяльністю студентів) [1, с.187].

Важливо зазначити, що перехід викладача з більш низьких рівнів на більш високі досягається у процесі професійного самовдосконалення: через самоосвіту (самостійне оволодіння інноваційними науковими досягненнями), залучення до системи підвищення кваліфікації,

накопичення і осмислення передового педагогічного досвіду, аналізу власних здобутків, і на цій основі, реконструювання власної діяльності, та через самовиховання (вивчення особистісних психологічних властивостей і на цих засадах їх удосконалення, перебудова установок, цінностей, моральних орієнтацій, потреб, інтересів, мотивів педагогічної діяльності), власної діяльності та керувати діяльністю студентів) [1, 188].

Професіоналізм викладача багато в чому залежить від рівня сформованості педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність включає низку структурних компонентів: морально-духовні цінності, професійні знання, соціально-педагогічні якості, психолого-педагогічні уміння, педагогічну техніку.

В нашому дослідженні ми зробимо акцент на такий компонент як професійні знання. Як зазначають науковці, без професійних знань немає майстерності педагога. В процесі накопичення та систематизації професійних знань кожного викладача виникає чимало деяких труднощів: брак часу, великий обсяг інформації, бажання до самовдосконалення. Зрештою, й економічні чинники не завжди дають можливість бажане наблизити до реального.

Для отримання більш глибоких фахових знань викладачу стануть в нагоді наукові джерела. Вони надають можливість викладачу більш детально розібратися в сутності навчального предмета, який він викладає. В наукових працях вчених та практиків розкриваються проблемні питання з різних точок зору, висвітлюються результати поглибленого аналізу проблематики, яку досліджують, а саме головне пропонуються напрямки для вирішення поставленої в науковому дослідженні проблеми. Тим самим дається готовий продукт для викладання. Негативною стороною цього процесу є те, що ні наукова стаття, ні монографія, ні науковий нарис та інші наукові доробки не замінить підручника або навчального посібника. Окрім цього в науковій літературі автор відображає своє бачення проблеми, яке

здебільше має теоретичний характер, та не завжди може мати практичне застосування.

Отже, на наш погляд, пошукова діяльність щодо вивчення наукових джерел з певного навчального предмету надасть викладачу підібрати цікавий, науково обґрунтований матеріал, апробований, маючий практичні сфери застосування тощо, а також буде сприяти в цілому підвищенню педагогічно майстерності викладача, його професійної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. : Дніпропетровськ: ТОВ «Роял Принт», 2014. 416 с.

Мірошніченко В.І.,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри педагогіки,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАПОРУКА АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Педагогічна майстерність є сукупністю якостей особистості, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога. Складовими професійної майстерності викладача закладу вищої освіти є професійні знання, педагогічна техніка, педагогічні здібності, педагогічна моральність, професійно значущі якості, зовнішня культура.

Професійні знання становлять фундаментальну основу педагогічної майстерності і охоплюють три блоки навчальних дисциплін: психолого-педагогічні, фахові, соціально-гуманітарні.

Педагогічна техніка передбачає наявність трьох груп умінь: здійснювати навчально-виховний процес, виховну роботу; взаємодіяти зі студентами, управляти ними в процесі різноманітної діяльності; управляти

собою, своїм емоційним станом, мовленням, тілом, що виявляється у поведінці.

Педагогічні вміння допомагають формуванню професійної позиції викладача, дають змогу отримати результат, адекватний цілям, задумам.

До педагогічних здібностей належать комунікативність, креативність (творчість), рефлексія (аналіз власного психічного стану); перцептивні (здібності до сприйняття нового), інтелектуальні, організаторські.

Щодо педагогічної моральності, то вона передбачає гуманістичну спрямованість особистості викладача і охоплює його ціннісні орієнтації, ідеали, інтереси. Втілюється вона в педагогічній позиції викладача, у виборі конкретних завдань освітнього процесу, впливає на стосунки зі студентами. «До професійно значущих якостей відносять доброзичливість, об'єктивність, вимогливість, самостійність, самоконтроль, порядність, оптимізм, наявність педагогічних здібностей» [1]. Ці якості підвищують продуктивність та ефективність педагогічної діяльності.

Зовнішню культуру викладача формують одяг, зачіска, макіяж, осанка, мова, форми невербального спілкування тощо.

Викладач має постійно працювати над вдосконаленням своєї педагогічної майстерності, від чого значною мірою залежать результати його роботи, зокрема здатність впливати на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Причому, А. Калініченко зазначає, що навчальна діяльність студентів значно активізується, коли вони, усвідомлюючи її роль, будуть зацікавлені як процесом, так і результатом власного навчання. На думку дослідниці, основна увага має зосереджуватись на розвитку мотиваційно-ціннісної сфери та інструментальної сфери [2, с. 141].

Під час дослідження ми переконалися в доцільності та необхідності активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти на всіх етапах навчання. Педагогічна майстерність викладача полягає у здатності наблизити навчальну діяльність студента до його майбутньої професійної

через систему типових завдань із практичним змістом, тобто реалізувати професійний зміст навчання вже на перших його етапах. Так, на першому курсі навчання відбувається професійне становлення. Викладачі, які працюють із першокурсниками, мають скерувати процес навчання задля вироблення вмінь і навичок пізнавальної діяльності.

На кожному етапі навчання викладач здійснює управління роботою студентів. На першому етапі організації самостійної роботи студентів – підготовчому – керівництво нею полягає в розробці викладачем стратегії власної діяльності та діяльності студентів. Вирішується, які теми доцільно виділити для самостійного вивчення і які методи для їх опрацювання рекомендувати студентам. Наступний етап – власне організація самостійної роботи. Викладач скеровує, спрямовує студентів, консультує, надає додаткову інформацію, що допомагає їм оцінити, чи досягнуто мету окремих етапів роботи, а також вчасно запобігти деяких помилок. На цьому етапі корисно залучити в якості консультантів найбільш підготовлених студентів. Управління здійснюється й опосередковано, через методичні інструкції та дидактичні матеріали. На завершальному етапі управління самостійною роботою полягає в контролі й оцінюванні результатів роботи, їх аналізі. Оцінюється характер, повнота, глибина та зміст виконаної роботи, ступінь самостійності та ставлення до справи. Викладач повинен творчо підходити до вибору форм контролю. Вибір зумовлюється метою самостійної роботи, особливостями навчальної дисципліни. У методичних матеріалах для самостійної роботи студентів передбачається можливість проведення самоконтролю студентами. На етапі планування самостійної роботи обмірковується інформативність контролю, розраховуються витрати часу на його здійснення.

Отже, дослідження переконує, що педагогічна діяльність – одна із найскладніших. Вона вимагає від того, хто її обрав, різнобічної підготовки, високого рівня духовної культури, професійної майстерності, тобто певних професійних здібностей, які характеризують як розумову, так і емоційно-

вольову сторону особистості вчителя. Наявність педагогічної майстерності створює передумови для перетворення педагогічної діяльності на мистецтво.

Список використаних джерел

1. Діденко О. В. Аналіз педагогічних умов формування пізнавальної активності курсантів вищих військових навчальних закладів при вивченні загальновійськових дисциплін. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. Хмельницький, 2008. № 46, ч. II. С. 110–113.
2. Калініченко А. І. Роль ситуації реальної відповідальності в активізації навчальної діяльності студентів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка і психологія*. Вінниця, 2005. Вип. 12. С. 140 –142.

Мухіна Г.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна*

ЧИННИКИ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГА

У контексті сучасних викликів, обумовлених війною, питання розвитку педагогічної майстерності педагога набули особливої актуальності. На сьогодні в Україні, на нашу думку, існує проблема побудови ефективної системи, яка була б спрямована на розвиток педагогічної майстерності тих, хто навчає. На нашу думку для побудови такої системи треба чітко окреслити структуру педагогічної та основні детермінанти її розвитку.

Загально відомо, що у педагогічній науці поняття «педагогічна майстерність» розуміється, перш за все, як комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної

діяльності на рефлексивній основі [2]. Ґрунтовний аналіз корпусу дослідницького матеріалу дає підстави стверджувати, що сутність поняття «педагогічна майстерність» може бути визначена через окреслення її структурних компонентів. Проте у сучасних наукових студіях панує аргументована багатьма науковцями думка про те, що, на сьогодні, не існує єдиного підходу до визначення основних компонентів цього поняття.

На думку І. Зюзіона структурними компонентами педагогічної майстерності є: гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності та педагогічна техніка. Досліджуючи окреслену проблему, Н. Пихтіна наголошує на тому, що складовими педагогічної майстерності є професійні знання як основа майстерності, професійно-педагогічна техніка, вміння, здібності та гуманістична спрямованість педагогічної діяльності. О. Малнацька, аналізуючи сутність поняття «педагогічна майстерність», висновковує, що саме особиста культура, знання і світогляд педагога, теоретична підготовка – це основні компоненти цього поняття.

Враховуючи окреслені структурні компоненти педагогічної майстерності та спираючись на ідеї багатьох вчених для побудови ефективної системи підвищення рівня педагогічної майстерності треба враховувати чинники формування педагогічної майстерності. До соціально-економічних чинників належать суспільна значимість професії, можливість підвищення рівня заробітної плати, можливість кар'єрного зростання тощо. Особистісними чинниками формування педагогічної майстерності слід назвати наявність у майбутніх педагогів здібностей до педагогічної діяльності та професійно особистісних якостей, важливих для успішної реалізації завдань освітнього процесу. Зауважимо, що крім соціально-економічних та особистісних чинників є й технологічні чинники формування педагогічної майстерності. Саме цей чинник окреслює зміст, технології, форми та методи підготовки педагогів до професійної діяльності [2].

Погоджуємося думкою Б. М. Андрієвського, що розвиток професійної майстерності педагогів повинен мати системний, цілісний та поетапний характер. Якщо перший етап, на думку науковця, забезпечує діагностику стану сформованості основ професійної майстерності, виявлення чинників, що впливають на розвиток майстерності викладача, то другий етап спрямований на формування вмотивованого бажання і готовності до професійного зростання, вдосконалення своїх якостей і фахових компетентностей, розвиток педагогічної техніки, реалізацію програми самовдосконалення. На третьому етапі зусилля концентруються на всебічному залученні педагогів до рефлексивної діяльності, усвідомленні суб'єктивного образу професійної Я-концепції, необхідності систематичного саморозвитку в процесі здійснення професійної діяльності тощо [1].

Принагідно зазначимо, що педагогічна майстерність передусім пов'язана з особистістю педагога, із комплексом якостей, які сприяють забезпеченню високого рівня самоорганізації професійної діяльності. Однак визначити рівень володіння педагогічною майстерністю можливо на основі певних показників. На думку науковців показниками ефективності педагогічної майстерності можуть бути: покращення кількісних і якісних характеристик навчальної діяльності учнів; зменшення часу на досягнення конкретної навчальної мети; міцність засвоєння і закріплення знань, умінь, навичок у тих, хто навчається; полегшення навчальної діяльності учнів; задоволеність ід освітнього процесу як педагога, так і учня тощо [3].

Отже, для створення ефективної системи розвитку педагогічної майстерності необхідно враховувати основні складові цього поняття: гуманістичну спрямованість, професійну компетентність, педагогічні здібності, педагогічну техніку тощо. Слід зауважити, що всі складові педагогічної майстерності між собою пов'язані, тому необхідно це враховувати під час планування та здійснення заходів, які спрямовані на

підвищення рівня педагогічної майстерності як основи якісної професійної діяльності педагога.

Список використаних джерел:

1. Андрієвський Б. М. Організаційно-педагогічні умови розвитку професійної майстерності викладача. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. №96. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/issue/view/70/302>. (дата звернення: 26.02.2024).
2. Андрощук І., Андрощук І. Чинники формування педагогічної майстерності майбутніх педагогів. Професійна педагогіка. 2020. Т. 2, № 21. С. 29–34. URL: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21.29-34>. (дата звернення: 29.02.2024).
3. Ковальчук В. І. Сутність та структура педагогічної майстерності вчителя. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/20/1/V_Kovalchuk_HEU_27_IPPO.pdf. (дата звернення: 20.02.2024).

Пасічник М.В.

*старший викладач кафедри іноземної підготовки,
європейської інтеграції та міжнародного співробітництва,
Українська інженерно-педагогічна академія,
м. Харків, Україна*

САМОУПРАВЛІННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Викладачі іноземних мов з багатьох причин постійно працюють над розвитком своєї професійної майстерності. Це може бути спроба пізнання щось нового, розширення переліку своїх професійних навичок, пристосування до змінених обставин, або у відповідь на якийсь зовнішній стимул, наприклад покращення перспектив роботи. Вибір типу діяльності з підвищення кваліфікації буде залежати від їх мотивації, інтересів, наявності часу, підтримки з боку навчального закладу, можливостей та особистих обставин. Розглянемо, як викладачі іноземних мов можуть контролювати свій професійний розвиток, щоб максимізувати задоволення, актуальність і корисність цього для своєї подальшої професійної діяльності.

Професійний розвиток викладача – це безперервний процес розширення фахових компетенцій. Це може бути відвідування заходів, організованих за дорученням міністерства чи навчальної установи, або може просто бути обговоренням ідей з колегою, або читання книги, пов'язаної з освітою. Вибір заходів для професійного розвитку залежить від індивідуальних обставин та особистих уподобань викладача. При самостійному навчанні, викладачі проявляють ініціативу у виборі методів керування власними формами підвищення кваліфікації.

Термін професійний розвиток має два аспекти. По-перше, викладачі – це професіонали, що пройшли певну формалізовану професійну підготовку та мають професійну освіту для виконання своєї роботи [1, с.284]. Другий аспект професійного розвитку відноситься до процесу, за допомогою якого викладач постійно вдосконалює свої компетенції у своїй галузі знань протягом усієї кар'єри. Для викладачів іноземних мов стимулом для вдосконалення своєї професійної майстерності можуть стати новий набір студентів, новий підручник, розвиток самої мови, ініціатива міністерства, глобальна пандемія або повномасштабна війна. Ці зміни в професійному та особистому контексті передбачають постійну потребу викладачів розмірковувати над тим, як вони керують своїм професійним життям. Треба зазначити, що професійний розвиток викладача іноземних мов ніколи не досягає кінцевої точки, а є безперервним процесом адаптації та розвитку. Чітке усвідомлення цього тезису є потужним мотивуючим стимулом для викладача іноземних мов для самоуправління розвитком своєї професійної майстерності.

Самоуправління професійним розвитком передбачає зумисний відбір викладачем подій та заходів задля вивчення, розширення або можливого вдосконалення своєї професійної практик [2, с.8]. Ключовою особливістю самоуправління професійним розвитком є контроль і відповідальність, яку викладач бере на себе, за власний шлях професійного розвитку, у протилежність до регламентованих, недобровільних форм професійного

розвиток. Проте, обидва підходи можуть комбінуватися і не виключають один одного.

Процес самоуправління власним професійним розвитком може включати в себе систему з наступних семи кроків:

1. Осмислення поточної ситуації (Reflect on current situation), тобто оцінка власного ставлення до професійного розвитку, а також наявності підтримки або обмежень у вашому професійному середовищі, які можуть допомогти або перешкодити вашому професійному розвитку.

2. Визначення цілі та мети (Reflect on current situation), тобто визначення кінцевого результату вашого професійного розвитку.

3. Відбір діяльності з підвищення кваліфікації (Select professional development activity), тобто відбір таких заходів з підвищення кваліфікації, які найбільше відповідають вашій меті, особистим обставинам та вподобанням.

4. Участь у обраних заходах з професійного розвитку (Participate in professional development activity).

5. Обмірковування або обговорення результатів заходів (Reflect or discuss professional development activity), тобто наскільки результати заходів вас задовільнили та наскільки вагомими вони є для вашої професійної практики.

6. Апробація (Try out in practice), тобто використання на практиці знань та навичок, отриманих в процесі професійного розвитку.

7. Обмірковування або обговорення результатів практики (Reflect or discuss practice), тобто розмірковування та/або обговорення із довіреною особою, другом чи колегою досвіду реалізації на практиці ідеї отриманих в процесі професійного розвитку [2, с.17].

Самоуправління власним професійним розвитком може бути надзвичайно корисною частиною роботи викладача. Навіть досвідчені викладачі все одно завжди можуть знайти нові шляхи, інструменти чи ідеї для саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Bardach, L., & Klassen, R. M. (2021). Teacher motivation and student outcomes: Searching for the signal. *Educational Psychologist*, 56(4), 283–297.
2. https://fdslive.oup.com/www.oup.com/elt/general_content/global/expert/ou-p-expert-self-directed-professional-development.pdf?cc=ua&selLanguage=uk&mode=hub

Пахомов І.В.,

*старший викладач кафедри психології, педагогіки та менеджменту,
Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»,
м. Біла Церква, Україна*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У Білоцерківському інституті неперервної професійної освіти (далі – БІНПО) для підвищення кваліфікації його науково-педагогічних працівників здійснено перехід на нову освітню модель, заміну традиційно-класичного освітнього простору на віртуально-мережевий, цифрову трансформацію всіх напрямів діяльності БІНПО, забезпечення для всіх його працівників рівних можливостей доступу до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

Відповідно до Стратегії розвитку БІНПО на 2020–2025 роки та Концепції цифровізації БІНПО на 2022–2026 роки його цифрова трансформація передбачає створення сучасного цифрового закладу освіти, що проходить докорінну диджиталізацію системи управління, освітньої і наукової діяльності та включає п'ять напрямів: «Цифрове управління», «Цифрова освіта», «Цифрова наука», «Розвиток людського капіталу» та «Створення цифрової екосистеми».

Створена в БІНПО єдина освітньо-цифрова екосистема поєднує інтелектуальний, науковий, професійний, освітній, технологічний потенціал

суб'єктів мережевого освітньо-цифрового середовища, передбачає використання цифрових, андрагогічних та інтерактивних технологій у віртуальному просторі, трансформацію від лінійної до мережевої (кластерної) моделі розвитку ключових, предметних і міжпредметних компетентностей, удосконалення зовнішніх комунікацій між надавачами освітніх послуг, їхніми замовниками та ключовими стейкхолдерами, формування навичок використовувати цифрові засоби, нарощувати обсяги інформації, створювати власні цифрові продукти.

Єдина освітньо-цифрова екосистема БІНПО включає: LMS «Профосвіта» (<https://profosvita.org/>, зареєстровано більше 8000 учасників), хмарний сервіс Microsoft Teams платформи Office 365 (понад 4000 зареєстрованих), Школу педагогічного коучингу та її цифровий двійник – Віртуальну школу педагогічного коучингу, Консалтинговий центр, онлайн-консультпункт «Новітні виробничі технології», інформаційно-аналітичний ресурс «Методична скарбничка», онлайн-центр психологічної підтримки «ReVita», онлайн-Академію цифрових технологій, цифрову бібліотеку БІНПО, цифрові навчальні курси, цифрові програмно-методичні комплекси, персональні вебресурси викладачів, власний сайт БІНПО (<https://binpo.com.ua/>), власний ютуб-канал (<https://t1p.de/six2k>), телеграм-канал (https://t.me/binpo_umo), віртуальні рубрики на сайті БІНПО для неформальної освіти та професійного розвитку фахівцю.

В БІНПО регулярно проводяться засідання Студії корпоративного тимбілдінгу, на яких розглядаються наступні питання: «Колективна соціальна відповідальність у воєнний час», «Згуртованість колективу в екстремальних умовах: показники та перспективи», «Особливості управління розвитком у повоєнний період», «Технології запобігання булінгу і дискримінації учасників освітнього процесу» та інші.

Також підвищення рівня педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників БІНПО відбувається під час засідань Школа лідерів професійної освіти». Вона призначена для розширення та

поглиблення знань та навичок усіх працівників щодо сутності, основних характеристик лідерства як ефективного інструменту підвищення якості діяльності команди, згуртування та мотивації її членів. Вона орієнтована на набуття ними сучасних знань і навичок, які допоможуть: покращити комунікації в команді на основі ясності, прозорості та відкритості, врахування думки та ідей кожного її члена; створити кращу робочу атмосферу в команді завдяки здоровому морально-психологічному клімату, довіри і щирості у стосунках між людьми; підвищити продуктивність діяльності команди через задіяння ефективних мотиваційних механізмів; мотивувати колег і співробітників постановкою суспільно значущих стратегічних цілей, які водночас підвищують їх самооцінку, добробут та благополуччя; надавати приклад іншим членам команди у поведінці, емоційному та інтелектуальному лідерстві; надихати колег і співробітників на відповідальну, самовіддану роботу на основі загальних цілей та цінностей; створювати ясне бачення та напрямок розвитку команди на майбутнє; сприяти формуванню атмосфери творчості та ініціативи; на запобігти помилок навчитись розуміти інших людей та їх проблеми.

Школа лідерів професійної освіти висвітлює широке коло питань для обговорення та практичного запровадження у сфері освіти, серед яких: типологія лідерства, основні концепції та принципи; лідерство як технологія управління персоналом; мотивація професійного вдосконалення як чинник розвитку лідерства в освіті; аналіз пріоритетних лідерських стилів та якостей; лідерство у освітній діяльності; лідерська компетентність в системі освіти; стиль лідера у освітньому процесі; філософсько-психологічні аспекти лідерства; концепція інтелектуального лідерства в освіті; лідерство та кар'єра педагогічного працівника; лідерство в культурі педагогічного менеджменту та інші.

Крім того, науково-педагогічні працівники БІНПО відвідують засідання Школи педагогічного коучингу, на яких розглядають наступні теми «Особливості коучингового процесу в системі безперервної

професійної освіти», «Розвиток конфліктологічної компетентності педагога закладу професійної (професійно-технічної) освіти: коучинговий підхід », «Технології комунікативної взаємодії учасників коучингового процесу», «Лайф-коучинг у побудові індивідуальної траєкторії професійної діяльності».

З метою підвищення рівня цифрової компетентності науково-педагогічних працівників БІНПО вони регулярно беруть участь у засіданнях Онлайн-академії цифрових технологій. Основні теми засідань: «Інструменти та технології комунікації», «Інтернет-платформи для формування цифрових компетенцій», «Організація власного цифрового робочого місця», «Цифрові сервіси для створення спільних освітніх проєктів», «Педагогічні технології навчання в цифровому освітньому середовищі» та «Цифрова безпека освітнього простору».

Пачевська А.В.

кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри стоматології дитячого віку,
Вінницький національний медичний університет ім. М.І.Пирогова,
м. Вінниця, Україна

Monika Malgorzata Bialoszycka

Wydział Lekarski,
Collegium Medicum,
Warmińsko-Mazurski Uniwersytet,
Olsztyn, Polska

**ДВОЛИКИЙ ЯНУС: НАУКОВИЙ РІВЕНЬ ТА ПЕДАГОГІЧНА
МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА УНІВЕРСИТЕТУ**

Роздуми про проблеми, пов'язані з методологічними компетенціями викладачів вищої школи, видається доцільним розпочати загальними роздумами відомого польського педагога Богдана Мечислава Шульца. «У кожній професії люди стають професіоналами за умови відповідної підготовки. Така підготовка трудомістка і часто дорога. У всіх професіях шлях до професіоналізму довгий (близько 10 років) і потребує постійного

вдосконалення знань і навичок» [1, s. 75]. Наведені думки професора Б. М. Шульца є своєрідними дороговказами для кожного викладача, не лише академічного. Можна стверджувати, що тільки систематична робота над собою та інвестиції в постійний розвиток компетенцій є єдиним шляхом досягнення професіоналізму. Потребу в здобутті педагогічних знань і вдосконаленні педагогічних навичок помітили діячі науки ще на початку 20 століття. Це стало гарним прикладом усвідомлення та обсягу потреб у розбудові компетентностей викладача на основі знань та умінь. Ознайомлення з теоретичною і частково практичною стороною педагогічної системи є частиною підготовки викладача до професії. Але це лише часткова підготовка. Вона доповнюється практикою та навчальною діяльністю. Практику з базових основ викладач набуває під час навчання, а потім доповнює та вдосконалює протягом своєї педагогічної діяльності. Він користується допомогою та прикладом для наслідування провідних колег та власним досвідом [2, s. 21]. Що стосується викладачів вищої школи, то з точки зору підготовки до виконання завдань викладання та наявності відповідних методичних компетенцій, які мають бути результатом набутих теоретичних знань і практики, поточна ситуація в університетах дещо відрізняється від ідеальної моделі. Сучасні реалії цивільних і військових вищих навчальних закладів у сфері компетентної готовності їх молодих працівників до виконання завдань влучно відображає така цитата: «Молодий науково-педагогічний працівник готується більше до наукової, ніж до дидактичної роботи. Цій частині нашої роботи в університеті присвячено небагато курсів чи семінарів. Ми вчимося самі або за допомогою старших колег, які більш-менш готові давати нам поради [3, s. 9]. Порівнюючи проаналізовані випадки, ми можемо легко побачити роль допомоги та зразків для наслідування з боку старших викладачів, які готові поділитися своїми знаннями та досвідом. Балансування між особистістю академічного викладача та його технічними навичками, оснащеними засобами навчання, відображено в працях багатьох відомих

діячів науки. Говорячи про методи навчання, можна сказати: в кожній ситуації наші методичні компетенції дозволяють нам правильно вибрати метод, який найбільше підходить для використання в даному студентському колективі [4, s. 16]. Важливо свідомо використовувати весь спектр засобів навчання. Проте досконале володіння окремими методами з точки зору теоретичних знань і вміння застосовувати їх на практиці вимагає зусиль. Найважливіше — правильно застосувати метод із самого початку, щоб уникнути розвитку та закріплення шкідливих звичок, «легше навчитися розумного методу відразу, ніж потім викорінювати легковажні манери» [5, s. 222]. Різноманітно ідентифіковані компоненти методичних компетентностей ніколи не будуть замкнутим набором і завжди залишатимуться незавершеними, оскільки немає золотієї середини чи одного перевіреного та надійного методу та постійно повторюваних і незмінних навчальних ситуацій. Академічний викладач функціонує в дуже різноманітному середовищі, яке складається з внутрішнього та зовнішнього середовища університету. Тому майбутнє за викладачами-науковцями, яким притаманна креативність, які завжди творчо виконують свої завдання в університеті та за його межами, щирі та спонтанні у своїх діях.

Список використаних джерел:

1. Szulc BM. Education - Science – Values. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek; 2015. 356 s.
2. Pólturzycki J. Dydaktyka dla nauczyciela. Płock: Wydawnictwo Naukowe NOVUM; 2002. 156 s.
3. Kostera M., Rosiak A. Nauczyciel akademicki. Zajęcia dydaktyczne. Jak je prowadzić. Gdańsk: GWP; 2008. 126 s.
4. Kostkiewicz P. Rozwoj zawodowy nauczyciela [in:] Głazek SD. (ed.). Teacher's own development. Warsaw: University of Warsaw Publishing House; 2019. 310 s.
5. Nawroczyński B. Zasady nauczania. Wrocław – Warszawa – Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. 1961. 250 s.

Піддячий В.М.,
*доктор філософії у галузі 01 Освіта / Педагогіка,
старший науковий співробітник відділу андрагогіки,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Науково-педагогічним працівникам важливо розвивати пам'ять, оскільки це допомагає краще засвоювати нові знання, уміння, навички, технології навчання, виховання та розвитку особистості, реалізуючи концепцію навчання впродовж життя з урахуванням психологічних особливостей навчання дорослих [3, с. 30].

Педагоги, які можуть швидко запам'ятовувати і розуміти інформацію не тільки економлять свій час та сили, підвищуючи власну професійну компетентність та ефективність, але й здатні більш точно її відтворювати і поширювати у взаємодії із суб'єктами професійної діяльності, забезпечувати особистісний соціально-професійний розвиток впродовж життя [4].

Здатність до швидкого і якісного запам'ятовування допомагає науково-педагогічним працівникам розробляти мотивуючі та ефективні навчальні заняття, доповіді, презентації, статті та проекти, використовуючи різноманітні прийоми та педагогічні інновації, а також розвивати свою англійську компетентність [1] та гнучкі навички [2].

Розвинена пам'ять сприяє якісному плануванню діяльності, проведенню навчальних занять, моніторингу прогресу студентів та вчасному реагуванню на зміни в навчальному процесі. Вона є здібністю, яка допомагає науково-педагогічному працівнику зберігати та відтворювати минулий досвід.

Пам'ять може бути мимовільною (передбачає запам'ятовування без спеціальних зусиль, спостерігаючи або працюючи з інформацією,

наприклад, науково-педагогічний працівник почув фрагмент пісні, яку давно не слухав, і відразу ж пригадав всю мелодію) або довільною (спрямована на запам'ятовування інформації, використовуючи різні прийоми та стратегії, наприклад, вивчення нових слів, термінів, текстів лекцій чи доповідей або віршів, пісень тощо). Ефективність довільної пам'яті залежить від того, як здійснюється організація, повторення та асоціювання інформації.

За характером психічної активності виокремлюють такі види пам'яті:

– рухова (передбачає запам'ятовування рухів та їх системи, наприклад, як працювати за комп'ютером, грати на музичному інструменті або кататися на велосипеді тощо);

– емоційна (пов'язана із збереженням та використанням минулого досвіду відчуттів та почуттів, які впливають на мотивацію та поведінку, наприклад, пригадування минулих подій та емоції через відчуття знайомих запахів або звуків тощо);

– моторна (виникає на основі виконання певних дій: написання або набору текстів, малювання тощо);

– образна (пам'ять на образи, які можуть бути зоровими (обличчя близької людини, знайомого, колеги, улюбленої книги тощо);

– слухова (наприклад, мурчання кота, потріскування дерева в багатті тощо);

– нюхова (наприклад, запах знайомого парфуму, свіжої кави тощо);

– смакова (наприклад, кислота скибочки лимона, солодкість банана тощо), дотикова (наприклад, тепла рука, гарячий чай тощо);

– словесно-логічна (дозволяє запам'ятовувати думки у формі понять та розуміти їх зв'язки, приклад, асоціації між словами: миша – сир; вишня – черешня; зима – сніговик; праска – сорочка; вилка – ложка; чашка – напій; вогонь – багаття тощо).

За тривалістю збереження інформації вона поділяється на сенсорну (зберігає інформацію, яка отримується від органів чуття, обробляє велику

кількість стимулів, триває лише долі секунди, дозволяє орієнтуватися в оточенні, розпізнавати об'єкти, людей, звуки, запахи тощо), короткочасну (зберігає інформацію, яка потрібна для виконання певної діяльності на кілька секунд або хвилин, залежить від багатьох факторів, таких як увага, повторення, організація, асоціація та може перетворюватися на довготривалу пам'ять, якщо інформація має значення, емоційне забарвлення та пов'язана з існуючими знаннями), довготривалою (зберігає інформацію на довгий час, наприклад, факти, життєві події, навички тощо; має значний об'єм та тривалість, тому може зберігати велику кількість інформації на роки і десятиліття) та оперативною (зберігає інформацію, яка потрібна для виконання певної діяльності в даний момент, дозволяє зосереджуватися на завданні, виконувати операції з даними, приймати рішення та виконувати дії, має обмежену ємність та тривалість, тому швидко заповнюється і забувається, залежить від багатьох факторів, таких як увага, емоції, стреси, мотивація, здоров'я тощо).

За походженням пам'ять може бути генетичною (містить спадкову програму розвитку індивіда від ембріона до дорослого, кодується у ДНК, визначає фізичні та біохімічні характеристики організму, а також його реакції на різні фактори середовища, передається від батьків до дітей, може змінюватися внаслідок мутацій, рекомбінацій, епігенетичних модифікацій та інших процесів, які впливають на ДНК), біологічною (відображає адаптацію організму до зовнішнього середовища, зберігається у клітинах та молекулах, які реагують на різні умови життя, дозволяє змінювати свою поведінку, функції, структуру та генетику в залежності від потреб та викликів, передається від покоління до покоління за допомогою спадкових механізмів), психологічною (дозволяє засвоювати та використовувати будь-яку інформацію, яка була сприйнятою; включає такі функції, як запам'ятовування, збереження, відтворення та забування; має різні види та форми, залежно від методу запам'ятовування, характеру психічної активності, тривалості збереження інформації тощо), особистісною

(виявляється у значущих спогадах про факти та події з життя, допомагає формувати свою самоідентичність, ставлення до себе та інших, цінності та переконання; впливає на емоційну реакцію, мотивацію та поведінку) [5, с. 208–210].

Пам'ять має перелік властивостей, які її характеризують. До них належать точність (ступінь відповідності між запам'ятованим та відтвореним матеріалом), обсяг (кількість інформації, яку можна запам'ятати за один раз), швидкість (час, необхідний для засвоєння інформації), відтворення (час, необхідний для отримання інформації з пам'яті) та забування (час, за який інформація стає недоступною для відтворення). Вона є невід'ємною частиною психологічного функціонування особистості.

Пам'ять допомагає науково-педагогічному працівнику навчатися, мислити, планувати діяльність, висловлювати свої думки та самовизначатися у різних життєвих і професійних ситуаціях. Її можна покращувати за допомогою регулярного тренування, повторення, асоціативного мислення та інших методів.

Удосконалення пам'яті – це важливий аспект когнітивного розвитку науково-педагогічного працівника, який підвищить ефективність навчання, викладання, наукової діяльності, розв'язання професійних завдань та запам'ятовування більшої кількості інформації.

До способів, які допоможуть розвивати пам'ять належать:

– виконання інтелектуальних вправ, таких як головоломки, кросворди, логічні ігри, математичні завдання, пошук відповідностей (коли потрібно знайти пари для різних об'єктів або символів тощо). Це стимулює мозок і розвиває здатність відтворювати інформацію;

– вивчення методів мнемонік, які допомагають запам'ятовувати інформацію, використовуючи асоціації;

– розподіл інформації на менші частини і поступове їх вивчення, використовуючи систематичні повторення;

- візуалізація інформації, яку потрібно запам'ятати, створення ментальних карт або схем;
- асоціювання нової інформації, що вивчається з реальними подіями, наявним досвідом;
- інтервальне повторення інформації, яку потрібно запам'ятати;
- правильне харчування, фізична активність і відпочинок, якісний сон, дотримання здорового способу життя позитивно впливають на функціонування мозку і пам'яті;
- практикувати методи стресостійкості, такі як медитація та глибоке дихання, оскільки надмірний стрес негативно впливати на пам'ять.

Розвиток пам'яті вимагає систематичної практики і терпіння. Цьому сприятиме використання виокремлених прийомів і методів.

Список використаних джерел:

1. Піддячий В. М. Методика саморозвитку англomовної компетентності майбутнього педагога в контексті європейських орієнтирів. Молодь і ринок. 2016. № 10 (141), С. 65–69. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/706073/>
2. Піддячий В. М. Розвиток гнучких навичок фахівців в умовах динамічних змін сучасного ринку праці. Молодь і ринок. 2022. № 7–8 (205-206), С. 77–83. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/733000/>
3. Піддячий В. М. Сутність і зміст андрагогічної компетентності педагогів. Молодь і ринок. № 10 (196), С. 29-35. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732169/>
4. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток старшокласників: праця як основа життєдіяльності та поступу. Технології інтеграції змісту освіти: зб. наук. праць всеукраїнського круглого столу. Полтава: ПОІППО, 2018. С. 98–108. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/711857/>
5. Рибалка В.В. Пам'ять, мнемічна обдарованість. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник. Київ, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. С. 208–210. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/55792053-cf73-45f1-b97d-fc054e0459ba/content>

Постригач Н. О.,
*доктор педагогічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем
педагогічної освіти і освіти дорослих,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна*

ЕФЕКТИВНЕ ВИКЛАДАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ТУРЕЦЬКИХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО

Заклади вищої освіти (ЗВО) зосереджуються на забезпеченні систем гарантування якості, визнання, мобільності, конкуренції, зміни парадигми навчання та працевлаштування випускників (Wells, 2018) [1].

Педагогічна майстерність або якість викладання у вищій освіті може бути пов'язана з різними проблемами: що навчати, як навчати, які методи навчання та матеріали використовувати та як їх оцінювати, щоб досягти цілей освітньої програми та допомогти студентам отримати найбільш ефективне навчання. Таким чином, ефективне викладання та навчання охоплює всі види діяльності, включаючи розробку програми, контроль за студентом або науковий контроль, які можуть допомогти студенту навчатися та досягати навчальних цілей курсу чи програми. Ці види діяльності, які впливають на якість навчання студентів, навряд чи можуть бути відокремлені від педагогічних підходів викладачів щодо навчання їхніх студентів.

Кваліфікація викладачів вищої освіти має значення для досконалості у викладанні. Ці кваліфікації визначаються професійними знаннями, навичками та компетенціями вчителя, а також його досвідом, цінностями та ставленням. Оцінка досконалості викладання підпорядкована конкретним нормам і стандартам, які стосуються як кількісних, так і якісних характеристик вищої освіти – коефіцієнта випускників, успішності

студентів, результатів навчання, методів і матеріалів навчання, досвіду навчання тощо (Göksoy, 2014) [2, с. 2418–2419].

У контексті вищої освіти Туреччини ініціативи щодо «педагогічної майстерності» можна простежити в рамках досліджень на законодавчому та інституційному рівнях, які очолює Рада вищої освіти. Ці ініціативи відбуваються в рамках процесу змін, необхідних для гармонізації країни з ЄС. Комісія з академічної оцінки та покращення якості вищої освіти – YÖDEK відповідає за координацію досліджень окремих ЗВО для створення систем внутрішнього оцінювання відповідно до європейських принципів забезпечення якості та активізацію внутрішніх процесів перевірки виконання інституційних стратегічних планів та започаткування постійного вдосконалення процедур аналізу та оцінювання. Очевидно, що створення YÖDEK та ініціатива внутрішніх і зовнішніх систем перевірки для забезпечення якості вищої освіти створять благодатний ґрунт для ініціатив досконалості викладання в Туреччині.

Попит на кваліфікованих викладачів у новостворених університетах, кількість яких останнім часом зростає, чинить тиск на ЗВО, змушуючи визнати педагогічну майстерність як складову свого профілю; оскільки «студенти, випускники, викладачі та наукове співтовариство» розглядаються як основні міри визнання досконалості у вищій освіті (Günaу, 2011). Ініціативи з акредитації, що здійснюються в контексті вищої освіти, є важливими кроками до побудови системи забезпечення якості в Туреччині на тлі зростання вимог до якості вищої освіти та педагогічної майстерності педагогів, особливо в країнах ЄС, керуючись урядовою та інституційною політикою, яка, у свою чергу, формує стратегії окремих ЗВО [2, с. 2422].

Згідно з твердженням Ustunluoglu (2017), елементи ефективного викладання включають попереднє пояснення студентам цілей навчання, залучення їх до участі в уроці, перетворення концептуальних і теоретичних знань на застосування, розвиток навичок студентів задавати запитання, створення позитивного середовища аудиторії, формування зв'язку між

аналізом-оцінюванням і викладанням, а також використання аналізу-оцінювання як засобу розвитку навчання студентів [3, с. 106–107].

Таким чином, з'ясовано, що ефективне викладання та навчання охоплює всі види діяльності, включаючи розробку програми, контроль за студентом або науковий контроль, які можуть допомогти студенту навчатися та досягати навчальних цілей курсу чи програми; створення позитивного середовища аудиторії тощо. Досліджено, що кваліфікації викладачів вищої освіти мають значення для досконалості у викладанні, оскільки визначаються професійними знаннями, навичками та компетентностями педагога, а також його досвідом, цінностями та ставленням тощо. Усе вищезначене дозволяє визнати педагогічну майстерність як запоруку ефективного викладання та складову власного профілю ЗВО.

Список використаних джерел:

1. Wells P. J. The role of quality assurance in higher Education: Challenges, developments, trends. NY: UNESCO Publication, 2018. URL: https://iite.unesco.org/wp-content/uploads/2018/06/Piter-Uells_-UNESCO_angl.pdf
2. Yorgancioglu D., Tunalı S. Initiatives on Teaching Excellence in the Context of Turkish Higher Education. In: *Researches On Science And Art In 21st Century Turkey*. 2017. pp. 2415–2424. URL: https://www.researchgate.net/publication/322245819_Initiatives_on_Teaching_Excellence_in_the_Context_of_Turkish_Higher_Education
3. Yildirim K., & Aslan A. Examination of the quality teaching in Turkish higher education based on the external evaluation reports from multiple perspectives. *Journal of Qualitative Research in Education*. 2021. 25. pp. 102–125. doi:10.14689/enad.25

Разумейко Н. С.,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

Ткаченко О. Г.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
начальник кафедри формування та розвитку професійної компетентності
персоналу ДКВС України,
Інститут професійного розвитку Пенітенціарної академії України,
м. Чернігів, Україна*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЛЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Сучасна вища освіта зазнає швидких та значущих змін, ставлячи перед науково-педагогічними працівниками вищих навчальних закладів нові завдання та виклики. По-перше, вимоги до якості освіти постійно зростають, і педагоги повинні бути готові забезпечувати здобувачів вищої освіти актуальними знаннями та навичками, які відповідають потребам ринку праці.

Постійний технологічний прогрес також створює нові можливості та виклики у сфері вищої освіти. Впровадження цифрових технологій в освітній процес потребує від викладачів не лише знань в сфері своєї предметної області, але й компетентності у використанні інформаційних технологій для підвищення рівня якості навчання.

Окрім того, сучасні підходи до навчання та розвитку ставлять акцент на інклюзивність та диференціацію, враховуючи різноманітність та індивідуальні особливості контингенту здобувачів вищої освіти.

Заклади вищої освіти, в яких викладачі спроможні створити інноваційне освітнє середовище стають більш привабливими для молоді.

Зазначені фактори свідчать про те, що викладачам закладів вищої освіти необхідно своєчасно оновлювати професійні знання та навички,

вдосконалювати педагогічну майстерність, крокувати в ногу з інноваціями в науці та освіті. Це надасть можливість не тільки відповідати кваліфікаційним вимогам до педагогічних і науково-педагогічних працівників, але й створити сучасне освітнє середовище, мотивувати здобувачів вищої освіти до навчання та саморозвитку протягом життя.

Тому, на теперішній час, питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти набуло надзвичайно актуального характеру.

Педагогічні та науково-педагогічні працівники закладів вищої та післядипломної освіти підвищують свою кваліфікацію не рідше одного разу на п'ять років, обсяг якої не може бути меншим ніж шість кредитів ЄКТС (пункт 21 Порядку). Педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть підвищувати кваліфікацію в Україні та за кордоном (крім держави, що визнана Верховною Радою України державою-агресором чи державою-окупантом).

Існує кілька форм підвищення кваліфікації, які враховують наукові, методичні, організаційні та практичні аспекти роботи вищого навчального закладу. Форми підвищення кваліфікації можуть поєднуватись.

Основними формами і видами підвищення кваліфікації є інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева) та дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо.

Основними видами підвищення кваліфікації є: навчання за програмою підвищення кваліфікації, стажування, підвищення кваліфікації шляхом інформальної освіти: участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо;

Сьогодні український освітянин має свободу вибору у сфері підвищення кваліфікації. Він може самостійно обирати види, форми, напрями й суб'єктів ПК, згідно з пунктом 7 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Не є виключенням і ПАУ, де кожен учасник освітнього процесу має змогу обрати курс орієнтований на власні інтереси та задоволення потреб у набутті певних знань і навичок.

Кафедра педагогіки та гуманітарних дисциплін надає можливість підвищити кваліфікацію педагогічним та науково-педагогічним працівникам за двома освітніми програми:

Програма 1. «Викладання в закладі вищої освіти: інноваційні педагогічні технології та компетентнісний підхід». Це повністю дистанційний курс, що дозволяє слухачам навчатися у власному темпі та в зручний для них час. Вони можуть навчатися з будь-якого місця з доступом до Інтернету, що робить навчання більш гнучким та зручним. Слухачі можуть працювати над завданнями та матеріалами самостійно в онлайн-режимі та отримувати індивідуалізовану підтримку викладача (куратора курсів) за допомогою онлайн- чатів та відеоконференцій. Данна програма спрямована на розвиток і вдосконалення цифрових, інформаційно-комунікативних, інноваційно-дослідницьких, управлінських компетентностей, а також вмінь та навичок інтерактивної взаємодії в процесі здійснення педагогічної діяльності. Загальний обсяг освітньої програми складає 180 годин або 6 кредитів. Освітня програма містить 3 модулі.

Програма 2. Тренінги для тренерів (методологія проведення тренінгів). Ця навчальна програма поєднує в собі елементи традиційного навчання в аудиторії та дистанційного навчання. Таке змішане навчання дозволяє слухачам мати доступ до навчального матеріалу та завдань у будь-який зручний для них час і місце через онлайн-платформу, тим самим забезпечуючи гнучкість навчання. У той же час, воно зберігає можливість особистого контакту з викладачем та колегами на тренінгових заняттях в аудиторії. Загальний обсяг складає 180 годин або 6 кредитів, та розподілений на три модулі. Під час проходження даної програми кожен слухач має змогу навчитися моделювати сценарій та програму тренінгових

занять, забезпечувати після-тренінговий супровід та здійснювати оцінку ефективності тренінгового заняття. Слухачі, які успішно завершили навчання отримують Свідоцтво про підвищення кваліфікації державного зразку.

Також науково-педагогічні працівники ПАУ мають змогу проходити стажування – це набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань. Стажування науково-педагогічних працівників може здійснюватися в закладах освіти, установах, організаціях та на підприємствах, а також в закладі освіти за місцем роботи науково-педагогічного працівника. Керівником стажування у такому випадку рекомендовано призначати науково-педагогічного чи наукового працівника, який працює у суб'єкта підвищення кваліфікації за основним місцем роботи, має науковий ступінь та/або вчене звання і не менше 10-ти років досвіду роботи на посадах науково-педагогічних чи наукових працівників. Стажування здійснюється за індивідуальною програмою, що розробляється і затверджується суб'єктом підвищення кваліфікації та містить інформацію щодо обсягу (тривалості) програми, очікувані результати або будь-яку іншу інформацію, що стосується проходження стажування науково-педагогічним працівником.

Більшість науково-педагогічних працівників ПАУ підвищує кваліфікацію шляхом інформальної освіти.

Неформальна освіта в сучасному світі здобуває все більш важливе значення, оскільки вона відіграє ключову роль у розвитку індивідів та суспільства. Вона доповнює традиційні форми навчання та надає людям можливість навчатися та розвиватися поза межами навчальних закладів.

Неформальна освіта включає в себе широкий спектр навчальних дій, які не входять в рамки традиційної шкільної або вищої освіти. Це може бути самостійне вивчення, участь у групових заходах, майстер-класах, тренінгах, волонтерська робота та багато іншого. Це освіта, яка відбувається в різноманітних контекстах, від громадських організацій до онлайн-ресурсів.

Семенова А. В.,
*доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу організації наукової роботи,
Одеський державний університет внутрішніх справ,
м. Одеса, Україна*

Семенишин М. О.,
*доктор юридичних наук, доцент,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем
запобігання кримінальним правопорушенням,
Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна.*

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Забезпечення органів Національної поліції висококваліфікованими працівниками, здатними ефективно вирішувати поставлені завдання передбачає формування їх психолого-педагогічної компетентності у межах професійної підготовки, як сукупності морально-психологічних, професійних, психофізіологічних, соціально-психологічних й індивідуально-особистісних характеристик, властивостей і якостей, що відповідають особливостям оперативно-службової діяльності та виступають внутрішньою умовою її успішного здійснення [1]. Сучасні реалії функціонування правоохоронних органів в особливий період воєнного стану потребують вдосконалення професійної психолого-педагогічної підготовки правоохоронців, де необхідним напрямком, на наш погляд, є розробка та впровадження спецкурсу з розвитку педагогічної майстерності викладачів ЗВО з особливими умовами навчання. Означений спецкурс відповідно до ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» [2] доцільно викладати у межах: первинної професійної підготовки; підготовки у ЗВО зі специфічними умовами навчання; післядипломної освіти та службової підготовки загалом як системи заходів, спрямованої на закріплення та оновлення комплексу професійних компетентностей із

урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю оперативно-службових завдань працівників поліції.

Пояснюючи концепцію «Педагогіки Добра», фундатор теорії і практики «Педагогічної майстерності» – академік Національної академії педагогічних наук України – Іван Андрійович Зязюн (1930–2014), стверджував, що освіта, – це «наукове утворення» відкритого типу, оскільки буття людини обумовлюється, але не визначається її обставинами. І, нарешті, оскільки вчителі – це одночасно й учні, вони не є незалежними від суспільних процесів [3] і саме педагогічна майстерність (*комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі*) визначає ефективність поступу сучасної української освіти, за рахунок «опочуттєвлення», «олюднення» професійних знань і вмінь саме завдяки діям Педагога [4]. Педагогічна взаємодія, як життєдіяльність людини завжди об'єднує емоційну, інтелектуальну та вольову сфери особистості. Теорія педагогічної майстерності І. Зязюна не має аналогів у світі, її інноваційність, педагогічна ефективність та вагомість результатів впровадження зумовили її швидке поширення у вітчизняній і зарубіжній педагогічній освіті кінця ХХ – початку ХХІ століть [5]. Тому педагогічна майстерність є привабливою й центральною ідеєю для сучасної української педагогіки серед тих науковців, хто прагне й зберігає надію на розквіт Української Науки і Освіти, де Педагогіка Істини, Добра і Краси пануватиме в усіх складниках українського державотворення, зокрема економічному, політичному, ідеологічному, культурному, що зумовлює Освіту і Виховання молоді [6]. Глибинність наукового поступу, визначає історичні витоки і розвиток унікальної наукової української методології, яка й досі немає аналогів у теоріях освіти, щодо єдності формування і розвитку Людини на ґрунті *когнітивно-емоційно-вольової* тріади – основи теорії і практики Педагогічної майстерності. Зауважуємо, що ступені професійного розвитку викладача характеризуються різними часовими і змістовими межами та

описуються суттєвими інваріантними параметрами. Основні глибинні настановлення та цінності особистості, що пов'язані з ними, змінити складніше, ніж буденні звички. Має велике значення відправна спрямованість особистості, система її ціннісних орієнтацій. Реалізацію означених принципів віддзеркалено в пропонованій авторській цільовій програмі [7] «Педагогічна майстерність – стратегічна домінанта підготовки викладача до забезпечення якості вищої освіти». Відповідно, сучасний розвиток педагогічної майстерності викладачів закладів вищої освіти з особливими умовами навчання має розглядатися з позицій особистісно-професійної діяльності суб'єктів педагогічної дії в умовах воєнного стану, їх повноцінного функціонування та адаптації до наявних уявлень про необхідність стабільності й сталості збереження і розвитку незалежності Української держави, національних пріоритетів в освіті, а також як динамічний процес самоорганізації і саморозвитку майбутніх ефективних лідерів.

Список використаних джерел:

1. Медведєва О. В. Психологія бойового стресу як напрям професійно-психологічної підготовки поліцейських. *Забезпечення психологічної допомоги в секторі сил оборони України*. Збірник тез Всеукраїнського Міжвідомчого психологічного форуму (м. Київ, 30 червня 2022 року). 70-72.
2. Про Національну поліцію : *Закон України* від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Зязюн І. А. *Педагогіка добра: ідеали і реалії* : Наук.-метод. посіб. К. : МАУП, 2000. 312 URL: https://www.pedagogic-master.com.ua/public/Pedagogika_dobra.pdf (дата звернення: 17.03.2024).
4. Педагогічна майстерність : *підручник*. За ред. І. А. Зязюна. 3-є вид., допов. і переробл. К. : Богданова А.М., 2008. 376. URL: https://www.pedagogic-master.com.ua/public/PM_Zyazyun.pdf (дата звернення: 17.03.2024).
5. Кремень В. Філософсько-педагогічна спадщина академіка Івана Зязюна в контексті модернізації освіти. *Філософія і психологія педагогічної дії. Естетика і етика педагогічної дії*. 2018. № 17. 9-19.
6. Семенова А. В. Педагогічна майстерність І. А. Зязюна – маяк для педагогів за покликанням. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. Вип.

42 (46). 56-65. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/15283/1/Elita_2015_42_Semenova_Pedagogical.pdf

7. Semenushyn, M., Semenova, A., Klymenko, I., Shvets, D., Bratel, S., Krykun, V., et. al. *Quality parameters of higher education officers of the National Police in the conditions of imperative human-scale values*. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2023. 232. P. 175-190. DOI : <http://doi.org/10.15587/978-617-7319-67-1>

Сіренко К.Ю.,

*кандидат економічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри підвищення кваліфікації працівників пробації,
Інститут професійного розвитку Пенітенціарної академії України,
м. Чернігів, Україна*

Дудка Н.О.,

*старший викладач кафедри підвищення кваліфікації працівників пробації,
Інститут професійного розвитку Пенітенціарної академії України,
м. Чернігів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ УПОВНОВАЖЕНИХ ОРГАНІВ З ПИТАНЬ ПРОБАЦІЇ

Для ефективного виконання педагогічних функцій під час професійного навчання працівників уповноважених органів з питань пробації важливо усвідомлювати структуру педагогічної діяльності, взаємозв'язок її основних компонентів, за допомогою яких вона здійснюється. Структуру педагогічної діяльності, становлять такі компоненти:

– підготовчий етап педагогічної діяльності – проєктивний компонент (формулювання педагогічних цілей, вибір змісту навчального матеріалу майбутніх занять, вибір методів навчання, проєктування своїх дій і дій слухачів);

– процесуальний етап – організаторський компонент (встановлення дисципліни, робочих умов на заняттях, стимулювання діяльності слухачів, організація своєї діяльності, відтворення навчального матеріалу, організація

своєї поведінки в реальних умовах, організація діяльності слухачів, організація контролю результатів педагогічних впливів і корекція), комунікативний компонент (встановлення правильних взаємозв'язків зі слухачами, керівництво довірливо-діалогічним стилем спілкування);

– етап аналізу результатів діяльності – гностичний компонент (аналіз результатів навчання, виявлення відхилень – результат визначеної мети, аналіз причин цих відхилень, проектування заходів з усунення недоліків) [1, с. 43].

Основу психологічної характеристики талановитого викладача становить педагогічна майстерність. У структурі педагогічної майстерності можна виділяти чотири блоки характеристик: гуманістична спрямованість; професійні знання; педагогічні здібності; педагогічна техніка. Гуманістична спрямованість – це орієнтація людини на іншого як на суб'єкта, який має право на самовираження, свободу поведінки й самореалізацію.

Професійні знання – знання з напрямку викладання й методики викладання, вільне володіння професійно необхідним змістом і способами передання його навчальній аудиторії.

Педагогічні здібності викладача змістовно передбачають, насамперед, наявність високої працездатності та показників емоційної стабільності людини, динамічність особистості, її високорозвинений інтелектуальний потенціал, креативність, що дає змогу працювати швидко і продуктивно з інформацією як об'єктивної, так і суб'єктивної природи, а також наявність здатності до позитивного прогнозування, перцептивних здібностей і комунікативних умінь (уміння планувати й розгортати план спілкування, мовленнєві здібності і зокрема, «мовне чуття» тощо). У структурі загальних педагогічних здібностей викладача виділяють три групи: особистісні здібності: педагогічна уява, здатність саморегуляції психічних процесів, емоційної сфери й поведінки; організаційно-комунікативні здібності, пов'язані зі здійсненням організаторської функції і спілкуванням; дидактичні здібності, пов'язані з передачею інформації тим, кого навчають,

формуванням у слухачів активного, самостійного, творчого мислення [1, с. 45].

Педагогічна техніка – це система добре відпрацьованих професійних навичок і вмінь: інтелектуальних, поведінкових і комунікативних, завдяки яким учитель-професіонал виконує необхідну роботу швидко, чітко й максимально результативно, витрачаючи на це мінімум часу та зусиль.

Факторами становлення педагогічної майстерності є такі риси особистості викладача, як любов до слухачів і педагогічної діяльності, високий рівень моральності і загальної культури, комунікабельність, артистичність, розвиненість естетичних почуттів, доброзичливий характер. Під педагогічною культурою викладача розуміють частину загальної культури людини, яку можна розглядати як динамічну систему педагогічних цінностей та способів діяльності. Це той рівень освіченості, за допомогою якого передаються професійні знання.

Виділяють чотири групи компонентів педагогічної культури:

1. Педагогічна позиція і професійно-особистісні якості педагога – це особисте відношення до певних сторін дійсності, що проявляється у відповідній позиції. Педагогічна позиція – це певний моральний вибір, що робить викладач.

2. Педагогічні знання та відношення до них, а також мислення. Знання бувають методологічні, теоретичні, загально педагогічні, прикладні (тобто знання в окремих сферах педагогічного процесу). Відношення до знань визначається рівнем мислення. Педагогічне мислення містить у собі критичне мислення (необхідність аналізувати свою взаємодію з тим, кого навчають); творчу спрямованість мислення; проблемне мислення.

3. Професійні вміння і творчий характер педагогічної діяльності. Виділяють такі групи вмінь, як інформаційні вміння (вміння відібрати та структурувати інформацію); уміння ставити мету і планувати навчально-виховну діяльність; організаторські, комунікативні вміння; вміння проводити аналіз і самоаналіз; володіння педагогічною технікою та ін.

4. Саморегуляція особистості й культура професійної поведінки (передусім педагогічний такт). Саморегуляція – це поведінка відповідно до педагогічних вимог, активність у напрямі задоволення потреб і інтересів тих, кого навчають. Вона реалізується через нормативні (сукупність знань, понять і вимог до особистості педагога) та регулятивні (почуття, відносини, переконання, реалізовані педагогом у своїй поведінці) компоненти у напрямі контролю й корекції своєї поведінки [2, с. 68].

Структурні компоненти педагогічного спілкування, якими має володіти викладач вищого навчального закладу:

1. Комунікативні уміння педагогічного спілкування: уміння створювати систему відношень між вербальними та невербальними засобами педагогічного спілкування (уміння сприймати та оцінювати один одного у процесі педагогічного спілкування; уміння обмінюватися інформацією між об'єктами педагогічного спілкування).

2. Інтерактивні уміння педагогічного спілкування: уміння створювати систему соціально-педагогічних відносин (уміння взаємодіяти в сумісній діяльності, уміння взаємооцінювати соціально-педагогічні відносини в сумісній діяльності).

3. Узагальнені етичні уміння педагогічного спілкування: уміння усвідомлювати добре і зле, справедливе та несправедливе в педагогічному спілкуванні; уміння виховувати особистісну гідність.

4. Узагальнені естетичні уміння педагогічного спілкування: уміння усвідомлювати прекрасне й потворне в педагогічному спілкуванні, уміння створювати прекрасне в сумісній діяльності. Ускладнення педагогічного спілкування виникають внаслідок існування різноманітних бар'єрів. Найсуттєвішими є комунікативні бар'єри – це психологічні перешкоди, що виникають на шляху отримання інформації [3, с. 91].

Причинами комунікативних бар'єрів є змістові і формальні характеристики повідомлення, а саме ігнорування поглядів, цінностей співрозмовника, відмінності у знаннях, інформаційному фонді

співрозмовника; неоднаковий вид мислення, використання операцій мислення з різним ступенем глибини; співрозмовники розмовляють різними мовами і діалектами чи мають суттєві мовленнєві дефекти, невиразність, обмежений лексикон, соціальні, культурні, професійні відмінності; використання стилю спілкування, який може бути недоречним чи не відповідати комунікативній ситуації.

Відповідно, ідеальний педагог повинен: як спеціаліст: знати педагогічну теорію; володіти педагогічною майстерністю; знати психологію; володіти технологіями навчання; володіти методами, формами, засобами навчання; вміти раціонально організувати пізнавальну діяльність слухача; вірити в людину; як працівник: вміти поставити мету і домогтися її виконання; вміти розподіляти свій час; систематично і планомірно підвищувати власну кваліфікацію; бути націленим на піднесення продуктивності і результативності педагогічної праці; бути здатним до творчості; ерудованим та обізнаним; володіти бажанням працювати; бути відданим своїй справі; схильним до колективної праці; як людина: володіти високими моральними якостями; брати активну участь у громадському житті; мати активну життєву позицію; подавати особистий приклад усім і в усьому; з повагою ставитися до слухачів та колег; бути національно свідомим та патріотом своєї батьківщини; вести активний спосіб життя; бути гуманістом; бути високо духовним.

Список використаних джерел:

1. Семеновська Л., Даниско О. Професійна компетентність викладача вищої школи як чинник інноваційних змін в освіті. *Актуальні проблеми вищої школи. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 80. С. 42-46;
2. Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика: збірник наукових статей / за заг. ред. Л. В. Серих. Суми: НІКО, 2023. 207 с.
3. Професійна компетентність педагога в умовах оновлення змісту освіти та вимог ринку праці (з акцентом на особливості воєнного часу. Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця: ВСП «ВТЕФК ДТЕУ», ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2023. 273 с.

**СЕКЦІЯ 4. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МАЙСТЕРНОСТІ
ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Anishchenko V. O.,
Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor;
Professor of the Department of Pedagogy and Humanitarian Sciences,
Penitentiary Academy of Ukraine,
Chernihiv, Ukraine

Shmelova R. I.,
Junior researcher of the Department of Scientific Activity
and International Cooperation,
Penitentiary Academy of Ukraine,
Chernihiv, Ukraine

**WEBINAR AS AN INTERACTIVE TOOL FOR TEACHING HIGHER
EDUCATION OBTAINERS IN TODAY'S CONDITIONS**

Interactive learning technologies are increasingly gaining ground around the world, and the educational sphere of training highly qualified specialists in various fields of knowledge and specialties is no exception. A webinar is one of the interactive tools that helps to improve the efficiency of the communication process and the quality of education for higher education obtainers.

Interactive learning technologies are distinguished from others by their broad capabilities to increase communication, ensure the diversity of interaction and the level of activity of each subject of the educational process. The means of technological interaction on the Internet based on various services and using various tools (binary lectures, webinars, trainings, workshops, consultations, etc.) allow creating appropriate pedagogical conditions.

A webinar is not just an online seminar, it is an interactive tool through which all participants communicate and share their thoughts, can even practice certain skills during the broadcast and take the opportunity to get answers from a leading teacher or a group of teachers who are the organizers of this form of knowledge, skills and abilities acquisition by higher education obtainers.

Today, webinars are conducted using real-time web technologies, which are preceded by a number of organizational preparations, such as: preparing and organizing a workplace, sending out invitations to the webinar and registering participants, testing the platform on which the webinar will be held to reduce the risk of technical malfunctions, sending out accompanying and handout materials for review and further use.

The appropriate pedagogical conditions, the purpose of the training session, and the set of necessary media tools influence the type of webinar chosen by the lecturer. Among the most common types of webinars that allow to involve a large number of higher education obtainers in the communication process at the same time are lecture, round table, brainstorming, discussion, group interview, seminar, brain-ring, workshop, etc. The type of webinar allows you to choose the method of its organization and resource support (service for conducting a webinar, regulations and information support, assessment of expectations and results of higher education students during the webinar).

The undoubted advantage of a webinar is the ability to change the level of activity of higher education obtainers, as they can watch, listen and ask questions in different forms. The success of the interest and activity of higher education obtainers during a webinar largely depends on the lecturer: on his or her personal interest in the information he or she presents, on his or her professionalism and expertise in conducting webinars of various forms, on how much students feel motivated by the teacher to know and understand the practical application of the material presented, on the rhetorical skill of presenting information and asking questions to the audience, on the mood of the teacher and the ability to create a certain emotional atmosphere of learning.

The instructor should also develop accompanying didactic materials that include not only handouts on the webinar topic itself, but also information for self-study, practical cases, tests, etc. To ensure the success of using a webinar as an interactive learning tool, the instructor should review the recording after each webinar, analyze its strengths and weaknesses, and certain mistakes. This will

allow the lecturer to: 1) understand what they need to work on and what personally important competencies they need to improve; 2) improve organizational support for the next webinar; 3) identify ways to increase the creative potential of higher education obtainers and their motivation to improve themselves and engage in research.

Along with the advantages of using a webinar as an interactive tool for training higher education obtainers, it is important to highlight the disadvantages, namely: high requirements for the technical infrastructure of the webinar; complexity of the software; lack of direct visual contact between the lecturer and the obtainers; increased time for organizing interaction compared to the traditional form of education.

Direct communication during offline learning is indeed more effective than online. However, a webinar as an interactive learning tool, in the light of the development of professional pedagogy, can create conditions for opening up new opportunities for interaction between all subjects of the educational process, gaining new experience in the field of educational communications, building a barrier-free educational environment, stimulating the desire for the process of cognition, reflection, and development of lifelong learning.

Аржанухіна С. В.,

*викладач-методист кафедри фортепіано
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
м. Харків, Україна*

Гейдел А. М.

*викладач кафедри української лінгвістики,
літератури та методики навчання
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
м. Харків, Україна*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасний освітній процес характеризується активною апробацією різних концептуальних підходів, педагогічних технологій, пов'язаних із

пріоритетами особистісно-орієнтованої освіти. У зв'язку з цим одним із основних показників результативності педагогічної діяльності в сучасних соціокультурних умовах є здатність педагога до творчої реалізації практичних знань, умінь та навичок, його готовність до інноваційної діяльності.

Аналіз досягнень сучасної педагогічної науки і практики свідчить, що інновація – це процес, який представляє собою досить певну систему елементів, відносин і дій, що забезпечують прогнозований результат у будь-якій діяльності.

Інноваційна діяльність у педагогіці – це систематичний вплив спрямований на розвиток, виховання, навчання, освіту особистості з урахуванням впливу непедагогічних чинників (довкілля, спадковість, несвідомість у психіці). Сутність такої діяльності характеризується високим рівнем розвитку освітнього процесу. Інноваційна діяльність спрямована на перетворення всього комплексу особистісних якостей педагога, які забезпечують не тільки адаптацію до соціальної та професійної діяльності, що швидко змінюється, а й можливість впливати на неї.

Готовність викладача до інноваційної діяльності свідчить про рівень його інноваційної культури як компонент його професійно-педагогічної культури. Процес формування професійно-педагогічної культури викладача стає ефективнішим, якщо він буде спрямований на створення інноваційного середовища, тобто умов для постійного пошуку, оновлення прийомів та способів професійної діяльності.

Інновація в освіті виявляє себе як специфічна діяльність, в процесі якої змінюється характер і вид самої діяльності, стимулюючи при цьому відповідний стиль мислення та способу життя, пробуджуючи до саморозвитку. Інновація в освіті набуває унікальної якості соціокультурного механізму, що забезпечує ресурс його розвитку.

Основними критеріями інноваційної діяльності як показника якості професійної культури педагога, на думку вчених є: інноваційна педагогічна

діяльність як особистісно-значуща цінність; підхід до інноваційної діяльності як до потреби у процесі соціального розвитку у системі освіти; прийняття інновації як цілісної системи відносин та специфічно організованої діяльності; потреба в організації власної інноваційної професійної діяльності.

З урахуванням критеріальних параметрів інноваційна діяльність у галузі педагогіки розуміється як цілісна система, використовується як механізм розвитку, що спирається на спеціальну організовану, продуктивну діяльність, де повністю зможе реалізуватися інноваційна здатність педагога і проявити себе як якість його професійно-педагогічної культури.

Перелічимо основні компоненти інноваційної педагогічної діяльності у педагогіці, що становлять її структуру.

Початковим компонентом є знання педагогом потреби, тенденції у суспільному розвитку, основних вимог, які висуваються до здобувача. Цей компонент визначає характер та зміст педагогічної діяльності, її мета та завдання щодо формування особистості.

Другим її компонентом є різноманітні наукові пізнання, вміння, навички, основи досвіду, накопиченого людством у сфері культури. Мистецтво, суспільні відносини, які в узагальненому вигляді передаються поколінням. В результаті освоєння цих основ формується усвідомлене ставлення до життя та професії.

Третім компонентом є власне педагогічне знання у сфері професії, виховний досвід, професійна майстерність, інтуїція.

Четвертим компонентом інноваційної педагогічної діяльності є найвища морально-естетична культура, як частина професійної культури її носія. Поза такою культурою всі інші компоненти педагогічної практики виявляються паралізованими та малоефективними.

Усі компоненти нерозривно пов'язані між собою.

Інноваційна спрямованість професійно-педагогічної культури викладача передбачає його включення в діяльність зі створення, освоєння та

використання педагогічних нововведень у практиці навчання та виховання, створення певного інноваційного середовища що закономірно тягне за собою розвиток сутнісних сил, потреб, здібностей, обдарувань учня.

Отже, успіх формування професійної культури педагога багато чому визначається інноваційною спрямованістю його педагогічної діяльності, тобто ступенем залученості викладача у процес створення, освоєння та використання педагогічних нововведень, що сприяє оптимізації освітнього процесу та підвищенню його якості.

Список використаних джерел:

1. Пономарьова Г. Ф. Виховання майбутнього педагога : теорія і практика : монографія. / Харків : ТОВ «Ранок», 2014. 547 с.
2. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька : [навч. посібник] Київ : ТОВ «Інтерпроф», 2015. 270 с.

Баратюк В. І.,

кандидат військових наук, доцент,

доцент кафедри прикордонної служби,

Національна академія Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького,

м. Хмельницький, Україна

ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ТРЕНІНГОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTI ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Професійна взаємодія є невидимою частиною організації (а також будь якої державної інституції) незалежно від визнання чи невизнання її керівництвом [1]. За умови усвідомлення професійної взаємодії, використовують її складові у професійній діяльності. Історія знає випадки регламентації професійної взаємодії певними документами, щоб її вплив не був спонтанним або непередбачуваним. Для розуміння цього твердження проаналізуємо основні компоненти професійної взаємодії: 1) місія інституції або організації; 2) наявність символіки; 3) сформованість

корпоративного стилю (історії, кодексу етики тощо); 4) цінності та норми; 5) специфіка заохочення та винагородження [2].

У випадку використання окремого компонента професійної взаємодії або їх сукупності, необхідно враховувати ті завдання, що покликана виконувати взаємодія в організації. Основними завданнями професійної взаємодії у колективі при реалізації проєктного управління є такі:

- 1) рівень згуртованості колективу;
- 2) усунення опору при виконанні професійних завдань;
- 3) підвищення мотивації колективу;
- 4) лояльність членів колективу до відомства;
- 5) підтримка організаційного порядку тощо.

Для вирішення проблеми розвитку навичок професійної взаємодії курсантів для реалізації проєктів оперативно-службової діяльності необхідно врахувати наявність шести її типів [3]: 1) приналежність – колектив сприймається як єдине ціле, як родина, у якій повинен бути комфортний емоційний мікроклімат; 2) домінування – колектив є єдиним цілим, де лідеру належать сила та влада; 3) регламент – організаційний порядок утверджений нормами та правилами; 4) успішність – головна цінність колективу у досягненні її членів, а не їх досвіду чи посади; 5) згода – відкритість колективу та панування співпраці між його членами, фіксується синергетичний ефект; 6) синтез – високий рівень професіоналізму та творчості члена команди (колективу) у вирішенні професійних завдань.

Цінною для нашого дослідження є типологія професійної взаємодії за Дж. Зонненфельдом, оскільки розроблена на основі врахування потенціалу особистості [4]:

1) «Бейсбольна команда» – особистість – ключ до успіху. Найефективніших запрошують до роботи в команді, використовуючи пошуку, втримання або залучення. Недолік такої культури є те, що у

випадку допущеної помилки, особу можуть вилучити з колективу, навіть якщо це вплине на ефективність діяльності;

2) «Клуб» є оптимальним типом професійної взаємодії, оскільки йому притаманне лояльне ставлення членів команди між собою та організацією, виявом підтримки та дотримання встановлених норм, правил та принципів. Перевагами такого типу є поступовість та стабільність розвитку організації;

3) «Академія» – характеризується великою чисельністю амбітних осіб, а підстава для кар'єрної мобільності – професійна майстерність та хороші досягнення. Недоліками цього типу є поява перешкод для внутрішньої організації та кооперації;

4) «Фортеця» – тип взаємодії, в якій відсутні стабільність щодо кар'єрного зростання, оскільки часто відбуваються кадрові зміни (звільнення, скорочення, реструктуризації).

На основі проаналізованих типів професійно взаємодії культури можна констатувати, що існує два шляхи вияву культури на професійну діяльність: культура та поведінка особистості мають взаємний вплив один на одного та вплив культури на те, яким саме способом виконують професійне завдання [5].

Основним методом формування професійної взаємодії майбутніх офіцерів є використання тренінгової технології. Саме ця технологія дозволяє курсанту зайняти активну позицію та опанувати навички, оскільки це відбувається на основі практики або «проживання» відповідного досвіду.

У формуванні в майбутніх офіцерів професійної взаємодії завдяки тренінговій технології, вони отримують підготовку, що відповідає вимогам проєктного управління та їх майбутньої професійної діяльності. Активна робота курсанта під час тренінгу – це норма поведінки, оскільки використовують змодельовані тренінгові ситуації, які викликають динамічний активний стан курсантів. Тренінг демонструє майбутнім офіцерам-прикордонникам залежність умов існування та стану особистості.

Це сприяє розвитку особистості курсантів, оскільки вони не отримують знання та уміння, а здобувають активно внаслідок особистої активності.

Список використаних джерел:

1. Бала О. І. Історія розвитку та формування терміну «корпоративна культура». Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2006. 115 с.
2. Дробязко Л. В. Корпоративна культура як інструмент ефективного управління персоналом. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 3. С. 41–50.
3. Види і типи корпоративної культури / Офіційний сайт платформи Evercar. 2020. URL: <https://evercar.pp.ua/vidi-i-tipi-korporativnoi-kulturi/>.
4. Розин М. What Is the Culture of Achievement, And Why Is It Important For Business? 2018. URL: <https://www.ecopsy.ru/insights/spiraling-journey/>.
5. Щеголева Т. Професійна культура майбутніх офіцерів-прикордонників як педагогічна проблема. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2006. № 9. С. 46–50.

Борисенко І. В.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

ЕТИКА НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

На сьогоднішній день дуже важливо створити навчальне середовище з використанням технологій дистанційного навчання у викладанні іноземних мов, яке б відповідало актуальним завданням сьогодення.

Перехід на дистанційне навчання є вимушеним заходом, спрямованим на зменшення ризиків та небезпеки в умовах війни. Всі очні заняття (лекції, семінари, практичні заняття) були перенесені в електронне інформаційно-освітнє середовище навчальних закладів. За допомогою сучасних технологій дистанційного навчання викладачі забезпечують доступ до інформаційних матеріалів та організовують комунікацію між учасниками освітнього процесу.

Вивчення можливостей використання новітніх технологій у дистанційному вивченні іноземних мов є наріжним каменем наукових досліджень українських і зарубіжних вчених.

Дистанційне навчання - це відкрита форма взаємодії між викладачем та студентами, які знаходяться на значній відстані один від одного. Організація дистанційного навчання створюється на спеціальних електронних освітніх платформах. Дистанційне навчання враховує специфіку освітнього процесу з урахуванням особливостей структурних ознак: цілей і завдань, підходів і принципів, змісту навчання, організаційних форм, методів і прийомів навчання. Методологічна перспектива цього формату навчання підкреслює високий рівень самостійності студентів, які обирають цей вид навчання, завдяки зручному, гнучкому та адаптивному освітньому процесу, що відповідає їхнім індивідуальним особливостям та потребам.

Розглядаючи методичний потенціал дистанційного навчання у філологічній освіті, необхідно зазначити позитивні та негативні аспекти використання цих технологій у навчальному процесі. Безперечно, порівняно з традиційними освітніми технологіями, такі техніки мають низку незаперечних переваг: здобувач отримує необмежений доступ до всіх електронних освітніх ресурсів в рамках навчального курсу незалежно від свого місцезнаходження та часу доби. Такий підхід є оптимальним для більшості студентів і дозволяє їм поєднувати роботу та навчання.

На практиці дистанційне навчання пропонує освітні можливості людям незалежно від їхнього віку, статі, національності, етнічного походження чи стану здоров'я. Сучасні технології дистанційного навчання дозволяють швидко та ефективно реструктурувати існуючі навчальні програми відповідно до нових стратегій навчання.

За необхідності навчальний контент може бути доповнений відповідною інформацією. Використання технологій дистанційного навчання сприяє розвитку інформаційно-аналітичних навичок студентів, що

дозволяє їм вільно орієнтуватися в інформаційно-освітньому середовищі, швидко шукати, аналізувати та систематизувати факти, а потім застосовувати набуті знання на практиці.

Технологія дистанційного навчання передбачає використання новітніх інформаційно-комунікаційних засобів, які дозволяють здобувати необхідні навички та вміння відповідно до найсучасніших освітніх стандартів. Електронні курси регулярно оновлюються, надаючи студентам актуальну інформацію з тем, які вони вивчають.

Оцінювання ефективності навчання за допомогою технологій дистанційного навчання здійснюється автоматично, без участі викладача. Варіативність форм контролю передбачає оцінку знань на різних етапах навчання, що забезпечує безперервний процес формування ключових компетенцій того, хто навчається. Електронне навчання дозволяє розробити систему чітких критеріїв і показників оцінки знань, отриманих кожним студентом.

Проте, слід зазначити, що специфіка дисципліни «Іноземна мова» полягає у тому, що основним компонентом змісту навчання іноземної мови є навчання різних видів мовної та мовленнєвої діяльності: мовлення, аудіювання, читання, письма. Пріоритет у навчанні іноземних мов має належати виконанню вправ усного характеру. У цьому може полягати основна складність використання технологій дистанційного навчання у процесі викладання іноземних мов, особливо, при формуванні навичок мовлення. Оскільки вивчення іноземної мови передбачає пряме живе спілкування між студентами та викладачем; чітке сприйняття нового навчального матеріалу з точки зору фонетики. До явних недоліків дистанційного навчання можна також віднести недостатній рівень володіння комп'ютерною технікою, використання інтерактивних технологій навчання; необхідність попередньої підготовки викладачів до проведення практичних занять з запровадження та використання таких інновацій; недостатня кількість електронних посібників з іноземних мов для

професійно орієнтованого навчання, які б комплексно представляли початковий матеріал і забезпечували взаємозв'язок навчання з різними видами мовленнєвої діяльності [2] .

Основні характеристики технологій дистанційного навчання визначають її переваги серед інших форм отримання освіти, одночасно висуваючи певні вимоги як до викладача, так і до здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Sidun L., Borisenko I., Pinchuk L., Ahibalova T. Ethics of New Technologies in Distance Learning of a Foreign Language: a Neuroscientific Approach. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2023 14(3), P. 241-253.
2. Тригуб Г.В., Хникіна О.О. Переваги та недоліки дистанційного навчання при вивченні іноземних мов (на базі немовних спеціальностей). *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 82((IV), С. 325-335. URL: <https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/150> (дата звернення: 01.04.2024).

Вуконія О.Р.,

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of Foreign Languages,
Penitentiary academy of Ukraine,
Chernihiv, Ukraine*

Ihnatovych T. Z.,

*senior lecturer of the department of foreign languages,
Penitentiary academy of Ukraine,
Chernihiv, Ukraine*

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE MASTERY OF EFL TEACHER'S COMPETENCE

According to the Pedagogical Constitution of Europe, among the main competences that a twenty-first century teacher should have, is a communicative competence, which requires the ability to speak several European languages and to be a lifelong learner [1].

The formation of such a specialist implies the development of readiness for foreign language intercultural communication and fluency in professionally oriented communication, which motivates the search for individual ways of mastering them.

In pedagogical theory and practice, the relevance of the problem of training EFL teachers is due to the democratization of society as a whole and the transition to a personality-oriented type of education, which primarily involves changing the style of pedagogical communication, promoting independence, forming readiness for freedom of choice, developing respect for oneself and others, etc. It seems advisable to consider the formation and development of mastery-level professional competence.

The credibility of the whole country depends on how well scientists in these areas do their jobs. It is imperative to emphasize that foreign languages are gaining significant importance in today's world, both in terms of personal communication and professional interaction.

In order to ensure Ukraine's integration into the European political, economic, scientific, and educational space, teachers of foreign languages, as well as professional language teachers working with students of law, psychology, technology, and engineering, face important challenges. Firstly, to teach students, first and foremost, functional language skills for effective interpersonal and business communication in a foreign language environment in a short time. Secondly, to gradually develop the ability to use a foreign language for practical work in their speciality, to improve their professional level, and to achieve career goals.

To improve their pedagogical skills, teachers are introduced to the latest teaching methods and special teaching techniques in order to select methods appropriately and effectively according to the level of knowledge and interests of students, engage them, and draw their attention to the language. In order to confirm foreign language proficiency at the B2 level and above, as well as to understand the specifics of international exams for the quality training of

bachelors, masters, and postgraduate students, teachers successfully pass exams and receive international certificates.

E-learning is a system of teaching and learning with the help of information and communication technologies (e-learning, distance learning, computer-assisted learning, virtual learning, and learning with the help of information and electronic technologies). E-learning is the round-the-clock, timely delivery of electronic learning materials, traditional and specific electronic learning materials and technologies, distance learning tools, the formation and improvement of the information culture of both students and teachers, as well as their mastery of modern information technologies, and the increase of the efficiency of their regular academic activities.

In the process of e-learning, students work independently with electronic materials using a personal computer or mobile phone; receive educational consultations, advice, and assessments from a teacher who is geographically remote; have the opportunity to interact remotely; and create a distributed community of users (social networks) who conduct common virtual academic activities. E-learning also includes an e-workplace for teachers, an automated teacher's workshop, electronic registers, diaries, planning, and electronic teacher's rooms.

Innovative methods of teaching a foreign language, such as *Learner-centered learning technologies*, *Critical thinking technologies*, *information and communication* or *computer technologies*, *Project-based technology*, *Problem-based learning technology* and so on, contribute to solving communicative, cognitive and educational problems: to develop skills and abilities of foreign language communication, to establish emotional contact with students, and to teach them to cooperate effectively in a team, taking into account the views and opinions of others.

References:

1. Педагогічна Конституція Європи. Преамбула. Вища освіта України, 2013, № 3, 111-116. Взято з http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2013_3_17.

Volevakha I.B.,
*PhD in Psychology, associate professor;
associate professor of the Department of Psychology,
Penitentiary Academy of Ukraine,
Chernihiv, Ukraine*

Volevakha S. V.
*PhD in Psychology, Associate Professor;
Deputy Director LLC «USRI of Computer technologies»,
Kyiv, Ukraine*

**THE METHOD OF EDUCATIONAL TRAINING IN THE
PREPARATION OF PSYCHOLOGY CADETS TO WORK
IN PENITENTIARY INSTITUTIONS**

In modern conditions, the training of competent psychologists capable of creative and conscious performance in a constantly changing professional environment is an important task of higher educational institutions. An increasing part of the educational community is coming to the opinion that it is no longer enough to give students a standard set of knowledge and skills with the help of a lecture-seminar form of education, hoping that they will automatically be successfully applied in professional situations. The formation of strong and flexible professional competencies of future psychologists requires using in the educational process innovative teaching psychological technologies aimed at the development of individual abilities. One of them is educational training.

Educational training is the specially organized actions for modeling professional situations in the education process with the aim of forming basic concepts and competencies based on the problematization of the individual experience of the participants [1]. That is, during specially organized training classes, future specialists perform training exercises adapted to future professional activities based on instructional and methodical materials.

The main distinguishing features of the method are simulation of reality in classroom conditions, interactivity, participation, derivation of knowledge from

personal experience of participation in collective activities and consolidation of skills in the process of this activity [1-3]. Educational training, by creating modeled reality, allows participants to solve very real problems related to future professional activities.

The application of the educational training method in the process of training cadet psychologists to work in penitentiary institutions involves taking into account the following conditions:

1. The personal knowledge and experience of cadets connected with penitentiary institutions routine is limited, and often simply absent. The ideas of students are usually fragmented, built on social stereotypes, movies or fiction books, their understanding of the correctional process lacks integrity - the cadets have no opportunity to apply the learnt theoretical models and schemes to real situations. Accordingly, modeling the job tasks of a penitentiary psychologist, on which educational training is based, is almost the only way to overcome this limitation.

2. A wide range of positions, from the point of view of which the future psychologist must learn to consider the organizational process in penitentiary institutions: practical psychologist, educator, employee, mentor, consultant for the institution's staff, etc. In educational training situations, it is absolutely necessary to create opportunities for actions and creativity of participants in the specified positions.

3. A wide range of interdisciplinary connections: cadets - future psychologists of penitentiary institutions, along with the study of psychological disciplines, need knowledge and skills in crisis counseling and correction, coaching, conflictology, deviantology, penitentiary pedagogy, etc. It is in the conditions of the performance of educational training tasks that students are faced with the need for their actualization and integration into problem-solving activities.

4. Absence of ready-made solutions, technologies that are highly likely to give a positive result, because every professional situation or problem in a

penitentiary institution is unique, as is the personality of every convict. Educational training does not limit the participants to patterns of actions and established frameworks of technologies but promotes the formation of the ability to consciously choose ways to solve problems, develops their subjectivity.

Thus, educational training based on problematic professional situations is an effective psychological and pedagogical tool for training cadets - future psychologists for future work in penitentiary institutions.

References:

1. Yevdokymova, N.O. and Shvalb, Yu.M. (2011), "Educational training as a technology for training a specialist at a university". *Scientific Bulletin of Mykolaiv State University named after V.O. Sukhomlynskyi. Series: Psychological sciences: coll. of science works*. Mykolaiv: MNU named after V.O. Sukhomlynskyi, Vol. 2, Issue. 7, PP. 121-217.
2. Kuntsevskaya, A.V. (2009), *Trainings in pedagogical activity. Teaching and methodological manual*. Kharkiv: "Osnova", 208 p.
3. Moroz, L.I. (2007), *Professional and psychological training in the formation of a specialist's personality: Monograph*. Ivano-Frankivsk: CJSC "Nadvirnyanska printing house", 312 p.

Волкова Н.В.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри технологічної та професійної освіти,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ У СФЕРІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасне оточення вимагає перегляду фундаментальних принципів вищої педагогічної освіти, оскільки суспільство пережило суттєві трансформації через розвиток ринкових відносин, процеси глобалізації, євроінтеграцію та інформатизацію. Основним завданням сучасної педагогічної підготовки є формування фахівців, здатних працювати в умовах глобальної економіки та інформаційного суспільства. Швидкі зміни

вимагають від майбутніх фахівців, зокрема інженерів-педагогів у галузі харчових технологій, вміння ефективно опрацьовувати інформацію, використовувати інформаційні технології та постійно підвищувати свою результативність [1]. Це вимагає переходу вищої педагогічної освіти на новий рівень, що передбачає перегляд функцій майбутніх інженерів-педагогів та формування нових професійних компетенцій. Організація процесу отримання та використання професійних знань засобами сучасних інформаційних технологій стає невід'ємною частиною цього процесу.

Сучасні вимоги до вищої педагогічної освіти наростають у зв'язку з різноманітністю завдань, що ставляться перед майбутніми фахівцями у галузі харчових технологій. Підготовка компетентних інженерів-педагогів потребує не лише засвоєння теоретичних знань, але й вміння ефективно використовувати їх у практичній діяльності. Такий підхід вимагає впровадження сучасних методів навчання, активного використання інформаційних технологій та практичних занять на базі сучасних обладнань. Крім того, розвиток міждисциплінарних зв'язків та співпраці з іншими галузями може збагатити процес навчання. Важливо також враховувати індивідуальні потреби та особливості студентів у процесі навчання та адаптувати програми навчання до їхніх можливостей[2].

У процесі модернізації вищої педагогічної освіти важливо також звернути увагу на розвиток міжкультурної компетентності студентів. З урахуванням глобалізації та міжнародного співробітництва, майбутні фахівці повинні бути готові до роботи в різних культурних середовищах та вміти ефективно спілкуватися з колегами з різних країн. Крім того, забезпечення якості освіти та оцінка її результативності вимагають впровадження системного підходу до оцінювання навчальних досягнень студентів. Сприяння їхньому професійному зростанню та адаптації до ринкових вимог є важливим завданням освітніх установ[3].

Таким чином, модернізація вищої педагогічної освіти у галузі харчових технологій передбачає комплексний підхід, спрямований на

підготовку кваліфікованих, креативних та готових до постійного розвитку фахівців, які зможуть відповідати сучасним викликам та потребам суспільства.

Зміни в освітній сфері також вимагають від педагогів постійного самовдосконалення та використання новітніх методик навчання. Професійний розвиток викладачів є ключовим аспектом у формуванні якісної підготовки майбутніх фахівців у галузі харчових технологій. Таким чином, модернізація вищої педагогічної освіти стає невід'ємною частиною відповіді на сучасні виклики та потреби суспільства.

У висновку слід зазначити, що модернізація вищої педагогічної освіти у галузі харчових технологій є невід'ємною складовою сучасних тенденцій у розвитку освіти. Зміни в суспільстві, зокрема, розвиток інформаційних технологій, глобалізація та зміна вимог до фахівців, вимагають перегляду підходів до підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Важливим аспектом є впровадження сучасних інформаційних технологій у навчальний процес, що дозволяє студентам ефективно засвоювати професійні знання та розвивати необхідні навички для успішної діяльності в галузі харчових технологій. Крім того, модернізація освіти передбачає акцент на розвиток міжкультурної компетентності та системного підходу до оцінювання навчальних досягнень студентів. Це допомагає підготувати фахівців, які будуть готові до роботи в умовах глобального співтовариства.

Отже, модернізація вищої педагогічної освіти у галузі харчових технологій є важливим кроком у забезпеченні високого рівня підготовки фахівців, які зможуть успішно впроваджувати свої знання та навички у практичну діяльність та відповідати вимогам сучасного ринку праці.

Список використаної літератури:

1. Волкова, Н. В. . Формування інформаційної культури студентів індустріально-педагогічних факультетів у процесі фахової підготовки. (Дис. кандидата пед. наук). Кримський гуманітарний інститут, Ялта, 2009.

2. Кушнір В. А. Теоретико-методологічні основи системного аналізу педагогічного процесу вищої школи: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Кушнір Василь Андрійович. – Кіровоград, 2001. 482 с.
3. Лігоцький А. О. Теоретичні основи проектування сучасних освітніх систем: монографія. Київ: Техніка, 1997. 210 с.
4. Майборода О. В. Становлення і розвиток комп'ютерної освіти студентів педагогічних коледжів України: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 238 с.

Дияк В. В.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології, педагогіки
та соціально-економічних дисциплін,

Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ (ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ)

Трансформаційні процесі пов'язані зі зміною знаннєвої парадигми в освіті, створюють нові тектонічні утворення, що є якісно новими. Одним із таких утворень є поява нейромереж. На початку 2022 року, OpenAI вперше представила свої нові цифрові сервіси, що використовують концепції, інспіровані організацією та функціонуванням людського мозку, відомі як Штучний Інтелект (ШІ). Нові продукти, такі як ChatGPT та DALL-e, розроблені з використанням передових технологій, дозволили компанії встановити нові світові рекорди в кількості користувачів. За інформацією, наведеною в The Guardian, протягом лише двох місяців після їх запуску, кількість активних користувачів перевищила позначку в 100 мільйонів. У січні 2023 року сайт зареєстрував понад 590 мільйонів відвідувань від 100 мільйонів унікальних користувачів [1, с. 66]. Таке зростання користувачів викликає значний резонанс і нову хвилю захоплення ШІ у світі. Одночасно зі зростанням успіху цієї технології, що виявилась досить простою у використанні виникли дискусії стосовно її подальшої долі та впливу на освітнє середовище на всіх рівнях освіти. Це пов'язано з тим, що

інтерфейси, що реалізовані в ChatGPT, зробили доступ до цих продуктів надзвичайно простим, навіть для тих, хто має обмежений досвід з технологіями. Нові інновації OpenAI заслужено викликали захоплення та зацікавленість в галузі ШІ, відкривши нові можливості для застосування та дослідження в цьому швидкозмінному та захоплюючому полі.

Використання штучного інтелекту у сучасних закладах вищої освіти являє собою надзвичайно важливу та перспективну галузь. Застосування цієї інноваційної технології, в освітній процес може значно полегшити завдання викладачів та покращити якість освіти. Однією із переваг використання штучного інтелекту в навчальному просторі є можливість автоматизації процесів оцінювання та навчання. Системи засновані на ШІ можуть створювати індивідуальну траєкторію для зворотного зв'язку усіх учасників освітнього простору, допомагаючи їм зрозуміти свої сильні та слабкі сторони, а також надавати персоналізовані матеріали для самостійного вивчення. Крім того, ШІ може допомагати викладачам створювати більш ефективні та цікаві навчальні матеріали. Наприклад, система DALL-e може автоматично генерувати зображення для ілюстрації концепцій та понять, що сприяє кращому розумінню та засвоєнню навчальних матеріалів.

Застосування ШІ також може допомогти викладачам знаходити нові методи навчання та організації занять, створювати нові презентаційні матеріали за короткий проміжок часу. Аналіз даних про навчальні успіхи студентів може допомогти виявити ефективні підходи до викладання та ідентифікувати області, які потребують додаткової уваги.

Однак, разом з потенційними перевагами, використання ШІ у сфері вищої освіти також породжує певні виклики та проблеми. Наприклад, важливо забезпечити конфіденційність та безпеку особистих даних студентів, коли використовуються інтелектуальні системи для збору та аналізу інформації про них. У подальшому дослідженні необхідно ретельно дослідити етичні аспекти використання штучного інтелекту в освіті, а також

розробляти та вдосконалювати правила та стандарти для використання цих технологій з метою забезпечення максимальної користі та мінімального ризику для студентів і навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Драч І., Петроє О., Бородієнко О., Регейло І., Базелюк О., Базелюк Н., Слободянюк О. (2023). Використання штучного інтелекту у вищій освіті. Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство», 15, 66-82. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-66-82>.

Жулковський В.В.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри формування та розвитку професійної компетентності персоналу ДКВС України,

*Інституту професійного розвитку Пенітенціарної академії України,
м. Чернігів, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Враховуючи сучасні тенденції, головним чинником забезпечення подальшого розвитку освіти повинна стати інноваційна діяльність у навчальних закладах усіх типів, рівнів акредитації та форм власності. Пріоритетом є впровадження в освітню практику таких технологій, які забезпечили б ефективну підготовку обдарованої та здібної молоді до входження в соціум, формування еліти суспільства. Сьогодення вимагає перетворювати навчальний процес на плідну, творчу, конструктивну, взаємно-зацікавлену діяльність, синтез навчання й самонавчання, пізнання, мотивації та інтересу, освоєння набутого досвіду і продукування нового.

Інноваційний підхід до освітнього процесу повинен бути спрямованим на розвиток майбутніх фахівців, формування здатності застосовувати новий досвід на основі цілеспрямованого формування творчого та критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання. Під педагогічними інноваційними технологіями розуміється якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, підготовки та управління, що приводить до істотних змін у результатах педагогічного процесу.

Упровадження інновацій пов'язане передусім зі зміною ставлення до процесу навчання основних його суб'єктів, тобто тих, хто навчається, та тих, хто навчає [1, с. 35].

Однією з інноваційних форм роботи у цьому напрямі є тренінг. З огляду на швидкі зміни в усіх галузях життя ефективними стають тренінги, спрямовані на пошук шляхів урегулювання можливих кризових ситуацій у майбутньому, формування здатності спокійно вирішувати щоденні особисті та професійні проблеми. Тренінг зазвичай розглядають як запланований процес, призначений надати або поновити знання та навички і перевірити ставлення до проблеми, ідеї, поведінки з метою їх зміни чи оновлення [2, с. 19]. Тренінг є ефективною формою педагогічного впливу для активізації засвоєння знань, інструментом формування умінь і навичок, спілкування в довірливій атмосфері і неформальній обстановці, формою розширення досвіду, пізнання особистістю себе і навколишнього світу, а також групової роботи, яка забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників між собою і з тренером.

Також, у практику роботи вищої школи активно входять освітні інтерактивні технології. Сутність інтерактивних технологій в тому, що навчання відбувається при взаємодії тих, хто навчається. Викладач та здобувачі освіти є суб'єктами навчання. Особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що здобувачі навчаються ефективній роботі в колективі. На жаль, нерідко, вони не мають подібних навиків. При правильному, спланованому і систематичному застосуванні інтерактивних технологій цю проблему можна розв'язати. Інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-орієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу.

Алгоритм роботи педагога при проведенні інтерактивного заняття:

1) визначення доцільності використання інтерактивних прийомів саме на цьому занятті;

- 2) ретельний відбір та аналіз навчального матеріалу, у тому числі й додаткового (тести, приклади, ситуації, завдання для груп та ін.);
- 3) планування заняття – етапи, хронометраж, орієнтовний поділ на групи, ролі учасників, запитання та можливі відповіді;
- 4) вироблення критеріїв оцінювання ефективності роботи груп, заняття;
- 5) мотивація навчальної діяльності шляхом створення проблемної ситуації, наведення цікавих фактів;
- 6) забезпечення розуміння здобувачами освіти змісту їхньої діяльності та формування очікуваних результатів під час оголошення, представлення теми;
- 7) надання необхідної інформації для виконання практичних завдань за мінімально короткий час;
- 8) забезпечення засвоєння навчального матеріалу шляхом інтерактивної вправи (на вибір викладача);
- 9) рефлексія (підбиття підсумків) у різних формах – індивідуальна робота, робота в парах, групах, дискусія, у вигляді малюнків, схем, графіків та ін. [3, с. 311].

Впровадження інноваційних технологій у педагогічний процес вищої школи є необхідною умовою для реального підвищення якості навчання, спрямованості на підготовку фахівця здатного повноцінно реалізувати себе в умовах інформаційного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук В.І. Методичні рекомендації щодо застосування ігрових технологій в процесі викладання дис-циплін соціально-гуманітарного циклу. Київ : Видавничо-редакційний відділ НУБіП України, 2017. 56 с.
2. Федорчук В.М. Соціально-психологічний тренінг «Розвиток комунікативної компетентності викладача»: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2006. 239 с.
- Химинець В.В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород: Вид. ЗППО. Ужгород, 2017. 364 с.

Кубрак Р.М.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри формування та розвитку професійної компетентності
персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України,
Інституту професійного розвитку Пенітенціарної академії України
м. Чернігів, Україна*

Діденко О. В.,
*старший викладач кафедри формування та розвитку
професійної компетентності персоналу
Державної кримінально-виконавчої служби України,
Інституту професійного розвитку Пенітенціарної академії України
м. Чернігів, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНАЖЕРІВ ТА МОДУЛЯТОРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЕРСОНАЛУ ПЕНІТЕНЦІАРНИХ УСТАНОВ

На сьогодні в Пенітенціарній академії України (далі – Академії) проходять підготовку близько сорока категорій персоналу ДКВС України, освітніми програмами підготовки яких передбачено заняття з вогневої підготовки та відповідно проведення учбових стрільби з табельної вогнепальної зброї, а саме пістолет ПМ та автомат АК-74.

Переважну більшість слухачів Академії становлять особи рядового та начальницького складу відділів охорони КВУ закритого типу і відділів режиму та охорони УВП і СІЗО, а також персонал територіальних (міжрегіональних) воєнізованих формувань ДКВС України. Тобто, категорії персоналу, які безпосередньо виконують свої обов'язки з охорони та оборони зазначених установ з використанням табельної стрілецької зброї. Як показує практика, дані категорії персоналу ДКВС України проводять перші заходи з припинення протиправних дій з боку засуджених або інших осіб із застосуванням вогнепальної зброї. Нажаль, мали місце випадки її неефективного застосування. Тому окремої уваги та обговорення потребують питання використання вогнепальної зброї персоналом УВП. Проведений нами аналіз надзвичайних подій показав, що персонал УВП

застосовував вогнепальну зброю переважно з метою припинення втеч засуджених. Тільки з 1993 – 2020 рр. вчинено 176 втеч і припинено 187 спроб їх вчинення, у середньому – 7 втеч за рік [1, с.72]. Що підтверджує актуальність зазначеного напрямку підготовки.

Освітніми програмами для первинної професійної підготовки вищевказаного персоналу, що були розроблені ще із урахуванням умов, потреб та меж фінансування мирного часу, передбачалась допустимо мінімальна кількість практичних занять з вогневої підготовки, під час яких передбачалась витрата 18 патронів до АК-74 та 9 патронів до ПМ. Дана кількість патронів вважалась мінімально допустимою, дозволяла сформувати у слухачів початкові навички використання вогнепальної зброї під час виконання службових завдань що за умов вкрай обмеженого фінансування та комплектування персоналу виключно особами чоловічої статі, які проходили строкову службу в Збройних силах України. Нажаль, до теперішнього часу, а ні норми витрати боєприпасів, які залишаються незмінними з 2001 року, а ні щорічні ліміти витрати боєприпасів не дозволяли витрат патронів у таких кількостях, на що нами неодноразово зверталась увага [2].

На сьогодні, коли Україна знаходиться у стані війни із російської навалою, в умовах коли в будь-який час персонал УВП може бути безпосередньо задіяний у відсічі російській агресії, витрата вказаних боєприпасів взагалі зведена до 3 штук. За таких умов, на нашу думку, ефективним засобом подолання цілого комплексу питань з цієї проблематики виступає широке впровадження в освітні процеси тренажерів та модуляторів, створення за їх допомогою симуляцій різного роду ситуативних завдань чи ускладнень оперативної обстановки, для вирішення яких потребує наявності у слухачів знань та вмінь, що знаходяться на перетині таких дисциплін як вогнева, фахова, правова та фізична підготовки.

Використання можливостей мультимедійної складової тирю для всебічного аналізу дій стрільців на усіх етапах навчання здійсненню влучного пострілу, дослідження існуючих вправ для стрільби та апробація новостворених, архівація й формування бази статистичних даних зі стрільби, даних щодо ефективності використання тих чи інших форм та методів навчання, навіть аналіз ефективності порядку застосування вогнепальної зброї під час симуляцій певних ситуативних завдань з фахової підготовки – все це далеко неповний перелік переваг, який надають сучасні технічні засоби навчання поєднані в модулі чи тренажерні комплекси за певними напрямками навчання, власне прикладом яких і є мультимедійний стрілецький тир.

Беззаперечно, важко переоцінити, які можливості надають дослідження отриманого масиву аналітичних та статистичних даних:

- це й створення та впровадження в освітній процес нових, більш ефективних форм та методів навчання;

- впровадження у повсякденну службову діяльність із урахуванням змін у чинному законодавстві, нових або більш ефективних прийомів при виконанні дій зі зброєю;

- додаткове вивчення особистих характеристик персоналу, для використання при вирішенні питань про можливість щодо подальшого допущення для самостійного несення служби із використанням вогнепальної табельної зброї.

Таким чином, на нашу думку, використання тренажерів та модуляторів в освітньому процесі персоналу пенітенціарних установ є одним з дієвих засобів одночасного вирішення більшості питань організації ефективної підготовки персоналу УВП з питань застосування вогнепальної зброї при виконанні службових обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Кубрак Р.М., Сегеда В.М. Застосування заходів примусу персоналом установ виконання покарань: необхідна складова професійної

діяльності чи застарілий рудимент. *Кримінально-виконавча система: Вчора. Сьогодні. Завтра*. 2022. № 1 (11). С. 66 – 77.

2. Діденко О.В. Проблемні питання нормативно-правового регулювання експлуатації озброєння в ДКВС України. *Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціально-гуманітарних та поведінкових наук в умовах воєнного стану*: матеріали міжнародної науково – практичної конференції. (м. Чернігів, 25-26 квітня 2023 р.). Чернігів. 2023. С.88-92.

Міден Е.Л.,
*кандидат історичних наук,
помічник ректора з групи
організаційно-аналітичної роботи та контролю,
Пенітенціарна академія України
м. Чернігів, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ ПОРТАТИВНИХ ПРОЄКТОРІВ У ЛЕКЦІЯХ-ЕКСКУРСІЯХ

Використання технологій у навчальному процесі сьогодні вважається не лише актуальною, але й невід’ємною складовою сучасної освіти. Це обумовлено низкою факторів, які підкреслюють важливість цієї парадигми в освіті. Технології дозволяють створювати інтерактивне навчання, яке сприяє кращому засвоєнню матеріалу та активнішій участі студентів у навчальному процесі. Візуалізація матеріалу, використання мультимедійних ресурсів, відеолекцій та інших інтерактивних методів навчання роблять навчання більш доступним і зрозумілим для студентів будь-якого рівня. Тому впровадження технологій у навчання є невід’ємною складовою розвитку сучасної освіти.

Підкреслимо, що лекція-екскурсія відрізняється від традиційної лекції тим, що студенти контактують з реальним об’єктом, а від практичних занять тим, що тут немає набуття практичних навичок, прийомів, а першочерговим є всебічне сприйняття об’єкта [1, С. 107]. Під час лекції-екскурсії безумовно виникає жваве обговорення отриманої інформації, викладач відповідає на запитання студентів і ставив запитання сам, на які студенти, як показує

досвід, добровільно дають відповіді, доповнюючи одне одного, обмінюючись думками. Наприкінці заняття під час підбиття підсумків і узагальнення отриманої інформації, студентам можна дати групові й індивідуальні завдання, наприклад, зробити записи про основні враження, підготувати есе тощо [2, С. 78].

Адаптація лекційно-екскурсійного методу до сучасних вимог за допомогою портативного проєктору відкриває широкі можливості для підвищення ефективності навчання та залучення студентів до активної участі у процесі. Портативні проєктори, завдяки своїй компактності та функціональності, дозволяють використовувати цей метод навчання за умови похмурої погоди чи темного часу доби. Портативний проєктор дозволяє легко переносити лекційно-екскурсійний метод за межі аудиторії. Завдяки цьому студенти мають можливість вивчати матеріал не лише у звичайному класичному середовищі, але й на відкритих локаціях, у музеях, на виставках чи на природі. Це сприяє поглибленню знань та більшому розумінню навчального матеріалу. Також використання портативного проєктору дозволяє залучити до процесу навчання різноманітні візуальні елементи. Використання фото-, відео- та інших мультимедійних матеріалів робить лекції більш наочними та цікавими для студентів. Вони отримують можливість не лише чути інформацію, але й бачити її візуальне втілення, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу. Потрібно підкреслити, що портативний проєктор дозволяє створювати інтерактивні елементи у навчальному процесі. Завдяки можливості показувати інтерактивні презентації, студенти можуть брати активну участь у дискусіях, вирішувати завдання та спілкуватися один з одним під час лекції-екскурсії. Це сприяє розвитку критичного мислення та сприйняття інформації.

Щоправда, для успішної інтеграції цієї технології варто також ідентифікувати можливі труднощі у впровадженні портативного проєктору до навчального процесу. Недостатня підготовка та компетенція викладачів щодо особливостей використання портативного проєктору може стати

суттєвою перешкодою для проведення лекції-екскурсії. Для подібного заходу обов'язкового потрібно добирати такий портативний проєктор, який облаштований внутрішнім акумулятором достатньої ємності, щоб витримати більше години показу мультимедіа. Не зайвою характеристикою портативного проєктору буде можливість зчитувати фото-, відеофайли з USB-флеш-накопичувача чи карти пам'яті (якщо проєктор облаштований функцією керування файлами). Утім, найпотрібнішою функцією портативного проєктора для лекцій-екскурсій ми визнаємо можливість трансляції екрану смартфона. Викладачі можуть мати труднощі з підготовкою або збереженням необхідного мультимедійного матеріалу для використання з портативним проєктором. Крім того, можуть виникнути труднощі з контролем за увагою студентів під час використання портативного проєктору, оскільки він може відволікати їх увагу від матеріалу лекції. Нарешті, фінансові обмеження можуть також ускладнити впровадження портативного проєктору, особливо якщо необхідно придбати додаткове обладнання або програмне забезпечення для його роботи. Ураховуючи ці можливі труднощі, важливо ретельно підготуватися до впровадження портативного проєктору у навчальний процес та забезпечити належну підтримку викладачам та студентам для подолання можливих перешкод.

Отже, адаптація лекційно-екскурсійного методу до сучасних вимог за допомогою портативного проєктору відкриває перед освітніми установами нові можливості для підвищення ефективності навчання та залучення студентів до активного навчання. Використання цієї технології дозволяє зробити процес навчання цікавішим, наочнішим та більш інтерактивним, що відповідає сучасним вимогам до освіти.

Список використаних джерел:

1. Колтун О. Ефективність екскурсій у вищій школі (на прикладі природничо-географічних дисциплін). *Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій*. 2014. С. 105–110.

Тур О., Дерев'яно Л. Інтерактивна лекція як метод навчання в професійній підготовці майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Вісник ХДАК*. 2022. Вип. 61. С. 72–80. DOI: <https://doi.org/10.31516/2410-5333.061.07>.

Навитка М.Л.

*старша викладачка кафедри управління інформаційною безпекою,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
м. Львів, Україна*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ СТРАТЕГІЇ ВИКЛАДАННЯ В ІТ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ В ПРОВІДНИХ ПРОДУКТОВИХ КОМПАНІЯХ

У сучасному світі, де технології розвиваються стрімкими темпами, важливість постійного оновлення знань та навичок набуває особливої актуальності, особливо у сфері інформаційних технологій (ІТ). Викладачі ІТ, як ніколи раніше, стикаються з викликом не лише зберігати актуальність своїх знань, але й адаптувати свої педагогічні методи до швидкозмінних потреб студентів та ринку праці. У цьому контексті, міждисциплінарність стає ключовим елементом, що дозволяє викладачам інтегрувати різноманітні області знань та технологій у єдиний освітній процес, тим самим збагачуючи навчальний досвід студентів і підготовлюючи їх до комплексного розуміння ІТ-проектів. Заохочуючи інтеграцію знань з різних дисциплін, викладачі ІТ не тільки розширюють професійні горизонти своїх студентів, але й сприяють формуванню глибшого розуміння етичних, соціальних та технологічних аспектів їхньої майбутньої професійної діяльності.

Для того щоб відповідати новим викликам сьогодення, заклади вищої освіти повинні впроваджувати інновації у свої навчальні програми, спрямовані на розширення теоретичних знань та практичних навичок майбутніх фахівців [1, с.224] Тому неперервний розвиток викладацької професійної компетентності включає не тільки оновлення знань у своїй сфері, але й освоєння інноваційних педагогічних технологій та методів

викладання. Одним з таких способів є підвищення професійної компетентності викладачів, їх залучення до практичних програм та проєктів, які пропонують провідні продуктові компанії, такі як Genesis та SoftServe. Ці компанії, розуміючи значення інвестицій у розвиток освіти, створили ефективні механізми для оновлення знань та навичок спеціалістів через спеціалізовані курси, менторські програми та внутрішні університети. Компанії Genesis та SoftServe є провідними гравцями в ІТ-сфері не лише в Україні, але й на міжнародному рівні. Вони активно інвестують у розвиток своїх співробітників, включаючи викладачів, які беруть участь у корпоративних навчальних програмах. Впровадження досвіду, здобутого у співпраці з такими компаніями, у навчальний процес може слугувати потужним каталізатором для розвитку міждисциплінарних програм, що відображають реальні потреби ІТ-індустрії.

Підвищення кваліфікації викладачів у продуктових компаніях має ряд особливостей, які відрізняються від традиційних освітніх установ. Залучення до реальних проєктів, фокус на актуальних технологіях та методологіях, а також взаємодія з професіоналами високого рівня – все це сприяє формуванню унікального досвіду. Розглянемо кілька ключових особливостей:

1. Викладачі мають можливість зануритися в середовище реальних продуктових розробок, що дозволяє їм не лише оновити свої теоретичні знання, але й набути практичного досвіду в реалізації проєктів на передових технологіях. Це допомагає їм краще зрозуміти вимоги сучасного ринку та передати ці знання студентам.

2. Пряме спілкування з експертами галузі та регулярні майстер-класи, семінари та воркшопи від провідних фахівців компанії та зовнішніх експертів дозволяють викладачам бути в курсі найновіших трендів, інструментів та кращих практик галузі. Такий досвід сприяє формуванню міцної теоретичної та практичної бази.

3. Деякі компанії надають викладачам можливість працювати над реальними проектами разом з командами розробників. Це не тільки підвищує практичні навички, але й дозволяє глибше зрозуміти внутрішні процеси роботи в продуктивній компанії, що є важливим для підготовки студентів до майбутньої кар'єри.

4. У сучасному світі важливо не лише володіти технічними знаннями, але й мати розвинені комунікативні навички, вміння працювати в команді, критично мислити та вирішувати проблеми. Продуктові компанії часто включають в програми підвищення кваліфікації сесії з розвитку цих навичок.

5. Участь у програмах підвищення кваліфікації часто супроводжується отриманням сертифікатів від провідних технологічних компаній, що не тільки підтверджує знання, але й підвищує авторитет викладача серед студентів.

Такий підхід до підвищення кваліфікації допомагає викладачам залишатися на передовій науково-технічного прогресу, адаптувати навчальні програми до сучасних вимог і готувати студентів до ефективної кар'єри в ІТ-індустрії. Він не лише розширює горизонти знань студентів, але й надає викладачам унікальну можливість для професійного зростання, вдосконалення навчальних методів та адаптації до швидкозмінного технологічного середовища. Міждисциплінарні стратегії викладання дозволяють викладачам ефективно інтегрувати різноманітні знання та навички, що є критично важливим для підготовки студентів до реальних викликів сучасного ринку праці в ІТ.

Професійне зростання викладачів через міждисциплінарні стратегії не лише підвищує якість освіти, але й сприяє створенню інноваційного навчального середовища, де студенти можуть розвивати критичне мислення, творчі навички та глибоке розуміння технологій. Такий підхід забезпечує згуртованість теорії та практики, що є фундаментом для

формування висококваліфікованих спеціалістів, здатних адаптуватися та працювати в динамічному та інноваційному ІТ-секторі.

Список використаних джерел:

1. Заверико, Н. В., Сущенко, Л. О., Соловйова, Т. Г. Інновації в навчальних програмах підготовки соціальних працівників. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2023. № 94. С. 50–54. URL: <https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/94/10.pdf>.

Калашнікова, С., Базелюк, Н., Базелюк, О., Фазан, В. В., Лобода, Д. О., Когут, І. В., & Луньова, Т. В. Вдосконалення викладання у вищій освіті: теорія та практика: монографія. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 255 с.

Nikiporets S. S.,

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages,
Vinnytsia National Technical University,
Vinnytsia, Ukraine*

**THE INFLUENCE OF EMERGING TECHNOLOGIES
ON THE ENHANCEMENT OF CRITICAL THINKING AND
PROBLEM-SOLVING ABILITIES OF
TECHNICAL MASTER'S STUDENTS**

This article addresses the dynamic interplay between technological advancements and cognitive skill development, particularly focusing on critical thinking and problem-solving abilities of technical students. This investigation is predicated on the premise that as the digital landscape evolves, so too does the potential for educational tools and environments to shape the intellectual capabilities of technical master's students. The core of this problem revolves around identifying the extent to which emerging technologies can be harnessed to not only convey information but also to fundamentally enhance the cognitive processes underlying critical thinking and problem-solving.

This inquiry is connected to significant scientific and practical tasks for several reasons. Scientifically, it engages with interdisciplinary fields such as cognitive psychology, educational technology, and neuroscience, to understand the mechanisms through which technology interacts with cognitive development. Practically, it addresses the urgent need for educational systems to adapt to the digital age, ensuring that learners are equipped with the necessary skills to navigate complex information landscapes, solve problems creatively, and think critically about the multitude of challenges facing contemporary society.

The urgency and importance of this problem stem from the rapidly changing technological environment and its ubiquitous presence in educational and professional settings. As technologies such as artificial intelligence, virtual and augmented reality, and digital collaboration platforms become more integrated into learning environments, it is crucial to understand how these tools can be designed and implemented to maximize cognitive growth. This understanding is vital for developing educational strategies that leverage technology to foster a generation of critical thinkers and problem solvers, thereby addressing both current and future challenges in a world increasingly reliant on technology-driven solutions.

Recent contributions in the field have been made by scholars like Greenfield [1], who explored the cognitive impacts of digital media on brain development, and Jenkins [2], whose work on participatory culture and digital learning environments highlighted the potential for technology to foster collaborative problem-solving skills. Additionally, research by Zhou and Brown [3] on the application of virtual reality in education demonstrated significant improvements in critical thinking skills among students engaged in immersive learning experiences.

The core of this study revolves around a comprehensive investigation into how digital tools and platforms can be effectively utilized to bolster these essential cognitive skills. The research methodology integrates quantitative and qualitative analyses, involving controlled experiments, case studies, and meta-analyses of

existing literature. Through this multifaceted approach, the study aims to dissect the intricate relationship between technology use and cognitive skill enhancement, providing a nuanced understanding of the factors that contribute to successful outcomes.

A series of controlled experiments were conducted to assess the impact of specific technologies such as educational video games, virtual reality simulations, and online collaborative platforms on students' critical thinking and problem-solving abilities. For example, one experiment involved students engaging with a virtual reality (VR) simulation of historical events, where they were tasked with analysing primary sources and constructing arguments based on their findings. The results indicated a statistically significant improvement in critical thinking skills, as measured by pre- and post-tests, among students who participated in the VR simulations compared to those in a control group who received traditional instruction.

The study also includes case studies from various educational contexts, including K-12 schools, higher education, and professional development programs. One case study highlights a project-based learning approach in a high school setting, where students used digital fabrication tools to design solutions to community problems. [4] This approach fostered a learning environment that emphasized iterative design, feedback, and problem-solving, leading to observable enhancements in students' ability to think critically and solve complex problems.

Complementing the primary research, a meta-analysis of recent literature on the topic was conducted to aggregate findings from across the field. This analysis reinforced the hypothesis that technology, when integrated with pedagogical strategies that encourage active learning and critical engagement, can significantly enhance critical thinking and problem-solving skills. [5]

The obtained results are justified through a combination of statistical analysis, comparative studies, and theoretical frameworks that elucidate how technological interventions can enhance cognitive processes. The improvement in

critical thinking and problem-solving abilities observed in experimental and case study participants is supported by data analysis techniques such as effect size calculation and regression analysis, demonstrating the positive impact of technology-integrated learning environments. [6]

Furthermore, the findings are grounded in cognitive theory, particularly the Constructivist theory of learning, which posits that learners construct knowledge through experiences and interactions with their environment. The integration of technologies that promote active engagement, collaboration, and problem-based learning aligns with these principles, offering a theoretical justification for the observed enhancements in cognitive skills. [7]

In conclusion, his study contributes to the body of knowledge on the role of emerging technologies in education by providing empirical evidence and theoretical insights into how digital tools can be leveraged to develop critical thinking and problem-solving skills of technical students. By highlighting effective practices and identifying areas for further research, the findings aim to guide educators, policymakers, and technology developers in creating and implementing technologies that foster essential cognitive abilities for navigating the complexities of the modern world.

References:

1. Greenfield P. M. Communication Technologies and Social Transformation: Their Impact on Human Development [Text] / P. M. Greenfield // *Children in Changing Worlds: Sociocultural and Temporal Perspectives* / eds R. D. Parke, G. H. Elder, Jr. – Cambridge : Cambridge University Press, 2019. – P. 235–274. DOI: 10.1017/9781108264846.009.
2. Jenkins H. Participatory culture: Interviews [Text] / H. Jenkins. – Medford, MA : Polity Press, 2019. – 239 p.
3. Zhou M., Brown D. Educational Learning Theories: 2nd Edition [Text] / M. Zhou, D. Brown. – 2015. – Available from: <https://oer.galileo.usg.edu/education-textbooks/1>.
4. Nykyporets S. S. Interactive technologies in foreign language lessons as a way of critical thinking formation for students of non-linguistic universities. // International scientific and practical conference «Philological sciences, intercultural communication and translation studies: theoretical and practical aspects»: conference proceedings, February 26-27, 2021. Venice: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2021. 184 pages, pp. 156-160.

5. Nykyporets S. S., Melnyk O. D., Ibrahimova L. V., Boiko Yu. V., Kukharchuk H. V. Fostering critical thinking in technical university students in foreign language classes: strategies and approaches for cultivating analytical proficiency. «Bulletin of Science and Education». Series "Pedagogy". 2023. № 8(14). С.344-360. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8\(14\)-344-360](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-8(14)-344-360).
6. Nykyporets S. S., Melnyk O. D., Ibrahimova L. V., Hadaichuk N. M., Derun V. H. Advancing critical thinking skills among higher education students through English language instruction: contemporary approaches and strategies. Prospects and innovations of science. Series «Pedagogy». 2024. № 1(35). Pp. 34-45. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-34-45](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-34-45).
7. Nykyporets S. S. Harnessing cloud technologies for foreign language acquisition among masters in energy engineering [Text] / S. S. Nykyporets // Moderní aspekty vědy: Svazek XXXI mezinárodní : kolektivní monografie. – Czech Republic, 2023. – P. 21-56.

Паска Т. В.,

асистент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика, доктор філософії, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРАКТИЦІ РОБОТИ ПРИКАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Сьогодні у системі вищої освіти України все більшої актуальності набирає тенденція до посилення інноваційності у сфері підготовки педагогічних кадрів. Сучасне українське суспільство потребує нової генерації фахівців, котрі здатні швидко засвоювати і якісно використовувати останні досягнення науково-технічного прогресу, вміють вирішувати нестандартні проблеми, що виникають під час їхньої професійної діяльності, та вдосконалювати свої професійні якості.

Особливого значення набуває усвідомлення даної проблеми в контексті охорони та сталого розвитку Українських Карпат, про що свідчить Карпатська конвенція семи країн цього регіону [1]. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника спрямовує свої зусилля

на підготовку педагогічних кадрів до роботи в особливих, не завжди сприятливих умовах гірської та високогірної місцевості Карпатського регіону. Адже до складу Івано-Франківської області входить 239 гірських населених пунктів з усіх шести районів області: Верховинського, Косівського, Надвірнянського, Коломийського, Калуського, Івано-Франківського [2].

У зв'язку з потребою всебічного вивчення впливу гірського середовища на розвиток, навчання і виховання дітей та молоді, ефективної підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів для Карпатського регіону в університеті розроблено і успішно реалізується перший і єдиний в Україні комплексний міжнародний науково-дослідний проєкт «Гірська школа Українських Карпат». Науковці, викладачі університету, об'єднані навколо проєкту здобули цінний інноваційний досвід, спрямований на формування професійної готовності майбутніх вчителів до роботи в гірських закладах освіти. Він переконує у необхідності і важливості взаємозв'язку навчально-пізнавальної, наукової, пошуково-дослідницької та практичної підготовки педагогічних кадрів.

Актуальні питання сучасних освітніх технологій та педагогічної майстерності викладачів у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів Карпатського регіону розглядали у своїх дослідженнях Г. Білавич, О. Будник, О. Джус, М. Євтух, О. Кондур, В. Лаппо, Г. Михайлишин, Л. Наконечна, О. Поясик, Л. Прокопів, Б. Савчук, Н. Салига, В. Стинська, В. Хрущ, О. Цюняк, М. Чепіль, І. Червінська та ін. Зокрема, дослідники М. Євтух та І. Червінська слушно підкреслюють, що «підготовка майбутнього вчителя, здатного до професійної мобільності в умовах діяльності шкіл гірського регіону, буде ефективною, якщо вона розгортається в спеціально організованому освітньому просторі і вирішує такі завдання: формування готовності майбутнього вчителя до змін та інновацій; навчання вмінню здійснювати діяльність в умовах постійних змін» [3, с. 129].

Серед важливих інноваційних напрямів і підходів до роботи щодо підготовки і перепідготовки вчителів гірських закладів освіти слід виділити створення творчої навчально-наукової лабораторії Міжнародного проекту «Гірська школа Українських Карпат», організацію регіонального експериментального майданчика «Розвиток особистості молодшого школяра в умовах гірського середовища», започаткування наукового фахового видання з педагогічних наук «Гірська школа Українських Карпат», відкриття кафедри професійної освіти та інноваційних технологій.

Серед інноваційних проєктів університету впродовж останніх років, до яких були залучені майбутні вчителі гірської школи, – Міжнародна Карпатська мовна школа, Університет обдарованої дитини, Психологічний кіноклуб, Школа педагога-організатора, «Університет для всіх», фестиваль освітніх інновацій «Освітній хайп», «Фестиваль науки», Проектно-освітній центр «Агенти змін». Студенти педагогічного факультету з цікавістю взяли участь у таких інноваційних заходах: Тиждень Духовної Віднови, Міжнародний фестиваль фентезі «Брама», хакатон «Інклюзивна освіта: шлях до успіху», профорієнтаційний квест, педагогічний та літературний бранч, книжковий фестиваль «Слово» та ін. [4, с. 282].

Науковці ПНУ ім. В. Стефаніка розробили і впроваджують у практику чимало інших інноваційних моделей використання етнокультурного потенціалу Карпатського регіону, які сприяють професійному становленню і самовизначенню студентської молоді та є важливою складовою STEAM-освіти майбутніх педагогів. Серед них – ділові ігри, аукціони народознавчих ідей, тренінг-навчання, конкурси-імпровізації, кейс-метод, методи «Ток-шоу», «Коло ідей», дискусії з етнокультурної тематики, етнографічні екскурсії та експедиції.

Таким чином, використання широкої палітри інноваційних методик, засобів і прийомів в освітньому процесі дало змогу забезпечити якісний рівень фахової, методичної та психолого-педагогічної підготовки

студентської молоді, формування «інноваційного фахівця» закладу освіти Українських Карпат.

Список використаних джерел:

1. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат: ратифіковано Законом України від 07.04.2004, № 1672-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_164 (дата звернення: 25.02.2024 р.).
  2. Уряд оновив перелік гірських населених пунктів. URL: <https://gkpress.if.ua/uryad-onovuv-perelik-girskiyh-naselenyh-punktiv-spysok/> (дата звернення: 25.02.2024 р.).
  3. Євтух М., Червінська І. Професійна мобільність учителів гірських шкіл у сучасному освітньому просторі: проблеми та перспективи розвитку. *Гірська школа Українських Карпат*. 2016. № 14. С. 126–132.
- Паска Т. Інноваційні методи навчання майбутніх вчителів в умовах гірської школи Українських Карпат. *Цифрова освіта* : зб. наук. праць / за ред. І. Цепенди та О. Будник. Івано-Франківськ: ПНУ ім. В. Стефаника, 2021. С. 274–286.

Пащенко М.І.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»,
м. Умань, Україна*

Черненко Л.П.

*викладач-методист, вищої кваліфікаційної категорії,
КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»,
м. Умань, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інноваційна педагогічна діяльність, пов'язана з відмовою від відомих штампів, стереотипів у навчанні, вихованні і розвитку особистості, виходить за межі діючих нормативів, створює нові нормативи особистісно-творчої, індивідуально спрямованої діяльності вчителя, розробляє педагогічні технології, що реалізуються у цій діяльності.

Проаналізувавши дослідження присвячені інноваційній діяльності викладачів та аналізу творчих здобутків учителів, виявили, що на першому етапі встановлюється відповідність нововведень вимогам до інновацій. Визначається, яка ідея покладена в основу новаторства вчителя; наскільки ця ідея віддзеркалена у загальній системі школи, підвищує педагогічну майстерність викладача та якість педагогічної практики у цілому; які елементи нового покладені в основу авторських пропозицій, педагогічної ініціативи, наскільки ця ідея збагачує певну наукову концепцію; які методи і прийоми створені і використовуються автором, наскільки вони нові та ефективні.

Забезпечення інноваційної діяльності передбачає глибоке вивчення теоретичних питань удосконалення освітнього процесу, позитивних сторін педагогічних теорій, ідей і технологій, які вже досліджувались і впроваджувались у педагогічну практику. Тільки на основі ґрунтовної дослідної роботи щодо вивчення фундаментальних педагогічних теорій і технологій, обґрунтування механізму їх упровадження дозволить підвищити рівень освітнього процесу.

Процес сприйняття нових ідей, інновацій у галузі педагогіки, за визначенням Е. Роджерса [1], – складний багатоетапний розумовий процес прийняття рішення, який має тривалий термін від першого знайомства людини з інновацією до її кінцевого сприйняття. У ході цього процесу відбувається оцінювання значення і наслідків прийняття рішення. Е. Роджерс поділяє цей процес на основні етапи:

1. Етап ознайомлення людини з інновацією.
2. Етап появи зацікавленості. Компонент інтересу змушує людину активно шукати інформацію, а ситуації будуть визначати, де він буде шукати її та яким чином інтерпретувати.
3. Етап оцінки: на цьому етапі людина подумки застосовує інновацію до власної наявної або прогнозованої ситуації, а потім вирішує, чи необхідна апробація даної інновації.

4. Етап апробації: на цьому етапі апробують інновацію у порівняно невеликих масштабах, щоб вирішити питання про її застосування з метою розв'язання власних проблем у даній конкретній ситуації. Результатом цього етапу може бути як безумовне сприйняття інновації, так і відмова від неї.

5. Етап кінцевого сприйняття [1].

Викладач як суб'єкт інноваційної діяльності та її організатор вступає у взаємодію з іншими членами педагогічного співтовариства у процесі створення, використання і розповсюдження інновацій, він обговорює зміст нововведення і ті зміни, які можуть відбуватися у предметах, свідомості, традиціях тощо. Але інновація виникає не сама по собі, а в результаті того, що викладач постійно проявляє дослідницький інтерес до тих або інших педагогічних явищ, які стали для нього проблематичними, викликають внутрішню напругу, змушують думати і діяти, відповідати на них своїми інноваціями. Ці явища можуть виникати у самій людині, у сфері її цінностей і потреб.

У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати освітнього процесу. Інновацію можна розглядати як процес і результат цієї діяльності. Таким чином, інноваційні педагогічні технології – це цілеспрямоване, систематичне і послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів від визначення мети до очікуваних результатів.

Провідний педагог В. Полянський визначає показники критеріїв: оптимальність та можливість творчого застосування інновацій у масовій практиці. Тобто використання саме таких критеріїв оцінювання інновацій у навчанні, на нашу думку, допомагає установити значущість та корисність кожного нововведення.

Вчені Д. Мазуха та Н. Опанасенко зазначають, що педагогічна професія вимагає особливої чутливості до постійно змінюваних тенденцій суспільного буття, здатності до адекватного сприйняття потреб суспільства.

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей. Основна умова такої діяльності – інноваційний потенціал педагога. Інноваційний потенціал педагога – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, який виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність.

Інновації конкретизуються як у цілісній конструкції педагогічного процесу, так і у кожному його елементі:

– цільова складова впливає на структуру і зміст навчального плану та програми як окремої дисципліни, орієнтує на певний прогнозований педагогічний результат;

– змістова складова впливає на зміст та структуру як окремих навчальних дисциплін, так і на освіту в цілому;

– оцінна складова впливає на зміст, методи, форми контролю й оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Зазначене вище надає можливість зробити такі висновки:

1. Інновація є основною формою розвитку сфери освіти.
2. Впровадження інноваційних технологій навчання є пріоритетним напрямом і головним фактором реформування системи освіти.

3. Використання інноваційних технологій навчання дозволяє створити принципово нову інформаційну освітню сферу, що надає широкі можливості для навчальної діяльності, підвищує мотивацію, розвиває самостійність, забезпечує індивідуалізацію та диференціацію освітнього процесу, сприяє модернізації традиційної системи навчання та створенню конкурентоспроможної системи освіти.

Список використаних джерел:

1. Rogers E.M. Diffusion of innovations. *Free Press*. 1983. №3. P. 12–14.
2. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (дидактичний аспект). Харків: Скорпіон, 2000. 120 с.

3. Іваницький О. І. Сучасні технології навчання фізики в середній школі: монографія. Запоріжжя: Прем'єр, 2001. 266 с.
4. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогічні умови застосування модульно-розвивальної системи навчання в процесі підготовки майбутніх вчителів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2010. Ч. 2. С. 339–345.
5. Пащенко М. І., Красноштан І. В., Інноваційні технології навчання: словник-довідник. навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий, 2012. 194 с.

Примак Ю. В.,

*кандидатка психологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри загальної, вікової та соціальної психології,
Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна*

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Про нагальну потребу переосмислити та модернізувати зміст освітнього процесу, зокрема й у вищій школі, наразі знаходимо аргументацію в багатьох наукових розвідках (В. Дем'яненко, І. Драч, А. Мельник, Г. Розлуцька, О. Панухник). І справді, завдяки такій інноваційній технології, його потенціалу, як, наприклад, штучний інтелект, діяльність викладача вищого навчального закладу набуває особливого функціонального змісту, але разом увиразнює й неабияку настороженість. Неоднозначність ролі вищезгаданої інновації обґрунтовує актуальність наукової рефлексії й надалі. Отож розглянемо основні вектори, що увиразнюють роль штучного інтелекту як інноваційної технології в діяльності викладача закладу вищої школи.

Позитивний функціонал штучного інтелекту насамперед розкривається в можливості автоматизувати та динамізувати процеси, пов'язані з навчальними завданнями (зокрема, перевіркою запитань як закритого, так і описового характеру, оцінюванням, прогнозуванням, веденням облікових журналів, навіть аналітикою даних), а викладачеві більше часу приділити якісному змістовному вивченню та спілкуванню зі

студентською аудиторією, а також вдосконаленню викладацького функціоналу та матеріалів самого курсу. Заразом розкриваються ширші можливості персоналізованого навчання на варіативній основі, позаяк штучний інтелект здатен адаптувати матеріали до життєвої ситуації конкретного студента / здобувача / курсанта, враховуючи його потенціал, індивідуальні особливості, інтереси. Також чат-боти на основі штучного інтелекту (йдеться про віртуальних асистентів на кшталт ChatGPT, Duolingo, Gamma, Tome, Gemini тощо) зможуть зорієнтувати в загальному плані отримувачів освітніх послуг (та й самого викладача) у будь-який час, певним чином уможливлуючи навіть фідбек.

Використання штучного інтелекту може стимулювати розробку нових методів навчання (наприклад, використання віртуальної або доповненої реальності, інтерактивних симуляцій тощо). Взагалі підтримку прийняття рішень щодо організації мультиаспектності, ба навіть глобалізації освітнього процесу й вдосконалення методів викладання, можуть реалізувати саме штучні інтелектуальні системи.

Однак водночас особливо важливо наголосити на етичних аспектах використання штучного інтелекту в освіті, що може увиразнитися в негативному ракурсі. Так, зрозуміло, що автоматизація та використання штучного інтелекту може призвести до звуження можливостей реалізації функціоналу певних фахівців, втрати ними робочих місць, зокрема й в освітній діяльності.

Використання штучного інтелекту у вищій освіті може супроводжуватися збором великого об'єму особистої інформації, а відповідно це породжує питання безпеки конфіденційності та захисту. Важливо згадати й про небезпеку психологічного біасу, коли може бути допущена помилка (наприклад, несправедлива обробка та оцінювання студентів / здобувачів / курсантів. Йдеться про ситуацію, коли технологія апелює до застарілої або неправдивої інформації).

Продовжуючи, зауважимо, що нині психологічній науці відомо безліч різноманітних адикцій, серед яких може бути й така, що пов'язана з виникненням залежності й від технології штучного інтелекту, заміщаючи умови, де розвиваються навички, критичного мислення наприклад, лише в традиційних умовах. Але найзначущішим недоліком все ж таки є відсутність емоційного спілкування (а водночас актуалізуються й певні етичні моменти), що нівелюється в разі занадто частого застосування штучного інтелекту. Заразом маємо свідчення про намагання усунути й цей недолік, шляхом проєктування соціального емоційного штучного інтелекту – система SEAI (в якості прикладу) – як біомодульна гібридна система з моделюванням емоцій та мисленнєвим потенціалом [1].

Враховуючи небезпеки й ризики та розробляючи ефективні стратегії антропного регулювання й контролю, може мати місце виключно відповідальна й суворо етична імплементація потенціалу штучного інтелекту в якості інноваційного дидактичного інструментарію в закладах вищої освіти. Відтак це уможливить краще професійне й особистісне зростання їхніх учасників навіть у разі інклюзивності, а також транслювання людиноцентричних цінностей та академічної доброчесності. Заразом важливо наголосити на значущості балансу в застосуванні традиційних і інноваційних методів в освітньому процесі у вищій школі, щоб виключити небезпеку, виражену, наприклад, у соціально-психологічних наслідках безвідповідального використання штучного інтелекту.

Отож нині роль штучного інтелекту як інноваційної технології в діяльності (навчальній, методичній, дослідницькій, виховній) викладача закладу вищої освіти може бути визначено та прорефлексовано на континуумі “однозначність – неоднозначність” (а проблема увиразнюється саме у відповідальному й етичному його застосуванні в якості виключно допоміжного продукту).

Список використаних джерел:

1. Дерев'янюк С. П., Примак Ю. В., Ющенко І. М. Штучний інтелект та емоційний штучний інтелект як феномени сучасної когнітивної психології *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Психологія»*. 2020. № 11. С. 115–119.
- Драч І., Петрос О., Бородієнко О., Регейло І., Базелюк О., Базелюк Н., Слободянюк О. Використання штучного інтелекту у вищій освіті. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2023. №15. С. 66–82.

Риков Д.В.,

*здобувач вищої освіти факультету дошкільної освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

Холтобіна О.У.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, технологій і методик дошкільної освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна*

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ТА ХУДОЖНЬОГО СПРИЙМАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дитина живе у реальному світі, в якому багато є цікавого. Виховання почуттів починається з краси, естетичних вражень, тому розвиток художньої творчості дошкільників є однією з актуальних проблем дошкільної освіти. У дошкільному дитинстві естетичне сприймання відбувається від уражень до створення образів засобами зображувальної діяльності [1]. Тому важливим аспектом формування гуманних почуттів людини є художньо-естетичне виховання, сутність якого набуває значущості у реалізації завдань, змісту та методів спеціального художньо-естетичного освітнього процесу.

Завдання художньо-естетичного виховання можна розглядати, як розвиток художньо-естетичних почуттів, образного мислення, художньо-

естетичного ставлення до дійсності, виховання естетичних смаків до художньо-естетичних поглядів [4].

Метою естетичного розвитку є формування естетичної культури особистості. Естетична свідомість передбачає ідеї про красу, її естетичне сприймання, яке трансформується в естетичні погляди, думки, судження, уявлення про прекрасне, неповторне, що є основою подальшого ставлення до мистецтва. Важливого значення набуває процес виховання та сприйняття краси. Дитина дошкільного віку є ніжною, тендітною, емоційною та чуйною. Їй до вподоби все нове, дивне, яскраве.

Під час образотворчої діяльності можна використовувати елементи традиційної та оригінальної техніки, нетрадиційного малювання, яке припускає використання монотипії, малюванню на мокрому аркуші, малювання пожмаканим папером, свічкою, використанням природного матеріалу тощо [2].

Образотворче мистецтво збагачує та формує приємні почуття, емоції. Дитині дошкільного віку подобається малювати дивні явища природи, пори року, предмети, іграшки, тварини, рослини тощо. Тому вихователь має прагнути до створення позитивної емоційної атмосфери, гарного настрою, захоплення справою. Обов'язково потрібно націлювати вихованців на успіх. Важливо на занятті з образотворчої діяльності створити цікаву, доброзичливу, позитивну атмосферу, бажано використовувати музичні твори, які стимулюють до фантазування, проявів креативності та творчості.

Дитина, як правило, сприймає себе творцем прекрасного. Їй цікаво використовувати казки, ігри, казкові подорожі у світ краси, придумувати, аналізувати те, що наповнює її емоційний стан яскравими неповторними відтінками реальної картини світу. Під час зображувальної діяльності слід звертати увагу на прийоми які стимулюють органи почуття щодо вдосконалення сенсорного досвіду. Відомо, що зображувальна діяльність забарвлена красою, вважається важливим інструментом душі. Малювання розкриває сенсорно-моторні можливості та здібності дитини, дозволяє

відкрити таємниці гри фарб, визначити характерний настрій. Творчість дітей має бути вільною, неповторною, яскравою, самостійною.

Під час зображувальної діяльності розвивається сприймання, пам'ять, мислення, уява, мова. У сучасній дошкільній освіті естетичному, художньому вихованню надається велике значення, як процесу розвитку індивідуальних можливостей кожного дошкільника та виявлення його здібностей засобами образотворчого мистецтва [3].

Список використаних джерел:

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богінч, Н. І. Богданець-Білоskalенко (та ін.). К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
  2. Єрмак Г.В., Калугіна А.І. Розвиток дрібної моторики дітей середнього дошкільного віку засобами нетрадиційних технік малювання. *Психологія та соціальна робота*. 2021. Вип. 2(54). С. 64-74. URL: <http://psysocwork.onu.edu.ua/article/view/241385>
  3. Пісоцький О. П., Пісоцька Л.М. Основи образотворчого мистецтва та образотворча діяльність у дошкільному віці : навч. посіб. для студентів спеціальності «Дошкільна освіта». 2-ге вид., доп. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 162 с. URL: <http://surl.li/jspgi>
- Половіна О. Дитина у світі мистецтва. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. №2. С. 3-8. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2021/02/22/Dytyna%20u%20sviti%20mystetstva.pdf>

Рябець Д.В.,

*здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії
спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями),
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ФАСИЛІТАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Однією з інноваційних технологій, яка активно впроваджується в умовах Нової української школи, є фасилітаційна технологія. Під час виконання різноманітних завдань чи дослідження якогось явища школярі

вчатися працювати в команді, досліджувати проблему з різних боків, шукати інформацію, якої не вистачає, висувати гіпотези, виявляти творчі здібності. Для того, щоб виконувати завдання якісно, з найбільшою ефективністю, необхідна відповідна підготовка педагогів. Особливо це стосується вчителів, які працюють у початкових класах.

Готовність до професійної діяльності є важливим елементом фахового становлення особистості майбутнього вчителя початкових класів, одним із параметрів його професійної готовності, що суттєво впливає на ефективність освітнього процесу та результати діяльності фахівця.

Фасилітація в освіті передбачає створення сприятливого середовища для навчання, де вчителі виступають як керуючі освітнім процесом, а здобувачі освіти активно взаємодіють і співпрацюють.

Проблема готовності в педагогіці вивчалась у різних аспектах та дискурсах, виявленню особливостей готовності в різних видах діяльності присвячені роботи М. Дяченко, Н. Кузьміної, В. Лугового, О. Пометун, О. Саган, О. Стребної та інших вітчизняних учених.

Оскільки проблема готовності в науковій літературі представлена досить широко, то існує безліч підходів до визначення цього поняття. В «Енциклопедії освіти» готовність тлумачать як «стан мобілізації психологічних і психофізіологічних систем особистості, які сприяють виконанню певного виду діяльності» [4, с. 136–137]. Т. Гуркова, аналізуючи поняття «готовність» у науковій літературі, вказує на наявність двох підходів до його тлумачення: функціонального та особистісного. Перший підхід полягає в тому, що готовність розглядають як тимчасовий стан (натхнення, зосередженість), спрямований на досягнення певної мети. Другий підхід передбачає вивчення готовності як утворення особистості, що охоплює знання, уміння, вольові якості, мотиваційний аспект тощо [1, с. 321].

Досліджуючи готовність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності О. Дубасенюк, Т. Семенюк, О. Антонова з метою опису

професіоналізму діяльності вчителя визначають наступні її складові: теоретичну та практичну готовність до роботи з різними категоріями учнів. Теоретична готовність є першою та передбачає набуття системи знань, які створюють певну модель системи засобів або технологій досягнень прогнозованого результату. Практична готовність є другою й означає сформованість у педагога готовності діяти в конкретній педагогічній ситуації, застосовуючи відповідні обставинам засоби, методи, прийоми виховної діяльності. [3, с. 7].

I. Дичківська розглядає готовність учителя до інноваційної діяльності як «складне інтегративне утворення, що включає мотиваційний, емоційно-вольовий, пізнавальний компоненти» [2, с. 213].

Що ж до готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування фасилітаційної технології в умовах Нової української школи, то визначаємо такі її аспекти як:

1) психологічний (сформованість мотивації до фасилітаційної діяльності, здатність до рефлексії);

2) теоретичний (наявність у майбутнього вчителя необхідного обсягу знань, достатнього для успішної реалізації фасилітаційної технології в умовах Нової української школи);

3) практичний (сформованість у майбутнього вчителя необхідних умінь і навичок, досвіду для застосування фасилітаційної технології).

Таким чином, готовність майбутніх учителів початкових класів до застосування фасилітаційної технології в освітньому процесі ми розуміємо як багатокомпонентне утворення, складові якого взаємопов'язані та взаємозалежні.

Загалом, поєднання психологічного, теоретичного та практичного аспектів може значно підвищити готовність майбутніх учителів початкових класів до застосування фасилітаційної технології. Такий комплексний підхід може дійсно допомогти підготувати майбутніх учителів до використання цієї ефективної технології в освітньому процесі.

Список використаних джерел:

1. Гуркова Т. Дефініція поняття «готовність» у психолого-педагогічній літературі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 9 (103). С. 317–329.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. 3-тє видання (виправлене) Київ: Академвидав. 2015. 304 с.
3. Дубасенюк О., Семенюк Т., Антонова О. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: монографія. Житомир. 2003. 193 с.
4. Енциклопедія освіти. Академія пед. наук України. Київ: Юрінком-Інтер, 2008. 1040 с.

Серьогіна І.Ю.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри технологічної та професійної освіти,
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна*

ТРЕНІНГ З ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗВО ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІКА»

Актуальність та перспективність використання інноваційних технологій у процесі навчально-пізнавальної діяльності студентів закладу вищої освіти не викликає сумніву.

Серед інноваційних технологій можемо назвати: методи активного та інтерактивного навчання (тренінги, круглі столи, дискусії, диспути), електронні ресурси та онлайн-платформи (відео-уроки, інтерактивні завдання, вебінари, форуми для обговорень), адаптивне навчання (інформаційні технології для індивідуалізації навчання), технології штучного інтелекту та ін. Ці технології сприяють зростанню доступності, ефективності вищої освіти, а також допомагають готувати студентів до викликів сучасного світу.

Інноваційні технології навчання досліджували у своїх наукових працях І. М. Дичківська [1], Л. Г. Кайдалова [2], В. В. Химинець [3] та ін., які зазначають, що активне залучення студентів до взаємодії, співпраці дійсно впливає на якість пізнавальної діяльності.

Ми на практичних заняттях з дисципліни «Професійна педагогіка» для студентів 3 курсу спеціальності 014 «Середня освіта» використовуємо тренінг, як інноваційну технологію навчання, зокрема, тренінг з педагогічної майстерності майбутнього викладача вищого навчального закладу. Так, ми аналізуємо поняття професійної компетентності, особисті та педагогічні якості, педагогічну техніку і такт, педагогічну творчість і здібності, культуру мовлення та гуманістичну спрямованість.

Ми поділяємо наукові погляди Л. Г. Кайдалової.[2], яка справедливо зазначає: «Педагогічна майстерність – це, насамперед, висока культура організаторської, управлінської, виховної, трудової, ігрової і громадської діяльності викладача, наділеного якостями творчої особистості, що дозволяє вирішувати всі питання навчально-виховної роботи разом зі студентами в умовах співдружності та співтворчості, враховуючи інтереси і рівень вихованості кожного, а також індивідуальні та психологічні особливості кожного студента.

Критеріями педагогічної майстерності педагога виступають такі ознаки його діяльності, як гуманність, науковість, педагогічна доцільність, результативність, демократичність, творчість, оригінальність тощо. Вона ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді. Необхідними умовами педагогічної майстерності є гуманістична позиція педагога й професійно значущі особистісні риси і якості» [2, с. 6].

Зміст тренінгу з педагогічної майстерності:

1. Основні принципи ефективного викладання (розгляд методів та стратегій, що сприяють залученню та зацікавленості студентів, ефективному поясненню матеріалу та створенню сприятливого навчального середовища).

2. Активне навчання та методи інтерактивної взаємодії (ознайомлення з методами активного навчання, що стимулюють активну участь студентів, такими як групова робота, обговорення, проектна діяльність тощо).

3. Оцінювання та зворотний зв'язок (вивчення методів оцінювання знань студентів, включаючи розвиток об'єктивних та справедливих критеріїв оцінювання, а також засобів надання конструктивного зворотного зв'язку).

4. Інтеграція технологій в навчальний процес (ознайомлення з інноваційними технологіями та інструментами, що можна використовувати для підвищення ефективності навчання та залучення студентів).

5. Розвиток міжособистісних навичок та лідерських якостей (навчання комунікативним та співробітницьким навичкам, вмінню працювати в команді та впливати на інших для досягнення спільних цілей).

6. Саморозвиток та професійне зростання (підтримка викладачів у розвитку власної кар'єри, включаючи навички планування кар'єри, управління часом та стресом, а також самооцінку та самовдосконалення).

Після проведення тренінгу, усі його питання обговорюються, моделюються педагогічні ситуації, здійснюється самоаналіз та самооцінка.

Отже, виходячи з власного досвіду роботи, можемо впевнено стверджувати, що впровадження таких форм роботи дійсно сприяє підвищенню якості навчання та саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
2. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: навч. посіб. Харків : Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.
- Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність : навч. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 360 с.

Серий Л.Є.

*магістр першого року навчання, гр.ТНІм-22,
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Україна*

Науковий керівник: Волкова Н.В.,
*кандидат педагогічних наук, доцент
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГРАФІЧНОЇ ГРАМОТИ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ ДИСЦИПЛІН

Відповідно до розуміння терміну “графіка”, що історично склався, це особлива знакова система, яка забезпечує зберігання, фіксування, передачу інформації шляхом використання ідеографічних та геометричних знаків, у тому числі характером їх розміщення на площині зображення. Площинні знакові моделі, схеми, діаграми, таблиці тощо слід віднести до групи графічних засобів вираження інформації, а пізнавальну діяльність з їх використанням можна розглядати як графічну. Її реалізація вимагає ускладнення характеру діяльності, що повинно сприяти інтелектуальному розвитку учнів [1].

Графічну діяльність, що вимагає активної роботи думки, пам’яті, уяви можна назвати інтелектуально-графічною. Її основу складають мисленнєві операції, спрямовані на аналіз, синтез, усвідомлення матеріалу, та графічні операції, що забезпечують фіксування основного змісту знань засобами графіки. Як зазначають відомі психологи П. Гальперін та Н. Тализіна [4], здійснюване у процесі такої діяльності виділення та коротке, образне вираження основи знань, їх логічної структури спрямовано на більш глибоке розуміння інформації, свідоме володіння нею, створення можливостей для творчого застосування.

Графічний метод у дисциплін технологічного циклу виступає засобом організації діяльності учнів, розширює можливості самоорганізації, самоконтролю у ході роботи, створює основу для неодноразового

повернення до відомого, для систематизації та узагальнення матеріалу, слугує становленню нових внутрішньо- та міжпредметних зв'язків [2].

Роль графіки в процесі вивчення дисциплін технологічного циклу поступово змінюється: із предмета вміння вона перетворюється у засіб та метод навчального пізнання під керівництвом вчителя, а згодом – у засіб та метод самостійного здобування знань.

У результаті аналізу процесу оперування учнями графічною інформацією з'ясовується, що графічна діяльність, як і будь-яка інша навчальна діяльність, заснована на виконанні певних мисленнєвих прийомів, а ефективність сприйняття та оперування нею значною мірою залежить від гнучкості, стійкості, самостійності, глибини, критичності мислення тощо.

Загально-навчальні прийоми, до яких відносяться графічні, можуть вести до знань більш високої якості. У цьому випадку (при переході від загального до конкретного) вони трансформуються або включаються без змін у нову систему дій. Власне, успішність такої операції у самостійній навчальній діяльності виступає показником розумового розвитку поруч з критеріями словесно-образного та абстрактного мислення [3].

Організація інтелектуально-графічної діяльності вимагає сформованості порівняно складних загально-навчальних умінь. Наприклад, заповнюючи таблиці, учень повинен не лише пригадати потрібний матеріал, але вміти його узагальнити, порівняти, систематизувати, виділити головне тощо. Навчально-інтелектуальні та спеціальні вміння включають в себе логічні прийоми мислення, передбачають вільне оперування ними. На жаль, таким прийомам спеціально не навчають, їх не виділяють із конкретного навчального матеріалу. Логічні прийоми засвоюються учнями в ході утворення понять та разом із дидактично обробленим матеріалом.

Пояснення нового матеріалу часто немислиме без супроводу пояснювальними рисунками. Вони покликані доповнити його, частково замінити пояснення. Використання графічної інформації дає змогу

демонструвати функціонування деякого складного мета об'єкту, принцип роботи якого можна зрозуміти, тільки застосувавши знання з різних дисциплін [1].

Застосування елементів графіки навчає цілеспрямовано та раціонально опрацьовувати зміст нових відомостей, виділяти головне та встановлювати зв'язки між знаннями. Це надає матеріалу певної оглядовості, служить засобом наочності та організації змісту матеріалу. Виконання графічних завдань впливає на розвиток просторового та абстрактного мислення. Аналіз складених посібників – хороша основа для формування оцінювально-критичного способу мислення.

Отже, графічна підготовка забезпечує умови якісного засвоєння інших предметів навчального плану, зокрема фізики. Робота з графікою найбільш ефективно та цілеспрямовано розвиває наочно-образне мислення, дуже важливе у будь-якому творчому процесі, оскільки будь-яке нове рішення переважно постає в уяві у вигляді картин, схем, моделей. У процесі оволодіння технологічного циклу дисциплін удосконалюється продуктивна та репродуктивна уява, що проявляється у створенні об'ємних образів реального світу. Перелічені інтелектуальні операції носять універсальний характер та з успіхом можуть застосовуватись у інших формах та видах діяльності.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Л. В. Умови впровадження педагогічної технології реалізації міжпредметних зв'язків у навчальний процес. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2002. № 6. С. 52–60.
  2. Кругляк О. Я. Підготовка майбутніх вчителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання: автореферат дис. ... канд. пед. наук. 13.00.04. Львів, 2005. 18 с.
- Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб.* К.: Кондор. 2003. 190 с.

Сорокопуд В.Б.
*старший викладач кафедри фізичної підготовки,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

ІНОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В методиках викладання предметів пов'язаних суто з практикою (в нашому випадку це спеціальна фізична підготовка) полягає в: розповіді, демонстрації дії та її відпрацюванні. В цьому баченні є один суттєвий недолік. Повністю відсутня психологічна складова. Адже психологія є невід'ємною і надзвичайно важливою частиною навчального процесу. Треба дивитися правді в очі і розуміти, що в нашій дійсності здобувач вищої освіти приходить в навчальний заклад в переважній більшості в першу чергу за дипломом, а вже потім за знаннями та навичками. І завдання викладача зробити все щоб його в цьому переконати. На мій погляд психологічна частина навчального процесу складається з двох частин: 1. Мотивувати здобувачів вищої освіти якісно сприймати матеріал. Довести їм, що ці знання і навички їм вкрай необхідні. 2. Виховати психологічну здатність щодо застосування отриманих навичок в екстремальних ситуаціях. І це особливо актуально для закладів вищої освіти силової спрямованості.

Від психологічної здатності холоднокривно, швидко приймати рішення та реалізовувати їх на застосування заходів фізичного впливу залежить життя та здоров'я окремої особистості, а у разі виникнення масових безладів чи бунтів від своєчасного доведення інформації до керівництва установи залежить життя всього персоналу установи [1, с. 256–263].

Саме щоб запобігти таких важких наслідків і необхідне на заняттях зі спеціальної фізичної підготовки дуже серйозне психологічне наповнення та налаштування здобувачів вищої освіти, слухачів курсів та персоналу. Вони повинні чітко усвідомлювати що вони роблять, для чого та які можуть бути

наслідки по застосуванню заходів фізичного впливу. Саме з цих причин курс спеціальної фізичної підготовки містить такі напрямки, як: легка атлетика (спеціальний курс); гімнастика, прикладна акробатика (спеціальний курс); заходи фізичного впливу (рукопашний бій).

1. Легка атлетика (спеціальний курс). Мета виконання службових обов'язків. Наздогнати засудженого, що намагається скоїти втечу, прорватися через групу чи натовп засуджених, що чинять напад на представника адміністрації до найближчого виходу з небезпечного місця, вилучення недозволених речей, що переправили перекидом на територію установи сторонні особи. Транспортування пораненого в ході нападу. Немає правил. Тільки поставлене завдання. Умови наближені до бойових. При підготовці використовуються вправи, що імітують побиття групою осіб. Виконавець може знаходитися в будь-якому положенні. Асистенти імітують побиття. Ривки на коткі відстані з переслідуванням та з різним кутом нахилу місцевості. Ривки та біг на різні відстані елементами перешкоджання: поштовхи, стримування. Заняття бажано проводити в повсякденному однострої. Курсант повинен звикати працювати у своєму повсякденному одязі. Психологічне налаштування. Вжити. Досягнути мети навіть при наявності болю, травм, значній кількісній перевазі нападаючих. Використання всіх наявних засобів та можливостей.

2. Гімнастика. Акробатика. Спеціальний курс. Мета: Навчити курсантів та слухачів виконувати спеціальні акробатичні вправи переверти та падіння на твердій поверхні. Наприклад дерев'яна підлога. Підготовчі вправи виконуються з положення лежачи. Мають за мету подолати страх при падінні на тверду підлогу, підготувати психіку та тіло курсанта до виконання більш складних елементів. Вже на третьому занятті курсанти виконують переверти зі стійки вперед та назад з виходом в бойову позицію. Курсанти падають вперед та назад. Вони бояться цього робити. Вчаться терпіти та долати біль, який супроводжує їх на перших заняттях.

Психологічне налаштування. Правильне падіння є одним із засобів для виживання в ході ведення сутички чи бою.

3. Заходи фізичного впливу (Рукопашний бій). Мета: Затримання, нейтралізація, знешкодження порушника режиму чи нападаючого. Ведення бою з групою осіб чи в умовах оточення. Нападаючі, часто можуть напасти групою осіб, зненацька в будь-якому місці застосовуючи холодну зброю та підручні засоби колючо-ріжучої дії, ударно-дробильної дії. Мета нападаючих, нанесення травм різної важкості, вбивство, захоплення заручників. Персонал може тільки захищатися запобігаючи прийомів та дій, що можуть призвести до втрати здоров'я чи життя нападника. нападника травми. Під час таких сутичок персонал та засудженні знаходяться не в рівних умовах. Переваги несподіваного нападу, перевага в чисельності, наявність прихованих предметів нападу, заточки, прuti знаходяться саме на боці засуджених. Таким чином психологічне налаштування курсантів, слухачів та персоналу виконується шляхом, як вербально так і наочно. Плакати з колекцією предметів, що виготовляють засуджені в місцях позбавлення волі, застосування їх проти персоналу установ Виконання Покарань використання на заняття металевих ножів, необроблених палок, які мають вигляд справжніх. Вимагати від осіб, що навчаються виконання атак саме в ціль, щоб мотивувати захист можливим боєм. Показувати способи якими засуджені можуть калічити та вбивати персонал. Наводити такі приклади, Зачитувати випадки та статистику нападів на персонал. Проводити навчання з елементами нападу зненацька, групою осіб, в оточенні та в обмеженому просторі. Проводити заняття на твердій поверхні та в однострої БВ.

Найкращий результат підготовки персоналу може бути тільки тоді, коли під час навчання персоналу потужно використовувати компоненти психологічної складової, навчити здобувачів вищої освіти, слухачів, персонал контролювати емоцію страх у надзвичайних ситуаціях, де можуть бути застосовані підручні засоби нападу та холодна зброя (ножі, заточки,

сокири), яка застосовується з метою вбивства або скалічення персоналу ДКВС. Володіння персоналом психологічними компетенціями під час виконання службових обов'язків дасть можливість швидко приймати рішення та реалізовувати їх на практиці. Що дасть можливість суттєво зменшити кількість постраждалих як серед персоналу так і серед засуджених.

Список використаних джерел:

1. Мірошніченко О. М. Академічний курс кримінально-виконавчої психології: підручник /за заг. ред. В. Й. Бочелюка. Чернігів: ПАТ «ПВК Десна», 2019. С.256–263.
2. Петрик Д., Пліско В. Умови використання заходів фізичного впливу в різних нештатних ситуаціях співробітниками Державної кримінально-виконавчої служби України. *Збірник наукових праць Національної Академії Державної прикордонної служби України. Сер. Педагогічні науки*. Т. 21 № 2. 2020. С. 184 – 198.
3. Сорокопуд В. Б., Ткаченко І. В., Гончар В. В. Інноваційні напрямки вдосконалення професійної компетентності персоналу ДКВС України щодо збереження здоров'я та життя в умовах надзвичайних ситуацій. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки: науковий журнал*. 2022. № 1 (8). С. 169–181.

Трегуб С. Є.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов,

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,

м. Запоріжжя, Україна

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В МЕДИЧНИХ ВИШАХ

Праця сучасного лікаря – дуже складна й напружена. Вона включає безліч компонентів, які базуються безпосередньо на знаннях з фахових дисциплін та вмінні здійснювати ділову професійну комунікацію. Зміни в системі медичної освіти під час війни, її реформування та інтеграція в міжнародний освітянський простір вимагають покращення ефективності процесу навчання та якості підготовки медичного фахівця. Одним з аспектів покращення фахової підготовки майбутнього лікаря, на нашу думку, є

активне застосування інноваційного інструментарію під час занять та педагогічної майстерності викладача.

Освітня праця викладача ЗВО є особливою формою професійної діяльності, змістом якої є навчання, виховання і розвиток студентів, сприяння формуванню у них фахових знань, умінь і навичок. Викладач вищого навчального закладу свою професійну діяльність здійснює у кількох напрямках: педагогічна, методична, наукова, виховна [1, с. 48-50].

Педагогічну складову прийнято вважати пріоритетною, але вона не може бути повноцінною при ігноруванні трьох інших аспектів роботи. Організуючи учбову діяльність студентів-медиків, професорсько-викладацький склад визначає мету і завдання конкретної дисципліни з урахуванням міждисциплінарних зв'язків, вибирає оптимальні форми і методи роботи, що сприяють, насамперед, активізації пізнавальної діяльності студента, ефективні форми і види контролю.

Основними видами учбової роботи є лекції, практичні, семінарські заняття, консультації, заліки, іспити, тощо. Але зараз, в умовах війни та дистанційної освіти, значний вплив на якість освіти студентів-медиків має загальний розвиток особистості викладача, його вміння презентувати навчальний матеріал, розуміння інтересів студентської аудиторії, культура мовлення, використання інноваційних методів у організації навчального процесу тощо.

Сучасний викладач має бути спроможним до саморозвитку та самовдосконалення в ситуації, яка постійно змінюється, готовим до якісного діалогу зі студентами.

Ми погоджуємось з визначенням І. А. Зязюна, який вважає, що педагогічна майстерність – це вияв високого рівня педагогічної діяльності, синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва і особистих якостей педагога, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної роботи. Компонентами структури педагогічної майстерності, на думку зазначеного вченого-педагога, є гуманістична спрямованість,

професійні знання за фахом, педагогічні здібності та педагогічна техніка [2, с. 35, с. 79-80].

Щодо педагогічної техніки та новітнього інструментарію сучасного викладача, то він доволі широкий: електронні підручники, практикуми, збірники, словники, презентації, квізи, тести різної складності, творчі завдання, а саме, task-based Language Teaching (TBLT) метод, типові задачі, майндмеппінг, whiteboard (інтерактивна дошка), мозковий штурм, штучний інтелект тощо. Особливо ефективно себе зарекомендували використання презентацій при вивченні теоретичного матеріалу; гугл-тести для перевірки знань студентів як з одним правильним варіантом відповіді так і з множинним вибором; task-based Language Teaching завдання; whiteboard при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням. Існує вибір навчальних платформ для ЗВО: TEAMS, Zoom, Google class, тощо.

Whiteboard – це цифровий аналог звичайної дошки на платформі TEAMS. На вайтборді можна писати, робити позначки, використовувати вказівку, завантажувати PDF-файли і зображення, тощо.

Щодо тестових завдань, платформа TEAMS надає широкий спектр можливостей для створення різних тестів відповідно до видів мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, говоріння, письмо. Такий формат тестів сприяє швидкій перевірці знань з лексики, граматики, читання, тощо. Також цей засіб навчання доволі економічний, відбувається автоматична перевірка, що значно економить час як студента так і викладача.

Окремо хотілось би зупинитись на англо-американській task-based Language Teaching технології, на українську мову вона перекладається як «завдання орієнтованого навчання та викладання». В цій технології іноземна мова виступає як інструмент виконання завдання. Запропонована технологія дуже ефективна при виконанні творчих завдань з подальшою монологічною чи діалогічною комунікацією. В медичних вишах прикладом такого завдання може бути створення case history (історія хвороби) за

певним чітким планом: дефініція конкретного захворювання, основні симптоми, методи діагностики та лікування.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, наголошуємо, що навчання іноземної мови за професійним спрямуванням повинно відбуватись комплексно, тобто у тісному зворотньому зв'язку між студентом і викладачем, при якому останній володіє педагогічною майстерністю та має широкий арсенал інноваційного інструментарію, який не тільки заохочує студентів до навчання, а також формує відмінні результати у володінні іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник для вищих навч. закл. Київ: «Вища школа», 2004. 422 с.
2. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: «Академвидав», 2006. 352с.

Тушко К. Ю.,

*доктор педагогічних наук, професор,
доцент кафедри психології, педагогіки та
соціально-економічних дисциплін,*

*Національна академія Державної прикордонної служби України,
м. Хмельницький, Україна*

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ МАЙСТЕРНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО СКЛАДУ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ

З-поміж усіх систем, що функціонують в суспільстві, освітню вважають надзвичайно консервативною. Така характеристика виникла через низку причин: швидкість впровадження новацій, якість освітніх реформ, сприйняття інновацій педагогічними та науково-педагогічними працівниками. Варто наголосити на тому, що ця ситуація є узагальненою, тобто характерна не лише для України, а для більшості країн.

Проблема інновацій приблизно з 2016 року набула особливого статусу, оскільки так звані «інформаційні прориви» стали виникати

набагато частіше. Це означає, що наукова революція в суспільстві триває, а щільність досягнень стає все більшою. В аналізі проблеми інновацій в освіті, і зокрема в педагогічній діяльності представників цієї галузі, то слід наголосити на тому, що як чітких меж наукових напрямів та досліджень не існує, так і у застосуванні інновацій – освітнє середовище впроваджує інновації в усіх можливих видах діяльності.

Вивчення питань педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників, вирішено було зосередити на вищих військових навчальних закладах. Саме вища військова освіта в Україні, до прикладу, є сьогодні пріоритетною. З-поміж основних інновацій у змісті зазначеної освіти, і зокрема педагогічній майстерності тих, хто готує майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони, то основна увага була зосереджена на інформаційних технологіях (забезпечення дистанційної форми навчання, удосконалення викладацької діяльності завдяки застосункам та оновленому обладнанню, внесення змін у програми вивчення навчальних дисциплін у зв'язку із появою нового програмного забезпечення окремих видів діяльності фахівців сектору безпеки та оборони, впровадження у зміст навчання елементів бойового досвіду українських військовослужбовців).

Як свідчить узагальнений аналіз наукових праць, існує чимало досліджень, присвячених застосуванню інформаційних досягнень в освітньому процесі. Тому вирішено приділити увагу саме впровадженню бойового досвіду українських військовослужбовців у зміст підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони.

Керівництво держави зосередило увагу на цінності бойового досвіду сучасних військовослужбовців України, оскільки досвід – це не теорія, що представлена у підручниках та посібниках, це ті фактичні знання та уміння, отримані у практиці. Саме такі елементи практичної підготовки потребують уваги у вищій військовій освіті. Врахування елементів бойового досвіду військовослужбовців, адже його впровадження може бути дотичним до різних навчальних дисциплін, є багатоплановим та поліфункціональним. На

основі врахування бойового досвіду можливі зміни у педагогічній діяльності науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Гапоненко, Г., Гапоненко, С. Особливості організації процесу фізичної підготовки у вищих військових навчальних закладах України та провідних країнах світу. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні науки*, 2016, 4 (6), С. 55–65.

Чубань В.С.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України,
м. Черкаси, Україна*

Буша А.В.,

*здобувач вищої освіти спеціальності 081 «Право»
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України,
м. Черкаси, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА СПЕЦІАЛЬНОСТІ «081 ПРАВО»

Аналіз існуючих публікацій про педагогічну компетентність показує, що сьогодні цей феномен функціонує як характеристика викладачів закладів вищої освіти з точки зору ефективності та успішності їх педагогічної діяльності.

Інноваційні технології в правовій науці відкривають нові можливості для покращення ефективності, доступності та прозорості правової системи.

Наведемо для прикладу декілька інноваційні технології, які знаходять застосування в правовій сфері:

1. Електронні системи управління справами (ЕСС). ЕСС дозволяють здійснювати електронну обробку, зберігання та передачу інформації в судових справах. Це спрощує процес реєстрації справ, побудову розкладів

засідань, а також забезпечує зручний доступ до судових документів для всіх учасників справи.

2. Штучний інтелект та аналітика даних. Використання штучного інтелекту та аналітики даних в правовій сфері допомагає у аналізі юридичної інформації, прогнозуванні результатів справ, автоматизації бізнес-процесів та забезпеченні юридичної підтримки з використанням спеціалізованих програм та алгоритмів.

3. Блокчейн технологія. Блокчейн може бути використаний для створення надійної та безпечної системи зберігання юридичних документів, договорів та транзакцій. Це допомагає уникнути втрати даних, фальсифікації інформації та забезпечує високий рівень конфіденційності.

4. Віртуальна реальність та доповнена реальність. Віртуальна та доповнена реальність можуть бути використані для тренування юридичних навичок, симуляції реальних правових ситуацій, віртуальних засідань суду та інших інноваційних застосувань.

5. Електронні платформи для здійснення юридичних послуг. Електронні платформи надають можливість швидкого та зручного отримання правової допомоги, підготовки юридичних документів, консультацій юристів та інших послуг онлайн. Ці інноваційні технології в праві сприяють автоматизації процесів, підвищенню ефективності та якості надання юридичних послуг, а також забезпечують швидкий доступ до необхідної інформації для всіх учасників правового процесу.

Отже, розвитку педагогічної майстерності сприяють інноваційні технології та новітні методи навчання.

Наблизитись до розв'язання поставлених проблем можливо лише на основі органічного поєднання інноваційних підходів і технологій із класичними методами викладання, навчального і науково-дослідницького процесів, фундаментальної підготовки фахівців із вузькопрофільною спеціалізацією, балансу теоретичних і прикладних аспектів навчання, інтеграції найкращого вітчизняного і зарубіжного досвіду [1].

Досвід показує, що високопродуктивними і перспективними є також форми роботи, що ґрунтуються на синтезі аудиторної та поза-аудиторної роботи. Вони не тільки сприяють формуванню професійних умінь і навичок, але й водночас плекають активну громадську позицію майбутнього правника (наприклад, новаторські форми експериментальних та творчих лабораторій, науково-дослідницьких центрів, громадських організацій, об'єднань молодих правників, правничі клініки тощо).

Розроблення й впровадження інноваційних методів викладання, хоча й містить певні ризики, є надзвичайно важливою складовою науково-методичної та навчально-методичної роботи викладача вищого навчального закладу, оскільки допомагає підтримувати його професіоналізм і педагогічну компетентність на рівні сучасних вимог.

Список використаних джерел:

1. Шевчук Т.М. Запровадження активних методів навчання при викладанні юридичних дисциплін у ВНЗ. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23402/1/86-88.pdf> (дата звернення 30.03.2024)

Швардак М.В.

*доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти
та освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ «ПЕРЕВЕРНУТОГО НАВЧАННЯ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Стрімкий розвиток інноваційних технологій вимагає сучасних підходів до організації освітнього процесу, спрямованого на забезпечення всебічного розвитку здобувачів вищої освіти.

Технологія «перевернуте навчання» являє собою педагогічний підхід, який ґрунтується на переносі освоєння теоретичного матеріалу за межі аудиторії, а час, що звільнився, використовується для практичних завдань, дискусій та спільного дослідження [3].

Технологія «перевернуте навчання» стає дедалі більш популярною у вищій освіті, адже дає можливість: підвищити активність та залученість здобувачів вищої освіти до освітнього процесу; розвивати критичне мислення та навички самостійного навчання, а також реалізувати персоналізований підхід до навчання [2].

Застосування «перевернутого навчання» здійснюється за таким алгоритмом:

- вибір навчального контенту: лекції можна записати у форматі відео, або використовувати онлайн-курси, статті, підручники тощо;

- розробка завдань: важливо давати студентам чіткі інструкції та завдання, які допоможуть їм засвоїти матеріал та підготуватися до аудиторних занять;

- використання онлайн-інструментів: існує багато платформ, які допомагають організувати процес «перевернутого навчання», наприклад, Moodle, Google Classroom, Edmodo тощо.

У процесі аналізу застосування технологій на заняттях у вищій школі, можемо виділити такі особливості, як:

- зміна ролі викладача: він стає фасилітатором, який організовує та спрямовує освітній процес, а не просто транслятором знань;

- активізація пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти: відповідальність за засвоєння матеріалу лягає на плечі здобувачів вищої освіти, що робить їх більш активними та залученими;

- індивідуалізація навчання: здобувачі вищої освіти мають можливість вивчати матеріал у власному темпі та із урахуванням своїх потреб;

- розвиток критичного мислення та навичок самостійної роботи: здобувачі вищої освіти вчаться аналізувати інформацію, формулювати думки та аргументувати свою позицію;

- використання різноманітних методів та інструментів: лекції можуть бути представлені у форматі відео-, аудіо-, текстової інформації,

інфографік, а для закріплення матеріалу використовуються онлайн-тести, дискусії, форуми, віртуальні лабораторії тощо [1].

Застосування у вищій школі технології «перевернутого навчання» має ряд переваг. Зокрема:

– підвищення мотивації та успішності здобувачів вищої освіти: дослідження показують, що студенти, які навчаються за цією моделлю, більш мотивовані та досягають кращих результатів;

– ефективне використання аудиторного часу: час, що звільнився після вивчення теорії, використовується для більш продуктивної роботи в аудиторії;

– розвиток цифрової грамотності: студенти вчаться використовувати онлайн-інструменти та ресурси для навчання.

Разом з тим, застосування технології «перевернуте навчання» у вищій школі має певні виклики та труднощі. Можемо виокремити такі: необхідність методичної підготовки викладача: перехід до «перевернутого навчання» потребує від викладача знання нових методів та інструментів; необхідність доступу до Інтернету та технічних засобів; необхідність самодисципліни та відповідальності: студентам, які навчаються за цією моделлю, потрібно мати більше самодисципліни та відповідальності за своє навчання.

«Перевернуте навчання» – це не панацея, але воно може стати ефективним інструментом для покращення якості освіти у вищій школі. Завдяки різноманітним онлайн-ресурсам та інтерактивним методам, «перевернуте навчання» робить навчання цікавим та доступним для кожного здобувача вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінська О. Г. Перевернуте навчання: практичний аспект. *Information Technologies in Education*, 2016. № 1 (26). С. 89.
2. Слушний О. М. Технологія перевернутого навчання як інноваційний засіб підвищення якості освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*, 2016. №48. С. 19-23.

3. Швардак М. В. Освітні тренди в умовах Нової української школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Сер. 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи.* 2022. Вип. 89. С. 136–140.

Шумейко З.Є.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

Козарно С.В.,

*курсант II курсу юридичного факультету,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ОСВІТНІХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННОЇ СФЕРИ

На сьогодні важливою проблемою стає організація і здійснення контролю освітніх досягнень здобувачів вищої освіти, оскільки це безпосередньо пов'язане з якістю професійної підготовки майбутніх фахівців, дотриманням принципів академічної доброчесності, інтеграцією української системи освіти до європейського освітнього простору.

Дослідники виокремлюють чотири основні види контролю: попередній, поточний, періодичний, підсумковий [2]. Попередній призначений для збору відомостей про рівень знань, з яким здобувачі вищої освіти розпочинають вивчення конкретної навчальної дисципліни. Поточний контроль – це органічна частина всього освітнього процесу, яка виражена в регулярних спостереженнях педагога за освітньою діяльністю здобувачів на кожному занятті [1]. У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців правоохоронної сфери вивчення окремих тем супроводжується системою контрольних заходів – тесту, усного опитування, реферативного повідомлення, контрольної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводять перед закінченням здобувачами вищої освіти певного етапу навчання в університеті (наприклад, підсумкова

атестація) або після закінчення окремих різновидів освітньої діяльності, яка вимагає проведення контрольних заходів, наприклад, навчальної чи виробничої практик.

Упродовж останніх років, у зв'язку з епідеміологічною і безпековою ситуацією викладачі активно почали застосовувати тестові технології як один із засобів поточного й підсумкового контролю. Розглянемо найбільш популярні й ефективні сервіси для використання тестових технологій у процесі професійної підготовки фахівців правоохоронної сфери.

Передусім доцільно згадати сервіс Kahoot! (<https://kahoot.com/>), що є ігровою платформою для навчання, що була запущена в серпні 2013 року в Норвегії. У межах цього сервісу можливі три форми гри, вибір форми зумовлений метою: якщо викладач планує визначити рівень ознайомленості учасників із тією чи іншою темою, то оптимальною є вікторина (Quiz); якщо потрібно влаштувати дискусію з певного питання, презентувати ідею й отримати щодо неї «зворотний зв'язок», то доцільним є обговорення (Discussion); якщо викладач планує ознайомитися з думками, поглядами учасників на ту чи ту проблему, то опитування (Survey); якщо створити гру із завданнями на визначення послідовності, то Jumble [3]. Уважаємо, що участь майбутніх фахівців правоохоронної сфери в іграх, створених за допомогою зазначеного сервісу, сприятиме налагодженню активної взаємодії між суб'єктами освітнього процесу, підвищуватиме рівень їхньої обізнаності в навчальному матеріалі, стимулюватиме критичне мислення.

Широкої популярності на сьогодні набув онлайн-сервіс для створення вікторин і тестів Quizizz (<https://quizizz.com>). Особливістю цього сервісу є те, що всі студенти отримують однакові завдання, але кожен із них на своєму мобільному пристрої побачить випадкову послідовність запитань і буде працювати з ними у власному темпі. Це унеможливує списування, а отже, має забезпечити об'єктивність контролю й оцінювання. На дисплеї студента з'являється все запитання із зображенням, яке за бажанням можна збільшити, а також варіанти відповідей [3]. Важливо, на нашу думку, що

викладач може стежити за роботою кожного здобувача вищої освіти й отримати повну картину роботи групи, а також експортувати отримані дані в таблицю Excel [3].

Ефективним сервісом для організації й проведення тестового контролю є Google Forms [3] – інформаційно-технічний засіб для організації тестового контролю на основі хмарних технологій. Для використання тестової форми викладачу необхідно мати обліковий запис (акаунт) у системі Google. Основними елементами Google Forms для формування тестового завдання є такі форми: із короткими відповідями – тестова відповідь, яка вводиться з клавіатури; абзац – текстова відповідь, яка вводиться з клавіатури; з варіантами відповіді – вибір єдиної відповіді з переліку опцій-відповідей; прапорці – множинний вибір серед визначених пунктів; спадний список – вибір із випадного списку; лінійна шкала – оцінювання за лінійною шкалою від 1 до 10 одиниць; таблиця з варіантами відповіді – відповідність між питанням у рядку та відповіддю у стовпці [3]. Викладач, складаючи завдання, має змогу обрати різні варіанти відповідей, щоб об'єктивно оцінити рівень освітніх досягнень майбутніх фахівців правоохоронної сфери. Отже, тестові технології на сьогодні є важливим засобом контролю й оцінювання рівня освітніх досягнень майбутніх фахівців правоохоронної сфери, що дає змогу об'єктивно й ефективно діагностувати рівень сформованих компетентностей.

Список використаних джерел

1. Лілік О. Контроль освітніх досягнень здобувачів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів української мови й літератури в магістратурі. *Дидактика*. 2023. №6-7. С. 20-28.
2. Романишина Л. Система поетапного контролю навчальної діяльності студентів педагогічних університетів за модульно-рейтинговою технологією навчання з дисциплін природничого циклу: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Київ, 1997. 454 с.
3. 35 інструментів для дистанційного навчання — добірка НУШ. URL: <https://nus.org.ua/articles/30-instrumentv-dlya-dystantsijnogo-navchannya-dobirka-nush/> (дата звернення: 07.01.2024).

СЕКЦІЯ 5. ЕТИКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Аніщенко В.О.,

*доктор педагогічних наук, професор;
професор кафедри педагогіки та гуманітарних дисциплін,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

Зенченко О.О.,

*заступник декана філії Класичного приватного університету,
м. Чернігів, Україна*

ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГ-ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФІЛАКТИЦІ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Педагогічна діяльність викладача закладу вищої освіти характеризується суспільною значимістю, підвищеною відповідальністю, психоемоційною напруженістю, що пов'язана з суб'єктивними та об'єктивними факторами впливу на організацію життєдіяльності в цілому.

Сучасний викладач закладу вищої освіти (далі – ЗВО) в Україні, як і більшість інших фахівців різних суспільно-важливих сфер діяльності, працює в особливих умовах війни, де на нього впливають багаточисленні стрес-фактори: мінливі умови здійснення освітнього процесу через постійні атаки армії РФ, високий динамізм змін в освітній сфері, необхідність постійного підвищення кваліфікації через стрімкий розвиток інтерактивних технологій, інтенсивна емоційна взаємодія зі всіма учасниками освітнього середовища, брак часу, робоче перенавантаження, складність педагогічних ситуацій, відповідальність за їх вирішення, рольова невизначеність, соціальна оцінка та ін. Ці стрес-фактори обумовлюють особливості сучасної педагогічної діяльності, що виступають детермінантами синдрому емоційного вигорання. Синдром емоційного вигорання можна визначити як

надмірну психологічну напругу, що спроможна призвести до появи у викладача ознак емоційного вигорання: підвищена роздратованість, зниження толерантності, виникнення незадоволення професією, втраті мотивації та працездатності тощо.

Запобіганню емоційного виснаження викладачеві та профілактиці емоційного вигорання може допомогти покращення емоційної компетентності, яку можна сформуванати завдяки використанню коучинг-технологій, що поступово набирають обертів у сфері освіти в Україні. Коучинг допомагає викладачу відкрити нові перспективи не тільки його професійного, але й звичайного життя, оскільки, по-перше, має головною метою не досягнення матеріальних результатів, а розвиток у викладача здатності бачити шлях, приймати рішення і нести за них відповідальність, а, по-друге, є процесом, що веде до підвищення професійної компетентності або зростанню особистісних якостей, які дозволяють викладачу регулювати власний емоційний стан та бути ресурсним.

Аналіз багаточисельних психолого-педагогічних праць показав, що проблема коучингу в освіті, на теперішній час, недостатньо представлена в науці та не має широкого застосування у підготовці майбутніх фахівців педагогічної сфери. Викладачі все ще повільно використовують коучинг-технології здебільше з метою формування особистісного результату здобувача вищої освіти, а саме підвищення його обізнаності у життєвих та професійних рішеннях, підтримці в пізнанні оптимальних стратегій та планів дій щодо досягнення різних цілей. Питання щодо застосування коучинг-технологій для профілактики емоційного вигорання викладачів ЗВО залишається недостатньо вивченим та потребує поглибленого дослідження.

Проведені коуч-сесій з викладачами ЗВО показали певні результати дослідження, які чітко продемонстрували зміни у психоемоційному стані викладачів до та після застосування коучинг-технологій з метою профілактики емоційного вигорання, а саме: зниження ступеня вираженості

супротиву зростаючому стресу, прагнення до психологічного комфорту, підвищення енергетичного тону, поява нових бажань та зацікавленості у житті, розвитку стресостійкості в цілому. Також після проведення коуч-сесій з викладачами спостерігалось зниження переживання посттравмуючих подій, підвищення задоволеності собою, зниження неадекватних емоційних реакцій, зменшення емоційного дефіциту та відстороненості, покращення загального психосоматичного й психовегетативного стану.

Коучингові технології дозволяють викладачу достатньо швидко усвідомити вплив посттравмуючих факторів професійної діяльності на особисте психосоматичне здоров'я, навчатися рефлексувати та усвідомлювати власні емоції та регулювати свій емоційний стан у різних ситуаціях, зрозуміти для себе власні алгоритми корегування емоціями та підтримки адаптаційного й енергетичного потенціалу (ресурсності), що в цілому дозволяє викладачу захистити себе від психоемоційного навантаження та зберегти здоров'я. Це і є відображенням того, що зміни у свідомості викладача стосовно усвідомленого ставленні до себе, як до особистості та власного ресурсу, як джерела життя й діяльності, призводять до запобігання емоційного вигорання. Також було відмочено, що більшість викладачів після серії коуч-сесій відмічали покращення емоційного інтелекту, що відображалось у розвитку особистісної емоційної гнучкості, емоційної відхідливості, що дозволило їм управляти емоціями та власною поведінкою, а деякі відзначили, навіть, зміну моделі власної поведінки життя.

Отже, системне застосування коучингових технологій дозволить їм переосмислити аспекти професійної діяльності, переоцінити та розставити акценти задоволеності своєю роботою, її умовами, можливістю кар'єрного зростання, фінансової та інших складових, а також стати ефективним інструментом профілактики та корекції синдрому емоційного вигорання.

Біба Д.С.
магістр права,
старший інспектор відділу кадрового забезпечення та виховної роботи,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна

ПІДВИЩЕННЯ КУЛЬТУРИ ВЗАЄМОПОВАГИ ТА ДОВІРИ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В освітньому середовищі культура взаємоповаги та довіри між викладачами та здобувачами вищої освіти відіграє ключову роль у створенні сприятливої та продуктивної атмосфери для навчання й розвитку. Розвиток навичок взаємодії та конструктивного спілкування між цими двома групами є необхідним для підтримки ефективного навчання і стимулювання академічного та особистісного зростання здобувачів.

Конструктивне спілкування – це спосіб взаємодії, спрямований на досягнення певних цілей чи розв’язання проблеми без конфліктів та з врахуванням потреб і почуттів усіх сторін. У сучасному освітньому процесі одним із ключових елементів є взаємне відношення між викладачами та здобувачами вищої освіти.

Культура взаємоповаги та довіри визначає якість цього відношення, що безпосередньо впливає на навчання та розвиток обох сторін.

Культура взаємоповаги базується на ряді важливих принципів і цінностей, які включають у себе повагу до індивідуальності, вміння слухати та чути співрозмовників, проваляти емпатію відносно думок та почуттів співрозмовників тощо.

Особливо важливу роль відіграє толерантність викладача, яка відображає терпимість до різних точок зору, культур, релігійних переконань і способів життя, навіть якщо вони відрізняються від власних.

Відкритість до спілкування, дотримання прав і свобод, вміння конструктивно вирішувати конфліктні ситуації, запобігати їх виникненню

та виступати медіатором також є важливими особистісними характеристиками особи викладача.

Першим кроком на шляху підвищення культури взаємоповаги та довіри є створення відкритого й підтримуючого середовища, де кожен учасник – як викладач, так і здобувач вищої освіти – почувається комфортно, не боїться вираження своїх думок, ідей та постановки проблемних і складних питань. Викладачі мають проявляти відкритість до думок та переконань здобувачів, а також виявляти повагу, емпатію та розуміння до їхніх потреб і викликів.

Для підвищення культури взаємоповаги і довіри важливо сприяти взаємному відношенню та взаєморозумінню між викладачами та здобувачами вищої освіти. Це може бути досягнуто шляхом регулярного відкритого спілкування у формі діалогу, в якому обидві сторони мають рівну можливість висловити свої думки та почуття.

Важливо також враховувати індивідуальні потреби та особливості кожного здобувача, щоб створити безбар'єрне освітнє середовище, де кожен може відчувати себе прийнятим та підтриманим (це, навіть, є відображенням інклюзивності освітнього середовища). Розвиток навичок конструктивного спілкування є ключовим елементом в підвищенні культури взаємоповаги та довіри в освітньому середовищі. Викладачі та здобувачі вищої освіти повинні навчитися ефективно слухати одне одного, висловлювати свої думки та почуття без образ, а також шукати спільні рішення на основі взаємного відношення та поваги.

Підвищення культури взаємоповаги і довіри в освітньому середовищі вимагає від викладачів та здобувачів спільних зусиль та зобов'язань. Шляхом створення відкритого та підтримуючого середовища, сприянням до взаєморозуміння, а також розвитку навичок конструктивного спілкування ми можемо побудувати освітнє середовище, де кожен учасник відчуває себе індивідуальністю, особистістю, не боїться створювати рапорт у формі «Я–повідомлення», відчувати повагу та підтримку поважним під час навчання

та саморозвитку. До того ж, сьогодні вимагає від всіх учасників освітнього процесу бути асертивними особистостями. Асертивність, як явище, зцілює суспільні відносини, уможлиблюючи формування таких взаємних стосунків між викладачем та здобувачами вищої освіти, які служитимуть реалізації однаково як особистісних (розвиток внутрішнього потенціалу), так і освітніх цілей (створення взаємодоповнювальних стосунків). Водночас бути асертивною особистістю – означає бути щирим, брати відповідальність за себе і за своє життя, говорити і діяти відповідно до своїх переконань та почуттів. Логічна практика асертивності – комплексне вміння захищати свої права на існування, право бути собою. Це мистецтво правильного інформування інших про власні цілі, потреби тощо.

На нашу думку, основними шляхами покращення взаємин в системі «викладач–здобувач вищої освіти» є: організація інноваційного освітнього середовища, де одним з найважливіших принципів є принцип етичної вільної комунікації, встановлення відкритого та довірчого процесу спілкування, під час здійснення якого викладачі та здобувачі вищої освіти всебічно сприяють створенню атмосфери безбар'єрності, інклюзії, відкритості, конфіденційності, де кожен може почувати себе захищеним, вільно висловлювати свої думки та відкрито говорити про свої почуття та наміри; мотивація викладачами здобувачів вищої освіти до саморозвитку через залучення їх до активної участі у науково-пошуковій діяльності, науково-практичних заходах (дебатах, дискусійних майданчиків, проектах, ін.), що сприяє підвищенню рівня зацікавленості в набутті професійних та надпрофесійних компетенцій; врахування індивідуальних потреб та можливостей кожного здобувача вищої освіти (індивідуальна траєкторія становлення особистості майбутнього фахівця) та менторінгова допомога в особистісному становленні, розвитку професійно-важливих якостей. Все це буде дійсно сприяти покращенню культури взаємин між викладачами та здобувачами, сприяючи більш ефективному навчанню та досягненню успіху.

Головацька С. Ю.
*слухач I курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

КУЛЬТУРА ВЗАЄМВІДНОСИН У СИСТЕМІ «ВИКЛАДАЧ – МАЙБУТНІЙ ФАХІВЦЬ»

Відносини між викладачами й майбутніми фахівцями не просто співіснують у сфері навчання, вони створюють важливу культуру, яка впливає на розвиток особистості та професійну підготовку здобувачів вищої освіти. Ця взаємодія визначає якість освіти та формує цінності, які відображаються у майбутньому житті та кар'єрному розвитку.

При аналізі взаємодії між викладачами та здобувачами вищої освіти важливо враховувати об'єктивність очікувань обох сторін, які виступають учасниками цієї взаємодії. Взаємні очікування викладачів і майбутніх фахівців охоплюють різноманітні аспекти, від ціннісних орієнтацій до якості знань, що здобуваються, а також ефективності їх засвоєння.

Педагогічна діяльність є постійним процесом творчості. Однак, відмінно від творчості в інших сферах, таких як наука, техніка або мистецтво, ціль педагогічної творчості полягає не в створенні нових соціально цінних оригінальних продуктів, а в розвитку особистості. Хоча творчо робітний педагог, особливо педагог-новатор, може створити власну педагогічну систему, ця система залишається лише засобом досягнення найкращих результатів в конкретних умовах [1, с.4].

Взаємовідносини між людьми є ключовим фактором для створення емоційного клімату у групі та забезпечення емоційного добробуту її учасників. Ці відносини є суб'єктивно переживаними зв'язками між особами, які об'єктивно виявляються в їхньому стосунку та взаємодії під час спільної діяльності та спілкування. Вони складаються з системи установок, орієнтацій, очікувань, стереотипів та інших диспозицій, через які люди сприймають та оцінюють один одного. Ці налаштування

опосередковуюються змістом, цілями, цінностями та організацією спільної діяльності і є основою для формування соціально-психологічного клімату в колективі [2, с. 307].

Взаєморозуміння між викладачем і студентом відіграють також важливу роль у встановленні педагогічного авторитету викладача. Авторитет викладача, як частина взаємин із майбутніми фахівцями, перш за все визначається здатністю створювати сприятливу атмосферу в аудиторії, що неможливо без педагогічного такту. Такт – це передусім вміння організувати різноманітну, живу та захватну діяльність аудиторії, виявлення розуміння стану здобувача вищої освіти в конкретний момент, здатність поєднувати високі вимоги з проявом людяності, терпіння та самовладання. Будь-який вияв емоцій під час освітнього процесу (радість, тривога, незадоволення тощо), якщо дотримуватись педагогічного такту і поваги до особистості здобувача вищої освіти, має позитивне значення і часто є необхідним засобом педагогічного впливу.

Сучасний викладач закладу вищої освіти виступає як ключова фігура в освітньо-виховному процесі. Його робота вимагає засвоєння загального змісту дисципліни, яку він викладає, глибокого розуміння свого предмета, і, обов'язково, компетентності в інших наукових галузях. Він повинен володіти навичками роботи зі змістом навчального матеріалу, уміти педагогічно пояснювати інформацію, а також бути здатним поєднувати процес навчання з вихованням. У процесі навчання та виховання сучасний викладач має використовувати різноманітні педагогічні методи на всіх етапах, таких як пояснення нового матеріалу, актуалізація, мотивація, повторення, закріплення, систематизація знань, а також контроль та оцінка навчальних досягнень. Професійні якості сучасного викладача нерозривно пов'язані з його творчістю. Тому важливим є впровадження інноваційних педагогічних методів в освітньо-виховний процес. Педагогічні інновації – це новаторські й системні підходи, які самостійно формуються, базуючись на різноманітних ініціативах та нововведеннях, і відіграють значну роль у

розвитку освіти, сприяючи позитивним змінам у цій сфері. Використання додаткового цікавого матеріалу, такого як біографії вчених чи захоплюючі історії стосовно навчальної теми, відіграє позитивну роль у процесі викладання. Це привертає увагу майбутніх фахівців, забезпечує новизною та емоційно насиченим моментом під час занять. Використання такого матеріалу може бути особливо ефективним при створенні проблемних ситуацій. Сучасний викладач, який має творчий підхід та готовий відступати від традиційних методів проведення занять, повинен мати здатність захоплювати студентів, впливати на їхню свідомість та емоції. Використання інноваційних педагогічних методів дозволяє заощадити час, який можна використати для додаткового пояснення або закріплення матеріалу. Вміння чітко та ясно висловлювати свої думки є надзвичайно важливим у професії вчителя, оскільки комунікація в основному відбувається словесно. Педагог повинен мати здатність висловлювати свої ідеї просто, чітко та лаконічно. Його мова має бути живою, виразною, наповненою емоціями та мати чітку дикцію.

Отже, культура взаємовідносин між викладачем і майбутніми фахівцями є важливою складовою в процесі здобуття освіти та формування професійної компетентності. Вона сприяє побудові довіри, взаєморозуміння та підтримки в освітньому середовищі, сприяє якісному засвоєнню знань та розвитку особистості студентів. Культура взаємовідносин відображається у взаємній повазі, відкритості до спілкування, гнучкості та вмінні сприяти розвитку кожного учасника освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Романовський О. Г. Педагогічні інновації у формуванні національної гуманітарно-технічної еліти. *Теорія і практика управління соціальними системами. Щоквартальний науково-практичний журнал*. Харків: НТУ «ХП», 2010. № 4. 122 с.
2. Скляренко І. Міжособистісна взаємодія викладача та майбутнього фахівця водного транспорту. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2017. № 1 (50). С. 304–317.

Доля Н.П.,
вчитель української мови та літератури,
Криворізький ліцей 4 КМР
м. Кривий Ріг, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗДАТНОСТІ ДО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Особистість в психології завжди була однією з ключових проблем, оскільки змінюються не лише часи та люди, а й методи та форми навчання, але завдання включення дитини у суспільство завжди залишається актуальним.

В епоху радикальних змін у суспільстві, проблема особистості як суб'єкта власного життя виходить на передній план. Швидкі зміни у суспільстві призводять до непередбачуваності майбутнього, що робить процес вибору шляху життя та його самореалізації дуже складним. Для молоді, яка не готова до цих змін, це може стати великою проблемою, яку вони не можуть вирішити, що часто призводить до вибору соціально негативного шляху.

Суспільні зміни, що відбуваються на рівні глобальних процесів, більш доступні для спостереження, ніж внутрішні процеси індивіда. Однак подальший хід суспільних трансформацій визначається тим, наскільки особистість інтерпретує нові умови, та наскільки вона самодетермінується та ідентифікує себе. Під впливом змінюється поведінка, установки, наміри, оцінки, що впливає на їхню життєдіяльність. Оточуюче середовище значно впливає на способи і методи самовизначення особистості. Таким чином, ідея формування уміння самовизначатися та самореалізовуватися ще у шкільні роки є пріоритетною в освітньо-виховному процесі.

Шкільний досвід самореалізації, підтриманий педагогами та психологами, створює основу для успішної самореалізації учнів у подальшому житті та кар'єрі. Самореалізація, яка задовольняє екзистенціальні потреби людини, полягає у самовдосконаленні та втіленні

цілей у діяльності для себе і суспільства. Водночас творчість слугує інструментом самореалізації, сприяючи розвитку особистості [2]. Самореалізація – це процес та результат використання людиною свого потенціалу і призначення у житті, що визначає смисл життя та є ключем до щастя.

Потреба в самореалізації відображається в інтересах, бажаннях, цінностях та життєвих цілях. Тому формування уміння самореалізуватися учням в шкільні роки є важливим завданням освітнього процесу. Реформування освіти передбачає створення умов, щоб молодь могла розвивати свій потенціал і самореалізуватися. Формування схильності до ініціативного самовиявлення та самовираження є важливим аспектом виховання молоді. Педагоги повинні створити умови для творчості та стимулювати учнів до дослідження, співпраці та взаємодії, що сприятиме розвитку їхнього інтелекту.

Більш детальне дослідження цієї проблеми показує, що не існує робіт, які б вивчали в цілому систему формування здатності до самореалізації учнів середньої школи. Висвітлюється необхідність формування у школярів здатності визначати суттєві аспекти свого майбутнього життя ще на етапі шкільної освіти, щоб атестат зрілості свідчив про їхню соціальну зрілість та здатність до самореалізації в різних сферах. Проте у різноманітності підходів до цього питання не визначено чітко, якими конкретно компетенціями має володіти учень на шкільному етапі, щоб бути готовим до самореалізації, а також яка послідовність і методика навчання можуть сприяти її формуванню, та який психологічний підхід необхідний для цього у середній школі [1].

Окрім того, важливо визначити, які саме методи та стратегії навчання сприяють найбільш ефективному розвитку здатності до самореалізації учнів. Потрібно також з'ясувати, як шкільна програма може бути адаптована для забезпечення оптимального середовища для розвитку особистісних якостей, необхідних для самореалізації. Такий аналіз

допоможе визначити ключові аспекти, на які потрібно звернути увагу при розробці імплементації освітніх програм у школах.

Процес цілеспрямованого розвитку старшокласників зорієнтований на їхню самореалізацію та починається у 10 класі, виходячи з аналізу стану сформованості ключових компетенцій, які вони мали на кінець навчання у 9 класі. Оцінка рівня цих компетенцій серед учнів 9 класу показала необхідність удосконалення їх формування, що вимагало підвищеної уваги та систематичної роботи в цьому напрямку на більш пізніх етапах навчання. Результативність цього процесу, залежить не лише від діяльності психологів та педагогів, але й від самоорганізації учнів у процесі власного самовдосконалення. Насправді, активність самого учня виявляє його потенціал і особистісні якості. Отже, важливою є створення умов, що дозволяють кожному учневі розвивати свої людські властивості і реалізовувати їх у власному, корисному для нього, способі існування.

У результаті аналізу проблеми формування здатності до самореалізації учнів загальноосвітньої середньої школи можна визначити, що на сьогоднішній день існує значна потреба в подальшому дослідженні цього питання. Дослідження показали, що наразі не існує достатньої кількості робіт, які б ретельно розглядали цілісну систему формування здатності до самореалізації учнів, що є проблемою, потребуючою подальшого уточнення та розвитку.

Для вирішення цієї проблеми необхідно провести додаткові дослідження, спрямовані на ідентифікацію ключових компетенцій, які необхідно розвивати учням для їх успішної самореалізації. Також важливо дослідити ефективні методи та стратегії навчання, адаптувати шкільну програму для створення сприятливого середовища для розвитку особистісних якостей, необхідних для самореалізації.

Результати таких досліджень допоможуть розробити більш ефективні освітні програми та методику викладання, спрямовані на підтримку та

розвиток самореалізації учнів, що в свою чергу позитивно позначиться на їхньому подальшому життєвому та професійному розвитку.

Список використаної літератури:

1. Приходченко К. І. Спеціалізована гуманітарна школа життєвої самотворчості. *Директор школи*. 2002. № 5. С. 47–52.
2. Сідак Л. М. Аскетизм як принцип саморозвитку та самореалізації особистості: автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00.03. Харківський військовий ун-т. Харків, 2003. 16 с.
3. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. Київ: Либідь, 2003. 375 с.

Завалко П.І.,

аспірант кафедри психології педагогіки ,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ДСНС України,

м. Львів, Україна

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Сучасне суспільство стикається зі значними викликами в галузі психічного здоров'я, зокрема, зростаючим попитом на фахівців з психологічної реабілітації. Психологічна реабілітація включає в себе широкий спектр методів та підходів, спрямованих на підтримку та відновлення функціонування людей з психічними порушеннями.

Ідея психологічної реабілітації виникла в кінці 19-го століття, коли почалися перші спроби інтеграції людей з психічними розладами у суспільство. З тих пір цей напрям розвивався, але отримав особливий поштовх у другій половині 20-го століття з поширенням прав людини та загостренням уваги до психічного здоров'я [1].

Психологічна реабілітація є важливим аспектом допомоги людям з різними психічними порушеннями або психосоціальними проблемами. Цей процес орієнтований на покращення якості життя і реінтеграцію особи в суспільство після переживання складнощів.

Кожна людина унікальна, і тому підходи до її реабілітації повинні бути індивідуалізованими. Психолог повинен враховувати особливості особистості, ситуації, умови життя та потреби кожного конкретного клієнта.

Реабілітація повинна враховувати вплив оточуючого середовища на клієнта. Це означає співпрацю з родиною, друзями, колегами та іншими учасниками підтримки.

Реабілітація спрямована на збільшення самостійності та контролю клієнта над власним життям. Психолог повинен допомагати особі розвивати її потенціал та вірити в власні можливості [2].

Реабілітація включає в себе роботу з різними аспектами життя клієнта, такими як фізичне здоров'я, соціальні взаємини, професійна діяльність та інші. Психолог повинен враховувати культурні та соціальні особливості клієнта при плануванні та здійсненні реабілітаційних заходів.

Методи психологічної реабілітації:

1. Психосвіта. Надання клієнту інформації про його стан, методи реабілітації та способи підтримки.

2. Психотерапія. Використання різних психотерапевтичних підходів для розв'язання проблем та покращення самопочуття клієнта.

3. Соціальна підтримка. Організація групових сесій, підтримка родини, співпраця з соціальними службами для забезпечення підтримки в різних сферах життя.

4. Тренування навичок. Навчання клієнта навичкам адаптації до різних життєвих ситуацій, включаючи комунікацію, розв'язання конфліктів та керування стресом.

5. Сприяння соціальній інтеграції. Допомога клієнту встановити контакти зі суспільством, займатися волонтерською діяльністю, знаходити роботу тощо [1].

Формування професійної компетентності майбутнього психолога відбувається перманентно, на всіх етапах професійного навчання майбутніх фахівців у вузі. Важливою складовою сформованої професійної

компетентності є здатність реалізовувати професійну діяльність в різних сферах і з представниками різних груп клієнтів.

Компетентність формується в діяльності і завжди виявляється в органічній єдності з цінностями людини, оскільки тільки за умови ціннісного відношення до діяльності, особовій зацікавленості досягається високий професійний результат [3].

При цьому, ціннісно-цільова орієнтація професійної підготовки полягає в сприянні становленню інтегральних особистісних характеристик, які виступають як безпосередні показники професійного розвитку людини. У сучасних умовах формування професійної компетентності майбутніх фахівців є одним з фундаментальних базових компонентів їх професійної підготовки і обумовлено синтезом професійних знань (гносеологічний компонент), ціннісних відносин (ціннісно-смісловий компонент) і спеціальних умінь (діяльнісний компонент). Вважаємо, що формування професійної компетентності майбутніх фахівців відбувається в навчальному закладі, де взаємовідношення середовища і розвитку особи розуміється як багатообразний, суперечливий по характеру взаємозв'язок індивіда з тим, що його оточує. Отже, формування професійної компетентності майбутніх фахівців обумовлене розвитком соціокультурною, освітньою і педагогічних середовищ, а також особливостями проектування навчально-виховного середовища професійного навчання на основі визначених педагогічних умов [3].

Стратегічною метою процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців є результат навчання-професійно підготовлений фахівець психологічної реабілітації.

Формування професійної компетентності майбутніх фахівців психологічної реабілітації забезпечується виконанням системи особистісних і педагогічних вимог до педагога, що пред'являються. Тому педагогічною умовою можна вважати вдосконалення організації та проведення науково-педагогічним складом формування професійної

компетентності майбутніх фахівців. Професійна підготовленість науково-педагогічного складу є найважливішим джерелом визначення оптимального змісту, форм і методів професійної підготовки майбутнього фахівця [3].

Формування соціально-професійної компетенції майбутніх фахівців з психологічної реабілітації включає у себе ряд ключових аспектів:

1. Студенти повинні мати глибокі знання в галузі психології, особливо тих її галузей, які стосуються реабілітації осіб з психічними розладами. Вони повинні розуміти причини та механізми цих порушень, а також ефективні методи їх лікування та реабілітації.

2. Студенти повинні отримати практичний досвід роботи з людьми, які потребують психологічної реабілітації. Це може включати роботу в реабілітаційних центрах, психіатричних лікарнях, а також індивідуальні консультації.

3. Фахівці з психологічної реабілітації повинні мати глибоке розуміння етичних принципів та стандартів, які визначають їхню професійну поведінку. Вони повинні бути здатні взаємодіяти з клієнтами в межах цих принципів та забезпечувати конфіденційність та повагу до особистості [2].

Методи формування соціально-професійної компетенції:

1. Навчальні курси та семінари. Університети та коледжі можуть пропонувати спеціальні курси та семінари з психологічної реабілітації, які охоплюють як теоретичні, так і практичні аспекти цієї галузі.

2. Практичне стажування. Студентам слід мати можливість проходити стажування в установах з психологічною реабілітацією, де вони зможуть отримати практичний досвід роботи з клієнтами.

3. Менторство. Можливість працювати під керівництвом досвідчених фахівців дозволить студентам здобути цінний досвід та отримати корисні поради щодо їхньої професійної діяльності [1].

Отже, психологічна реабілітація відіграє важливу роль у полегшенні переходу людей через складні життєві ситуації та підтримує їх у досягненні

якісного життя. Цей процес ґрунтується на індивідуальному підході, екологічній та системній роботі, а також використанні різноманітних методів психологічної допомоги. Забезпечуючи клієнтові підтримку та можливості для розвитку, психолог створює умови для відновлення його функціонування в суспільстві.

Формування соціально-професійної компетенції майбутніх фахівців з психологічної реабілітації є важливим аспектом їхньої підготовки. Забезпечення студентам необхідних знань, навичок та етичних принципів допоможе їм ефективно працювати з клієнтами та внести значний вклад у поліпшення їхнього психічного здоров'я та якості життя.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2. Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ: Либідь, 2003. 344 с.
2. Зязюн І. А. Філософія практико-зорієнтованої методології педагогічної дії. *Педагогіка вищої та середньої школи*: зб. наук. праць. / гол. ред. В. К. Буряк. Кривий Ріг : КДПУ, 2004.
3. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: Вища школа, 2002. 215 с.

Kovtun A. S.,
student of the Department of Practical Psychology,
Ukrainian Engineering Pedagogics Academy,
Kharkiv, Ukraine

PSYCHOLOGICAL READINESS OF A LECTURER TO WORK WITH INTERNATIONAL STUDENTS

The world is experiencing greater openness, and educational opportunities are expanding. Teachers are increasingly faced with the challenge of instructing international students. This requires not only a deep understanding of the subject matter but also an appreciation of intercultural differences and the psychological characteristics of individuals from diverse cultures.

International students bring distinctive values, customs, and traditions to the group. Misunderstandings and conflicts can arise if the teacher lacks

knowledge of their students' cultural backgrounds. Understanding the cultural context can help avoid difficulties and establish effective communication [1].

Additionally, not all international students have a perfect command of the language of instruction, which can complicate the learning and communication process. Therefore, it is important for the teacher to be patient and willing to help.

International students may experience feelings of homesickness, loneliness, or frustration. To aid in their adaptation process, the teacher can provide emotional support and information about life in the country [2].

It is important to keep in mind that individuals from diverse cultures may exhibit varying psychological traits. For instance, some may be more reserved while others may be more outgoing. The teacher should be mindful of these differences and adjust their teaching style accordingly [3, 4].

In view of the above, the recommendations for educators are as follows:

- Get to know the culture of the countries from where your students come.
- Be patient and ready to help with language challenges.
- Provide emotional support to students who are adapting to a new environment.
- Be sensitive to the psychological needs of your international students.
- Use a variety of teaching methods to engage students and make the learning process more effective.
- Create an atmosphere of trust and understanding in the classroom.

Psychological readiness to work with international students is the key to a successful learning process. A teacher who understands intercultural differences, knows how to overcome language barriers, and is ready to help students with the adaptation process can make life much easier for their international students and make their education more effective.

References

1. Hurn, Brian & Tomalin, Barry. (2013). Cross-cultural communication: Theory and practice.

2. Danni Lei, Jon D. Woodend, Sarah K. Nutter, Alyssa R. Ryan. (2015). The Forgotten Half: Understanding the Unique Needs of International Student Partners. *Journal of International Students*, Volume 5, Issue 4, pp. 447-458.
3. Greta Bradley. (2000). *Responding Effectively to the Mental Health Needs of International Students*. Kluwer Academic Publishers: Higher Education, Volume 39, No. 4, pp. 417-433.
4. Zajacova, T., Šťastná, L. (2019). The Relationship between Psychological Climate and Motivation of Students at the University. *European Journal of Social Sciences Education and Research*, 16, pp. 40–49.

Кононенко Т. В.

*професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1,
доктор філософських наук, професор,
Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кропивницький, Україна*

**ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР «ВИХОВАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ»
ДОНЕЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

Моральним підґрунтям розвитку особистості, необхідною умовою її соціальної активності та відповідальності є доброчесність. Поняття доброчесності включає поведінку та дії, які обумовлені дотриманням стійких моральних принципів. Воно охоплює й особисту, й суспільну сферу життя. Це позитивна моральна якість, зумовлена свідомістю та волею людини, яка є стійкою характеристикою способу життя та вчинків, готовність і здатність свідомо орієнтуватися в своїх діях на принципи справедливості, особистої відповідальності за прийняття рішення та здійснення діяння, здатність зберігати особисту гідність і не порушувати гідності інших. У психологічному розумінні доброчесність означає цілісність особистості, сумісність цінностей, компетенцій, мотивацій. У професійній сфері доброчесність передбачає наявність і дотримання певних етичних правил, створює бар'єр для корупції [1].

У Донецькому державному університеті внутрішніх справ функціонує тренінговий центр «Виховання доброчесності» [2]. Він здійснює освітню, проєктну, міжнародну діяльність, у тому числі, в межах участі університету в реалізації Програми НАТО з побудови цілісності, прозорості, підзвітності, запровадження доброчесності та зниження корупційних ризиків у роботі оборонних і безпекових установ, з метою розвитку та пропаганди доброчесного світогляду серед працівників системи МВС України.

Його основними завданнями є:

1. Розробка та впровадження інноваційних навчальних програм, які спрямовані на формування у працівників МВС цінностей доброчесності.
2. Професійна підготовка працівників МВС з питань етики та доброчесності.
3. Формування культури та сприятливого середовища з метою розуміння працівниками МВС важливості етичних принципів у межах професійної діяльності.
4. Моніторинг й оцінка рівня доброчесності серед працівників МВС, розроблення рекомендацій за результатами проведення інформаційних і просвітницьких заходів для поширення доброчесної свідомості [2].

Центр орієнтується на принципи верховенства права, законності, об'єктивності та неупередженості та позначається як опорний науковий і навчально-методичний заклад у системі МВС з проблем впровадження принципів доброчесності з урахуванням стандартів НАТО. Його важливим завданням також є налагодження міжнародних зв'язків, обмін досвідом, програмами та практиками виховання доброчесності.

В якості базових центр пропонує ряд кейсів. По-перше, це загальні положення та принципи, філософсько-правове обґрунтування політики дотримання доброчесності, необхідності побудови суспільства з нульовою толерантністю до корупції. По-друге, це місце та значення доброчесності в аксіологічній структурі представників системи МВС. Акцентується зв'язок загальних і професійних якостей і цінностей, примат етичної позиції,

толерантності в роботі поліцейського. Презентуються національні та міжнародні підходи до виховання доброчесності в секторі безпеки й оборони. По-третє, це моральність як передумова гармонізації економічних інтересів суспільства, необхідність гуманізації та соціалізації економіки. По-четверте, це антикорупційне просвітництво як засіб пропаганди доброчесної поведінки та протидії корупції, формування громадянської позиції й антикорупційного світогляду, вивчення й аналіз відповідальності за порушення норм доброчесності. По-п'яте, роль керівника у розбудові доброчесності в колективі. Йдеться про формування школи лідерства на підставах справедливості, відповідальності та ефективності. Додатково центр готовий запропонувати кейси з гендерної рівності, інклюзії, громадської діяльності, конфіденційності та недопустимості розголошення інформації тощо [2].

Сучасний викладач і науковець повинен орієнтуватися на етичні параметри, на доброчесність як підґрунтя розвитку особистості, необхідну умову її соціальної активності та відповідальності, яка спонукає до високоморальних, гуманістичних дій і вчинків, обумовлює прояв чесності, принциповості, справедливості, непідкупності, сумлінного ставлення до виконання службових обов'язків, вірності слову.

Антропоцентризм, тобто ставлення до людини, її прав і свобод як до найвищої цінності, поєднання моральної та правової свідомості, розуміння соціальної спрямованості професії, домінанта справедливості, законності, відповідальності перед суспільством і державою, культури – основні координати життєдіяльності сучасної особистості. Сьогодні вони розглядаються саме як професійні якості, обов'язкові складові професійної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Офіс доброчесності НАЗК. URL: <https://prosvita.nazk.gov.ua/>
2. Тренінговий центр «Виховання доброчесності» Донецького державного університету внутрішніх справ. URL: <https://dnuvs.ukr.education/treningovyj-czentr-vyhovannya-dobrochesnosti>

Красних О.В.,
завідуюча технологічним відділенням
Відокремлений структурний підрозділ «Криворізький фаховий коледж
Державного університету економіки і технологій»
м. Кривий Ріг, Україна

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ ДО РОБОТИ В КОНКУРЕНТОЗДАТНІЙ УПРАВЛІНСЬКІЙ КОМАНДІ

Трансформаційні процеси, які протікають у сучасній освіті, надають потребу у нових підходах до управління навчальними установами. Один з таких підходів - це створення управлінських команд в освітніх організаціях для професійної та управлінської діяльності.

Необхідність формування конкурентоздатних управлінських команд у навчальних закладах та психологічної готовності персоналу до роботи в них обумовлена наступними обставинами: а) складністю завдань, що стоять перед освітніми установами сьогодні, і потребою в об'єднанні інтелектуальних та вольових зусиль членів колективу; б) динамічністю та різноманітністю завдань, вирішення яких часто потребує створення спеціалізованих груп; в) високою конкуренцією між різними навчальними закладами, що вимагає надання конкурентоспроможних освітніх послуг, підвищення професійної кваліфікації педагогічного персоналу, підготовки конкурентоспроможних випускників та інше. Вивчення літератури з даного питання свідчить про те, що проблема діяльності команд та особливостей їх формування в сучасних організаціях знайшла відображення в роботах таких західних вчених, як М. Белбін, Д. Веттен, М. Геллерт, Р. Кропп, П. Мучинські, К. Новак, Г. Паркер, Х. Пейро, М. Уест, К. Фопель.

Трансформаційні процеси, які протікають у сучасній освіті, насувають потребу у нових підходах до управління навчальними установами. Один з таких підходів - це створення управлінських команд в освітніх організаціях для професійної та управлінської діяльності [1].

Для успішного функціонування управлінських команд в освітніх закладах необхідно забезпечити не лише професійний розвиток учасників команди, а й створити сприятливу атмосферу для співпраці, взаєморозуміння та довіри серед її учасників. Важливо також виявляти та розвивати потенціали та навички співпраці кожного члена команди [3].

Паралельно з цим, аналіз поточного стану та визначення стратегічних цілей допомагають підвищити ефективність роботи команди та досягти успішних результатів у вирішенні завдань освітньої установи. Залучення кваліфікованих фахівців, розробка програм розвитку освітнього закладу та впровадження інноваційних методик можуть сприяти підвищенню якості освіти та підготовки конкурентоспроможних фахівців для сучасного суспільства.

Додатковою ключовою складовою успішного функціонування управлінських команд у сфері освіти є розвиток лідерських якостей серед керівників та членів команди. Навички спілкування, мотивації, делегування відповідальності та управління конфліктами є важливими для побудови ефективного колективу. Крім того, постійне вдосконалення інструментів управління, врахування індивідуальних особливостей кожного учасника команди та здійснення системної роботи з розвитку організаційної культури сприяють збільшенню продуктивності та досягненню поставлених цілей. Такий підхід сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності освітніх установ та покращенню якості надання освітніх послуг.

Узагальнюючи, можна зазначити, що побудова ефективних управлінських команд у сфері освіти стає ключовим фактором в контексті сучасних викликів і вимог. Врахування складності завдань, динамічності сучасного освітнього середовища та підвищення конкурентоспроможності освітніх установ вимагають від організацій здатності об'єднувати зусилля своїх співробітників у команди, які спрямовані на досягнення спільних цілей. Розвиток лідерських якостей серед керівників та розбудова сприятливої організаційної культури є важливими компонентами успішної

роботи команди. При цьому постійне вдосконалення методів управління, врахування індивідуальних особливостей членів команди та системна підтримка розвитку колективу дозволяють досягати високих результатів у роботі освітніх організацій.

Додатковим кроком у покращенні ефективності управлінських команд у сфері освіти може стати інтеграція сучасних методів управління, таких як агільний підхід, дизайн-мислення тощо. Використання інноваційних стратегій та інструментів може сприяти більш гнучкому та швидкому реагуванню на зміни в освітньому середовищі, а також підвищити творчий потенціал команди. Крім того, важливою є постійна саморефлексія та вдосконалення процесів управління на всіх рівнях освітньої системи, щоб забезпечити якісну освіту та досягти високих результатів у розвитку особистості кожного учасника освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Александрова О. С. Конкуренція як універсальний принцип соціального розвитку: соціально – філософський аналіз: автореф. дис. канд. філос. наук. Запоріжжя, 2003. 16 с.
2. Балл Г. О. Проблема іміджу навчального закладу в контексті гуманізації освіти. *Освіта і управління*. 2004. Т. 7. № 1. С. 139–141.
3. Барко В. І. Психологія управління персоналом органів внутрішніх справ (проактивний підхід): монографія. Київ: Ніка-Центр, 2003. 448 с.

Медведкіна А.О.,
курсантка факультету № 3, група ФЗ-305
Харківський національний університет внутрішніх справ,
м. Вінниця, Україна

ПСИХОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Діяльність викладача є однією з визначальних у педагогічній взаємодії суб'єктів навчального процесу у вищій школі, адже через нього задається тон навчальному процесу, визначаються цільові установки формування фахових компетентностей здобувачів освіти, визначається майбутній образ професіонала.

Педагогічна діяльність у закладі вищої освіти – це діяльність, яка спрямована на підготовку компетентного спеціаліста, здатного знайти своє місце на ринку праці, активно включитися у громадську, політичну, культурну та інші сфери життя суспільства.

Однією з її особливостей є динамічність. Через цю якість досягається гнучкість використання методів, прийомів, технік, засобів педагогічного впливу як на здобувача освіти, який потребує індивідуального підходу, так і на процес організації підготовки фахівця в силу специфіки часу та обставин. Завдання викладача полягає насамперед у вчасному виявленні цих змін і відповідному реагуванні на них [1].

Професійна компетентність викладача, базуючись на гуманістичних позиціях і здатності до саморозвитку, являє собою систему з чотирьох компонентів:

1) професійні знання (представлені на чотирьох рівнях: методологічному, теоретичному, методичному, технологічному);

2) професійні уміння (інформаційні, визначення мети, організаторські, комунікативні, аналіз і самоаналіз; педагогічна техніка, прикладні, планування навчальної діяльності, морально-вольова саморегуляція);

3) особистісно-професійні якості педагога (педагогічна спрямованість, інтереси і духовні потреби, ставлення до педагогічної праці, саморегуляція, культура поведінки і спілкування, моральні якості);

4) досвід творчої діяльності (творчі вміння в педагогічній, науковій, виховній і суспільній праці; розвиток педагогічного мислення; вибір і обґрунтування своєї педагогічної діяльності) [1].

Ще одна якість педагогічного процесу – його психологізація. Викладач в окремих випадках може бути психологом або тією людиною, яка може допомогти розібратися в собі чи в якихось проблемах, навіть може побути досвідченим медіатором, тьютором у складних ситуаціях. При

цьому варто пам'ятати про професійні рамки взаємодії, не переходити межу між викладачем та другом.

Список використаних джерел:

1. Психологія особистості та діяльності викладача ЗВО URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1018139/mod_resource/content/0/%D0%9B%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%207.pdf (дата звернення: 30.03.2024).

Піднебесна Оксана

*слухач I курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Психолого-педагогічна компетентність викладача у форматі проведення занять поза аудиторіями та у формі онлайн-занять на сьогоднішній день є ключовим фактором успішного впровадження та ефективного використання інформаційних технологій у навчальному процесі у вищих навчальних закладах. Технологічний прогрес, зростання доступу до інформації та зміна потреб студентів – усе це стає першопричинами чому викладачам необхідно постійно адаптуватися та розвивати свої навички. Успішна інтеграція інформаційних технологій у навчальний процес потребує від викладачів розуміння психологічних особливостей студентів [1, с. 32] та вміння використовувати ці знання для створення ефективного навчального середовища з метою підвищення якості освіти та розвитку сучасного суспільства в цілому.

Поняття компетентності детально пояснюється в Законі України «Про освіту» від 2017 року [2], де вказано, що: «компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей,

інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність». Тобто, в системі педагогічної науки дане явище є мінливим та спроможним до швидких змін, що вказує на здатність викладача діяти професійно в різних психологічних умовах та вказує на володіння глибокими знаннями з певного предмету та сучасними методиками викладання.

Важливо мати на увазі, що викладач повинен урахувати різноманітні стилі навчання, індивідуальні особливості та рівень готовності студентів до використання технологій в цілому [3, с. 245–246], а тому для цього необхідні глибокі знання про психологію навчання та механізми мотивації тих, хто здобуває освіту. Викладач повинен бути готовим адаптувати свої методики до потреб і можливостей студентів, використовуючи інформаційні технології як ефективний інструмент для стимулювання їхнього активного навчання [4, с. 143].

Доцільно буде виокремити ефективні методики проведення онлайн-занять зі студентами, які можна було б використовувати у професійній діяльності викладачам, які часто стикаються з проведенням занять поза аудиторіями, а саме:

- використання інтерактивних платформ інформаційних технологій, що дозволяють взаємодіяти в режимі реального часу та сприяють активному залученню студентів до навчального процесу;

- забезпечення структурованості та доступності матеріалів для студентів через онлайн-платформи, щоб забезпечити їхню зручність та ефективність вивчення (як приклад: динамічне навчальне середовище/платформа для навчання Moodle);

- використання відео- та аудіо- матеріалів, які сприятимуть візуальному та аудіальному сприйняттю інформації, що підвищує її засвоєння студентами під час онлайн-занять;

– активне застосування інтерактивних методів навчання, таких як віртуальні групові дискусії, чати та форуми, дозволяє залучити студентів до активної участі та обміну думками навіть у віддаленому форматі;

– застосування онлайн-інструментів для контролю знань та виконання завдань, що дозволяє вчителям здійснювати ефективне оцінювання навчальних досягнень студентів та вчасно реагувати на їхні потреби та запити.

Крім того, важливо мати навички управління аудиторією в онлайн- та офлайн- форматах, здатність підтримувати загальну дисципліну та створювати сприятливу навчальну атмосферу в цілому. Серед психолого-педагогічних компетенцій важливе місце займають навички комунікації, що обумовлюють те, що викладач повинен вміти чітко та зрозуміло пояснювати матеріал, ефективно взаємодіяти зі студентами та стимулювати їхню участь у дискусіях та спільних проектах [5, с. 85–86]. Також важливо мати навички адаптації до нових технологій (як приклад: програма для організації відеоконференцій Zoom) та постійно вдосконалювати свої знання в цій галузі. Викладач повинен бути готовим до впровадження інноваційних підходів та експериментів у навчальний процес, а також вміти оцінювати їх ефективність.

Таким чином, розуміння принципів побудови інклюзивного навчання є необхідною складовою психолого-педагогічних компетенцій викладача, оскільки важливо забезпечувати рівні можливості для всіх студентів, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та потреб. Необхідною умовою ефективного навчального процесу в умовах технологічного прогресу є розвиток етичних навичок у використанні інформаційних технологій, забезпечення конфіденційності даних та уникнення використання технологій для контролю чи маніпуляції студентами. Усі ці заходи в сьогоdnішніх умовах допомагають забезпечити індивідуальний підхід до кожного студента, стимулюють їхній активний розвиток та сприяють створенню стимулюючої навчальної атмосфери, крім того, вони

сприяють підвищенню якості освіти та розвитку сучасного суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. М'ясоїд Г. І., Юсипіва Т. І. Формування життєвих компетентностей у зв'язку із засвоєнням цілей сталого розвитку у процесі інтегрованого навчання у середній та вищій школах. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2019. № 1. С. 29–36.
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 року № 3505-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39.
3. Садовенко С. Г. Дефінітивний аналіз понятійного конструкту «психолого-педагогічна компетентність викладачів спеціальних дисциплін технічного коледжу». *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка та психологія*. 2019. № 2(18). С. 242–250.
4. Несторук Н. А. Аспекти реалій сьогодення: психолого-педагогічні вимоги до науково-педагогічних працівників ЗВО. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75 (т. 2.) С. 142–145.
5. Корніяка О. М. Комуникативна компетентність як визначальний чинник професійного самоздійснення викладача вищої школи. *Актуальні проблеми психології: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія*. 2016. №16. С. 82–92.

Пізняк Ю. В.,

здобувачка освіти III ср групи;

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Тарасенко Н. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальної роботи,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Соціальний педагог – фахівець, що забезпечує соціально-педагогічний патронаж дітей та молоді в системі освіти, сприяє взаємодії

навчальних закладів, сім'ї, служб у справах неповнолітніх, соціального захисту, центрів соціальних служб для молоді, кримінальної міліції та інших підрозділів державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, неурядових та громадських організацій з метою адаптації дитини до вимог соціального середовища і створення умов для її сприятливого розвитку [2]. З огляду на те, що соціальний педагог працює з різними категоріями осіб (внутрішньо переміщеними особами, особами з інвалідністю, дітьми-сиротами, дітьми позбавленими батьківського піклування, студентами-учасниками бойових дій, студентами, батьки яких є учасниками бойових дій, особами, визнаними постраждалими учасниками Революції Гідності, учасниками бойових дій та їх дітьми тощо) дослідження проблематики етичних принципів діяльності соціального педагога є гостро актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що проблему етичних принципів діяльності соціального педагога оточує коло споріднених проблем, зокрема, досліджено сутність етики соціального педагога, висвітлені моральні аспекти діяльності соціального педагога, розкрито особливості етичної регламентації професії соціального педагога, запропоновано обґрунтування процесу формування професійної етики, системи цінностей та ідеалів майбутніх фахівців соціальної сфери. Водночас, наявних наукових праць, які б розкривали питання етичних принципів діяльності соціального педагога закладу вищої освіти (далі – ЗВО) вкрай мало, що потребує подальших наукових розвідок.

Отже мета нашого дослідження – проаналізувати та розкрити етичні принципи діяльності соціального педагога ЗВО.

Етичний кодекс соціального педагога є ключовим документом, що регулює поведінку та професійну діяльність фахівців у галузі соціальної роботи. Цей кодекс визначає основні принципи, норми, цінності та стандарти, якими керуються працівники цієї сфери у своїй роботі. Він має на меті забезпечити високий рівень послуг, захистити права клієнтів та підтримувати престиж професії [1].

З огляду на етичні принципи діяльності спеціалістів із соціальної роботи зазначені в етичному кодексі спеціалістів із соціальної роботи України можемо констатувати, що соціальний педагог ЗВО зобов'язаний:

- поважати права здобувачів освіти та інших учасників освітнього процесу, незалежно від їхньої раси, національності, статі, віросповідання, сексуальної орієнтації, фізичних здібностей та інших особистих характеристик;

- пам'ятати про те, що захист інтересів здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних працівників це одне з першочергових його завдань;

- проявляти толерантність до емоційних станів, рішень, висловів здобувачів освіти чи інших учасників освітнього процесу незалежно від їхнього способу життя, поведінки, соціального і національного походження, статі тощо;

- в процесі взаємодії зі всіма учасниками освітнього процесу створювати атмосферу довіри, що сприятиме результативності діяльності;

- виявляти готовність до максимальної взаємодії і у вирішенні проблем об'єктів професійної діяльності;

- не допускати жодних проявів дискримінації: прямої, непрямой, утиску. Для уможливлення реалізації даного принципу соціальний педагог ЗВО повинен чітко знати ознаки захищеності та діяти з урахуванням принципів недискримінації та забезпечення рівних можливостей для всіх, незалежно від їхнього соціального статусу чи інших факторів. Соціальні педагоги ЗВО повинні враховувати індивідуальні потреби, інтереси та можливості кожного хто навчається чи працює в закладі освіти. Вони також мають бути готові до роботи з різноманітністю культур, соціальних та етнічних груп;

- дотримуватися конфіденційності. Соціальний педагог ЗВО повинен дотримуватися принципу конфіденційності щодо інформації, яку отримує в

процесі взаємодії з клієнтами. Це означає збереження приватності та нерозголошення особистих даних.

Отже, етичні принципи діяльності соціального педагога ЗВО є фундаментальними для побудови довірчих відносин зі здобувачами освіти та іншими учасниками освітнього процесу. Соціальний педагог ЗВО повинен дотримуватися принципів поваги, захисту інтересів, толерантності, готовності до взаємодії, недискримінації та конфіденційності. Ці принципи сприятимуть створенню безпечного та підтримуючого середовища в закладі вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Етичного кодексу спеціалістів із соціальної роботи України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1965643-05#Text> (дата звернення 25.03.2024).
2. Про планування діяльності та ведення документації соціальних педагогів, соціальних педагогів по роботі з дітьми-інвалідами системи Міністерства освіти і наук. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0864290-06#Text> (дата звернення 25.03.2024).

Семенютенко Т. М.,
вчитель української мови та літератури.
Криворізький ліцей 4 КМР,
м. Кривий Ріг, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ЦІННІСНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В РАННІЙ ЮНОСТІ

Сучасна ситуація в економіко-політичному житті України та перспективи соціокультурного розвитку країни висувають перед індивідом нові вимоги. Суспільство потребує відповідальних, активних особистостей з високим рівнем громадянських, моральних якостей, професіоналізму та гуманістичного світогляду. Ці особистості повинні бути орієнтовані на загальнолюдські духовні цінності, усвідомлювати свою роль у суспільно-

політичних та культурних процесах і досягати гідних цілей. У останні роки спостерігається тенденція використання голістичного підходу у дослідженні особистості, зокрема її ціннісного самовизначення. Концепція аксіопсихіки та аксіогенезу З. Карпенко ґрунтується на цьому підході, розглядаючи індивіда як єдиний об'єкт з його ієрархічно-структурними та динамічно-функціональними характеристиками. Згідно з цією концепцією, самовизначення визначається складним динамічним співвідношенням елементарних суб'єктних здатностей та системних властивостей, що включають ціннісний аспект.

Однак не дивлячись на помітний прогрес у дослідженні самовизначення, залишаються недослідженими такі проблеми, як психологічні механізми ціннісного самовизначення в особистісному розвитку, зв'язок ціннісного самовизначення з іншими аспектами самовизначення та його вплив на розвиток Я-концепції. Методологічні підходи до вирішення цих проблем також залишаються недостатньо розробленими, зокрема у вивченні особистості як суб'єкта життєтворчості. Практично відсутні методики корекції, спрямовані на оптимізацію ціннісного самовизначення учнів старших класів.

Розвиток особистості та її внесок у культурно-історичну спадщину людства визначаються зрілістю вищих духовних утворень, таких як цінності, цілі, ідеали та смисл життя. Ці духовні складові визначають напрямок творчого потенціалу особистості і важливо впливають на її поведінку.

Цінності відіграють ключову роль у регулюванні поведінки людини в суспільстві. Вони виступають як ідеали, що наповнюють життя сенсом і стимулюють до активності та самореалізації. У процесі свого становлення особистість вибирає ті цінності, які відповідають її внутрішнім схильностям та сприяють реалізації її потенціалу.

Освітні інститути та загальний соціокультурний контекст надають особистості широкий спектр цінностей для вибору. Протягом ранньої

юності відбувається інтенсивний розвиток ціннісно-сміслової сфери особистості, що визначає подальший напрямок її життєвого шляху. Тому вивчення процесів ціннісного самовизначення у молоді є важливою задачею для сучасної психолого-педагогічної науки.

Незважаючи на це, важливо враховувати, що розвиток ціннісного самовизначення відіграє ключову роль у формуванні особистості та її інтеграції в суспільство. Для досягнення цієї мети потрібно подальше наукове дослідження, а також розробка ефективних методів та стратегій, спрямованих на підтримку та розвиток ціннісного самовизначення серед учнів. Тільки шляхом глибокого розуміння цих питань та розробки відповідних практичних інструментів можна забезпечити успішну соціалізацію та самореалізацію молодого покоління.

Підсумовуючи вищезгадані аспекти, можна зазначити, що дослідження ціннісного самовизначення в учнів, особливо в старшій школі, відображає важливі аспекти їхнього особистісного розвитку. При цьому виявлено, що холістичний підхід до розуміння цього процесу, а також використання аксіопсихологічної моделі З. Карпенко, дозволяє зрозуміти складну динаміку самовизначення та його зв'язок з різними аспектами особистісного розвитку. Однак, необхідною є подальша робота над ідентифікацією психологічних механізмів цього процесу, розробкою методів корекції та підтримки для оптимізації ціннісного самовизначення в учнівському середовищі. Тільки таким чином можна сприяти формуванню відповідальних, активних громадян, здатних до успішної самореалізації в сучасному суспільстві.

У додаток до вищесказаного, важливо підкреслити, що розвиток ціннісного самовизначення учнів є ключовим аспектом їхньої підготовки до життя в сучасному світі. Цей процес визначає їхню здатність до прийняття відповідальних рішень, досягнення успіху у різних сферах діяльності та встановлення гармонійних відносин зі суспільством. Разом з тим, необхідно враховувати індивідуальні особливості кожного учня та створювати умови

для їхнього вираження та розвитку. Дослідження і розвиток ціннісного самовизначення в учнівському середовищі має стратегічне значення для підготовки молодого покоління до життя у складному і змінному світі, де вміння самостійно визначати власні цінності та цілі стає все більш важливим.

Список використаних джерел:

1. Карпенко З. С. Аксіопсихологічні ресурси професійно-особистісної самореалізації. *Особистісно-акмеологічні фактори впливу на самореалізацію індивідуальності у полікультурному світі* / за наук. редакцією І. М. Зварича. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. С. 83–91.
2. Карпенко З. С. Аксіопсихологічна культура особистості: узагальнення експериментальних артефактів. *Психологічна культура: види, інваріанти, розвиток* / Колектив авторів. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. С. 90–104.
3. Карпенко З. С. Аксіологічна психологія особистості. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2009. 512 с.

Ткаченко І. В.,
*старший викладач кафедри фізичної підготовки,
Пенітенціарна академія України,
м. Чернігів, Україна*

ПЕДАГОГІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ЛЮДИНИ

Найважливішою професією в світі є професія педагога, оскільки це початок всіх професій. Починаючи з вихователя дитсадка, потім шкільний вчитель і викладач ЗВО формують у людини відношення до майбутньої професії.

Але на усе життя залишаються у пам'яті вихованців лише ті з педагогів, хто не тільки досконало знав і викладав свій предмет, а зумів «увійти в душу» своїх учнів, стати для них Учителем життя. Такого – найвищого рівня педагогічної діяльності – досягає лише педагог-майстер, який є ідеалом Педагога, Учителем у найбільш загальному й високому сенсі цього слова[2].

Так може називатися лише той, хто має своїх послідовників, для яких він є прикладом для наслідування, які за власним бажанням засвоюють істини, висловлені ним й готові слідувати за своїм Учителем (у прямому і переносному сенсі цього слова) [2].

Тобто, якщо педагог проголошує істини, яких ніхто не сприймає, й закликає до дій, за якими ніхто не слідує, – він не є Учителем у справжньому сенсі цього слова, оскільки він не здатний вести за собою (у чому й полягає сутність професії педагога, згідно зі складовими цього поняття: *παίδες* – дитина і *ἄγω* – веду)[2].

Тому підвищення якості освіти та рівня викладання навчальних дисциплін зумовлюють посилення вимог до сучасного викладача, рівня його професійної компетентності, загальної культури, педагогічної майстерності та постійного самовдосконалення [2].

Педагогічна майстерність – це високе мистецтво навчання і виховання, що постійно удосконалюється. Підвищення педагогічної майстерності доступне кожному педагогу [1] і є найвищим рівнем педагогічної діяльності, проявом творчої активності особистості вчителя.

За визначенням І. А. Зязюна, педагогічна майстерність – це комплекс якостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності педагога. Її складовими є: 1) гуманістична спрямованість; 2) професійні знання; 3) педагогічні здібності; 4) педагогічна техніка [3].

Чого чекає суспільство від учителя? Воно може існувати, якщо його громадяни розподілять між собою сфери застосування своїх сил, кооперування яких дає змогу людству розвиватися. Головні сфери: виробництво, наука, мистецтво. Проте для цього потрібні люди, які ввібрали б у себе досвід, набутий попередніми поколіннями, і були готові розвивати і виробництво, і науку, і мистецтво далі. Тобто, за думкою Івана Зязюна, призначення вчителя – бути ланкою у передаванні суспільного досвіду, сприяти соціальному прогресові [3].

За словами Олени Отич, творчу індивідуальність педагога слід розглядати як сутнісну інтегративну професійно значущу його якість, що виступає критерієм рівня його педагогічної майстерності і характеризує його не просто як педагога-майстра, а як педагога-митця [2].

Педагогічна діяльність – це діяльність спеціально підготовленого професіонала, спрямована на перетворення особистості учня. Це професійна активність педагога, спрямована на рефлексивне управління діяльністю учнів у навчально-виховному процесі за допомогою різних засобів педагогічного впливу. Професійно-педагогічна діяльність – це професійна діяльність педагога професійної школи, змістом якої є управління діяльністю учнів у навчально-виховному процесі, спрямоване на розвиток їхньої особистості і професійних якостей. Метою професійно-педагогічної діяльності є зміни, які педагог прогнозує у розвитку особистості та професійної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника[2].

Але це неможливо зробити, володіючи лише професійними знаннями. Педагог повинен одночасно бути також і відмінним психологом і відмінним вихователем. Він повинен відчувати кожного з учнів, вміти використовувати індивідуальний підхід і вміло поєднувати його з комплексним. Незалежно від предмету навчання, на заняттях треба вчасно застосовувати приклади з життя, історії, релігії та інших сфер для більш дієвого впливу на світогляд, виховання та зацікавленість вихованців.

Тобто, для якісного виховання людини сучасний педагог це не тільки фахівець в галузі свого предмету, а, головне, він повинен бути взірцем порядності та людиною високого рівня моральних устоїв для своїх учнів.

Список використаних джерел:

1. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: навч. посіб. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. 140 с.
2. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи : підручник / О. М. Отич. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 208 с.
3. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища шк., 1997. 349 с.

Хекало Є. М.,

*викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист,
Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий
коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»,
м. Умань, Україна*

Хекало Л. Л.,

*викладач вищої кваліфікаційної категорії,
Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий
коледж ім. Т. Г. Шевченка Черкаської обласної ради»
м. Умань, Україна*

МОРАЛЬНІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

У сучасному світі, що стрімко змінюється, головною професійною якістю, яку педагог повинен постійно демонструвати, стає – вміння вчитися. Готовність до зміни, мобільність, здатність до різних трудових дій, відповідальність та самостійність у рішеннях – всі ці характеристики діяльності успішного професіонала у повній мірі відносяться і до педагога. Набуття цих якостей неможливе без розширення простору педагогічної творчості.

Професійна етика викладача є самостійним розділом етичної науки і вивчає особливості педагогічної моралі, з'ясовує специфіку реалізації загальних принципів моральності у сфері педагогічної праці, що розкриває її функції, специфіку змісту принципів та етичних категорій. За допомогою педагогічної етики вивчається характер моральної діяльності викладача та моральних відносин у професійному середовищі, розробляються основи педагогічного етикету, що є сукупністю вироблених у педагогічному середовищі специфічних правил спілкування, манер поведінки людей, які професійно займаються навчанням та вихованням.

Практична діяльність викладача нині не завжди відповідає нормам професійної етики. Серед основних завдань професійної етики – підняття рівня морально-педагогічної підготовки викладача та отримання знань,

користуючись якими, він зможе найефективніше вирішувати протиріччя у навчально-виховному процесі. Вивчення професійної етики викладача дає матеріал, необхідний для аналізу педагогічного процесу, як процесу побудови моральних відносин між його учасниками.

Професійна етика викладача розглядає сутність основних категорій педагогічної моралі та моральних цінностей. Моральними цінностями можна назвати систему уявлень про добро і зло, справедливість і честь, які виступають своєрідною оцінкою характеру життєвих явищ, моральних переваг та вчинків людей. До педагогічної діяльності застосовуються всі основні моральні поняття, проте окремі поняття відображають такі риси педагогічних поглядів, діяльності та відносин, що виділяють педагогічну етику у відносно самостійний розділ етики.

Професійна честь – це поняття, що виражає не лише усвідомлення викладачем своєї значущості, а й громадське визнання, громадська повага до його моральних заслуг та якостей. Честь викладача – загальна оцінка його реальних професійних переваг, що виявляються у процесі виконання ним професійного обов'язку.

Зрештою, педагогічний авторитет викладача – це його моральний статус у колективі студентів та колег: своєрідна форма дисципліни, за допомогою якої авторитетний та шанований викладач регулює поведінку здобувачів освіти, впливає на їх переконання. Педагогічний авторитет залежить від попередньої морально-етичної та психолого-педагогічної підготовки викладача.

Професійна етика викладача розглядає моральні переконання як моральні знання, зобов'язані стати нормою поведінки викладача, його власною позицією в системі відносин до суспільства, своєї професії, студентів та колег. При цьому викладач не може обмежуватися лише знанням моральних принципів. Він повинен мати тверді ідейно-моральні переконання, що є передумовою для активної свідомої діяльності у цілеспрямованому формуванні особистості вихованця. Етичні знання та

моральні погляди стають переконаннями особистості в процесі соціальної практики та під впливом об'єктивних умов праці. Вимогам професійної педагогічної етики відповідає переконаність, що органічно поєднується зі справжньою свідомістю, принциповістю та вимогливістю до себе. Найважливіша умова позитивного впливу викладача на здобувача освіти – поєднання розумної вимогливості та довіри до нього. У системі моральних відносин у педагогічному середовищі дуже важливу роль відіграє взаємодія викладача зі студентським колективом, який має будуватися на основі взаєморозуміння та взаємоповаги, поваги викладачем позитивних традицій колективу та почуття власної гідності кожного здобувача освіти. Звичайно, успіх виховання залежить і від впливу того найближчого мікросередовища, в якому живуть студенти.

Моральна діяльність викладача, як і будь-яка духовна діяльність, має відносну самостійність, тісно пов'язана з іншими видами діяльності і може реалізовуватися у різних предметних формах: моральна освіта, організація морального досвіду, моральне самовиховання.

Отже, успіху у вихованні молоді досягає педагог, який виявляє високі професійно-моральні якості. Серед моральних якостей особистості виділяється справедливість, як характеристика специфічної поведінки. Соціальна справедливість здавна була мірою педагогічної поведінки, одним із найважливіших критеріїв відносин між учасниками педагогічного процесу. Зрозуміло, що справедливість як якість є однією з сутнісних характеристик людини.

Вимоги соціальної справедливості пред'являються кожному педагогу. Потім вони доповнюються індивідуальними, властивими тільки цій особистості, проявами справедливості. У нормах, цінностях, засадах соціальної справедливості викладач виявляє свою сутність як справедлива педагогічна особистість. У цьому сенсі справедлива педагогічна особистість виступає в освітньому середовищі як носій норм, цінностей, принципів, ідеалів, почуттів, потреб у соціальній справедливості, а також служить

джерелом усвідомлення соціальної справедливості суспільних явищ, діяльності держави, самооцінки та самопізнання.

Особистісна оцінка багато в чому залежить від особливостей соціального виховання самого індивіда. При цьому поведінка особистості регулюється швидше суб'єктивно, ніж об'єктивно. Щодо процесу професійної педагогічної поведінки педагога факторами, що впливають на забезпечення справедливості суспільних та освітніх процесів, є: соціально-економічний, політичний стан особистості; інтереси соціальної групи, до якої належить особистість; становище особистості у суспільному та освітньому середовищі, її індивідуальні педагогічні потреби та інтереси; ціннісні педагогічні орієнтації та установки, принципи поведінки; світогляд особистості; рівень загальної та педагогічної культури, освіти, виховання, життєвого досвіду особистості; спосіб життя педагога.

Педагогічна практика свідчить, що чим більш високо освічена особистість, чим вищий рівень її педагогічної культури та самосвідомості, тим більш об'єктивна оцінка нею як соціальної дійсності, так та власної життєдіяльності. Аналіз педагогічної діяльності показує, що професіоналізм та моральність – не різнопланові явища. Вони пронизують всі компоненти психологічної структури професійної особистості педагога, визначаючи його поведінку та педагогічну культуру.

Список використаних джерел:

1. Кремень В. Г. Філософія освіти XXI століття // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 1 (XXXVIII). – С. 6-16.
2. Ничкало Н. Г. Наукові дослідження на початку XXI століття: погляд у майбутнє // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Збірник наукових праць. – Вип. 3. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2002. – С. 35-44.
3. Пономарьов О. С. Логіка управління і ефективність функціонування соціальних систем // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2003. – № 3. – С. 17-24.
4. Пономарьов О.С. Морально-етичні аспекти професійної педагогічної діяльності. Випуск 15. Педагогічні науки. - 2003 р.

ЗАПРОШУЄМО ДО СПІВПРАЦІ

*Шановні науково-педагогічні, педагогічні працівники
запрошуємо на курси підвищення кваліфікації*

ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КУРСИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
для педагогічних та науково-педагогічних працівників

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Обсяг: 180 годин (6,0 кредитів ЄКТС)

Навчання з будь-якої точки світу

Свідоцтво державного зразка після завершення курсів

Телефон для довідок: +38 (063) 769 01 53

*З повагою кафедра педагогіки
та гуманітарних дисциплін*

Шановні науковці!

Запрошуємо до висвітлення результатів ваших наукових досліджень на сторінках наукового фахового періодичного видання Пенітенціарної академії України «*Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки*», що включений до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б».

Цей журнал охоплює галузі педагогічних, психологічних та економічних наук відповідно за спеціальностями 011 «Освітні, педагогічні науки»; 051 «Економіка»; 053 «Психологія».

Ознайомитися з випусками наукового видання, вимогами щодо оформлення, подання та оплати за публікації можна на офіційному сайті: <https://sjeducation.academysps.edu.ua/ua/>

Науковцям, які мають ступінь доктора наук, публікація статей здійснюється на безоплатній основі.

Статті надсилати на e-mail: nvsoacademyeditor@gmail.com

З повагою редакційна колегія

Наукове видання

**СУЧАСНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ**

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Чернігів, 30 квітня 2024 р.)**

Відповідальний за випуск

Аніщенко В.О.
Разумейко Н.С.

Комп'ютерна верстка і макетування

Аніщенко В.О.

Підписано до друку 27.12.2023 р. Формат 60×84/16.
Друк різнографія. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 16,74.
Тираж 50 пр.

—

Редакційно-видавнича група Пенітенціарної академії України
14000, м. Чернігів, вул. Гонча, 34.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 8016 від 23.11.2023 р.